

”POLITIikka ON POLITIikkaA, ME KESKITYMME URHEILUUN”
Diskurssianalyttinen tutkielma poliittisiin ulottuvuuksiin liittyvästä uutisoinnista
Helsingin Sanomissa Barcelonan 1992 ja Tokion 2020 kesäolympialaisissa

Tuomas Häkli

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma
Liikuntatieteellinen tiedekunta
Jyväskylän yliopisto
Syksy 2022

TIIVISTELMÄ

Häkli, T. 2022. ”Politiikka on politiikkaa, me keskitymme urheiluun”: Diskurssianalyttinen tutkielma poliittisiin ulottuvuuksiin liittyvästä uutisoinnista Helsingin Sanomissa Barcelonan 1992 ja Tokion 2020 kesäolympialaisissa. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto. Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 131 s., 2 liitettä.

Urheilun, politiikan ja median keskinäinen suhde on ollut modernin kansainvälisen kilpaurheilun muotoutumisesta lähtien tiivis. Tässä liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielmassa tutkitaan olympialaisiin liittyvien poliittisten ulottuvuuksien käsittelyä Helsingin Sanomissa. Tarkastelun kohteena on Barcelonan 1992 ja Tokion 2020 kesäolympialaisiin liittyvä uutisointi. Tutkielmassa analysoidaan sitä, millaista näitä olympialaisia käsittelevä uutisointi on tyyliltään. Lisäksi tutkielmassa verrataan tämän uutisoinnin sisällössä tapahtuneita muutoksia kisojen välillä.

Tutkielman teoreettis-metodologinen viitekehys rakentuu politiikan käsitteen ja diskurssi-analyysin teorian varaan. Poliitiikan käsitteen laaja määritelmä toimii aineiston valinnan ja analyysin taustateoriana. Aineisto koostuu Barcelonan 1992 (n=30) ja Tokion 2020 (n=37) politiikkaa käsittelevistä olympiauutisista Helsingin Sanomien printtilehdessä. Aineiston analyysi pohjautuu Fairclough’n kriittisen diskurssianalyysin teoriaan. Tutkimusote on laadullinen. Poliitiikan käsitteen lisäksi tutkielman keskeisiä käsitteitä ovat moderni olympiaurheilu ja urheilujournalismi.

Barcelonan 1992 olympiauutisointi on tyyliltään pääosin neutraalia ja raportoivaa. Olympialaisista kirjoittavat toimittajat eivät ota vahvasti kantaa politiikkaan liittyviin aiheisiin. Tämän sijaan toimittajat keskittyvät välittämään informaatiota olympiatapahtumista. Yksittäisissä mielipideteksteissä toimittajat esittävät myös kriittisiä kannanottoja olympialaisiin liittyvistä poliittisista aiheista, mutta keskimäärin uutisointi on olympialiikkeen legitimizeerivä tukevaa. Tokion 2020 olympiauutisointi on kriittisempää ja moniäänisempää. Toimittajat ottavat selkeästi enemmän kriittisiä kantoja politiikkaan liittyviin aiheisiin. Tämän lisäksi uutisoinnissa pääsevät ääneen lukuisat asiantuntijat, jotka tuovat uutisointiin vakuuttavaa analyttisyyttä. Tokion olympialaisten uutisointi suhtautuu olympialiikkeen nykyiseen asemaan kriittisesti.

Tutkielman perusteella Helsingin Sanomien urheilujournalismi on muuttunut kriittisemmäksi. Journalismi täyttää aiempaa paremmin tehtävänsä vallan vahtikoirana. Olympialiikkeen toimintaa kyseenalaistetaan monin tavoin. Kuitenkin myös Tokion olympiauutisoinnissa on nähtävillä selkeitä puutteita kritiikin näkökulmasta. Journalismista puuttuu lähdekriittisyys. Toimittajat eivät kyseenalaista haastattelemiensa henkilöiden näkökantoja. Lisäksi olympiatapahtuman tuhoisat vaikutukset ympäristölle jäivät vähäiselle huomiolle uutisoinnissa.

Asiasanat: moderni olympiaurheilu, politiikka, urheilujournalismi, diskurssianalyysi

ABSTRACT

“Politics is politics, we focus on sports”: A discourse-analytic study of the coverage related to political dimensions in Helsingin Sanomat during the Barcelona 1992 and Tokyo 2020 Summer Olympics. Faculty of Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä. Master's thesis in Social Sciences of Sport, 131 pp., 2 appendices.

The mutual relationship between sports, politics and the media has been close since the formation of modern international competitive sports. In this master's thesis in the social sciences of sport, the processing of the political dimensions related to the Olympics in Helsingin Sanomat is investigated. The subject of review is the coverage of the Barcelona 1992 and Tokyo 2020 Summer Olympics. The thesis analyzes the style of news coverage of these Olympics. In addition, the changes in the content of the news coverage are examined and compared between the games.

The theoretical-methodological framework of the thesis is based on the concept of politics and the theory of discourse analysis. The broad definition of the concept of politics serves as the background theory for the selection and analysis of the research material. The material consists of Olympic news about the politics of Barcelona 1992 (n=30) and Tokyo 2020 (n=37) in the Helsingin Sanomat print magazine. The analysis of the data is based on Fairclough's theory of critical discourse analysis. The research is qualitative. In addition to the concept of politics, the central concepts of the thesis are modern Olympic sports and sports journalism.

Barcelona's 1992 Olympic coverage is mainly neutral and reporting in style. Journalists writing about the Olympics do not take a strong position on political issues. Instead, journalists focus on reporting information about the Olympic events. In individual opinion pieces, journalists also present critical positions on political issues related to the Olympics, but on average, the coverage is supportive of the legitimacy of the Olympic movement. Tokyo 2020 Olympic coverage is more critical and multi-voiced. Journalists clearly take more critical positions on political topics. In addition to this, numerous experts are interviewed in the news, which gives the news a more convincing analytical aspect. The coverage of the Tokyo Olympics is critical of the current position of the Olympic movement.

Based on the study, Helsingin Sanomat's sports journalism has become more critical. Journalism fulfills its role as a watchdog of power better than before. The activities of the Olympic movement are questioned in many ways. However, there are also clear flaws in the coverage of the Tokyo Olympics from the point of view of criticism. Journalism lacks source criticism. Journalists do not question the viewpoints of the people they interview. In addition, the disastrous effects of the Olympic event on the environment receive only a little attention in the news.

Keywords: modern Olympic sports, politics, sports journalism, discourse analysis

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	1
2	KESKEISET KÄSITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET.....	5
	2.1 Moderni olympiaurheilu.....	5
	2.2 Poliittika.....	8
	2.3 Urheilujournalismi.....	11
	2.4 Tutkimuskysymykset.....	13
3	OLYMPIALAISET POLIITTISENA ILMIÖNÄ.....	14
	3.1 Olympialaiset ja politiikka ennen toista maailmansotaa.....	14
	3.2 Olympialaiset ja politiikka kylmän sodan aikana.....	16
	3.3 Olympialaiset ja politiikka 1990-luvulta nykypäivään.....	19
	3.3.1 Barcelona 1992.....	19
	3.3.2 Kesäolympialaiset Atlantasta 1996 Rio de Janeiroon 2016.....	20
	3.3.3 Tokio 2020.....	25
4	URHEILU JA MEDIA.....	28
	4.1 Urheilun ja median suhde.....	28
	4.2 Urheilumedian kieli – kritiikitöntä ”paskapuhetta”?.....	30
	4.3 Urheilumedian toiminnan reunaehdot – kritiikki kirosana?.....	33
	4.4 Tutkimuskohteena Helsingin Sanomat.....	36
5	AINEISTO JA MENETELMÄT.....	39
	5.1 Aineisto ja sen rajaus.....	39
	5.2 Diskurssianalyysi.....	41
	5.3 Fairclough’n kriittinen diskurssianalyysi ja tutkielmassa käytetty analyysitapa.....	44
	5.4 Analyysiesimerkki.....	47
6	TULOKSET.....	56
	6.1 Taustakatsaus aineistoon – juttutyypit ja juttujen pääaiheet.....	56
	6.1.1 Juttutyypit.....	56
	6.1.2 Juttujen pääaiheet.....	60
	6.2 Olympialiikkeen äänitorvi – Barcelonan 1992 aineistosta muodostuvat erilliset diskurssit.....	63

6.2.1 Hierarkiadiskurssi.....	63
6.2.2 Politikoinnin välttelyn diskurssi.....	67
6.2.3 Politisoituneisuuden diskurssi.....	70
6.2.4 Mahtipontisuusdiskurssi.....	73
6.3 Olympialiikkeen kriittinen tarkkailija – Tokion 2020 aineistosta muodostuvat erilliset diskurssit.....	75
6.3.1 Olympialaisten epäsuosion diskurssi.....	76
6.3.2 Syyttelydiskurssi.....	78
6.3.3 Puolusteludiskurssi.....	81
6.3.4 Ihmisoikeustaistelijadiskurssi.....	85
6.3.5 Tahattoman aktivistin diskurssi.....	88
6.4 Molemmista aineistoista muodostuvat diskurssit.....	90
6.4.1 Konfliktidiskurssi.....	91
6.4.2 Kohtuuttomuusdiskurssi.....	93
6.4.3 Poliittisen instrumentin diskurssi.....	97
6.4.4 Uhkadiskurssi.....	103
6.5 Olympiauutisoinnin muutos – Olympialiikkeen monotonisesta äänitorvesta moniääniseksi kriittiseksi tarkkailijaksi.....	106
6.5.1 Vallan vaalijasta vallan vahtikoiraksi.....	106
6.5.2 Urheilijat passiivisista pelinappuloista autonomisiksi toimijoiksi.....	109
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	112
7.1 (Urheilu)vallan vahtikoiralla yhä kasvun varaa.....	112
7.2 Tutkielman arviointi.....	114
7.3 Jatkotutkimusehdotuksia.....	116
LÄHTEET.....	119

LIITTEET

Liite 1: Aineistoluettelo – HS:n jutut, Barcelona 1992.

Liite 2: Aineistoluettelo – HS:n jutut, Tokio 2020.

1 JOHDANTO

Urheilupuheessa taajaan kuulutettu ja kulunut mantra, ”*urheilua ja politiikkaa ei pidä sotkea toisiinsa*”, on toiminut alkusysäyksenä kiinnostukselleni tutkia urheilun ja politiikan keskinäisiä kytköksiä. Tein kandidaatintutkielmani olympialaisten poliittisista ulottuvuuksista, ja aiheesta tehtyyn tieteelliseen tutkimukseen perehtyessäni tuli selväksi, että politiikka ei ainoastaan ole osittain mukana urheilussa, vaan politiikka on täysin läpäisevä ja keskeinen osa urheilumaailmaa – ruohonjuuritasolta kabinetteihin. Minulle oli myös alusta asti selvää, että haluan jatkaa pro gradu -tutkielmaani samasta aiheesta. Ahkerana urheilumedian kuluttajana urheilujournalismin tarkastelu tuntui luonnolliselta ja mielekkäältä tavalta alkaa tutkia urheilun poliittisia ulottuvuuksia. Tutkielmani on rakennettu näistä lähtökohdista.

Kirjailija-filosofi Umberto Eco (1985, 204) puhuu toiseen potenssiin korotetusta urheilusta, viitaten urheilun katselemiseen tapahtuman lehtereillä. Eco ajattelee urheilun olevan puhtaimmillaan itsearvoista, henkilökohtaista leikkiä, mutta urheiluyhteisön myötä tämän leikin itsearvoisuus järkkyy. Henkilökohtaisesta leikistä muuttuu muille tarkoitettu *leikkinäytös*. Katsoja ikään kuin kaappaa urheilun urheilijalta itselleen. Näkemys on hyvin kriittinen, ja Eco kirjoittaaakin urheilun katselemisen olevan jopa sairaalloista *voyeurismia* – tirkistelyä. Urheilun välittämisen urheilulehdistössä hän puolestaan näkee kolmanteen potenssiin korotettuna urheiluna, josta muodostuu ”*nähdyn urheilun diskurssi*”. Eco ajattelee, että mediavälitteinen urheilu on muodostunut varsinaista urheilemista merkittävämmäksi asiaksi, ja filosofin mielestä varsinainen urheilun harrastaminen on jopa kokonaan korvautunut lehdistön sekä television tuottamalla urheilulla. Eli media on edelleen kaapannut urheilun omiin käsiinsä, katsojan vietyä sen ensin urheilijalta. Eco esittää myös mielenkiintoisen näkemyksen, jonka mukaan urheilun ympärillä käyty keskustelu lehdistössä ja kansalaisten keskuudessa on poliittista. Hän tarkoittaa tällä sitä, että ”*jutustelu*” urheilusta täyttää poliittisen keskustelun tunnusmerkit, sillä siinä keskustellaan siitä, miten vallanpitäjät ovat toimineet ja miten heidän olisi tullut toimia. (Eco 1985, 204–206.) Urheilun diskurssista, eli puhetavasta, tulee siis poliittinen diskurssi.

Nämä Econ pohdinnat urheilusta, urheilun katselemisesta ja urheilumediasta vahvistavat ajatustani siitä, että urheilumedian poliittisen diskurssin tarkastelu on mielekäs tutkimuksen kohde, sillä nykyisen mediavälitteisen urheilun voidaan ajatella korvanneen kokonaan ”vanhan”, enemmän itsetarkoituksellisen urheilun. Ja tämä urheilun nykyinen ilmenemismuoto tuottaa tutkielmani näkökulmasta kiinnostavaa poliittista diskurssia. Toisaalta lähtökohtani on se,

että poliittiset aihealueet ovat eriteltävä osa-alue urheilumedian sisällöistä, jolloin kaikki urheilu-uutisointi ei ole pelkästään poliittista. Tämä lähtökohta on tutkielmani mielekkyyden kannalta olennainen, sillä en halua tarkastella urheilujournalismin kokonaisuutta, vaan sen selkeästi poliittista ulottuvuutta (ks. luku 2.2). On vielä todettava, että vaikka Eco (1985) on kaikessa kriittisyydessään eittämättä mediaurheilun todellisen merkityksen jäljillä, en henkilökohtaisesti usko mediavälitteisen urheilun poistavan kaikkea urheilun urheilijalle tuomaa itseisarvoa, ja myös urheilun katselemisen sekä urheilulehdistön suoranainen demonisointi tuntuu liioitellulta. Joka tapauksessa Econ ajatuksien pohjalta voidaan perustella sitä, että urheilua ja urheiluun liittyvää politiikkaa on tarkoituksenmukaista tutkia nimenomaan median kautta.

Urheilun suurtapahtumat, tässä tutkielmassa olympialaiset, voidaan nähdä yhteiskunnallisesti merkittäviksi tapahtumiksi, joiden tutkiminen on tärkeää ja mielekästä liikunnan yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle. Median ja politiikan näkökulmat ovat tutkielmassani oleellisia tapoja lähestyä olympialaisia. Tarkastelen suomalaisen urheilujournalismin tapaa uutisoida olympialaisiin liittyvistä poliittisista aiheista. Tutkielmani teoreettis-metodologinen viitekehys rakentuu kahden peruspilarin varaan. Ensimmäinen näistä on *politiikan* käsite, jonka avaamiseksi luvussa 2.2. Käsite on tutkielmani toteuttamisen kannalta olennainen, sillä se määrittelee, mikä lukeutuu tutkielmassani politiikan aihepiiriin sisään. Käsitteen avulla kykenen siis määrittelemään tutkimuskohteeni ja aineistoni valinnan. Valitsemani aineiston analyysitapa, diskurssi-analyysi, on toinen keskeinen tutkielmani teoreettista viitekehystä rakentava osa. Avaan diskurssi-analyysia teoreettisena viitekehystenä ja analyysitapana luvuissa 5.2 ja 5.3. Myös luku-
jen kolme ja neljä kirjallisuuskatsaus olympialaisten poliittisiin ulottuvuuksiin sekä urheilun ja median suhteeseen on rakentanut minulle sitä taustaymmärrystä, josta lähdän tutkielmani varsinaista analyysia tekemään.

Kotimaisessa liikunnan yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa varsinaista olympialaisten poliittisia ulottuvuuksia tarkastelevaa tutkimusta ei ole liiemmin tehty. Aihetta vahvasti sivuavana esimerkkinä voidaan kuitenkin nostaa esiin Jouko Kokkosen (2008) väitöskirja *”Kansakunta kilpasilla: urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900–1952”*. Teos käsittelee urheiluun kytkeytyvää nationalismia suomalaisesta perspektiivistä. Lisäksi voidaan mainita jalkapallon miesten MM-kisoja käsittelevä Sami Kolamon (2014) väitöskirja *”FIFAn valtapeli: Etelä-Afrikan jalkapallon MM-kisat 2010 keskitettynä mediaspektaakkelinä”*, joka käsittelee urheilun, median ja vallankäytön kytköksiä. Urheilun ja politiikan kytkösten tarkastelu

liikunnan yhteiskuntatieteissä on kuitenkin selkeästi alituttu aihe. Tätä aukkoa pyrin osaltani paikkaamaan.

Urheilumediaa liikunnan yhteiskuntatieteilijät ovat sen sijaan tutkineet selvästi enemmän. Tämän aihepiirin tutkimukseen liittyen voidaan mainita Antti Laineen (2011) väitöskirja, ”*Urheilujournalismin Suomi–Ruotsi-maaottelu: Vertaileva tutkimus suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien Ateenan 2004 ja Torinon 2006 olympia uutisoinnista*”. Urheilujournalismin vertailun lisäksi väitöskirjan kattava teoriaosuus piirtää kuvan suomalaisen ja ruotsalaisen urheilulehdistön muotoutumisesta ja urheilujournalistisesta historiasta. Riikka Turtiainen (2012) ja Annu Kaivosari (2017) ovat puolestaan tutkineet väitöskirjoissaan urheilumediaa digitalisaation ja sukupuolten välisen tasa-arvon näkökulmista. Liikunnan yhteiskuntatieteiden alalla on myös valmistunut useita maisteritason opinnäytetöitä, joissa tarkastellaan urheilujournalismia eri näkökulmista (ks. esim. Tuominen 2015; Vanhatalo 2019). Urheilujournalismin kentälle sijoittuvia vähintään maisteritason tutkielmia, joissa pureuduttaisiin olympialaisiin ja politiikkaan, ei ole liikunnan yhteiskuntatieteissä toistaiseksi tehty. Jyväskylän yliopiston kieli- ja viestintätieteiden laitoksen journalistiikan oppiaineessa on kuitenkin valmistunut Jyri Salosen (2019) pro gradu -tutkielma, ”*Tämä on politiikka!*: *Politiikka aihepiirinä Sotshin 2014 ja Pyeongchangin 2018 talviolympialaisten uutisoinnissa*”, jota voi pitää tutkimusasetelmaltaan samankaltaisena kuin tutkielmaani.

Tutkimusta olympialaisista ja politiikasta sekä olympialaisista ja mediasta on tehty kotimaiseen tutkimukseen verrattuna enemmän kansainvälisesti. Hyödynnänkin tutkielmassani runsaasti englanninkielistä tutkimuskirjallisuutta kyseisistä aiheista. Esimerkiksi Bairnerin ja Molnarin (2010b) toimittama kokoomateos ”*The politics of the Olympics: A survey*” käsittelee olympialaisten poliittisia ulottuvuuksia monista erilaisista näkökulmista. Mainittavia olympialaisten ja politiikan aihepiirejä tarkastelleita tutkijoita ovat myös Helen Lenskyj (1998; 2000; 2002; 2010) ja Jules Boykoff (2014; 2017a; 2017b; 2021; 2022), jotka ovat tutkineet olympialaisia esimerkiksi järjestäjämaiden paikallispolitiikan, ihmisoikeuksien ja olympialaisiin liittyvän aktivismin näkökulmista. Urheilun ja median suhdetta ovat tutkineet muun muassa Raymond Boyle (2006) teoksessaan ”*Sports Journalism: Context and Issues*”, Patrick Washburn ja Chris Lamb (2020) teoksessaan ”*Sports Journalism: A History of Glory, Fame, and Technology*” sekä George Harvey Sage (2016) teoksessaan ”*Globalizing sport: How organizations, corporations, media, and politics are changing sport*”.

Tarkastelen tutkielmassani Barcelonan 1992 ja Tokion 2020 olympialaisia. Tarkoitukseni on selvittää, millaista on Helsingin Sanomien urheilu-uutisointi näihin olympialaisiin liittyvistä poliittisista ulottuvuuksista. Lisäksi tarkastelen urheilujournalismin muutosta näiden kisojen välillä. Tutkielmani rakenne on seuraava. Luvussa kaksi määrittelen työni kannalta keskeiset käsitteet *moderni olympiaurheilu*, *politiikka* ja *urheilujournalismi*. Lisäksi esittelen tutkielmani tutkimuskysymykset. Kolmas ja neljäs luku avaavat tutkittavaa kohdetta laajemmin, aiemman tutkimuskirjallisuuden pohjalta. Taustoitan ensin luvussa kolme olympialaisten ja politiikan yhteistä historiaa piirtämällä kuvan olympialaisista poliittisena ilmiönä. Neljännessä luvussa tuon puolestaan ilmi urheilun ja median kiinteää keskinäistä suhdetta sekä esittelen urheilumedian journalistista tyyliä aiemman tutkimuksen avulla. Kirjoitan tässä luvussa myös Helsingin Sanomista, joka toimii tutkielmani aineiston lähteenä. Viidennessä luvussa avaan tutkielmasani käytetyn aineiston valinnan perusteita sekä aineiston analyysiin käytettyjä tutkimusmetodeita. Kuudennessa luvussa esitän analyysini tulokset. Tulososio jakaantuu tutkimusaineistoni taustaluokitteluun, aineistoista kisoakohtaisesti muodostuneisiin diskursseihin ja kisojen väliin vertailuosaan. Työn päättävässä seitsemännessä luvussa teen tutkielmaani pohjautuvat keskeiset johtopäätökset ja pohdinnat.

2 KESKEISET KÄSITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tässä luvussa määrittelen käsitteet *moderni olympiaurheilu*, *politiikka* ja *urheilujournalismi*. Lisäksi esitän tutkielmani tutkimuskysymykset. Modernin olympiaurheilun käsite on mielekästä määrittää, sillä tutkielmani käsittelee nykyolympialaisia. Tarkoitukseni on avata lukijalle, minkälaisille periaatteille moderni olympiaurheilu ja olympialiike on rakennettu. Poliitiikan käsitteen määrittelyn mielekkyyttä olen kuvannut jo johdannossa. Se on keskeinen osa työni teoreettista viitekehystä, ja käsite asettaa tutkielmani tekemiselle eräänlaiset silmälasit, joiden läpi toteutan aineistoni valinnan ja analyysin. Urheilujournalismin käsitteen määrittely on puolestaan tärkeää siksi, että tutkielmani aineisto koostuu Helsingin Sanomien urheilu-uutisoinnista, jonka voi käsittää osaksi suomalaista urheilujournalismia. Tutkimuskysymykseni avaava alaluku taas paljastaa lukijalle sen, mikä on tutkielmani perimmäinen tavoite – eli mitä tutkin pro gradu -työssäni.

2.1 Moderni olympiaurheilu

Moderni olympiaurheilu viittaa ranskalaisen paroni Pierre de Coubertinin aloittamaan kunnianhimoiseen, antiikin olympialaisista ammentavaan olympialiikkeeseen. Olympialiike on saanut alkunsa Kansainvälisen olympiakomitean (KOK) vuoden 1894 Sorbonnen kokouksen päätöksestä. Ensimmäiset modernit olympialaiset järjestettiin vuonna 1896 Ateenassa. Tämän jälkeen modernit olympialaiset on antiikin mallin mukaisesti järjestetty neljän vuoden välein. (Hill 1996, 5–6.) Hillin (1996, 34) mukaan olympialiikkeen globaalin kasvun eräs mahdollistaja oli Coubertinin tahtotila kierrättää kilpailuja eri maissa ja kaupungeissa sen sijaan, että ne järjestettäisiin joka kerta Ateenassa. Olympialaiset olivat alkuun vain kesätapahtuma, mutta vuodesta 1924 eteenpäin kilpailuilla on ollut omissa kaupungeissaan järjestetty talviversionsa. Osin kaupallisista syistä, kesä- ja talviolympialaisia alettiin järjestää eri vuosina 1990-luvulla. Ensimmäiset omana vuonnaan järjestetyt talviolympialaiset pidettiin Lillehammerissa vuonna 1994. (Krüger 1999.) Käytän tutkielmassani *olympialiikkeen* käsitettä kuvaamaan koko modernin olympiaurheilun kompleksia – käsittäen muun muassa itse olympiatapahtuman, kattojärjestö KOK:n sekä kansalliset olympiakomiteat.

Modernista olympiaurheilusta puhuttaessa ei voida jättää huomiotta olympialaisten kattojärjestön, KOK:n roolia. KOK on perustettu vuonna 1894 ja se määrittelee peruskirjassaan olevansa

voittoa tavoittelematon järjestö, joka on itsenäinen ja hallituksista riippumaton (Olympic Charter 2021, 30). Kattojärjestön alaisuudessa ja sen sääntöjen piirissä toimivat KOK:n tunnustamat kansalliset olympiakomiteat, joilla ei ole edustusta KOK:n korkeimmassa päättävässä elimessä eli KOK:n yleiskokouksessa. Näin kansallisilla olympiakomiteoilla ei ole omaa edustajaa KOK:ssa, vaan KOK nimeää edustajansa kansalliseen olympiakomiteaan. KOK:n merkittävin vallankäyttävä, ja täten koko olympialiikkeen tärkein yksittäinen toimija on KOK:n puheenjohtaja. (Laine 2012.) Puheenjohtajan tehtävässä toimii tällä hetkellä saksalainen Thomas Bach. Yhteensä puheenjohtajia on ollut KOK:n historian aikana yhdeksän – kaikki miehiä.

Olympialiikkeen ideoija Coubertin suhtautui intohimoisesti koulutukseen ja kasvatukseen – erityisesti urheilukasvatukseen. Hän inspiroitui englantilaisesta koulu-urheilusta ja uskoi tämän auttaneen Englantia kasvamaan voimakkaaksi valtioksi 1800-luvulla. Englannin lisäksi häntä inspiroi antiikin Kreikan voimistelukulttuuri. Coubertin halusi liikuntakasvatuksen osaksi ranskalaista koulujärjestelmää. Coubertin näki urheilulla ja liikuntakasvatuksella olevan arvoa myös maanpuolustuksellisesta näkökulmasta. (Hill 1996, 5–6.) Tämä Coubertinin urheilun maanpuolustuksellisen arvon korostaminen ei ollut poikkeuksellista, vaan maanpuolustuksellinen tavoitteellisuus on yhdistetty moderniin urheiluun varsin yleisesti. Esimerkiksi Suomessa 1900-luvun alussa urheilulla nähtiin olevan maanpuolustuksellista arvoa (Vasara 1997, 113; Virtapohja 1998, 99). Kenties hieman ristiriitaisesti maanpuolustukselliseen näkökulmaan peilaten, Coubertin hahmotteli olympialiikkeestä myös sodanvastaista rauhanliikettä (Espy 1979, viii). Sotatantereen sijaan valtiot kävisivät toisiaan päin reilun ja rehdin kansainvälisen urheilukilvan merkeissä.

Modernia olympia-aatetta tarkasteltaessa nousee esiin selkeä ristiriita. Olympia-aate yhdistyy olympialiikkeen oman peruskirjan perusteella ritarillisuuden, jalouden ja reilun pelin arvoihin (Olympic Charter 1933). Toisaalta olympialaiset ovat kansainvälinen kamppailuareena, jossa kansallisvaltiot kisaavat paremmuudestaan. Krüger (1999) yhdistää olympia-aatteeseen jopa sosiaalidarwinistisia, maskuliinisuuden ja vahvimman selviytymisen piirteitä, kuvaten näin valtioiden välisen kamppailun vakavuutta. Voittaminen on siis kiistatta eräs keskeinen piirre olympialaisessa ideologiassa. Coubertinin mukaan olympialaisissa kuitenkin voittamista tärkeämpää on urhea osallistuminen – ”*the essential thing in the life is not to conquer, but to struggle well*” (MacAloon 2013, xxv).

Huomionarvoista Pierre de Coubertinin olympia-ideologiassa oli, että se oli nimenomaan herrasmiehille, eli ”gentlemanneille” suunnattua toimintaa, jossa ei ollut sijaa naisille kuin katso-
mon puolella. Lisäksi amatööriurheilun ihanteiden mukaisesti rakentunut olympialiike oli al-
kuvaiheessaan selkeän yläluokkaista toimintaa. (Bandy 2010.) DeFranzin (1997) mukaan Cou-
bertin on määrittänyt vuonna 1912 julkaistussa Olympic Review -lehdessä modernien olympia-
laisten olevan säännöllisesti järjestettävä miesurheilun juhla, jossa kansainvälisyys on keski-
össä, tärkeänä arvona on lojaalius ja pyrkimykseen kuuluu myös korostaa taiteellisuutta. Young
(2010) on todennut Coubertinin halunneen olympialaisista enemmän kuin vain urheilua; olym-
pialaiset olisivat korkeakulttuuria – harmonista taidetta. Näistä määrittelyistä huokuu paitsi ko-
reilevuus, myös naisia alentava henki. Naiset pääsivät kuitenkin Coubertinin vastustuksesta
huolimatta osallistumaan vuoden 1900 Pariisin olympialaisiin golfissa ja tenniksessä, ja tämän
jälkeen naisten osanotto eri olympialajeihin on hiljalleen kasvanut (Bandy 2010). Tokion 2020
olympialaisissa naisia oli kaikista osallistujista noin 49 prosenttia (Olympics.com 2021).

Modernin olympiaurheilun syntyyn liittyen on hyvä huomata, että ajoitus oli luonteva, sillä
kansainvälinen amatööriurheilu oli samaan aikaan nousussa (Krüger 1999). Näin nouseva
olympialiike sai tuulta purjeisiinsa amatööriurheilusta ja päinvastoin. Krüger (1999) nostaa
myös esiin, että ensimmäiset nykymielessä todelliset modernit olympialaiset olivat Lontoon
vuoden 1908 kilpailut, jotka olivat vaatimattomampia edeltäjiään onnistuneemmat organisoin-
niltaan. Kilpailut olivat myös seremonioiltaan lähempänä olympialaisten nykymallia (Bairner
& Molnar 2010a). Coubertinin seuraajana KOK:ssa toimi ranskalainen maanmies Henri de
Baillet-Latour. Hänen aikakaudellaan vuosina 1924–1941 olympialiike toivotti, sen enempää
valtioiden harjoittamaa politiikkaa kyseenalaistamatta, tervetulleeksi niin demokratiat kuin dik-
tatuuritkin. Ainoana vaatimuksena oli se, ettei politiikkaa ja urheilua tule sotkea keskenään.
(Krüger 1999.) Kuten jo tutkielmani johdannossa pohjustin ja luvussa kolme osoitan, on tämä
olympialiikkeen lähes ikiaikainen pyrkimys politiikan ja urheilun sotkeutumattomuudesta ollut
aina enemmän tyhjää sananhelinää kuin todellisuutta.

Olympialiike on vanhetessaan kasvanut entistä suuremmaksi. Eräs tärkeä käänne olympialiik-
keen kasvussa oli amatööriurheilun ihanteista luopuminen. Olympialaiset pyrkivät sitkeästi pi-
tämään kiinni amatööriperiaatteistaan aina 1980-luvulle asti, jolloin tuolloinen KOK:n puheen-
johtaja Juan Antonio Samaranch tunnusti amatööri-ihanteiden tulleen olympialiikkeessä tiensä
päähän – ammattilaiset oli saatava mukaan olympialiikkeeseen (Cevey 1989). Amatööri-

ihanteista luopuminen oli osaltaan vaikuttamassa olympialiikkeen kasvuun kohti globaalia kaupallista megatuotetta.

Määrittelen modernien olympialaisten olevan vuodesta 1896 tähän päivään asti säännöllisesti järjestetty kesä- ja talviurheilutapahtuma, jonka kansainvälinen merkittävyys on alati kasvanut. Nykyisellään olympialaiset ovat globaali, kaupallis-poliittinen urheilun megatapahtuma, jolla on myös laajamittaiset lokaalit vaikutuksensa. Tämä alaluku on osoittanut, että modernin olympiaurheilun eetokseen on jo lähtökohtaisesti liitetty erilaista aatteellista tavoitteellisuutta – eli poliittista latausta.

2.2 Poliitikka

Politiikan käsite on opinnäytetyöni kannalta keskeinen. Käsite ja sen määrittely toimii tärkeänä teoreettisena taustana tutkielmalleni. Käsitteen määrittely luo viitekehyksen tutkimusaineistoni valintaan, analysointiin ja tulkintaan. Seuraavaksi avaan politiikan käsitettä ja pyrin tarkentamaan, mitä kyseisellä, laajamerkityksellisellä ja notkealla käsitteellä tutkielmassani tarkoitan. Palonen (2008) on huomauttanut, että politiikan käsitettä on jopa mahdotonta yksiselitteisesti määritellä. En kuitenkaan edes pyri käsitteen holistiseen määrittelyyn, vaan sen avaamiseen tutkielmani tarpeiksi. Hahmottelen määrittelyssäni erityisesti sitä, millaista on urheiluun ja olympiaurheiluun kiinnittyvä politiikka, ja suuntaan näin tutkielmani tarkastelua.

Kielitoimiston sanakirjassa määritellään politiikan olevan sellaista toimintaa, ”*jolla pyritään vaikuttamaan valtiollisiin, valtioiden välisiin t. yhteiskunnallisiin asioihin t. hoidetaan niitä*” (Kotimaisten kielten keskus 2021). Poliitiikan käsitettä tutkinut Palonen (2008) on sitä mieltä, että politiikka käsitteenä ei viittaa ainoastaan yhteiskunnan sisään kuuluvaan poliittiseen järjestelmään, vaan politiikka on huomattavasti laajempi kokonaisuus. Poliitiikka ei siis ole kapeasti ainoastaan poliittisen järjestelmän ”yhteisten asioiden hoitamista”. Poliitiikka ei Palosen ajattelussa ole sfääri-, vaan toimintakäsite. Nimenomaan toiminta ja aktiviteetti ovat oleellisia poliitikalle. (Palonen 2008.)

Vastaavalla tavalla sosiologi Ulrich Beck (1997, 133) puhuu niin sanotusta politiikan kaksois-taatterista, jossa politiikkaa voi harjoittaa samaan aikaan *systemin* eli poliittisen järjestelmän kentällä, ja *alapolitiikan* eli poliittisen järjestelmän ulkopuolisella kentällä. Beckin (1997, 97–

104) alapoliitiikan käsitteessä korostuu nimenomaan esimerkiksi aktivistiliikehdintään liittyvä politiikka, joka voidaan nähdä jopa perinteistä systeemistä politiikkaa vahvempana politiikan alueena. Tällä tavoin ajatellen politiikka määrittyy laajemmin kuin Kotimaisten kielten keskuksen ytimekkäässä määritelmässä, jossa korostuu toiminnan valtiollisuus. Tutkielmani tulkinta politiikasta mukailee Palosen (2008) ja Beckin (1997) ajatuksia, enkä rajaa politiikkaa ainoastaan poliittisen järjestelmän sfääriin, eli esimerkiksi vain valtionhallintoon kuuluvien poliittisten päättäjien toiminnaksi. Näin ollen ajattelen politiikan olevan vaikuttavaa ja vaikuttamaan pyrkivää toimintaa, jota voi harjoittaa kuka tahansa. Täten se, millaisia vaikutuksia olympialaisilla on esimerkiksi valtioiden välisiin suhteisiin, kansalliseen identiteettiin tai paikallisten ihmisten elämään, lukeutuu mukaan tarkastelemaani olympialaisten politiikkaan.

Myös sosiologi Max Weberin (2009, 78–79) mukaan jokainen ihminen on hetkellisesti eräänlainen 'tilapäispoliitikko' tehdessään jonkin poliittisen teon, esimerkiksi äänestäessään vaaleissa. Näin kansallishymnin soidessa protestiksi polvistuva urheilija tai olympialaisia vastustavaan mielenosoitukseen osallistuva kansalainen ovat tällaisia Weberin mainitsemia tilapäisiä poliitikkoja. Olympialaiset ovat megatapahtuma, joka tarjoaa nimenomaan vaikuttamisen foorumin. Poliittista vaikuttamista olympialaisissa voi harjoittaa muun muassa järjestäjämaa, olympialaisiin osallistuvat kansallisvaltiot, urheilijat, järjestäjämaan kansalaiset sekä erilaiset kansainväliset organisaatiot, joista KOK on selkein esimerkki. KOK:ta voikin pitää vaikutusvaltaisena poliittisena toimijana. Näitä väitteitäni vahvistaa tutkielmani luku kolme, jossa perkaan läpi kesäolympialaisiin kytkeytyneen politiikan historiaa.

Politiikan käsitteen määrittelyä tehtäessä on syytä mainita eräs mielenkiintoinen politiikan käsitettä tutkinut politiikanfilosofian klassikkoteos, Carl Schmittin (2015) ”*Poliittisen käsite*”. Teoksessa esitellään politiikan käsitteelle radikaaliin pluralismiin perustuva määritelmä, jossa politiikka ajatellaan ”*ystävän ja vihollisen*” väliseksi erotteluksi (Schmitt 2015, 30–32). Jako ystävään ja viholliseen muodostaa poliittisen toiminnan kriteerin – politiikassa on kyse konfliktista. Kamppailuasetelma voi vallita kahden yksilön tai kahden eri ryhmän välillä. Schmitt (2015, 30–32) myös ajattelee politiikan voivan ilmetä millä tahansa elämän osa-alueella, mikä on linjassa esittelemieni Palosen (2008), Beckin (1993) ja Weberin (2009) näkemysten kanssa. Poliitiikkaa on siis jonkinlainen aate- tai ajatusmaailmojen konflikti, joka voi ilmetä minkä tahansa asian ympärillä. Pyrin löytämään tutkimusaineistostani tällaisia konflikteja sisältäviä uutisia.

Sage (2016, 186) on hahmotellut urheilun ja politiikan yhtymäkohtia ja todennut, että urheilulla ja politiikalla on yhteyksiä monilla eri tasoilla. Urheilu ja politiikka kytkeytyvät yhteen niin paikallisesti, kansallisesti kuin globaalistikin. Jos esimerkiksi kaupunginvaltuusto päättää rakennuttaa urheilustadionin, on tämä nimenomaan poliittinen päätös. Lisäksi Sage mainitsee, että urheilu voi toimia myös poliittisen ideologian esittelemisen tai kansallisen identiteetin vahvistamisen areenana. (Sage 2016, 187–192.)

Victor Cha (2008) on jaotellut urheilun ja politiikan tarkasteluun liittyviä erilaisia koulukuntia. Ensimmäinen koulukunta on niin sanottu valtion ja vallan koulukunta, jossa urheilu ilmineeraa valtioiden suhteellista voimakkuutta ja hyvinvointia. Näin oli esimerkiksi kylmän sodan aikaisessa USA:n ja Neuvostoliiton välisessä urheilukilvoittelussa. Toinen koulukunta ajattelee, että urheilu ei olekaan valtioiden politiikan jatke. Sen sijaan urheilu on ei-valtiollisten organisaatioiden ja instituutioiden pelikenttä, jossa talous on keskiössä. Tällaisia ei-valtiollisia toimijoita ovat esimerkiksi KOK ja Kansainvälinen jalkapalloliitto Fifa, joita voi pitää monia kansallismielisiä vaikutusvaltaisempina tahoina. Kolmas koulukunta korostaa urheilua kansallista ylpeyttä ruokkivana lähteenä. Tälle koulukunnalle urheilu ei ole vain kilpailua, vaan sosiaalisen kanssakäymisen väline, joka voi parhaimmillaan synnyttää valtion rajat ylittävää yhteistyötä tai päinvastoin aiheuttaa konflikteja. Cha on myös määritellyt neljännen, muista poikkeavan koulukunnan, jonka mukaan urheilu on toimintaa, joka auttaa meitä ymmärtämään kansainvälistä systeemiä. Poliitiikalla on muovaava vaikutus urheiluun ja toisaalta urheilu muokkaa politiikkaa ja poliittisia suhteita. Urheilu on eräänlaista nationalismin ja kansainvälisyyden välistä dialogia. (Cha 2008, 31–32.) Tutkielmassani otan huomioon kaikki edellä mainitut koulukunnat ja ajattelen urheilun ja politiikan suhdetta erityisesti neljännen koulukunnan mukaisesti kaksisuuntaisena tienä, jossa politiikalla ja urheilulla on molemmilla vaikutusta toisiinsa.

Osoitan tutkielmassani aiemman tutkimuskirjallisuuden perusteella, että olympialaisiin kytkeytyy muun muassa aktivismiin ja protestointiin liittyvää politiikkaa, kaupungin imagopolitiikkaa, nationalismin ja kansallisen identiteetin edistämisen politiikkaa, tasa-arvoon liittyvää politiikkaa, talouspolitiikkaa, turvallisuuspolitiikkaa, paikallis-, sosiaali- ja yhteiskuntapolitiikkaa, valtioiden välisiin suhteisiin kytkeytyvää kansainvälistä politiikkaa sekä ympäristöpolitiikkaa. Poliitiikan kirjo olympialaisissa on siis tavattoman laaja ja monisyinen. Tämän vuoksi politiikan käsitteen laaja määritelmä sopii hyvin tutkielmani tekemisen ponninlaudaksi. Raja-an ja analysoin aineistoani esiteltyihin politiikan käsitteen määritelmiin nojautuen.

2.3 Urheilujournalismi

Urheilujournalismin käsitettä määriteltäessä voi lähteä liikkeelle siitä, että erittelee termin kaksi osaa, 'urheilu' ja 'journalismi'. Konservatiivisen määritelmän mukaan *urheilu* voidaan ajatella fyysiseksi leikiksi tai peliksi, johon kuuluu olennaisena osana toiminnan kehollisuus (Rowe 2003, 11). Tämä määritelmä jättää urheilun ulkopuolelle esimerkiksi shakin ja pokerin kaltaiset pelit (Rowe 2003, 11). Jenny ym. (2016) määrittelevät urheilulle seitsemän kriteeriä, jotka tulee täyttää, että voidaan puhua urheilulajista: 1) fyysisyys, 2) taito, 3) säännöt, 4) kilpailullisuus, 5) leikki, 6) tunnettavuus sekä 7) institutionaalisuus. Shakin ja e-urheilun kaltaiset lajit täyttävät kaikki mainitut määreet, paitsi kenties fyysisyyden. Tässä kohtaa ei ole kuitenkaan mielekästä sukeltaa syvemmälle urheilun määritelmän problematiikkaan, sillä tutkielmassani urheilu istuu olympialaisten raameihin, jolloin kaikki olympialaisten lajikirjoon lukeutuvat urheilumuodot ovat tutkielmaani liittyvää urheilua.

Journalismi on suurille joukoille kohdistettua viestintää – eli joukkoviestintää (Virtapohja 1998, 63). Pertti Hemánus (1989) on määritellyt journalismin käsitettä, ja hänen mukaansa käsite viittaa journalismin työprosessiin eli käytännön toimitustyöhön sekä tämän työprosessin lopputuotteeseen eli journalistisiin tuotoksiin. Hemánuksen (1989) mukaan tärkeimmät kriteerit näille journalistisille tuotoksille ovat ajankohtaisuus ja faktapohjaisuus. Journalismin ideana on siis välittää ihmisille tosipohjaista tietoa ajankohtaisista aiheista. Nieminen ja Pantti (2008, 140–143) laajentavat tätä näkökulmaa, ja heidän mukaansa journalismin tehtäviin kuuluu tarjota tietoa kansalaisten mielipiteenmuokkaukseen ja luoda yhteiskunnallista keskustelua. Näin journalismi toimii paitsi tiedonvälittäjänä, myös keskustelun virittäjänä. Journalismin välityskanavia on monenlaisia. Kaikkein perinteikkäin journalismin välityskanava on sanomalehti (Hemánus 1989), joka toimii myös tutkielmani tarkastelukohteena. Muita journalismin välityskanavia ovat esimerkiksi radio, televisio ja digitaaliset viestintävälineet.

Urheilujournalismi on yksi journalismin alalajeista. Se on journalismia urheilusta. Urheilujournalismia on luonnehdittu viihteelliseksi ja tunnepitoiseksi. Se tuottaa esimerkiksi sankarikuvia urheilijoista. Urheilujournalismi myös tapaa keskittyä ”mukaviin” urheiluasioihin. (Virtapohja 1998, 25, 63–65.) Laineen (2011, 235) mukaan urheilujournalismia on arvosteltu sen kritiikitörmästä luonteesta. Urheilujournalismin on koettu olevan liian pehmeää ja tuttavallista, liian läheistä raportointinsa kohteeseen nähden (Beck & Bosshart 2003, 15; Itkonen ym. 2008, 16).

Urheilutoimittajat saattavat näyttäytyä urheilun aisankannattajina – ”cheerleadereina” (Rowe 2003, 51–56). Heinilän (2000a) mukaan suomalainen urheilujournalismi on kapea-alaista, pinnallista, huippu-urheilukeskeistä ja kritiikitöntä. Tähän vaikuttaa myös urheilun luonne kaupallisenä, toisteisena viihdetuotteena (Heinilä 2000a). Käsittelen urheilujournalismin kritiikittömyyttä ja sen syitä perusteellisemmin luvuissa 4.2 ja 4.3.

Urheilujournalismi on kiinnostunut valtaosin kilpa- ja huippu-urheilusta (Heinilä 2000a; Itkonen ym. 2008, 36). Sanomalehtien urheiluviihde rakentuu erityisesti värikkäiden kilpailuselostusten, avainhenkilöiden haastattelujen ja sankaritarinoiden ympärille. Urheilujournalismi on tajuntateollisuutta, joka tuottaa ihmisille väkeviä tunne-elämyksiä. Media elää erityisesti urheilun huippuhetkistä, suuret saavutukset, ennätykset ja suurtapahtumat vetävät median ja median kuluttajien huomion puoleensa. (Heinilä 2000a.) Nykyisin tärkeää urheilujournalismin ”kultustavaraa” ovat myös viihdejournalisimia muistuttavat tirkistelyuutiset urheilijoiden yksityiselämästä. Urheilijat eivät ole tähtiä vain urheilukentillä. Kolamon (2018, 96) mukaan erityisesti verkkojulkaisuissa on tyypillistä uutisoida esimerkiksi urheilijoiden Twitter-päivityksistä. Koljosen (2000, 4–6) mukaan urheilujournalisimia ei kuitenkaan voi sijoittaa ainoastaan journalismin viihdeosastolle, eikä liioin puhtaasti faktapohjaiseen journalismiin, vaan siinä ilmenee piirteitä molemmista journalismin tyypeistä. Urheilujournalismi tasapainoilee viihteen ja perinteisen journalismin välimaastossa (Koljonen 2000, 4–6; ks. myös Laine & Välimäki 2012).

Rowen (2003, 38–39) mukaan urheilujournalismi voi käsitellä myös urheilun yhteiskunnallisia аспекteja ja urheilun sekä yhteiskunnan välistä vuoropuhelua. Tutkielmassani keskityn juuri tällaiseen urheilujournalismiin. Tämä ei ole urheilujournalismin yleisin suuntaus, kuten olen edellä avannut. On kuitenkin mielenkiintoista analysoida, kuinka paljon olympiauutisoinnissa keskitytään yhteiskunnallisempiin aspekteihin, ja millaista tämä uutisointi on. On tosin syytä huomioda, että tutkielmassani esiintyy myös 12 olympiauutista, jotka on julkaistu urheiluosaston ulkopuolella. Näin ollen analyysini kohteena on varsinaisen urheilujournalismin lisäksi jonkin verran muutakin *urheiluun liittyvää journalismia*.

2.4 Tutkimuskysymykset

Pyrin tutkielmassani vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Millaista on Helsingin Sanomissa julkaistu Barcelonan 1992 ja Tokion 2020 kesäolympialaisten poliittisiin seikkoihin liittyvä uutisointi?
- 2) Onko poliittisiin seikkoihin liittyvän uutisoinnin sisällöissä tapahtunut muutosta tarkasteltujen kesäolympialaisten välillä?

Tavoitteeni on siis avata politiikan aihepiiriin liittyvää uutisointia. Tutkimusotteeni on laadullinen, ja keskityn uutisoinnin sisällöllisiin piirteisiin. Yleisen, Barcelonan 1992 ja Tokion 2020 olympialaisten politiikkaan liittyvän uutisoinnin analyysin lisäksi tutkin uutisoinnin sisällöissä ajan saatossa tapahtuneita muutoksia.

3 OLYMPIALAISET POLIITTISENA ILMIÖNÄ

Tässä luvussa esittelen pääpiirteittäin, millaisia poliittisia ulottuvuuksia moderniin olympiaurheiluun on sen historian eri vaiheissa kiinnittynyt. Historiakatsaus keskittyy kesäolympialaisiin. Jaan tarkasteluni kolmeen ajanjaksoon: aikaan ennen toista maailmansotaa (luku 3.1), kylmän sodan aikaan (luku 3.2) ja 1990-luvulta nykypäivään ulottuvaan aikakauteen (luku 3.3). 1990-luvun jälkeistä aikakautta perkaan hieman tarkemmin, sillä tällä ajanjaksolla on käyty molemmat tarkasteluni kohteena olevat olympialaiset. Aiheesta tehtyyn tutkimukseen pohjautuva historiakatsaukseni piirtää olympialaisista kuvan vahvasti poliittisesti värittyneenä ilmiönä. Katsaus paitsi luo tutkielmalleni aiempaan tutkimukseen perustuvaa historiataustaa, se toimii myös osaltaan perusteluna sille, miksi olympialaisiin liittyvää politiikkaa on mielekästä tutkia.

3.1 Olympialaiset ja politiikka ennen toista maailmansotaa

Moderneihin olympialaisiin liittyi politiikkaa heti alkutaipaleellaan. Esimerkiksi Ateenan vuoden 1896 olympialaisissa tapahtui naisten oikeuksiin liittynyt välikohtaus, kun kreikkalaisnainen Stamata Revithi juoksi maratonin omin päin. Naiset eivät vielä tuolloin saaneet osallistua olympialajeihin, ja myös Revithiltä oli evätty oikeus osallistua viralliseen miesten juoksemaan maratonkilpailuun. Revithi juoksi maratonreitin seuraavana päivänä virallisen kilpailun jälkeen, mutta stadionin turvamiehet estivät hänen pääsytään stadionalueelle juoksemaan viimeistä kierrosta. (Bairner & Molnar 2010c.) Revithin juoksua voi pitää ensimmäisenä olympialaisissa tapahtuneena tasa-arvon puolesta tehtynä protestina. Myös kansainvälisen politiikan jännitteitä kiinnittyi olympialaisiin jo varhaisessa vaiheessa (Krüger 1999). Tätä lisäsi erityisesti se, että vuoden 1908 Lontoon olympialaisissa kisojen seremonioiden kansallishenkisyys vahvistui. Lontoon olympialaisten avajaisseremoniassa jokainen joukkue marssi stadionille maidensa lipujen saattamana. Avajaisseremoniaan liittyi myös politikointia, kun Suomen suuriruhtinaskunnan joukkue kieltäytyi osallistumasta avajaisiin, sillä he olisivat joutuneet marssimaan areenalle Venäjän lipun alla. (Bairner & Molnar 2010a; 2010c; ks. myös Virtapohja 1998, 105–110.)

Olympialaiset olivat nykymittarein vielä 1920-luvulla varsin vaatimattomat kokoluokaltaan. Olympialiike kuitenkin kasvoi alati ja myös politiikka kytkeytyi siihen välittömästi kiinteäksi osaksi, kuten jo edellä kerrottu ilmentää. 1930-luku oli olympialaisille kasvun aikaa ja myös

olympialaisten taloudellinen merkittävyys oli nousussa (ks. Young 2010). Tällöin myös politiikka kytkeytyi vahvemmin mukaan olympialiikkeeseen (Hargreaves 2000, 45). Tästä selvimpänä esimerkkinä toimii natsi-Saksassa järjestetyt Berliinin vuoden 1936 olympialaiset – niin kutsutut natsiolympialaiset.

Krügerin (2003) mukaan Saksalla oli järjestämiinsä kilpailuihin liittyen kaksi tavoitetta. Ensimmäinen tavoite oli vahvistaa natsipropagandaa Saksan kansan keskuudessa. Toinen tavoite oli näyttää saksalaisten suuruus ulkopuoliselle maailmalle, ja näin edistää natsipropagandan leviämistä. Keinoja näiden tavoitteiden saavuttamiseen oli saksalaisten kovan kilpailumestyksen takaaminen suurella urheilullisella panostuksella ja olympiafasiliteettien, kuten upouuden olympiastadionin loistokkuuden esittely. Lisäksi kilpailuiden äärimmilleen viritetty seremoniallinen elementti toimi osana propagandakoneistoa. Saksa olikin kilpailuiden menestynein joukkue, ja Berliinin olympialaisten järjestelyissä ei valtion rahaa säästely. Tämä kertoo omaa kieltään kilpailuiden merkityksestä Saksan natsihallinnon ja sen johtajan Adolf Hitlerin propagandavälineenä. (Krüger 2003.) Kisojen onnistumisesta propagandanäkökulmasta kertoo myös tapahtuman ennennäkemätön media- ja yleisökiinnostus. Kilpailuista lähetettiin esimerkiksi ensimmäinen suora radiolähetys, ja yhteensä radio tavoitti kuulijoita yli neljästäkymmenestä maasta. (Young 2010.)

Berliinin olympialaisilla on ollut pysyvä vaikutus olympialiikkeeseen muutoinkin kuin vain propagandistisesta näkökulmasta, sillä ne lisäsivät olympialaisten arvokkuutta, ja näin korottivat myöhempien järjestäjämaiden rimaa korkeammalle kisojen organisoinnin suhteen. Natsiolympialaisten jälkeen valtion rooli tapahtuman järjestämisessä on kasvanut, tarkoittaen taloudellisen tuen ja kilpailujärjestelyiden valtiollista organisointia, aiemman vahvemmin alueellisen organisoinnin sijaan. Berliinin olympialaisten jälkeen kaikkien olympiakilpailuiden järjestämisessä on ollut mukana järjestäjämään hallitus. (Young 2010.) Tämä tosiasia on hieman kiusallinen siinä valossa, että kansainvälinen olympiakomitea on usein korostanut olevansa tekemisissä vain kansallisten olympiakomiteoiden – ei hallitusten kanssa (ks. Laine 2012). Myös Berliinin kilpailuissa oli sopimus siitä, että Saksan kansallinen urheilujärjestö Reichssportfeld toimisi itsenäisesti suhteessa maan hallitukseen, mutta tätä sopimusta rikottiin räikeästi (Young 2010).

Natsi-Saksan järjestämistä Berliinin vuoden 1936 olympialaisista puhuttaessa on syytä nostaa esiin Youngin (2010) mainitsema kilpailujen myöntämiseen liittynyt ristiriita. Olympialaiset

oli alun perin myönnetty demokraattiselle, Weimarin tasavaltana vuosina 1919–1933 tunnetulle Saksalle, ja kisojen järjestämisen tavoitteisiin kuului tasavallan jälleenrakennus takaisin maailmanyhteisön jäseneksi. Olympialaiset siis koettiin välineeksi liberaaliin, pasifistiseen kehitykseen. Lopulta täysin päinvastaisella arvomaailmalla varustettu Hitler ikään kuin kaappasi kilpailut itselleen. Young kuitenkin huomauttaa terävästi, että olympismi istui tähän uuteen natsi-ideologiaa edesauttavaan tilanteeseen varsin kivuttomasti. (Young 2010.)

Edellä kirjoitetun perusteella voidaan todeta olympismin olevan hyvin notkea aate, minkä siirtymä liberaaleista ja pasifistisista tavoitteista natsi-ideologian tavoitteisiin osoittaa. Tämä käyttökelpoisuus tekee olympialaisista houkuttelevan kohteen erilaisille intressiryhmille. Lukuisat valtiot ovat myöhemmin Saksan asettaman esimerkin voimin hyödyntäneet olympialaisia omien poliittisten intressiensä edistämiseen. Berliinissä järjestetyt kesäolympialaiset olivatkin eräänlainen siirtymä vielä sangen vaatimattomasta ja viattomasta olympismin aikakaudesta uuteen aikakauteen, jossa olympialaisten ja politiikan välinen sidos on entisestään vahvistunut. Tämä kehitys näkyi vahvasti kylmän sodan aikakauden olympialaisissa, joista kirjoitan seuraavassa alaluvussa (3.2).

3.2 Olympialaiset ja politiikka kylmän sodan aikana

Toisen maailmansodan jälkeen maailma jakautui kahtia – itään ja länteen. Maailma blokkiutui Neuvostoliiton ja itäblokin maiden sekä USA:n johtaman lännen esirippujen taakse. Konkreettisenä esimerkkinä tästä toimii Saksan jako Itä- ja Länsi-Saksaan. Myös Korea jakautui länsimaihin ja USA:han kytkeytyneeseen Etelä-Koreaan sekä itäblokkiin kytkeytyneeseen kommunistiseen Pohjois-Koreaan. Tämä tapahtumakulku nähtiin myös Kiinassa, jossa kommunistisen manner-Kiinan ja nationalistisen Taiwanin välillä on käyty yhä nykyään jatkuvaa kiistaa maan oikeudellisesta hallitsijasta. Myös toisen maailmansodan jälkeinen kiivas dekolonisaatio on myllertänyt maailmankarttaa. Tämä kaikki on heijastunut olympialiikkeeseen. (Espy 1979, 25.) Mainittu maailmanpoliittinen kuohunta on tehnyt kylmän sodan aikaisista olympialaisista läpeensä poliittisia.

Espy (1979, 32) onkin todennut kansainvälisen olympiakomitean olleen erityisen vaikeassa asemassa uusien kansallisten olympiakomiteoiden tunnustamisen suhteen. KOK:n omissa säännöissä kansallisen olympiakomitean tunnustaminen tarkoitti käytännössä kyseisen valtion

olemassaolon tunnustamista (Espy 1979, 29). Näin dekolonisaation seurauksena nousseiden, sekä edellä esiteltyjen jakautuneiden valtioiden olympiakomiteoiden tunnustaminen oli poliittisesti erittäin herkkää toimintaa. Kylmän sodan aikana nähtiinkin runsaasti erilaisia olympiaboikotteja, joista osa oli seurausta tiettyjen kansallisten olympiakomiteoiden tunnustamisesta ja olympialiikkeeseen mukaan lukemisesta. Osa boikoteista puolestaan muutoin ilmeneväsi kylmän sodan poliittisia jännitteitä. Esimerkiksi vuosien 1980 Moskovan ja 1984 Los Angelesin kisoissa ensin USA liittolaisineen, ja myöhemmin Neuvostoliitto liittolaisineen boikoitoivat vuoroin toistensa järjestämiä kilpailuja (Hadas 2010).

Merkittävä muutos olympialiikkeelle oli Neuvostoliiton mukaantulo olympialaisiin. Ensimmäiset olympialaiset, joihin idän suurvalta osallistui, olivat Helsingissä vuonna 1952 (Espy 1979, 33). Neuvostoliiton mukaantulon myötä olympiamenestyksen merkitys suurvalloille on korostunut, ja ylipäätään olympiaurheilun poliittinen lataus on kasvanut. Erityisesti Itä-Euroopan maiden hurjan olympiamenestyksen oli tarkoitus osoittaa sosialististen maiden poliittis-ideologinen paremmuus suhteessa kapitalistiseen länteen. (Hadas 2010.) Andrews ja Wagg (2007) ovat todenneet vuosien 1952–1988 välillä käytyjen olympiakilpailujen olleen eräänlainen urheilun maailmaan sijoittunut kylmän sodan jatke, jossa kapitalistinen ja kommunistinen maailma kävivät toisiaan päin urheilun näyttämöllä.

Eräs olympiaurheilun ja politiikan historian merkittävä tapaus sattui vuoden 1956 Melbournen olympialaisissa. Kyseisissä kisoissa käytiin Unkarin ja Neuvostoliiton joukkueiden välinen vesipoolo-ottelu, joka muuttui loppuhetkillään kirjaimellisesti veriseksi yhteenotoksi joukkueiden välillä. Tapaus linkittyi Unkarissa samana vuonna tapahtuneeseen kansannousuun, jonka Neuvostoliiton joukot hajottivat väkivaltaisesti. (Hadas 2010.) Espyn (1979, 54) mukaan osa Unkarin olympiajoukkueeseen kuuluvista urheilijoista oli ollut mukana tuossa hajotetussa kansannousussa. Lopulta Unkarin voittoon päättynyt olympialaisten vesipalloturnaus oli merkitykseltään Unkarille ja sen urheilijoille voimakkaasti poliittisesti latautunut. Noin puolet Unkarin sadan hengen olympiajoukkueesta loikkasi olympialaisten jälkeen pois itäbloikista. (Hadas 2010.)

1960-luvulla olympialiike kohtasi uusia haasteita, kun apartheid-politiikkaa harjoittanut Etelä-Afrikka haluttiin siirtää syrjään olympialiikkeen toiminnasta. Lopulta vuonna 1962 Etelä-Afrikka asetettiin kilpailukieltoon ihmisoikeusloukkaustensa vuoksi. Rotuasiat olivat muutenkin näkyvillä 1960-luvun olympialaisissa. Vuonna 1968 Meksikon olympialaisissa nähtiin kuuluisa ”Black Power” -protesti, jonka tekivät 200 metrin juoksukilpailun palkintojenjakoseremoniassa

afroamerikkalaiset Tommie Smith ja John Carlos. Kaksikko sai teostaan elinikäiset kilpailukiellot, koska he KOK:n mukaan käyttivät olympialaisia politiikan teon välineenä. (Bairner & Molnar 2010a.) Päätöstä voi pitää ristiriitaisena useammastakin syystä. Ensinnäkin se näyttää erikoiselta sitä taustaa vasten, että aiemmin juuri ihmisoikeuksia loukkaavaa rotupolitiikkaa harjoittanut Etelä-Afrikka suljettiin pois olympialaisista. Toisekseen päätöstä voi kritisoida siitä, että olympialaisia on käytetty ja käytetään jatkuvasti monenlaisen politiikan teon välineenä, jolloin tällaisia rangaistuksia tulisi jakaa alati ja jatkuvasti.

Eräs kuohuttava ja olympialiikettä muuttanut traaginen tapaus sattui vuoden 1972 Münchenin olympialaisissa. Näissä olympialaisissa Palestiinan vapautusjärjestöön kuuluneet Mustan syyskuun terroristit tekivät terrori-iskun, jonka tavoitteena oli palestiinalaisten vankien vapauttaminen israelilaisesta vankilasta. Terroristit hyökkäsivät heikosti vartioituun olympiakylään ja kaappasivat haltuunsa joukon Israelin joukkueen urheilijoita. Tämän jälkeen syntyneessä panttivankitilanteessa terroristit pyrkivät tekemään vaihtokauppaa hallussaan olleilla vangeilla. Loppujen lopuksi tilanne päättyi verisesti, ja yksitoista Israelin joukkueen urheilijaa, yksi saksalainen poliisi sekä viisi terroristia menehtyivät. (Andrews ym. 2010.) Tapahtuneen jälkeen KOK:n tuolloinen puheenjohtaja Avery Brundage piti surullisenkuuluisan puheen, jossa hän totesi, että ”*kisojen on jatkuttava*”. Näin myös tapahtui, 24 tunnin tauon jälkeen. (Ellis 1972.) Münchenin terrori-iskun jälkeen terrorismin uhka on ollut kiinteä osa olympiaurheiluun liittyvää keskustelua, ja olympialaisten turvajärjestelyt on kehitetty uudelle tasolle (Andrews ym. 2010).

Kylmän sodan aikaan olympialaiset kehittyivät suuntaan, jossa niitä alettiin systemaattisella tasolla käyttää järjestäjämaan omien poliittisten intressien edistämiseen, Berliinin olympialaisten asettaman esimerkin mukaan (Hargreaves 2000, 45). Urheilumenestys on kiinnostanut kaikenlaisia hallintojärjestelmiä, jotka ponnistavat erilaisilta poliittis-ideologisilta kantimilta. Neuvostoliiton kommunistit, Kiinan maoistit, länsimaiset kapitalistiset demokraatit sekä latinalaisen Amerikan sotilasjuntat ovat kaikki olleet kiinnostuneita olympiaurheilusta ja sen positiivisesta merkityksestä omalle poliittiselle ideologialle. (Hoberman 1993.) Myös olympiame- nestyksen arvo on tämän myötä kasvanut, ja maailmanpolitiikkaan kytkeytyvät konfliktit ovat nousseet kiinteäksi sekä näkyväksi osaksi olympialaisia. Münchenin traagiset tapahtumat toivat lisäksi olympialaisiin turvallisuuspoliittisen ulottuvuuden, ja olympialaisten turvajärjestelyt ovatkin nykyisin tiukan keskustelun alla aina olympialaisten järjestäjämaata valittaessa (ks. Atkinson & Young 2005).

3.3 Olympialaiset ja politiikka 1990-luvulta nykypäivään

Esittelemäni olympialaisten ja politiikan historian pohjalta voidaan todeta olympiaurheilulla ja politiikalla olleen pitkä ja kiinteä suhde toisiinsa 1990-luvulle tultaessa. Olympiaurheilua on aikojen saatossa käytetty muun muassa suurvaltojen imagopolitiikan edistämiseen, eri maiden nationalististen pyrkimysten edesauttamiseen, erilaiseen aktivismiin ja protestointiin sekä jopa terrorismiin. Neuvostoliiton hajoaminen ja olympialaisten kiihtyvä kaupallistuminen veivät olympialiikettä ja siihen kiinnittynyttä politiikkaa kuitenkin uuteen suuntaan – kokonaan uudelle aikakaudelle (Allison 1993). Seuraavaksi pureudun 1990-luvun alusta nykypäiviin rajautuvaan ajanjaksoon, jonka aikana on tähän mennessä kisattu kahdeksat kesäolympialaiset. Avaan aiheesta tehtyyn tutkimukseen pohjaten erityisesti tutkimuskohteenani olevien Barcelonan 1992 ja Tokion 2020 olympialaisten poliittisia ulottuvuuksia, ja lisäksi esittelen muiden aikakauden kesäolympialaisten merkittävimpiä politiikkaan liittyviä seikkoja.

3.3.1 Barcelona 1992

Barcelonan vuoden 1992 olympialaisia koskeva tutkimuskirjallisuus on käsitellyt erityisesti kilpailuissa ilmennyttä nationalistista latausta. Kyseiset olympialaiset järjestettiin maailmantilanteessa, jossa ajalle tyypillisiä ilmiöitä olivat kiihtyvä globalisaatio, maailmanjärjestystä muuttanut Neuvostoliiton romahtaminen, Espanjan tuore demokratisoituminen sekä Katalonian alueen vahvistunut autonomia (Kennet & Moragas 2005). Nämä taustatekijät näkyivät ja löivät leimansa Barcelonassa käytyihin olympialaisiin.

Barcelonan olympialaisiin liittyi Espanjan ja Katalonian nationalististen tavoitteiden lisäksi järjestäjäkaupunki Barcelonan omat kaupunkimarkkinointiin liittyvät tavoitteet (Berg & Braun 2002, 15; Kennet & Moragas 2005). Paikalliselle väestölle kilpailuilla oli muitakin seurauksia kuin kohentunut kansallinen identiteetti tai parantunut kotikaupungin imago. Rahavirtoja ja turismia tuoneet kilpailut eivät hyödyttäneet työväenluokkaista paikallista väestöä, vaan päinvastoin muun muassa kohonneet asuntojen hinnat ajoivat vähävaraisempaa väestöä pois olympiakylän alueelta. (Kennet & Moragas 2005.) Barcelonan kaupunki ei pitänyt kiinni vuonna 1986 tekemästään lupauksesta tarjota olympiakylän asuntoja olympialaisten jälkeen subventoiduin

hinnoin kaupungin väestölle. Todellisuudessa yli 6 000 olympiakylän alueen asuntoa myytiin vapailla markkinoilla vähävaraiselle väestölle tavoittamattomalla, yli 240 000 punnan keskimääräisellä kappalehinnalla. (Montalban 1992, 6.) Olympialaiset siis kiihdyttivät polarisaatiota Barcelonan kaupungin väestön keskuudessa.

Hargreaves (2000, 113) on todennut, että kilpailuissa oli nationalistisen hengen lisäksi havaittavissa kansainvälistä, eurooppalaista ja amerikkalaista ilmapiiriä sekä globaalia kulttuuria. Kennetin ja Moragasin (2005) mukaan myös Euroopan unioni osallistui pienellä summalla olympialaisten järjestelyiden rahoitukseen, haluten näin taata näkyvyytensä kilpailuiden seremonioissa. Mainitsemisen arvoinen seikka on myös Etelä-Afrikan mukaantulo olympialiikkeeseen ensi kertaa 1960-luvun alun apartheid-politiikasta johtuneen olympiakieltonsa jäljiltä (Jarvie & Reid 1999). Lisäksi Neuvostoliiton romahdettua otettiin Venäjältä olympialaisiin mukaan joukkue, joka esiintyi niin sanottuna Itsenäisten Valtioiden Yhteisönä (IVY) (Riordan 1999). Näin tapahtumalla oli selvästi niin lokaali kuin globaali ulottuvuutensa. Hargreaves (2000, 56) korostaakin, ettei globalisaation kiihtyminen ole ristiriidassa sen kanssa, että myös nationalismi näyttelee edelleen suurta roolia olympialaisissa. Päinvastoin Barcelonan olympialaisten tapauksessa globalisaatio on tuonut suurta näkyvyyttä kilpailuille, mikä on entisestään ruokkinut nationalismia.

3.3.2 Kesäolympialaiset Atlantasta 1996 Rio de Janeiroon 2016

Vuosien 1996–2016 välisenä aikana kisattiin yhteensä kuudet kesäolympialaiset. Olympialaisiin kytkeytyi tuona aikana paljon erilaista poliittista latausta. Näiden olympialaisten poliittiset ulottuvuudet muistuttavat monilta osin Barcelonan 1992 (ks. luku 3.3.1) ja Tokion 2020 (ks. luku 3.3.3) olympialaisten poliittisia piirteitä. Kuvaan seuraavaksi aikaisemmassa tutkimuksessa esiin nostettuja poliittisia ulottuvuuksia, joihin lukeutuu muun muassa paikallisen politiikan problematiikkaa, olympialaisiin kytkeytyvää aktivismia ja protestointia, olympialaisten turvallisuuspolitiikkaa, kansalliseen identiteettiin, nationalismiin ja kaupunkien imagopolitiikkaan liittyviä piirteitä sekä maailmanpoliittisia jännitteitä.

Olympialaisten paikalliset vaikutukset. Olympialaiset ovat nykyaikana niin suuren kokoluokan tapahtuma, että niillä on aina myös laajamittaiset paikalliset vaikutuksensa. Nämä paikalliset vaikutukset sisältävät tutkimuskirjallisuuden perusteella paljon negatiivisia ja kyseenalaisia

piirteitä. Jo Barcelonan olympialaisissa paikallisen työväestön asema heikkeni asuntojen kohonneiden hintojen myötä (Kennet & Moragas 2005), ja vastaavaa on todistettu myös myöhemmissä olympialaisissa. Esimerkiksi Sydneyn vuoden 2000 olympialaisten seurauksena paikallisten asuntojen hintataso nousi (Lenskyj 2002, 92–93). Tämän lisäksi Sydneyn olympialaisissa paikallisten asunnottomien kohtelu oli kyseenalaista, sillä koditon väestö ajettiin viranomaistoimin pois olympialaisten tieltä (Lenskyj 2002, 61–62). Vastaavanlainen katujen “siivousoperaatio” oli toteutettu neljä vuotta aiemmin myös Atlantan olympialaisissa (Whitelegg 2000).

Lisäksi olympialaisten rakennustyöt ovat vaikuttaneet paikallisen väestön asumiseen, esimerkiksi Pekingin 2008 olympialaisten yhteydessä arviolta 1,5 miljoonaa ihmistä ajettiin osin pakotettuina pois kodeistaan rakennustöiden yhteydessä (Andrews ym. 2010). Myös Rio de Janeiron 2016 olympialaisissa nähtiin vastaavaa paikallista väestöä polarisoivaa toimintaa. Olympialaisiin rakennetun olympiakylän asunnoista tehtiin hyvätuloisten asuntoja, mikä on kyseenalaista erityisesti siksi, että ne oli rakennettu alipalkatun köyhän työväestön voimin. (Boykoff 2017a.) Ylipäättään nykyolympialaisten järjestäjämaiden paikallisen väestön kannalta on paradoksaalista, että he saavat veronmaksajina kontolleen mittavan kokoluokan taloudellisen taaakan, vaikka olympialaisten vaikutukset ovat heille monin tavoin negatiiviset. Esimerkiksi Sydneyn olympialaisten kuluista noin puolet ja Lontoon 2012 olympialaisissa lähes 90 prosenttia kuluista on katettu julkisin verovaroin (Boykoff 2014, 100–102; Lenskyj 2002, 229). Toki olympialaisten kokonaiskustannusten arviointi on äärimmäisen hankalaa, ja esitetyt prosenttiluvut ovat vain suuntaa antavia.

Joka tapauksessa olympialaisten taloudellinen yhtälö on nykyisin järjestäjämaille vahvasti tappiollinen, ja olympialaisten kustannukset kohoavat säännöllisesti jopa kymmeneen miljardiin. Olympialaisten järjestäjämaille tuomat taloudelliset voitot eivät yllä näiden massiivisten kustannusten tasolle. (Ks. Zimbalist 2017b.) Esimerkiksi Ateenan vuoden 2004 olympialaisten kokonaiskustannusten on arvioitu olleen noin kymmenen miljardia euroa (Kissoudi 2008). Pekingin olympialaisissa pelkästään kaupunki käytti kisojen järjestelyihin yli 40 miljardia dollaria, minkä lisäksi Kiinan hallinto panosti vielä hurjat 67 miljardia lisää olympialaisten järjestelyihin ja niihin kytkettyyn kaupunkien kehittämissuunnitelmaan. Näillä rahoilla rakennettiin esimerkiksi 37 uutta stadionia kuuteen eri kaupunkiin, ja lisäksi Pekingin kaupungin infrastruktuuri uudistettiin täysin. (Cha 2008, 111, 114–116.) Kaupunkien kehittäminen infrastruktuurin

uudistamisen myötä onkin merkittävimpiä paikallisten elämään positiivisella tavalla vaikuttavia asioita, joka olympialaisten järjestämisestä usein seuraa (Boykoff 2017a). Hinta on kuitenkin kova.

Eräs nykypäivänä paljon huomiota ja kritiikkiä herättävä piirre on olympialaisiin liittyvä ympäristöpolitiikka. KOK on itse ottanut kantaa aiheeseen ensimmäisen kerran vuoden 1991 Olympic Charterissa, jossa ilmaistiin, että ympäristöön liittyvä vastuullisuus kuuluu olympialaisten järjestäjien tehtäviin (Lenskyj 1998). Totuus on kuitenkin se, että mittavia rakennustöitä aiheuttava ja lentoliikennettä kiihdyttävä kansainvälinen megatapahtuma on eittämättä kyseenalainen maapalloa uhkaavan ilmastokriisin kannalta. Olympialaiset aiheuttavat ympäristötuhoa myös paikallisesti. Tutkija John Horne (2010) on todennut Sydneyn olympialaisten vaikuttaneen merkittäväällä tavalla negatiivisesti paikallisiin alueisiin ja ympäristöihin. Tämä tematiikka on puhuttanut julkisuudessa ja tieteellisen tutkimuksen piirissä erityisesti Rio de Janeiron olympialaisten ympärillä. Kyseisiä olympialaisia rakennettaessa lupasivat kisojen järjestävät tahot huolehtia ympäristön suojelemisesta. Esimerkiksi aiemmin jätteen sijoituspaikkana käytetyn Guanabaranlahden ja Rio de Janeiron alueen vesistö luvattiin puhdistaa kilpailuihin mennessä, mutta tässä ei onnistuttu. (Boykoff 2017a; Zimbalist 2017a.) Kisojen kyseenalaisesta ympäristöpolitiikasta huolimatta ISO (International Organisation for Standardisation) -organisaatio myönsi Rio de Janeiron olympialaisille sertifikaatin, palkintona ympäristöön liittyneestä vastuunkannosta (International Olympic Committee 2016). Tätä sertifikaattia voi pitää lähinnä poliittisena viherpesuna, jonka tavoitteena on peitellä sitä tosiasiaa, että nykymuotoiset olympialaiset ovat ympäristölle katastrofaalinen tapahtuma.

Aktivismi ja protestointi. Edellä esitettyihin paikallisiin, varsin negatiivisiin vaikutuksiin peilaten on ymmärrettävää, että olympialaiset herättävät paljon tapahtumaa vastustavaa poliittista aktivismia ja protestointia. Olympialaisten historiassa protesteja ovat tehneet urheilijat, mutta erityisen paljon protestihenkeä on syntynyt järjestäjämään paikallisen väestön keskuudessa. Esimerkiksi Sydneyn olympialaiset synnyttivät paljon kisoja vastustavaa protestointia, joka liittyi esimerkiksi alkuperäiskansojen oikeuksien laiminlyöntiin ja ympäristön saastuttamiseen (Lenskyj 2002, 211). Myös Lontoon olympialaiset herättivät protestointia paikallisten ihmisten keskuudessa (Boykoff 2014, 100–102). Rio de Janeirossa protestihenki oli erityisen räjähdysherkkä, ja kisojen avajaisten alla noin puolet brasilialaisista vastustivat olympialaisia (Barbassa 2017). Vahvaa protestointia syntyi esimerkiksi Rio de Janeiron perinteikkään Vila Autódromon Favelan jyräämisen vuoksi (Boykoff 2017a).

Turvallisuuspolitiikka. Eräs olympialaisiin kytkeytyvää aktivismia ja protestointia rajoittava seikka on olympialaisten suuriin mittoihin kasvanut turvallisuuspolitiikka. Lenskyj (2002, 64) on todennut Sydneyn olympialaisten turvatoimien rajoittaneen paikallisen väestön protestoinnin mahdollisuuksia. Kuvaavaa on myös se, että Lontoon olympialaisten turvallisuudesta vastanneet tahot listasivat protestoinnin yhdeksi kilpailuja uhanneeksi tekijäksi terrorismin, rikollisuuden ja luonnonkatastrofien ohelle (Boykoff 2014, 117). Olympialaisten turvatoimia siis käytetään ihmisen perusoikeuksiin kuuluvan ilmaisunvapauden rajoittamiseen, jotta olympialaisiin kohdistuvaa kritiikkiä saataisiin hiljennettyä. Suurin syy olympialaisten vankkaan turvallisuuspolitiikkaan on kuitenkin terrorismin uhka, jonka taustalla vaikuttaa vahvasti muun muassa Münchenin 1972 olympialaisten terroriteot, Atlantan 1996 olympialaisissa tapahtunut Centennial Parkin pommi-isku sekä vuoden 2001 World Trade Centerin terrori-isku Yhdysvalloissa (Andrews ym. 2010; Atkinson & Young 2005). Turvatoimien kokoluokkaa kuvaa esimerkiksi Ateenan 2004 olympialaisten turvallisuusbudjetti, joka oli huimat 800 miljoonaa euroa (Samatas 2007). Pekingin 2008 olympialaisissa Kiinan käyttämä turvallisuusbudjetti oli 6,5 miljardia dollaria (Giulianotti 2015).

Olympialaisten turvatoimia tutkineet Atkinson ja Young (2005) ovat todenneet, ettei olympialaisia globaalissa maailmassa käydä poliittisesti neutraalissa ”kuplassa”, mistä vankat turvallisuusjärjestelyt toimivat konkreettisena esimerkkinä. Tutkijoiden mukaan kylmän sodan ajalle tyypillinen ideologinen kamppailu idän ja lännen välillä voidaan nähdä korvautuneen sodalla terrorismia vastaan. Nykyaikaisten olympialaisten järjestämisestä on muodostunut jopa sotilaallista toimintaa, sillä armeija ja aseet ovat nykyisin kiinteä osa olympialaista kuvastoa. (Atkinson & Young 2005.) Edellistä ajatusta vahvistaa se, että Lontoon 2012 olympialaisten alla monet järjestäjämäärän poliitikot pitivät tapahtuman järjestämistä Yhdistyneiden Kuningaskuntien rauhan ajan historian suurimpana turvallisuushaasteena (Houlihan & Giulianotti 2012).

Kansallinen identiteetti, nationalismi ja järjestäjäkaupungin imagopolitiikka. Olympialaisilla on läpi modernin historiansa ollut tapana pönkittää osallistujamaiden, erityisesti järjestävän maan, kansallista identiteettiä. Rowe ja Stevenson (2005) ovat todenneet, että Sydneyn olympialaiset vahvistivat australialaisten kansallidentiteettiä. Kiinan kommunistisella hallinnolla oli puolestaan Pekingin olympialaisissa keskeisenä tavoitteenaan edistää kiinalaista nationalismia, ja vahvistaa hallinnon poliittista arvostusta niin kotimaisesti kuin kansainvälisestikin (Bairner & Molnar 2010a; Lee ym. 2010; ks. myös Xu 2006). Nykyolympialaisiin liittyy

kansallisen identiteetin ja nationalismin vahvistamisen ohella myös järjestäjäkaupungin imago-poliittiset tavoitteet, joista kirjoitin jo Barcelonan olympialaisia käsittelevässä alaluvussa (3.3.1). Olympialaisten järjestäjäkaupungista pyritään tuottamaan mahdollisimman imartelevaa kuvaa maailmalle, ja näin edistämään kaupungin mainetta muun muassa turistikohteena (ks. Kennet & Moragas 2005). Esimerkiksi Ateenan olympialaisten tavoitteena oli saada turistien kiinnostusta nousemaan kaupunkia kohtaan, ja kaupunkia pyrittiin esittelemään maailmalle modernina, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kehittyneenä metropolina (Kissoudi 2008).

Kansainvälinen politiikka ja maailmanpoliittiset jännitteet. Globaalina, kansallisvaltioita ympäröivä tapahtuma kiinnostavana tapahtumana olympialaisiin liittyy luonnollisesti myös runsaasti kansainvälistä politiikkaa ja maailmanpoliittisia jännitteitä. Esimerkiksi Pekingin olympialaisiin sisältyi laajempia maailmanpoliittisia jännitteitä, joista monet liittyivät Kiinan hallinnon tekemiin ihmisoikeusrikkomuksiin. Kiinan hallinnon järjestämiin olympialaisiin kohdistettiin kritiikkiä ja protestointia muun muassa siitä syystä, että se oli käyttänyt sotilasvoimia tiibetiläisten mielenosoitusten tukahduttamiseen (Bairner & Molnar 2010a; Lenskyj 2010). Esimerkiksi Walesin prinssi Charles boikotoi olympialaisia Tiibetin tilanteen vuoksi. Tämän lisäksi muun muassa Amnesty International kampanjoi Pekingin olympialaisia vastaan uiguurivähemmistöjen kohtelun vuoksi. (Cha 2008, 130–137.) Jarvien ym. (2008, 113) mukaan Kiinan kansantasavalta pyrki käyttämään olympialaisten avulla vahvistettua nationalismiaan Taiwania vastaan. Kiinan ja Taiwanin välisessä hallintokiistassa on kyse siitä, että Kiinan kansantasavalta näkee Taiwanin olevan Kiinaan kuuluva maakunta, kun taas Taiwanilla on päinvastainen käsitys asiasta. (Lee ym. 2010.) Pekingin olympialaisiin liittyi siis vahvasti erilaista kansainvälistä politiikkaa.

Olympialaisia voi edellä kirjoitetun perusteella hyvällä syyllä kutsua poliittiseksi tapahtumaksi, sillä ne sisältävät niin paljon erilaisia poliittisia ulottuvuuksia. Huomionarvoista on se, että aiemmassa tutkimuksessa olympialaisiin kytkeytynyt politiikka esitetään varsin kriittisessä ja negatiivisessa valossa. Olympialaiset eivät esimerkiksi paranna järjestäjäkaupungin väestön elämänlaatua tai ympäristön hyvinvointia, vaan päinvastoin tapahtuman seuraukset ovat pääosin kielteiset. Tämä on ristiriidassa sen kanssa, että olympialaisten järjestämiseen liittyy usein suuri määrä lupauksia siitä, kuinka tapahtuman järjestäminen vaikuttaa positiivisella tavalla järjestäjäkaupungin ja -maan elämään (Horne 2010; ks. myös Boykoff 2017b; Lenskyj 2000, 133–136; Montalban 1992, 6; Theodoraki 2009). Kriittisimmissä puheissa koko

olympialiikkeen olemassaolo on asetettu kyseenalaiseksi. On selvää, että kriittinen, tieteellinen tutkimus ja laadukas journalismi olympialaisten poliittisista ulottuvuuksista on tärkeää, jotta pysymme ajan tasalla ja voimme arvioida nykymuotoisen olympiatapahtuman mielekkyyttä. Olympialiike olisi syytä saattaa tilanteeseen, jossa sen on pakko tarkistaa toimintansa seurauksia ja tehdä muutoksia vastuullisempaan suuntaan.

3.3.3 Tokio 2020

Tokion olympialaiset järjestettiin koronaviruksen vuoksi vasta kesällä 2021, mutta kisojen virallinen nimi on tästä huolimatta Tokio 2020. Kisoihin liittyi paljon koronapandemiasta johtuvia haasteita, jotka näkyivät erityisesti kisojen turvallisuusjärjestelyissä. Pandemian puristuksessa järjestetyt olympialaiset kohtasivat runsaasti vastustusta paikallisen väestön keskuudessa (Boykoff 2021). Lisäksi kisoja politisoi erityisesti urheilijoiden harjoittama ihmisoikeuksiin liittyvä aktivismi. Avaan seuraavaksi Tokion olympialaisten poliittisia ulottuvuuksia tutkimuskirjallisuuden pohjalta.

Koronapandemia löi Tokion olympialaisiin niin vahvan leiman, että kisoja on kutsuttu myös ilkkurisesti nimellä ”Covid Olympics”. Kisat käytiin tarkasti valvotuissa kuplaolosuhteissa, joissa katsomoon pääsi vain median edustajia ja toimitsijoita. Kisapaikalle päässeet urheilijat, toimitsijat ja median edustajat joutuivat siis toimimaan erittäin tiukkojen koronaturvatoimien alla. (Dubinsky 2022; Lee & Tan 2021.) Monet pitivät olympialaisten järjestämistä pandemia-aikana vastuuttomana (ks. Boykoff 2021). KOK:n puheenjohtaja Thomas Bach kuitenkin näki maaliskuussa 2020 pitämässään puheenvuorossa olympialaisten järjestämisen korona-aikana ”valona pimeän tunnelin päässä”. Hänen mukaansa olympialaiset toimisivat symbolisena taitekohtana, jossa koko maailmaa kohdannut pandemiatilanne voitetaan. (International Olympic Committee 2020.) Dubinskyn (2022) mukaan Tokion olympialaisia ei kuitenkaan voida pitää globaalina viruksen voittamisen juhlanä. Hän perustelee tätä muun muassa sillä, että Japanilla oli kisojen aikaan vaikeuksia muun muassa maan ja pääkaupunkinsa rokotekattavuuden kanssa (Dubinsky 2022). Tässä valossa olympialaiset olivat pikemminkin koronaan liittyvä turvallisuusriski.

Olympialaisia vastustava anti-olympialainen aktivismi kumpusi koronaan liittyneiden syiden lisäksi muun muassa olympialaisten negatiivisista paikallisista vaikutuksista (Boykoff 2021).

Keskeinen japanilaisten vastustusta herättänyt seikka oli kisojen suuret kustannukset, jotka kasvoivat entisestään kisojen siirtämisen vuoksi (Kobayashi 2021; Lee & Tan 2021). Arviot Tokion olympialaisten ja paralympialaisten kustannuksista vaihtelevat 13 miljardin ja yli 20 miljardin dollarin välillä (Lewis 2021). Boykoffin (2021) mukaan varjoa Tokion olympialaisten ylle loi julkisen rahan tuhlaamisen lisäksi olympialainen viherpesu. Lukuisat kansalaisjärjestöt ovat syyttäneet Tokion olympialaisia valheellisesta ympäristövastuullisuudesta. Tokion olympialaisten rakennustyöt ovat järjestöjen mukaan kiihdyttäneet sademetsien tuhoamista. (Rainforest Action Network 2020.) Tokion kisojen järjestäjät pyrkivät korostamaan olympialaisten vastuullisuutta muun muassa esittelemällä kisoissa käytössä olleita ympäristöystävällisiä toimintamalleja, kuten sähköautojen käyttöä ja kierrätysmateriaaleista valmistettuja mitaleita (Dubinsky 2022). Nämä ovat kisojen ympäristölle katastrofaaliseen kokonaiskuvaan peilattuna mainio esimerkki olympialaisesta viherpesusta.

Tokion olympialaisten järjestäjät pyrkivät brändäämään kisat nimellä ”Recovery Olympics”, jonka oli tarkoitus kuvata olympialaisia maan jälleenrakennusprojektin airuena (Zirin & Boykoff 2019). Jälleenrakennusprojekti liittyi vuoden 2011 Tohukon maanjäristykseen ja Fukushimaon ydinvoimalaonnettomuuteen. Olympialaisten oli tarkoitus osoittaa, kuinka Japani oli onnistunut nousemaan jaloilleen näistä onnettomuuksista. (Saito 2021.) Tätä imagopoliittista pyrkimystä voi kuitenkin pitää kyseenalaisena, sillä olympialaisiin syydetty jättimäinen rahausumat olisi voitu huomattavasti tehokkaammin käyttää vuoden 2011 katastrofista kärsineiden ihmisten auttamiseen ja tulevaisuuden mahdollisiin katastrofeihin valmistautumiseen (Zirin & Boykoff 2019). Niin kutsuttujen jälleenrakennusolympialaisten kyseenalaisuutta lisäsi se, että Fukushima oli väkinäisesti määrätty yhdeksi olympialaisten kisapaikaksi, huolimatta alueen kohollaan olleista säteilylukuista (Boykoff 2021).

Japanilla oli olympialaisten suhteen muitakin tavoitteita kuin olympialainen jälleenrakennus. Tokion kisat olivat Japanin hallinnolle myös keino edistää omaa pehmeää valtaa (Dubinsky 2022). Poliitiikan tutkija Joseph Nye (2004) on määrittänyt termin tarkoittavan valtioiden pyrkimystä vahvistaa valtaansa ja sen legitimeettiä ilman sotilaallista voimaa. Japani pyrki osoittamaan koko maailmalle, että se kykenee järjestämään olympialaisten kaltaisen suur tapahtuman koronapandemiasta huolimatta (Lee & Tan 2021). Lisäksi kisoihin kytkeytyi olympialaisiin perinteisesti kuuluva kaupunkikuvan kohotuksen projekti, johon liittyi turistien houkuttelu, investointien lisääminen ja infrastruktuurin kehittäminen. Pääkaupungissa järjestetyt olympialaiset olivat osa Japanin tokiokeskittynyttä alue- ja imagopoliittikkaa, jossa Tokiota pyritään

aggressiivisesti markkinoimaan ja kehittämään – maan alueellisen tasapainon kustannuksella. (Saito 2021.)

Yksi merkittävä politiikkaan kytkeytyvä teema Tokion olympialaisissa oli olympiaurheilijoiden harjoittama ihmisoikeusaktivismi. Esimerkiksi moukarinheittäjä Gwen Berry kohotti rasisminvastaisena eleenä nyrkkinsä ilmaan olympiafinaalin alla areenalle astuessaan. Kuulantytöntäjä Raven Saunders puolestaan protestoi ihmisoikeusrikkomuksia vastaan palkintojenjaossa. Merkittävää on, ettei KOK rankaissut kumpaakaan urheilijaa näistä teoista, vaikka ne rikkoivat olympialaisten sääntöjä. (Dubinsky 2022.) Näyttää siltä, että KOK:lla ei enää ole varaa kohdella urheilijoita yhtä epäeettisesti, kuin Meksikon 1968 ”Black Power” -protestin jälkimainingeissa (ks. luku 3.2). Urheilijoiden harjoittamassa ihmisoikeusaktivismissa selkeiksi teemoiksi nousivat sukupuolten välinen tasa-arvo, transurheilijoiden ja mustien urheilijoiden oikeudet sekä urheilijoiden mielenterveys. Kisoissa esiintyi kokonaan uusi, kantaaottavampi urheilijoiden sukupolvi. (Dubinsky 2022.) Yksi urheilija ajautui kannanotostaan johtuen erityisen vaikeaan tilanteeseen. Valkovenäläinen pikajuoksija Kristina Tsimanouskaja kritisoi maansa urheilujohtoa ja hän joutui tämän vuoksi lopulta pakenemaan Puolasta järjestettyyn turvapaikkaan, välttääkseen kotimaassaan mahdollisesti odottaneet seuraukset kritiikistä (Dubinsky 2022; Dunbar 2021).

Tokion olympialaiset olivat siis monella tapaa poliittisesti värittyneet. Dubinskyn (2022) mukaan koronapandemia oli keskeinen syy sille, ettei Japani lopulta saavuttanut Tokion olympialaisten avulla hamuamiaan imagonluonnin, kansallisen brändäyksen, taloudellisten tavoitteiden ja pehmeän vallan pyrkimyksiään. Toisaalta se, että kisat onnistuttiin ylipäättään järjestämään pandemiaoloissa, oli Japanilta tietynlainen voimannäyttö maailmalle (Lee & Tan 2021). Koronasta huolimatta yli 200 maan joukkueet kokoontuivat Tokion olympialaisiin, mikä viestittää olympialaisten järjestelyiden jonkinlaisesta onnistumisesta ja olympialiikkeen yhä vahvasta vetovoimasta (Dubinsky 2022). Kisat olivat riittävän kiinnostavat, että ne kannatti järjestää. Joka tapauksessa kisat muistetaan koronapandemiasta, paikallisen väestön vastustuksesta ja valtavista taloudellisista tappioista. Myös urheilijoiden harjoittama ihmisoikeusaktivismi nousi näissä olympialaisissa ennennäkemättömälle tasolle.

4 URHEILU JA MEDIA

Nykyistä huippu-urheilua tehdään ja tuotetaan korostuneesti markkinoiden ja median ehdoilla (Walsh & Giulianotti 2007, 2–11). Medialla on esimerkiksi vahva vaikutus urheilutapahtumien aikatauluihin ja sääntöihin, kuten otteluiden keston (ks. Sage 2016, 150; Virtapohja 1998, 114–116). Moderni kaupallinen urheilu ja teknologiaan pohjaava media ovat kehittyneet tiukassa keskinäisessä symbioosissa. Molemmat ovat tarjoilleet toisilleen tarvitsemiaan resursseja – pääomaa, yleisöä, näkyvyyttä ja sisältöä. Tämä yhteinen historia on alkanut modernin urheilun muotoutumisen ja printtimedian liitolla, ja se on saanut vuosien saatossa lisää kierroksia alleen radion, television ja digitaalisen median mukaantulon myötä. (Sage 2016, 150–154, 168.) Käsittelen seuraavaksi urheilun ja median keskinäissuhdetta mediaurheilun käsitteen kautta. Tämän jälkeen pohdin sitä, miten urheilua ja urheilun suurtapahtumia käsitellään mediassa. Huomioni kiinnittyy urheilumedian kritiikittömänä pidettyyn kieleen sekä tämän urheilujournalistisen kielen taustalla vaikuttaviin reunaehtoihin. Luvun lopuksi kirjoitan tutkielmani aiheiston lähteestä – Helsingin Sanomista.

4.1 Urheilun ja median suhde

Median ja urheilun suhdetta on jo pitkään kuvattu termillä *mediaurheilu*. Yksinkertaistettuna termi tarkoittaa mediassa esillä olevaa urheilua. Mediaurheilun käsite kattaa urheilujournalismin lisäksi myös urheilun seuraajien tuottaman sisällön. (Turtiainen 2012, 15, 19.) Näin esimerkiksi urheilufanin sosiaaliseen mediaan lataama videoklippitapahtumasta on mediaurheilua. Bernsteinin ja Blainin (2002) mukaan mediaurheilu on muodostunut niin merkittäväksi, että urheilusta on nykyisin vaikeaa puhua noteeraamatta sen yhteyksiä mediaan. Realin (1998) mukaan mediaurheilun huomiotta jättämistä voi verrata siihen, että vähättelisi kirkon roolia keskiaikaisessa yhteiskunnassa, tai taiteen merkittävyyttä renessanssin aikaan.

Mediaurheilun taustalla vaikuttaa se yksinkertainen tosiasia, että media on hyvin kiinnostunut urheilusta ja urheilu mediasta. Heinilän (2000b) mukaan urheilu, media ja myös yleisö hyötyvät keskinäisestä kumppanuudestaan. Urheilu tarjoaa medialle ja yleisölle muun muassa elämyksiä ja viihdettä. Yleisösuosio puolestaan määrittelee pitkälti eri urheilulajien ja niiden saavutusten julkista arvokkuutta sekä tekee urheiluviihteestä bisnestä. Media taas toimii urheilun äänitorvena ja yhteiskunnallisen arvostuksen sekä yleisökiinnostuksen kiihdyttäjänä. (Heinilä 2000b.)

Urheilu tarjoaa medialle uskollisia, urheilulle vihkiytyneitä seuraajia, ja media tarjoaa urheilulle keinon kasvattaa urheiluyleisöä. Tämän prosessin taustalla vaikuttaa erityisesti urheilun kaupallistuminen ja tuotteistuminen. (Rowe 2003, 24, 31.) Laineen (2011, 44) mukaan median läsnäolo on ammattilaisurheilun elinehto, ja urheilutapahtumat puolestaan tarjoavat medioille merkittäviä myyntivaltteja, eli molemmat tarvitsevat toisiaan. Median eri vastaanottimien äärelle mahtuu enemmän urheilua kuluttavaa yleisöä kuin urheilustadionin lehtereille, jolloin media toimii myös urheilutapahtumien kaupallisena jatkeena ja kiihdyttäjänä. Itkosen ym. (2008, 9) mukaan urheilutuotteen, median ja markkinoiden välillä vallitseekin kaikkia osapuolia hyödyttävä kolmiyhteys.

Nykyisen postmodernin mediaurheilun alkamisajankohtaa on hankala tarkkaan määritellä (ks. Real 1998). Virtapohjan (1998) mukaan aikaa vuodesta 1989 voidaan kutsua mediaurheilun ajaksi. Tuolloin tiedotusvälineiden edustajia on ollut olympialaisissa enemmän kuin itse urheilijoita. (Virtapohja 1998, 37–38.) Tämä on kuitenkin melko suppea näkemys mediaurheilun aikajanaan liittyen. Urheilun ja median yhteyttä tutkinut Rowe (2003, 11–13) kuvaa näiden kahden instituution sulautuneen toisiinsa viimeisen sadan vuoden aikana. Nykyään on jo mahdollonta kuvitella urheilua ilman mediaa. Laineen (2011, 44) mukaan Suomessa mediaurheilun aikakauden voidaan katsoa alkaneen 1970-luvulla. Televisiolla on ollut merkittävä rooli mediaurheilun muodostumisessa (Laine 2011, 44). Ylipäätään teknologinen ja kaupallinen kehitys ja niiden kytkeytyminen myös urheilun maailmaan on vaikuttanut mediaurheilun syntyyn ja olemukseen (Real 1998). Nykyistä urheilun ja median suhdetta leimaavatkin globalisoituminen, digitalisoituminen ja kaupallistuminen (Boyle 2006, 3–5; Kolamo 2018, 95–97).

Turtiainen (2012) jakaa urheilun seuraamisen medioitumisen kolmeen murrosvaiheeseen. Ensimmäisessä vaiheessa media on valjastanut urheilun vaikutusvaltansa piiriin synnyttäen mediaurheiluyleisön. Toisessa vaiheessa yleisö puolestaan on valjastanut erilaiset mediateknologiat omaan käyttöönsä, ja jättänyt näin jälkensä urheiluun. Kolmannessa, nykyisin meneillään olevassa vaiheessa, nämä aiemmat mediaurheilun muodot ovat yhdistyneet ja sekoittuneet toisiinsa. (Turtiainen 2012, 24.) Elämme tällä hetkellä hyvin moninaisen mediaurheilun ajanjaksoa.

Realin (1998) mukaan on syytä huomata, että mediassa esiintyvä urheilu on dramatisoitua, kaupallistumisen ja tuotteistamisen kyllästävää urheilua. Näin mediassa esiintyvä urheilu ei välttämättä ole totuudenmukainen kuva urheilusta – mediaurheilu on uudelleen tuotettua urheilua.

Näin ollen myös mediaurheilun tutkiminen on pohjimmiltaan nähdyn urheilun representaation tutkimista (Turtiainen 2012, 15). Tutkielmani näkökulmasta olennainen huomio mediaurheiluun liittyen on se, että media ei ainoastaan raportoiv urheilusta, vaan myös tuottaa sitä (ks. esim. Itkonen ym. 2008, 11). Median tutkiminen on siis tieteellisesti mielekäs tapa lähestyä urheilua, sillä media on paitsi urheilun välityskanava myös urheilun merkittävä tuottaja. Ylipäätään nykyivän mediaurheilu on hurjan monimuotoista; urheilua voi seurata esimerkiksi perinteisen median välityksellä sanomalehdestä tai televisiosta. Digitalisaation myötä kehittynyt sosiaalisen median teknologia on nykyisin muodostanut kiivaimmin kehittyvän ja kasvavan tavan seurata urheilua. Eri välityskanavien värikäs sekoitus on monien tämän päivän urheilun seuraajien tapa tarkkailla urheiluviihdettä. Uusista ja kehittyivistä urheilun välityskanavista huolimatta tutkielmani tarkastelukohteena olevalla printtimedialla on yhä edelleen tärkeä roolinsa mediaurheilun moninaisella kentällä, vaikka printtimedia on joutunut mukauttamaan ja monipuolistamaan sisältöjään muuttuvan toimintaympäristön pyörteissä (Sage 2016, 151–152; ks. myös Kolamo 2018, 99; Laine & Turtiainen 2018). Pyrin seuraavaksi avaamaan, millaista median, erityisesti printtimedian, urheilu-uutisointi on tyyliltään – hyvässä ja pahassa.

4.2 Urheilumedian kieli – kritiikitöntä ”paskapuhetta”?

Urheilumedian tapa käsitellä urheilua on perinteisesti tyyliltään varsin etnosentristä, kansallisia arvoja heijastelevaa ja kunkin maan ”omiin” urheilijoihin keskittyvää (Kokkonen 2008, 313; Laine 2011, 106–107, 316; Vincent ym. 2017). Toki suomalaisessa urheilumediassa käsitellään runsaasti myös kansainvälisiä urheilutähtiä. Tämä voi johtua osittain suomalaisten kohtuullisen vaatimattomasta kansainvälisestä urheilumenestyksestä. Joka tapauksessa media on erityisen kiinnostunut huippu-urheilusta ja sen huippuhetkistä; varsinkin menestyksen hetket ja suuri yleisökiinnostus vetävät tiedotusvälineiden huomion puoleensa (Itkonen ym. 2008, 11, 36). Urheilumedian tapa kertoa urheilusta on hyvin viihteellistä. Esimerkiksi ylisanojen viljely ja vastakkainasetteluiden lietsonta ovat tapoja tuottaa tunnepitoista urheiluviihdettä. Vakavaa urheilujournalismia puolestaan tarjotaan tyypillisesti ryppyotsaisen suorituskritiikin muodossa, liittyen epäonnistuneisiin menestystavoitteisiin. (Kolamo 2018, 95–98.) Sugdenin ja Tomlinsonin (2007) mukaan sanomalehtien urheilusivujen journalistinen tyyli on kuvailevaa ja henkilökeskeistä, eikä palstatilaa ole jätetty esimerkiksi urheilun poliittisille tai taloudellisille aspekteille (ks. myös Salwen & Garrison 1998). Urheilujournalismissa on perinteisesti ollut vain vähän

tilaa päivittäistä voittojen ja tappioiden sekä sankarien ja pettureiden tuottamaa urheiludraamaa laajemmalle urheilun ilmiöihin pureutuvalle journalismille (ks. Laine 2011; Steen 2012).

Käsittelen tässä luvussa erityisesti urheilumedian kriittisyyttä. Kriittisyydestä puhuttaessa on hyvä määritellä, mitä termillä tarkoitetaan. Pänkäläisen (1998b) mukaan urheilutoimittajien harjoittamaan kriittisyyteen kuuluu urheilun toimijoiden ja ilmiöiden arvostelu, mikäli siihen on perusteita. Tämä näkyy etenkin aiheiden ja näkökulmien valinnoissa. Niiden on oltava myös urheilun kielteisiin ilmiöihin pureutuvaa. Myös työprosessin vaiheiden ja tietolähteiden motiivien arvioiminen on osa kriittisyyttä. Kriittisen urheilutoimittajan tehtävänä on loppuviimein palvella yleisöään – ei urheiluvaikuttajien etuja. (Pänkäläinen 1998b.) Jotta journalismia voidaan pitää kriittisenä, pitää sen olla selitysvoimaista, moniäänistä, kontekstia taustoittavaa ja avata lähteiden puhetapoja (Jokinen & Koljonen 2007, 183–184).

Laine (2011) on jäsenellyt väitöskirjassaan urheilujournalismin kritiikin viideksi tyyppiä. Näistä neljä ensimmäistä kattavat urheilun sisäisen kritiikin ja viides tyyppi kattaa urheilun ulkoisen kritiikin. 1) Urheilun suorituskritiikki, jota voi nimittää myös menestyskritiikiksi, on tyyppillisin kritiikin muoto. Se kattaa journalismin, jossa toimittajat arvioivat suorituksia suhteessa ennako-odotuksiin. 2) Urheilutapahtumiin ja -ilmiöihin kohdistuvaa kritiikkiä toimittajat puolestaan esittävät arvioidessaan urheilutapahtumien tunnelmaa, olosuhteita tai järjestelyjen toimivuutta. 3) Urheilun sääntöihin kohdistuva kritiikki kattaa uutisoinnin, jossa keskitytään urheilussa vallitsevien sääntöjen rikkomuksiin ja rangaistuksiin. 4) Urheiluorganisaatioihin kohdistuva kritiikki kyseenalaistaa urheiluseurojen ja -organisaatioiden toiminnan sekä tähän toimintaan vaikuttavat tekijät. Tyyppillisiä aiheita tässä kritiikin muodossa ovat talous, politiikka, hallinto ja henkilövalinnat. 5) Urheilun yhteiskunnalliseen asemaan ja urheilussa vallitseviin uskomuksiin kohdistuva kritiikki kyseenalaistaa edellisistä poiketen urheilun ulkoapäin. Tässä kritiikissä urheilua ei käsitetä itseriittoiseksi, autonomiseksi ilmiöksi, vaan urheilua käsitellään laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa. Kritiikissä tuodaan esiin urheilun ongelmia, paljastetaan piilorakenteita ja käsitellään kulttuurisia yhteyksiä. (Laine 2011, 236–237.) Tutkielmani kannalta olennaisia kritiikin tyyppejä ovat kaksi viimeisintä. Tällaisen kritiikin esittäminen on nähty urheilutoimittajille ongelmalliseksi ja sen määrä vähäiseksi (Laine & Turtiainen 2018; ks. myös Beck & Bosshart 2003; Heinilä 2000a; 14–15; Laine 2011, 237).

Urheilujournalismin on ajateltu käsittelevän urheilua kovin vähän yhteiskunnallisesta viitekehystä, esimerkiksi ihmisoikeuksien, sukupuolten tasa-arvon, urheilijoiden oikeusturvan ja

intimiteettisuojaan, yhteiskuntamoraalin, ympäristönsuojelun, kestävän kehityksen, vallankäytön demokraattisuuden tai yleisen yhteiskuntapolitiikan näkökulmista (Heinilä 2000a). Urheilujournalismin on syytetty olevan kesy ja hampaaton ”vallan vahtikoiran” tehtävässään (Heinilä 2000a; Kolamo 2018, 113–119; Laine & Turtiainen 2018). Urheilujournalismista puuttuu esimerkiksi kunnollinen tutkiva journalismi (Heinilä 2000a; Jennings 2011; Rowe 2016). Morganin (2010) mukaan mediaurheilun diskurssia dominoi Harry Frankfurtin käyttämää termiä mukaillen ”bullshit” – eli ”paskapuhe”. Markkinoiden logiikka toimii tämän päivän urheilupuheen määrittelijänä. Paskapuhetta urheilumedian sisällöistä tekee se, että toimittajat työskentelevät yleisönsä ja urheilun parhaaksi vain valheellisessa mielessä, ja todellisuudessa heidän toimintaansa ohjailevat kaupalliset intressit. Tämän seurauksena paskapuheen diskurssi peittää alleen myös orastavan urheilukritiikin. (Morgan 2010.)

Näissä asioissa on nähtävillä kuitenkin piristymistä. Tutkijat ovat uumoilleet ja toivoneet yhteiskunnallisesti valveutuneempien aiheiden käsittelyn lisääntyvän ja nousevan tulos- sekä tilastokeskeisen uutisoinnin ohelle (Boyle 2006, 181–183; Kolamo 2014, 230–234; Kolamo 2018, 113–119; Laine & Kotilainen 2020). Erityisesti urheilijoiden ihmisoikeus- ja tasa-arvo-kysymyksien ja urheiluun liittyvien häirintätapausten käsittely on lisääntynyt urheilumediassa. Kolamon (2018, 99) mukaan urheilutoimittajat kirjoittavat urheilusta aiempaa monipuolisemmin ja tulkitsevat urheilua monin eri tavoin. Urheilumedia toimii myös urheilun kriitikkona (Itkonen 2021, 156). Tämä urheilumedian sisällöllinen muutos on näkynyt muun muassa urheilun arvokisoja ennakoivan uutisoinnin yhteydessä, jossa kritiikin kohteeksi ovat tyypillisten aiheiden lisäksi nousseet muun muassa kyseenalainen urheilupaikkarakentaminen, korruptio ja taloussotkut, ympäristökysymykset sekä järjestäjämaiden ihmisoikeustilanteet. Tällaisilla aiheilla on kuitenkin usein ollut tapana vaipua unholaan itse urheilutapahtumien käynnistyessä. (Kolamo 2014, 231–234; Laine & Turtiainen 2018.) Kriittinen urheilujournalismi vaikuttaa tutkimuskirjallisuuden perusteella olevan vielä hieman huteralla, mutta kuitenkin kehittyvällä pohjalla. Kriittiseen urheilujournalismiin panostaminen voisi tarjota erityisesti printtimedialle keinon kilpailla nopeatempoisempia viestintävälineitä vastaan. Tämä olisi luontainen jatkumolle, että perinteinen lehdistö on viimeisten vuosikymmenien aikana joutunut muutoinkin tuottamaan enemmän aiheisiin syvällisemmin puretuvaa journalismia (Kolamo 2018, 95–96).

Heinilä (2000a) korostaa joukkoviestimien yhteiskuntavastuuta; lehdistön tulisi toimia ”vallan vahtikoirana”. Ajatus urheilujournalismista raportointinsa kohdetta aiempaa monipuolisemmin, kriittisemmin ja analyttisemmin tarkastelevana, urheiluvallan vahtikoirana, on

tutkielmani kannalta erityisen mielenkiintoinen. Koen, että olympialaisten poliittisten ulottuvuuksien huomioiminen uutisoinnissa on sellaista urheilujournalismia, jossa urheilua voidaan tarkastella pintaa syvemmältä ja toimittajan on mahdollista nostaa esiin myös kriittisiä, valtarakenteita kyseenalaistavia näkökantoja urheiluun liittyvistä ilmiöistä. Tällaisella journalismilla voidaan parhaimmillaan täyttää tätä mainittua yhteiskuntavastuun tehtävää. Tutkielmani tulee ottamaan osaa urheilujournalismin väitetyn kriiikkittömyyden ympärillä käytyyn keskusteluun, sillä pyrin selvittämään tarkasteleman olympiauutisoinnin sisältöjä myös kritiikin näkökulmasta. Tässä alaluvussa esitellyn tutkimuksen perusteella urheilumedian journalistisesta diskurssista piirtyy toiveikkuudesta huolimatta varsin valju ja ponneton kuva – urheilujournalismita tuntuu uupuvan kriittinen kieli. Seuraavassa alaluvussa (4.3) avaan syitä urheilujournalismin kriiikkittömäksi nuhdellun tyylin taustalla.

4.3 Urheilumedian toiminnan reunaehdot – kritiikki kirosana?

Urheilujournalismin kriiikkittömyyteen vaikuttaa ainakin neljä keskeistä taustatekijää. Nämä ovat urheilujournalismin perinteet, urheilutoimittajien läheinen suhde raportointinsa kohteeseen, urheilumedian taloudelliset siteet urheiluun sekä urheilutoimittajien työhön liittyvä kiire. Mainitut tekijät eivät ole toisiinsa nähden erillisiä, vaan ne linkittyvät vahvasti toisiinsa, luoden yhdessä urheilujournalismin toiminnalle tietyt reunaehdot.

Urheilujournalismin perinteet ovat eittämättä eräs keskeinen journalistiseen hampaattomuuteen vaikuttava tekijä. Urheilulla ja urheilujournalismilla on vahvat historialliset siteet toisiinsa, ja ne ovat varhaisvaiheissaan kehittyneet käsi kädessä (Boyle 2006, 19; 30; Washburn & Lamb 2020, 1–25). Esimerkiksi modernin olympialiikkeen muotoutuminen on vahvistanut median kytkeytymistä urheiluun (Roche 2000, 162). Myös Suomessa urheilulehdistö on muotoutunut 1880- ja 1920-lukujen välisenä aikana, jolloin urheilusta on tullut aate, jonka ilosanomaa piti levittää mahdollisimman laajasti (Perko 1991, 219–221, 254). Tämä kuvaa sitä, että varhaisen urheilujournalismin tehtävä on ollut toimia urheilun äänitorvena, ei kriittisenä tarkastelijana. Myös yhdysvaltalaista urheilujournalismia tutkineet Washburn ja Lamb (2020, 8) ovat todenneet varhaisen urheilukirjoittelun olleen usein tulevista urheilutapahtumista tiedottamista eli jonkinlaista tapahtumamarkkinointia. Laine (2011, 109) kuvaa varhaisen urheilulehdistön vaikiinnuttaneen suomalaiseseen urheilujournalismiin sitä edelleen luonnehtivia erityispiirteitä: kaa-
vamaisuus, kilpaurheilumyönteisyys, kriiikkittömyys, suorituskeskeinen konkreettisuus,

sankarihakuisuus ja uskollisuus kansallisesti merkittävälle lajeille (ks. myös Pänkäläinen 1998a, 6). Kriiikittömyyden perinteet urheilujournalismissa ovat siis pitkät.

Lisäksi jo urheilujournalismin perinteistä kumpuava toimittajien läheisyys raportoinnin kohteeseen, urheiluun ja urheilijoihin, vaikuttaa journalistiseen tyyliin (ks. Arponen 1998; Kolamo 2018, 113). Urheilutoimittajat ovat modernin urheilun alkuvaiheista lähtien kuuluneet urheilun sisäpiiriin, eivätkä ole olleet koulutettuja ammattilaisia (Kolamo 2018, 113). Kuvaava esimerkki tästä läheisyydestä on suomalaisen urheilujournalismin pitkän linjan uranuurtaja Martti Jukola, joka oli Pariisissa vuoden 1924 olympialaisissa mukana sekä kilpailijana että toimittajana (Arponen 1998). Urheilutoimittajien läheinen suhde urheilijoihin saa helposti kriittisyyden näkökulmasta ongelmallisia piirteitä. Tämä voi näkyä siten, ettei urheilijoilta uskalleta kysyä kriittisiä kysymyksiä esimerkiksi dopingin käyttöön liittyen, jotta toimittaja saa myös jatkossa kommentteja kyseiseltä urheilijalta (Kolamo 2018, 108). Myös Washburnin ja Lambin (2020, 185–186) mukaan urheilutoimittajat toimivat usein pikemminkin urheilijoiden ja seurojen edustajina tai tukijoina kuin kriittisinä tarkastelijoina, jotka toisivat esiin myös urheilun varjo-
puolia.

Urheilun ja median kiinteä suhde ei rajoitu pelkästään toimittajien ja urheilukentän väliseen läheiseen suhteeseen. Urheilumedialla ja urheiluorganisaatioilla on myös laajemmin vahvoja taloudellisia kytköksiä toisiinsa. Urheilujournalismin toimintalogiikkaan vaikuttavat vahvasti kaupalliset intressit. Kolamon (2018, 107–112) mukaan joissain tilanteissa olisi osuvampaa puhua urheilujournalismin sijaan pr-journalismista, jossa media toimii vahtikoiran sijaan ennemminkin osana urheilun viestintä- sekä mainontakoneistoa. Urheilujournalismia sanelevat usein erilaiset reunaehdot kuin muuta journalismia. Suuret sponsorit saattavat järjestää tiedotustilaisuuksia, joissa medialla on mahdollisuus tavata sponsoreiden “omistamia” urheilijoita. Tällaisissa tilaisuuksissa kysymyskoodisto voi olla etukäteen määritelty ja journalistit tietävät, että käsikirjoituksesta poikkeaminen ei käy laatuun. Kutsu seuraavan tilaisuuteen jää helposti saamatta, ja urheilijat voivat herkästi kieltäytyä uusista haastatteluista. (Boyle 2006, 102–127; Tamburrini 2002, 18, Laine & Turtiainen 2018 mukaan.) Boyle (2006, 125–127) huomauttaa, ettei ole yllättävää, että läpeensä kaupallistunutta urheilun viihdeteollisuutta käsittelevä urheilujournalismi on myös osa tämän showbisneksen kokonaisuutta. Joissain tapauksissa voidaan puhua urheilun pr-journalismista, jossa urheilutähdet, -organisaatiot ja -tapahtumat saavat medialta kritiikitöntä hehkutusta ja brändäysviestintää osakseen (Boyle 2006, 110–115). Tähän

liittyen Boykoff (2021) on todennut, että Tokion 2020 olympialaisissa japanilaisella medially oli vahvoja kytköksiä kisoihin, sillä kuusi japanilaista sanomalehteä toimi kisojen sponsoreina.

Urheilun ja urheilumedian välille muodostuu vahvoja taloudellisia kytköksiä erityisesti urheilutapahtumien lähetysoikeuksiin liittyen. Laineen ja Turtiaisen (2018) mukaan mediayhtiöt voivat maksaa miljoonia jonkin urheilutapahtuman lähetysoikeuksista. Tällöin urheilutapahtumasta tulee tälle yhtiölle oma tuote. Yhtiön intresseissä on luonnollisesti saada taloudelliselle sijoitukselleen katetta, jolloin urheilutapahtuman kritiikkiä ei sovi esittää liikoja. Päinvastoin yleisöä pyritään koukuttamaan tuotteen kuluttajiksi uutisoimalla siitä säännöllisesti. Tällainen uutisointi on monesti pikemminkin markkinointia kuin journalismia. (Laine & Turtiainen 2018.)

Urheilulla ja medially voi olla tätäkin suurempia taloudellisia kytköksiä keskenään. Monet mediakonsernit esimerkiksi kuuluvat urheiluseurojen omistajiin (Sage 2016, 154). On vaikeaa nähdä tilannetta, missä markkinalogiikalla toimiva yhtiö esittäisi objektiivista kritiikkiä omistamaansa urheiluseuraa kohtaan. Kritiikitöntä urheilujournalismia saatetaan tuottaa myös korruptoitunein metodein. Walsh ja Giulianotti (2007, 3) ovat todenneet, että KOK ja olympialaisien järjestävät tahot ovat tietävästi lahjoneet toimittajia kirjoittamaan olympialaisista positiiviseen sävyyn ja epäkohtia peitellen. Myös Pänkäläisen (1998b) mukaan urheilulla ja medially on kyseenalaisen läheisiä kytköksiä. Helsingin Sanomat olisi hänen mukaansa maksanut Suomen miesten jääkiekkomaajoukkueelle 100 000 markan palkintorahan, mikäli joukkue olisi voittanut maailmanmestaruuden vuoden 1997 kotikisoissa (Pänkäläinen 1998b). Media kuuluukin urheilun tuottajiin usein varsin konkreettisella tavalla.

Neljäs urheilujournalismin tyyliin vaikuttava tekijä on journalismin realiteetteihin liittyvä – eli kiire. Markkinalogiikalla toimivien medioiden ja niissä työskentelevien toimittajien on tuotettava paljon houkuttelevaa sisältöä nopealla tempolla. Tähän yhtälöön esimerkiksi tutkiva journalismi istuu kehnosti. Joka päivä ympäri vuorokauden pyörivä uutisointi ei usein jätä aikaa pysähtyä pohtimaan urheilua laajemmin (ks. Boyle 2006, 83–87). Tämän päivän urheilutoimittajat tekevät työtään jatkuvaa deadlinea vastaan, ja sisältöä on tuotettava keskeytymättömällä syötöllä (Moritz 2015). Elämme klikkijournalismin aikakaudella, johon liittyy pahimmillaan kyseenalaisten lähteiden käyttäminen ja juttujen nopea suoltaminen julkaistavaksi ilman faktantarkistusta (Kolamo 2018, 108). Mediaympäristö on ollut jatkuvassa kasvussa ja esimerkiksi

teknologinen kehitys on kiihdyttänyt tahtia entisestään. Tähän liittyy myös internet-aikakaudella kiihtynyt ja kiirettä lisännyt kamppailu uutisvoitoista. (Boyle 2006, 99, 107, 132–136.)

Urheilumedian tulvivassa uutisvirrassa jutut ja puheenaiheet vanhenevat nopeasti, ja uutta on tuotettava koko ajan lisää. On tietysti hyvä huomata, että kiire on ollut aina osa journalismia, mutta se on vauhdittunut entisestään digitalisaation aikana (Boyle 2006, 134–136). Nykypäivän urheilutoimittaja ei tuota juttua ainoastaan seuraavan päivän printtilehteen, vaan aiheesta voidaan tehdä juttu useisiin eri digitaalisiin viestintävälineisiin, monimediatuotannon logiikan mukaisesti. Lisäksi urheilutoimitusten henkilöresurssit ovat nykyisin laskusuunnassa, mikä lisää toimittajakohtaista työmäärää entisestään. Tämä kaventaa entisestään urheilutoimittajien mahdollisuuksia tehdä pitkäjänteistä, asioita pintaa syvemältä tarkastelevaa journalismia. (Pänkäläinen 2021.) Syväluotaava tutkiva journalismi esimerkiksi urheilun ympäristöhaitoista ei ole yksinkertaisesti taloudellisesti kannattavaa nykypäivän kiireisessä ja taloudellisia mittareita yli journalistisen laadun painottavassa mediaympäristössä.

Edellä kuvaamani neljä taustasyitä avaavat hyvin urheilujournalismin reunaehdoja ja toimintalogiikkaa. Urheilutoimittajan mahdollisuudet kriittiseen ja syväluotaavaan journalismiin voi nähdä melko kapeina. Boylea (2006, 179) mukaillen on kuitenkin hyvä huomata, että urheilujournalismia ei ole vain yhdenlaista, vaan sitä voi tehdä laiskasti, huonosti kirjoittaen tai sitä voi tehdä hyvin pohjustetusti, rikkaasti ja ilmiöitä avaavasti. Saman ovat todenneet myös Washburn ja Lamb (2020, 187), joiden mukaan nykypäivän kehnon urheilujournalismin seassa julkaistaan myös paljon oivallista urheilujournalismia. Tarkastelen tutkielmassani muun muassa sitä, millä tavalla Helsingin Sanomien urheilujournalismi vastaa kriittisen journalismin haasteeseen. Kyseessä on ainakin resursseiltaan sellainen lehti, jolla tulisi olla kykyä myös urheilun syvempään tarkasteluun.

4.4 Tutkimuskohteena Helsingin Sanomat

Helsingin Sanomat (HS) perustettiin alun perin nimellä *Päivälehti* vuonna 1889. Päivälehti lakautettiin vuonna 1904, mutta se jatkoi jo samana vuonna toimintaansa nimellä *Helsingin Sanomat*. HS alkoi ilmestyä seitsemäpäiväisenä vuonna 1914, ja se kasvoi levikiltään Suomen selkeästi suurimmaksi sanomalehdeksi 1920-luvun loppuun mennessä. Lehti oli alkuun toiminut Nuorsuomalaisen puolueen ja Edistyspuolueen äänenkannattajana, mutta se julistautui

poliittisesti sitoutumattomaksi vuonna 1943. (Henning ym. 2003, 4–25; Tommila 1988, 131.) Sanoma-konserniin kuuluva, nykyisin Sanoma Media Finlandin omistama, HS nousi pohjoismaiden suurlevikkisimmäksi tilattavaksi sanomalehdeksi 1980-luvulla (Sanoma.fi 2022; Seuri 2016, 28; Tommila 1988, 131). Vuoden 2021 Kansallisen Mediatutkimuksen (KMT) mukaan lehden printtijulkaisulla on keskimäärin 628 000 lukijaa ja sen kokonaistavoittavuus digitaaliset välityskanavat mukaan luettuina on yli 1,6 miljoonaa (Media Audit Finland 2021).

Urheilu on ollut HS:lle tärkeä osa lehden toimitusta. Lehti perusti vuonna 1931 vakituisen urheilutoimituksen, ensimmäisenä suomalaisena sanomalehtenä. HS:n silloinen päätoimittaja Eljas Erkko ymmärsi urheilun arvon lehtien levikkikilpailussa. (Arponen 1991, 18–19.) Urheilu on yhä tänä päivänä tärkeä osa HS:n painettua lehteä. 2000-luvun aikana urheiluaineiston määrä HS:ssä ja muissa päivälehdissä on kuitenkin supistunut merkittävästi. Erityisesti vuonna 2013 toteutettu siirtyminen tabloidikokoiseen lehteen on vähentänyt urheiluaineiston absoluuttista määrää, sillä vaikka urheiluosaston sivumäärät ovat pysyneet jotakuinkin ennallaan, on sivukoko puolittunut. Kyse ei ole kuitenkaan siitä, että ainoastaan urheiluaineiston määrä olisi supistunut. Printtilehtien levikit ovat digitalisaation aikana olleet laskusuunnassa, ja tämän seurauksena lehdissä julkaistun aineiston määrää on vähennetty kauttaaltaan.

Laine ja Välimäki (2012) ovat tutkineet HS:n tennisuutisointia vuodelta 2009. Heidän analyysinsä tulokset ovat mielenkiintoisia, vaikkakin odotettuja. He ovat luonnehtineet HS:n urheiluutisointia sekoitukseksi faktapohjaista journalismia ja urheiluviihdettä. Lehden urheiluraportointi on pääosin menestys- ja huippu-urheilukeskeistä. Jutut keskittyvät erityisesti tuloksiin ja ne ovat yksipuolisia sekä kaavamaisia. Analyttisiä ja kriittisiä näkökulmia esitetään vain harvoin. Jutuissa esiintyy runsaasti tulosdataa, mutta vain vähäinen määrä syvempää analysointia. Keskeinen piirre on tyyliltään kritiikitön huippu-urheilijoiden ja urheilutapahtumien kuvailu. HS:n urheilujutuissa keskitytään pitkälti menestykseen ja siitä uutisointiin. (Laine & Välimäki 2012.) Tähän ominaispiirteeseen saattaa vaikuttaa menestysuutisoinnin myyvyyden lisäksi se, että epäonnistumisten ja heikkojen suoritusten uutisointi vaatisi kriittisempää ja analyttisempää otetta. Erityisen mielenkiintoinen tulos Laineen ja Välimäen (2012) analyysissä on se, että HS:n urheilu-uutisoinnissa kirjoittavan urheilutoimittajan puheääni on ”vaimennettu”. Tämä tarkoittaa sitä, että toimittajien mielipide ilmaistaan harvoin suoranaisesti ja personoidusti. Silmiinpistävää on se, että myös mielipidejutuissa toimittajien äänen on analysoitu olevan vaimea ja personoitumisen heikkoa. (Laine & Välimäki 2012.) Tutkielmani tulososiossa tarkastelen HS:n toimittajien omaa puheääntä ja peilaan tuloksia edellä kuvattuihin piirteisiin.

HS on tutkimuskohteena relevantti, sillä se on yksi suomalaisen mediakentän suurista, jolla on merkitystä sekä suomalaisen julkisuuden rakentajana että yhteiskunnallisena vaikuttajana (ks. Seuri 2016, 28–29). HS:ää voi pitää Seurin (2016, 29) mukaan perinteisen laatujournalismin edustajana. Journalismin ”laatu” on toki hyvin kiistanalainen käsite, mutta Seuri (2016, 29) perustelee HS:n asemaa laatujournalismin edustajana sillä, että lehdellä on pitkät juuret, paljon lukijoita ja selkeä, tunnustettu asema yhteiskunnallisena vaikuttajana. Omassa periaatelinjauksessaan HS määrittelee olevansa ”*sitoutumaton päivälehti, joka pyrkii edistämään ja vahvistamaan kansanvaltaisuutta, yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta ja mielipiteen vapautta*”. Lisäksi HS korostaa itsenäisyyttään ja poliittista sekä taloudellista riippumattomuuttaan. HS pyrkii periaatelinjansa mukaisesti uutisvälityksessään kokonaiskuvan muodostamiseen, joka palvelee kansalaisia ja heidän omaehtoisia ratkaisujaan. (HS.fi 29.1.2020.)

Arkikäsitykseni mukaan HS:n asema suomalaisessa mediakentässä on vahva, vakaa ja arvostettu. Koen, että HS edustaa monella tapaa suomalaista journalismia, ja sen urheiluosasto suomalaista urheilujournalismia. HS on yksi Suomen siteeratuimmista medioista, jolla on myös selkeää yhteiskunnallista valtaa (Seuri 2016, 30, 38). Muun muassa näistä syistä HS:ää voi pitää mielekkäänä aineiston lähteenä tutkielmalleni. Myös nimenomaan painetun lehden tarkastelu on yhä, digitalisaation vaikutuksista ja mediakentän moninaistumisesta huolimatta, relevanttia. HS:n paperilehti tavoittaa edelleenkin valtavan määrän lukijoita joka päivä.

5 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä pääluvussa esittelen ensin aineistoni ja sen jälkeen avaan tutkimusmenetelmäni. Luvussa 5.1 käyn läpi tutkielmani aineiston valintaan ja rajaukseen liittyvät ratkaisut. Luvussa 5.2 avaan aineiston analyysiin käyttämäni lähestymistapaa – diskurssianalyysia. Olen luonut aineiston analyysitavan kriittisen diskurssianalyysin teorian pohjalta. Esittelen analyysitapani luvussa 5.3. Esitän analyysitavasta myös konkreettisen esimerkin luvussa 5.4, jossa teen yhdestä aineiston jutusta analyysiesimerkin.

5.1 Aineisto ja sen rajaus

Tutkielmani aineisto on kasattu Helsingin Sanomien Barcelonan 1992 ja Tokion 2020 olympiautisista. Aineiston rajausta olympiakisoihin voi pitää relevanttina ratkaisuna, sillä olympialaiset ovat paitsi urheilun megatapahtuma myös valtavan kokoluokan mediaspektaakkeli (Rowe & Stevenson 2005). Laineen (2011, 23) mukaan urheilun suur tapahtumat venyttävät lehtien urheiluraportoinnin resurssit äärimmilleen. Olympialaiset tarjoavat siis oivan tarkastelupinnan urheilumedian tutkimiselle.

Tokion 2020 kesäolympialaiset olivat luonnollinen valinta tutkielmani tarkastelun kohteeksi, sillä ne ovat tätä työtä tehtäessä tuoreimmat järjestetyt kesäolympialaiset. Halusin mukaan myös toiset olympiakisat, sillä se paitsi tekee aineistostani kattavamman myös mahdollistaa urheilujournalismin sisällöllisen muutoksen tarkastelun kisojen välisen vertailun kautta. Niinpä valitsin toiseksi kisoiksi Barcelonan 1992 kesäolympialaiset. Barcelonan olympialaiset on järjestetty liki 30 vuotta aikaisemmin kuin Tokion kisat, jolloin kisojen välille syntyy vertailun näkökulmasta herkullinen etäisyys. On mielenkiintoista selvittää, onko urheilujournalismin sisällöissä tapahtunut muutoksia ajan saatossa. Barcelonan olympialaiset ovat muutoinkin looginen valinta, sillä ne ovat ensimmäiset olympialaisten ”uuden aikakauden” kilpailut. Tämän aikakauden vaihdoksen taustalla vaikuttavat muun muassa 1990-luvun alussa maailmanpolitiikka vahvasti muokannut Neuvostoliiton romahtaminen ja kylmän sodan päättyminen, maailman kiihtyvä globalisaatio sekä olympialiikkeen entisestään kasvanut kaupallistuminen (ks. Allison 1993). Näin aineistoni kattaa olympialaisten ”uuden aikakauden” ensimmäiset ja toiseksi viimeiset kesäolympialaiset.

Lopullinen aineistoni ei kuitenkaan käsitä kaikkia näihin olympialaisiin liittyviä uutisia, vaan nimenomaan niitä juttuja, jotka käsittelevät olympialaisiin liittyviä poliittisia ulottuvuuksia. Otin molemmista olympialaisista tarkasteluuni kaikki olympialaisten aikana julkaistut Helsingin Sanomien numerot, ja laajensin aikaikkunan kattamaan myös kaksi kisoja edeltänyttä ja kaksi kisojen jälkeistä päivää. Barcelonan 1992 aineisto on kerätty HS:n numeroista ajalta 23.7.–11.8.1992. Tokion 2020 aineisto on kerätty ajalta 21.7.–10.8.2021. Luvussa 2.2 määrittelämäni politiikan käsite on toiminut HS:n olympiauutisointia peratessani tärkeänä raamina, jonka perusteella olen valinnut kaikista olympiauutisista politiikkaa käsittelevät jutut. Aineistoni lopullinen valinta eteni siten, että rajasin aineistosta ensin karkeasti ne jutut, joissa jollakin tavalla käsiteltiin politiikkaan liittyviä teemoja. Tämän jälkeen tein vielä tarkemman, lopullisen rajauksen, jossa karsin aineistosta pois sellaisia juttuja, joissa politiikan aihepiirit näkyivät vähäisemmässä roolissa. Tällä tavoin aineistosta muodostui riittävän tiivis laadullista analyysia silmällä pitäen.

Avaan seuraavaksi aineistoni lopulliset valintakriteerit. 1) Jutun on täytynyt käsitellä yhtä tai useampaa olympialaisiin liittyvää poliittista aihepiiriä (ks. luku 2.2). 2) Poliitiikan on täytynyt olla jutussa esillä keskeisellä tavalla, eikä vain sivujuonteena. Jos esimerkiksi jo jutun otsikko paljastaa uutisen käsittelevän jollakin tavalla politiikkaa, lukeutuu juttu aineistoon. Esimerkkinä tällaisesta otsikosta voidaan mainita Algerian poliittisia levottomuuksia sivunnut juttu Barcelonan aineistosta – ”*Algerian levottomuudet näkyivät stadionilla: Turvamies Hassiba Boulmerkan seurana kunniakierroksella*” (HS 9.8.1992a). Jo tämän jutun otsikko kertoo sen käsittelevän Algerian levottomuuksien vaikutuksia olympialaisiin. Hankalampia tapauksia ovat jutut, joissa politiikka ei ole aivan yhtä keskeisellä tavalla esillä jutussa. Tämä vaati juttujen tarkkaa lähilukua. Loppujen lopuksi päätin, että politiikan käsittelyn täytyy olla jutussa ainakin 50-prosenttisessä osassa. Eli käytännössä puolet jutun palstatilasta on täytynyt käsitellä olympialaisiin liittyviä poliittisia ulottuvuuksia. Näin politiikkaa sivujuonteena käsitelleet jutut jäivät aineiston ulkopuolelle. 3) Rajasin pelkästään urheilun sisäistä politiikkaa käsittelevät jutut pois aineistosta. Osassa jutuissa käsiteltiin puhtaasti urheilupolitiikkaa, eli urheilun sisäiseen päätöksentekoon liittyvää politikointia. Tällaiset jutut jätin pois, sillä tarkoitukseni on analysoida nimenomaan sellaisia juttuja, joissa politiikka näkyy jollakin tavalla laajemmassa yhteiskunnallisessa perspektiivissä. Esimerkiksi uutinen, jossa käsitellään kahden urheilijan välistä kiistaa tuomarin tekemään ratkaisuun liittyen, ei lukeudu aineistoon.

Aineiston valinta ei ollut aina yksiselitteistä, ja jouduin ajoittain tekemään hankalia päätöksiä rajauksen suhteen. Pidän kuitenkin lopullista aineistoa edustavana, eikä aineiston ulkopuolelle jäänyt mitään erityisen oleellista ja lisäarvoa tuovaa ainesta. Lopullinen aineisto onkin laadulliseen analyysiin varsin kattava, ja kykenen sen avulla uskottavasti vastaamaan tutkimuskysymyksiini. Tutkimusaineistoni kattaa yhteensä 67 olympialaisten poliittisia ulottuvuuksia käsittelevää juttua. Barcelonan 1992 aineistossa näitä juttuja on 30 ja Tokion 2020 aineistossa 37 kappaletta. Näin myös juttujen määrä kisojen välillä on kohtalaisen tasainen, vaikka Tokion 2020 aineistossa juttujen kokoluokka oli laajempi, jolloin Tokion aineisto muodostui jonkin verran Barcelonaa suuremmaksi. Joka tapauksessa lopullinen aineisto mahdollistaa myös mielekkään vertailuasetelman kisojen välillä. Huomionarvoinen seikka on se, että otin aineistoon mukaan myös HS:n varsinaisten urheilusivujen ulkopuoliset, olympialaisten politiikkaa käsittelevät jutut. Näitä juttuja oli yhteensä 12 kappaletta. Olen tehnyt aineistosta listauksen tutkielmani liitteisiin 1 ja 2. Liitteistä ilmenee kisaakohtaisesti kunkin jutun otsikko ja julkaisupäivämäärä. Aineiston juttumäärät on havainnollistettu taulukossa 1.

TAULUKKO 1. Aineiston juttumäärät.

	Barcelona 1992	Tokio 2020	Yhteensä
Kaikki olympialaisiin liittyvät jutut	444 kpl	312 kpl	756 kpl
Politiikkaan liittyvät olympiajutut	30 kpl (~6,8 %)	37 kpl (~11,9 %)	67 kpl (~8,9 %)
Urheiluosaston ulkopuoliset politiikkaan liittyvät olympiajutut	3 kpl	9 kpl	12 kpl

5.2 Diskurssianalyysi

Diskurssianalyysia voi pitää pikemminkin teoreettisena lähestymistapana kuin konkreettisena analyysimetodina (ks. esim. Jokinen ym. 1993; Mattlar 2009, 98). Myös tutkielmassani diskurssianalyysi toimii teoreettisena viitekehyksenä, ja muodostan diskurssianalyysin teorian pohjalta käyttämäni analyysitavan (ks. luvut 5.3 ja 5.4). Diskurssianalyysin taustalla vaikuttaa ajatus sosiaalisesta konstruktionismista. Sosiaalisen konstruktionismin idea on, että kieli ja kielen käyttö nähdään sosiaalisen todellisuuden rakentajana. (Berger & Luckmann 1994.) Kieli ei siis ole tie todellisuuteen, vaan se on osa todellisuutta ja sen tuottamista. Viestintää ei ajatella

pelkästään informaation siirtämiseksi ja kieltä vain todellisuuden kuvaajaksi (Väliaverronen 1998). Kieltä käyttämällä ei ainoastaan kuvata maailmaa, vaan sitä merkityksellistetään, muutetaan ja uusinnetaan. Näin ollen diskurssianalyysissa kysymys ”mitä teksti merkitsee”, voidaan kääntää muotoon ”mitä merkityksiä tekstissä tuotetaan” (Luostarinen & Väliaverronen 1991, 54). Näin tekstit eivät suoraan kuvaa kohdettaan, vaan muovaavat oman versionsa siitä. Ihmiset käyttävät kieltä, jotta saisivat haluamiaan asioita tapahtumaan. (Potter & Wetherell 1987, 32.) Kun teen diskurssianalyysia, tutkin siis merkityksiä ja niiden tuottamista.

Tärkeä ajatus diskurssianalyttisen tutkimuksen taustalla on se, että kielessä on voimaa. Kieli kykenee kuvaamaan, rajaamaan, määrittelemään, haastamaan, muuttamaan ja asemoimaan maailmaa. Kieli ja kielen käyttö on vallan väline, ja toisaalta myös vallan kohde. Diskursseilla on kykyä ja voimaa rakentaa käsityksiämme maailmasta, tapahtumista ja ihmisistä, mikä tekee siitä kiinnostavan tutkimuskohteen. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, luku 2.3.) *Diskurssin* käsite onkin äärimmäisen oleellinen osa diskurssianalyysia. Diskurssin voi arkikielisesti ajatella tarkoittavan puhetapaa (ks. Jokinen ym. 2016, 49–50; Väliaverronen 1998). Foucault’n (2002, osa 2.3) mukaan ”diskurssit ovat käytäntöjä, jotka systemaattisesti muokkaavat niitä objekteja, joista ne puhuvat”. Tämä tarkoittaa, että puhe ja teksti jostakin asiasta tuottaa sitä uudelleen. Kun urheilutoimittaja kirjoittaa olympiaurheilijan harjoittamasta poliittisesta aktivismista, se ei ole vain tämän asian kuvaamista, vaan myös uusien merkitysten luomista kyseisen urheilijan toiminnasta ja sen merkityksestä. Valtosen (1998) mukaan diskurssi on merkityssuhteiden systeemi, joka tekee todellisuutta ymmärrettäväksi. Sosiaalinen todellisuus voidaan ajatella eri diskurssien pelikenttänä. Tällä pelikentällä diskurssit merkityksellistävät maailmaa ja sen prosesseja omista näkökulmistaan. On myös syytä huomata, ettei diskurssi ole sama asia kuin teema tai aihe. (Valtonen 1998.) Aineistostani ei näin ollen muodostu esimerkiksi yleisurheiludiskurssia kyseistä lajia käsittelevän jutun myötä. Diskurssit löytyvät syvemmältä tekstistä. Samaa aihetta voidaan käsitellä useista eri diskursseista käsin.

Nämä diskurssit voivat olla toisiinsa nähden vastakkaisia tai rinnakkaisia (Väliaverronen 1998). Tekstiaineistosta löytyvä yksittäinen diskurssi ei ole itseriittoinen, vaan diskurssit tarvitsevat aina vastapainokseen muita diskursseja. Esimerkiksi mustaa väriä ei ymmärretä mustaksi ilman valkoisen olemassaoloa. Tähän ajatukseen liittyy olennaisesti *intertekstuaalisuuden* käsite – tekstit viittaavat aina toisiin teksteihin. (Valtonen 1998.) Pietikäinen ja Mäntynen (2009, luku 2.3) kuvaavat diskurssien toimintalogiikkaa osuvasti niin kutsutun taskulamppuvertauksen avulla. Taskulampun valokiila pimeässä huoneessa on kuin diskurssi – sen avulla erotat

huoneesta vain ne huoneen osat, joihin valokiila osuu. Tällaisessa tilanteessa iso osa huoneesta jää katvealueelle. Diskurssit toimivat samalla tavalla. Ne rakentavat maailmaa rajatuista näkökulmista, jättäen aina paljon näkökulmia ulkopuolelleen. Tämä onkin yksi olennainen diskurssien ominaisuus. Diskurssi voi käyttää valtaa myös rajaamalla joitain asioita pois. Lisäksi eri diskurssien valokiilat voivat olla valovoimaisempia kuin toisten – toinen diskurssi voi olla toista voimakkaampi. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, luku 2.3.)

Erityisen olennainen käsite diskurssin lisäksi on *representaatio*. Representaatio viittaa esittämiseen ja edustamiseen, se on jonkin asian uudelleenesittämistä (Väliverronen 1998). Kieli *representoi* eli kuvaa maailmaa. Representaatiot tuottavat merkityksiä kielen avulla. Aina kun jokin asia representoidaan, eli esitetään uudelleen, on se suhteessa aikaisempiin esityksiin, mutta toisaalta jokainen representaatio on myös aina uusi ja ainutlaatuinen. Representaation ja diskurssin käsitteet menevät helposti sekaisin, mutta ne eivät kuitenkaan tarkoita samaa asiaa. Diskurssin käsite kuvaa vahvemmin tietyn merkityksen historiallista ja poliittista muovautumista – pyrkimystä tai vakiintumista ”totuudeksi”. Representaatio puolestaan keskittyy siihen ”kuvaan”, joka jostakin tapahtumasta, ilmiöstä tai asiasta rakentuu. Pelkästään representaatioita tutkimalla tutkittavasta asiasta voi piirtyä yksiulotteinen, kontekstin huomioon ottamaton kuva. (Pietikäinen & Mäntynen 2019, luku 2.2.) Representaatio toimiikin tutkielmassani diskurssin alakäsitteenä. Käytännössä diskurssit muodostuvat useista eri representaatioista.

Avaan vielä erään tutkielmani kannalta olennaisen diskurssianalyysiin linkittyvän käsitteen – *kontekstin*. Heikkisen (2012) mukaan diskurssien tutkimuksessa korostuu pelkän tekstintutkimuksen lisäksi myös kielen kontekstuaalisuus. Kaikki tekstit ovat aina sidoksissa kontekstiinsa. Tekstit ovat kontekstinsa muovaamia ja toisaalta ne myös uudistavat kontekstiaan (Valtonen 1998). Diskurssien tutkimuksessa on oleellista kiinnittää huomiota aineiston makrotason konteksteihin, eli tekstin sosiaalisiin, kulttuurisiin, yhteiskunnallisiin ja historiallisiin yhteyksiin (Pietikäinen & Mäntynen 2019, luku 1.6; Väliverronen 1998). Myös tutkielmassani aineiston kontekstisidonnaisuuden huomiointi on tärkeässä roolissa (ks. luku 5.3). Kontekstin käsite on myös varsin monitasoinen, ja tästä syystä tutkijan on tärkeää määritellä, millä tavalla kontekstisidonnaisuus huomioidaan (ks. Kaivosari 2017). Esittelen seuraavassa alaluvussa analyysitapani, mukaan lukien analyysissä huomioimani kontekstit.

5.3 Fairclough'n kriittinen diskurssianalyysi ja tutkielmassa käytetty analyysitapa

Kriittinen diskurssianalyysi on hyvin yleinen viitekehys mediaa käsittelevissä tutkimuksissa (Mattlar 2009, 100). Kriittisessä diskurssianalyysissa korostuu kielen ja sitä ympäröivän sosiaalisen todellisuuden välinen yhteys sekä vuorovaikutus. Diskurssit ovat kielenkäyttöä sosiaalisena käytäntönä. Kriittinen diskurssianalyysi on erityisen kiinnostunut valtasuhteista ja niiden rakentumisesta diskursseissa. Diskurssit ovat välineitä, joilla erilaiset intressiryhmät käyvät keskinäistä kamppailuaan omien todellisuuskäsitystensä puolesta. Diskurssit voivat pyrkiä saavuttamaan hegemonisen aseman, joka voi äärimmillään tarkoittaa tietyn diskurssin muuttumista yleisesti hyväksytyksi totuudeksi – arkijärjeksi. (Pietikäinen 2000, 65–70; Valtonen 1998.) Kriittisessä diskurssianalyysissa huomioidaan diskurssien välinen asema toisiinsa nähden – eli diskurssien keskinäiset valtasuhteet. Diskurssit käyvät kamppailua keskenään. Toki diskurssit voivat keskinäisen hegemoniakamppailun ja vastakkaisuuden lisäksi olla toisiinsa nähden myös rinnakkaisia, jolloin ne tukevat toinen toisiaan. (Valtonen 1998.)

Juuri tämä erilaisten diskurssien välisten suhteiden tarkastelu tekee kriittisestä diskurssianalyysistä kriittistä. Kriittisellä diskurssianalyysillä onkin ajateltu olevan emansipatorinen päämäärä, sillä eräs sen tavoitteista on edistää yhteiskunnan kulkua demokraattisempaan suuntaan kyseenalaistamalla hegemonisten diskurssien asemaa. Kriittistä diskurssianalyysia tekevä tutkija pyrkii nostamaan esiin myös marginaaliin jääviä diskursseja. (Jorgensen & Phillips 2002, 64; Pietikäinen 2000, 67, 172–173; van Dijk 1997.) Myös tutkimusprosessin läpinäkyvyys on tärkeä osa kriittistä diskurssianalyysia (Valtonen 1998). Esittelen tässä alaluvussa analyysitapani toteutusta mahdollisimman selkeästi.

Nojaudun tutkielmassani Norman Fairclough'n (1997) viestintätilanteiden kriittisen diskurssianalyysin malliin. Malli on kolmetasoinen. Ensimmäisessä tasossa huomio kiinnittyy itse tekstiin – sen muotoon ja merkitykseen. Analyysissa tämä tarkoittaa huomion kiinnittämistä esimerkiksi tekstin tuottamiin representaatioihin. Toinen taso on niin kutsuttu diskurssikäytännön taso, jossa tarkastellaan tekstin asemaa suhteessa muuhun tekstin tuottamiseen ja kuluttamiseen. Tämä tarkoittaa esimerkiksi tekstin genren ja tekstiaineiston sisäisten suhteiden huomioimista. Kolmas taso on sosiokulttuurisen käytännön taso, jossa huomioidaan tekstin laajempi yhteiskunnallinen konteksti. (Fairclough 1997, 78–86.)

Analyysitapaani voi luonnehtia teoriasidonnaiseksi tai teoriaohjaavaksi (ks. Tuomi & Sarajärvi 2018, 133). Siinä yhdistyy makrotasolla esittämäni Fairclough'n (1997, 78–86) kriittisen diskurssianalyysin teoriaperinne sekä politiikan käsitteen (ks. luku 2.2) hyödyntäminen, ja lisäksi vahva mikrotason aineistolähtöisyys. Diskurssien tutkimuksessa onkin tapana lähestyä aineistoa teorialähtöisyyden ohella aineistolähtöisesti. Tämän vuoksi ei ole olemassa mitään valmista mallia, joka antaisi täsmälliset työvaiheet aineiston analyysiin. Niinpä jokainen tutkimus on suunniteltava vastaamaan juuri kyseisen tutkimusaineiston ja tutkimuskysymysten erityispiirteitä. (Jorgensen & Philips 2002, 76.)

Aineistoni analyysitapa on melko kirjava ja monivaiheinen. Tämä on diskurssintutkimukselle tyypillinen ominaisuus. Pietikäisen ja Mäntysen (2019, luku 5.2) mukaan diskurssianalyttinen tutkimus ei yleensä etene loogisesti vaiheittain, vaan tutkimuksen eri vaiheet limittyvät keskenään jopa epäjohdonmukaisesti. Myös oma analyysini on edennyt spiraalimaisesti, ja seuraavaksi esittelemäni analyysin vaiheet ovat sekoittuneet keskenään. Lopullinen analyysin tulos on muodostunut useiden, analyysin eri vaiheita soveltaneiden aineiston analyysikierrosten lopputuotteena.

Esittelen seuraavaksi analyysitapani. Analyysin ensimmäisessä vaiheessa keskityn Fairclough'n (1997) mallin mukaisesti tekstiin. Tässä analyysin vaiheessa tarkoitukseni on analysoida tekstiä aineistolähtöisesti. Tulkitsen tekstin tuottamia merkityksiä representaatioiden havainnoinnin kautta. Havainnoin siis sitä, millaisin representaatioin politiikan aihepiiristä kussakin jutussa kirjoitetaan. Avainkysymys analyysin tässä vaiheessa on: millaisia merkityksiä jutussa esiintyvät ilmaisut tuottavat? Kun olen käynyt aineistoni kaikki jutut läpi tarkasti, minulle alkaa muodostua ymmärrys aineistossani toistuvasti esiintyvistä representaatioista. Tämän jälkeen muodostan näistä toistuvista, toisiinsa linkittyvistä representaatioista diskursseja. Diskurssit muodostuvat siis useammista toisiinsa liittyvistä representaatioista. Muodostan diskurssit erikseen Barcelonan 1992 ja Tokion 2020 aineistoista.

Analyysini seuraavassa vaiheessa otan huomioon tekstin kontekstisidonnaisuuden. Huomioin analyysissäni kontekstin useasta eri näkökulmasta. Ensiksi huomioin juttutyypin asettamat raamit kussakin aineistoni jutussa. Tätä analyysin vaihetta tukee alaluvussa 6.1.1 esittelemäni juttutyypiluokittelu. Analysoin siis sitä, millä tavalla jutun sisältämät representaatiot suhteutuvat juttutyypin yleisesti asettamiin raameihin. Esimerkiksi kolumni antaa toimittajalle

huomattavasti enemmän vapauksia ilmaista suoraan omia mielipiteitään ja esittää arvolatautuneita ilmauksia verrattuna tyyliiltään neutraaliin uutisjuttuun.

Toinen näkökulma, jonka otan huomioon kontekstien osalta, on muodostamieni diskurssien keskinäiset suhteet ja diskurssien suhde urheilujournalistiseen perinteeseen. Tutkielmani luku neljä toimii tärkeänä viitekehyksenä tässä vaiheessa analyysia. Analysoin sitä, ovatko aineistossani esiintyvät representaatiot ja niistä muodostuvat diskurssit konventionaalisia, eli vanhoja valtarakenteita ylläpitäviä, vai ei-konventionaalisia, eli uusia todellisuuden jäsenyystapoja tuottavia (ks. Väliverronen 1998). Etsin aineistostani muusta aineistomassasta erottuvia puhetapoja, ja suhteutan näitä puhetapoja urheilujournalismin perinteiseen tyyliin, tarkastellen erityisesti puhetapojen kriittisyyttä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että aineistosta löytämäni diskurssi mukailee tyyliiltään muuta aineistoa tai on tyyliiltään aineistomassasta poikkeavaa. Lisäksi analysoin, onko diskurssi perinteistä urheilujournalismia mukailevaa vai perinteistä poikkeavaa ja uusia puhetapoja tuottavaa.

Huomioin myös löytämieni diskurssien suhteen olympialaisten poliittisista ulottuvuuksista tehtyyn tutkimukseen, jota olen avannut luvussa kolme. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että peilaan esimerkiksi toimittajan esittelemiä faktapohjaisia tietoja tieteelliseen tutkimukseen. Näin analyysini huomioi myös laajemman aiheeseen liittyvän kontekstin. Kontekstien huomioiminen eri näkökulmista linkittyy Fairclough'n (1997) mallin toiseen ja kolmanteen tasoon. Niissä huomioidaan tekstin genre, tekstiaineiston sisäiset suhteet ja laajempi yhteiskunnallinen konteksti (Fairclough 1997, 78–86).

Tutkielmani tulososiossa (ks. luku 6) pyrin vastaamaan muodostamani analyysitavan avulla tutkimuskysymyksiini (ks. luku 2.4). Vastaan tutkimuskysymyksiini esittelemällä Barcelonan ja Tokion olympia-aineistoista muodostuvia diskursseja, ja vertaamalla näitä diskursseja toisiinsa. Muodostamani analyysitapa on tietystä polveilevuudestaan huolimatta looginen suhteessa aineistooni ja tutkimuskysymyksiini. Seuraavassa luvussa esiteltävä analyysiesimerkki avaa analyysitapani soveltamista käytännön tasolla.

5.4 Analyysiesimerkki

Olen litteroinut analysoitavan tekstini ne osat, joissa käsitellään olympialaisiin liittyvää politiikkaa. Litteroidut osat on kirjoitettu kursiivilla. Vastaava analyysiprosessi on tehty kaikille aineistoni jutuille (n=67). Analysoidun jutun juttutyyppejä on selostus ja pääaiheena on turvallisuuspolitiikka.

Otsikko: *Värit näkyvillä, poliisit piilossa avajaisissa* (HS 26.7.1992a)

Jutun otsikossa kirjoitetaan värien näkymisestä, jolla todennäköisesti viitataan olympialaisten avausseremoniaan ja erityisesti avajaisien järjestäjämää Espanjan *maata, aurinkoa ja merta* ylistäneeseen värikkyteen. Poliisien piilossa oleminen taas kertoo jutun keskeisestä aiheesta – turvallisuuspolitiikasta. Otsikosta ei kuitenkaan voi vetää suurempia johtopäätöksiä jutun sisällöstä.

Ingressi: *Seremonia ylisti Barcelonaa ja Kataloniaa*

Jutun ingressi liittyy jo otsikossa vihjattuun avajaisseremoniaan. Siinä kerrotaan seremonian *ylistäneen* järjestäjäkaupunkia ja Katalonian kansaa. Myös tutkimustiedon valossa olympiakisojen avajaiset on käsitetty mahdollisuudeksi vahvistaa erityisesti järjestäjämää kansallista identiteettiä ja nationalismia (Traganou 2010). Erityisesti näin on ollut Barcelonan olympialaisissa, jossa seremoniat ovat toimineet eräänlaisena imagopoliittisena instrumenttina (Hargreaves 2000, 83–95).

”Kaikkien aikojen mittavimmat turvajärjestelyt siivittivät Barcelonan kesäolympialaisten avajaisia myöhään lauantaina. Kisojen turvallisuutta vartioi 45 000 poliisia ja turvamiestä. Määrä on kolminkertainen urheilijoihin verrattuna.”

Juttu alkaa välittömästi käsittelemään olympialaisten turvallisuuspolitiikkaa. Turvatoimia luonnehditaan *kaikkien aikojen mittavimmiksi*. Teksti tuottaa tässä siis kuvaa turvatoimien suuresta mittaluokasta. Lisäksi turvajärjestelyjen kerrotaan *siivittäneen* olympialaisten avajaisia. Tämä korostaa turvatoimien keskeisyyttä avajaisissa ja olympialaisissa. Jutussa kirjoitetaan myös, että turvallisuutta valvoo *45 000 poliisia ja turvamiestä*. Tämä on faktapohjaista tietoa, jolla tuetaan aiempaa argumenttia turvatoimien mittavuudesta. Turvatoimien mittavuutta

korostetaan entisestään kappaleen lopussa, jossa mainitaan turvallisuushenkilöstön määrän olevan *kolminkertainen urheilijoihin verrattuna*.

“Barcelonan kisajärjestäjät eivät olleet jättäneet mitään sattuman varaan. Avajaisiin saapuneet katsojat, lehtiväki ja vieraat tutkittiin tarkasti ennen kuin heidät päästettiin Montjuichin stadionin lehtereille. ...”

Toimittajan mukaan järjestäjät eivät ole *jättäneet mitään sattuman varaan*. Seuraavaksi toimittaja erittelee kaikki ne, jotka on tarkastettu ennen stadionille pääsyä. Nämä lauseet vahvistavat, että kisojen turvatoimiin suhtaudutaan suurella vakavuudella. Kappaleen loppu esittelee stadionin kapasiteettia ja historiaa, eikä se ole tutkielmani kannalta olennaista tietoa.

Väliotsikko: *Tähtiä suojeltiin*

Jutun väliotsikko vihjaa lukijalle, että turvatoimet on suunnattu erityisesti *tähtien* suojelemiseksi.

“Espanjan kuninkaan Juan Carlosin ja hänen perheensä läsnäolo viritti toimet äärimmilleen. Juan Carlos avasi XXV olympiadin kisat.”

Tässä kohtaa väliotsikko tarkentuu. Suojeltuja tähtiä ovat siis ainakin Espanjan kuningas ja hänen perheensä. Kuningasperheen läsnäolo on virittänyt *toimet äärimmilleen*. Voi siis päätellä, että turvatoimet on tarkoitettu erityisesti arvovaltaisten henkilöiden suojelemiseksi. Turvatoimia ei ole kiristetty vain yleisen turvallisuuden, vaan myös erityisten henkilöiden vuoksi. Aiheiden tasolla tässä kohtaa tekstiä yhdistyy jutun pääaihe, turvallisuuspolitiikka ja sekundaarinen aihe, poliitikot. Jälkimmäisen läsnäolo vaikuttaa ensin mainittuun kiihdyttävästi. Kuninkaan myös mainitaan *avanneen* olympialaiset. Hän ei ole siis paikalla vain katsojana, vaan aktiivisempana osana tapahtumaa. Korkean profiilin poliittisten toimijoiden läsnäolo olympialaisten seremonioissa ei ole millään tavalla poikkeuksellinen ilmiö, vaan tätä tapahtuu olympialaisissa tyypillisesti (Chade 2017).

“Myös muut avajaisten kuuluisuudet, kuten oopperalaulajat Placido Domingo ja Joseph Carreras saivat ympärilleen tukun turvamiehiä.”

Tämä lause täydentää edellistä katkelmaa. Suojeltavia *tähtiä* ovat siis myös kuuluisat oopperalaulajat. Se vahvistaa representaatiota tähtien suojelusta.

“Carrerasin kohdalla tiukka vartiointi taisi johtua enemmän siitä, että hän nauttii kotikaupungissaan valtavaa kansansuosiota.”

Tässä kohtaa toimittaja ottaa kantaa siihen, miltä asialta mainittuja *tähtiä* suojellaan. Mahdollisia turvallisuusuuhkia ei ole vielä jutussa mainittu. Ja Carrerasin vartiointia koskeva lause kertoo lukijalle, että *kansansuosio* on kotikaupungin tähden suojelun syy. Ei esimerkiksi terroriuhka. Tämän voi käsittää aiemmin kuvattua turvatoimien vakavuutta korostanutta representaatiota hillitseväksi ja rauhoittavaksi representaatioksi.

Väliotsikko: *Kamerat tutkittiin*

Tämä väliotsikko antaa konkreettisen kuvan siitä, millaisia turvatoimet ovat käytännön tasolla olleet. Kamerat on tutkittu, joten turvatoimet ovat ilmeisen tarkat.

“Monet katalonialaiset ovat pitäneet turvatoimia liioiteltuna. Paikallisten ihmisten mukaan järjestäjät syyttävät liian herkästi baskien itsenäisyysjärjestöä (ETA) kaikista, mikä liittyy kisojen turvallisuuteen”

Väliotsikon jälkeen juttuun tuodaan uusi ääni, *katalonialaiset* eli *paikalliset*. Turvatoimia on pidetty liioiteltuina. Paikalliset eivät siis ole mukisematta allekirjoittaneet turvatoimien laajuutta. Toimittajan mukaan paikalliset pitävät *Baskien itsenäisyysjärjestön* syyttelyä turvallisuusuhkana liiallisena. Tällainen representaatio asettuu rinnakkain aiemman hillitsevän ja rauhoittavan representaation kanssa.

“Järjestäjät muistuttavat tiukan linjan arvostelijoita, että ETA:n iskuissa on kuollut 711 ihmistä viimeisen 23 vuoden aikana.”

Paikallisten kritiikille tuodaan tässä kohtaa vasta-argumentti, jonka äänenä toimii kisojen järjestäjät. ETA:sta piirtyy kuva ilmeisen väkivaltaisena ja vaarallisena järjestönä, mikä tuottaa ja vahvistaa turvatoimien vakavuuden ja legitimiteetin representaatiota, ja toisaalta heikentää

edellä ilmi tullutta representaatiota turvatoimien liioittelusta. ETA:n tekemien väkivaltaisuuksien kuvaaminen myös tuottaa kuvaa potentiaalisesta turvallisuushasta.

“Herkimmin järjestäjät suhtautuvat kisavieraiden mukanaan tuomiin laitteisiin, kuten kameroihin, puhelimiin ja muihin tarvikkeisiin. Mm. avajaisia kuvaamaan saapuneet valokuvaajat joutuivat odottamaan toista tuntia stadionin ulkopuolella ennen kuin tuhatpäinen kuvaajajoukko saatiin tarkistettua.”

Tämä katkelma pureutuu väliotsikossa esiin nousseeseen aiheeseen, eli turvatoimien konkreettiseen kuvaamiseen. Kisavieraiden mukanaan tuomat laitteet ja tarvikkeet on syynätty tarkkaan. Tämä tuottaa turvatoimien herkkyyden ja tarkkuuden representaatiota. Turvatoimet ovat myös kestäneet ajallisesti pitkään. Valokuvaajat *joutuivat odottamaan toista tuntia*. Turvatoimien tarkkuuden representointi vahvistuu.

“‘Siellä missä on huipputeknologiaa, siellä on myös vaara, että jotain tapahtuu’, kisojen turvapäällikkö, Rafael Vera sanoo.”

Ääneen pääsee virallinen taho, *kisojen turvapäällikkö*. Hän perustelee, miksi kisavieraiden tekniset laitteet on tarkastettava niin huolellisesti. Vera myös heittää ilmoille *vaaran* mahdollisuuden, ja varoittaa, että *jotain* voisi *tapahtua*. Tämä tuottaa representaatiota vaarasta ja uhasta.

“Barcelona sai kisojen järjestämisoikeuden 1986. Silloin kaupungissa oli vain 7 000 poliisia. Nyt pelkästään poliiseja on 18 500.”

Toimittaja kuvaa tässä katkelmassa sitä, kuinka turvatoimet ovat kisojen järjestämisoikeuden myötä kiristyneet. Poliisien määrä on kasvanut merkittävästi. Kisojen järjestämisoikeus siis kiihdyttää turvatoimia. Tämä on todettu myös olympialaisten turvallisuuspolitiikkaa käsittelevässä tutkimuksessa (ks. Atkinson & Young 2005; Boykoff 2014, 124; Houlihan & Giulianotti 2012).

“Rahallisesti Barcelonan kisojen turvallisuuden lasketaan maksavan noin 160 miljoonaa markkaa.”

Jutussa esitellään tässä kohden myös olympialaisten turvatoimien talouspoliittisia vaikutuksia. Turvallisuuden kustannuksien arvioidaan olevan *160 miljoonaa markkaa*. Tämä tuottaa ja vahvistaa jo aiemmin selvästi esiintynyttä turvallisuuden vakavuutta korostavaa representaatiota. Lisäksi lause representoi turvatoimien olevan kallista puuhaa.

“Suurten urheilukisojen järjestäjät ovat pelänneet attentaatteja siitä asti, kun arabien terroristijärjestö Musta syyskuu hyökkäsi israelilaisten urheilijoiden kimp- puun Münchenissa 1972.”

Tämä katkelma palauttaa jutussa jo aiemmin mainitun turvallisuusuhan keskiöön. Suuria urheilukisoja järjestävät tahot pelkäävät *attentaatteja*. Ilmassa leijuu siis vaara hyökkäyksestä. Tätä pelkoa taustoitetaan kertomalla vuoden 1972 olympialaisten terrori-iskusta. Turvallisuusuhasta muodostuu katkelman perusteella todellinen – terrori-iskun toteutuminen on mahdollista.

Väliotsikko: *Urheilullinen kuningasperhe*

Tässä väliotsikossa palataan jutun alkupuolella mainittuun poliittiseen toimijaan, *kuningasperheeseen*. Kuningasperhe ei ole mikä tahansa perhe, vaan se on otsikon mukaan *urheilullinen*. Kisoissa oleva poliitikko voi siis olla pelkkää vierailijaa aktiivisemmassa roolissa – urheilullisena. Tämä tuottaa jo jutun alussa esiintynyttä aktiivisen toimijan representaatiota kuninkaasta.

“Vuonna 1975 kuninkaaksi noussut Juan Carlos muistaa Münchenin kisat pitkään. Hän osallistui niihin Espanjan purjehdusjoukkueessa. Perinne jatkuu, sillä Juan Carlosin poika Felipe kuuluu maan edustuspurjehtijoihin Barcelonassa.”

Otsikon jälkeen toimittaja tietää kertoa kuninkaan muistavan Münchenin olympialaiset pitkään. Kuningas on ollut kisoissa urheilijana. Tämä vastaa otsikon lupauksiin urheilullisesta kuninkaasta ja vahvistaa aktiivisen toimijan representaatiota. Myös kuninkaan poika on urheilija, joka esiintyy käsillä olevissa olympialaisissa Espanjan edustajana. Näin kuva aktiivisesta kuninkaasta täydentyy kattamaan koko *kuningasperhettä*.

Juttu jatkuu kuvauksella olympiaurheilijoiden ja osallistujamaiden lukumääristä. Tämä ei ole analyysini kannalta olennaista tekstiä. Seuraavaksi kuvataan kisojen avajaisia:

“Perinteisesti ensimmäisenä maana stadionilla marssi Kreikan joukkue, viimeisenä esittäytyi isäntämaa Espanja.”

Katkelma kuvaa avajaisseremonian kulkua osallistujamaiden kautta. Maininnan saavat ensimmäisenä perinteiden mukaan stadionille astellut Kreikka, ja kisojen järjestäjäämaa Espanja. Espanjan kuvataan nimenomaan *esittäytyneen* avajaisissa. Tästä katkelmasta on erillään tarkasteltuna mahdotonta löytää esimerkiksi järjestäjämään kansallistunteen kohoamisen representaatiota, sillä tämä vaatisi selvempiä ilmauksia aiheesta ja lisää vastaavia esimerkkejä aineistosta. Mutta toisaalta jutun ingressiin yhdistämällä tällaista representaatiota voi olla havaittavissa. Analyysissä tuleekin ottaa huomioon koko jutun ja aineiston kokonaisuus ennen kuin voi vetää vahvoja johtopäätöksiä representaatioista tai diskursseista.

Väliotsikko: *Maa, meri ja aurinko*

Tämä otsikko ei tällaisenaan avaa lukijalle mistä on kyse. Otsikon kontekstia on etsittävä tulevasta tekstistä.

“Espanjan kuningas Juan Carlos avasi kisat kello 23.45 Suomen aikaa, kun urheilijat olivat marssineet stadionille.”

Espanjan kuninkaasta luodaan taas kuvaa aktiivisena toimijana olympiatapahtumassa. Hän on avannut kisat.

“Yli kolmituntinen speaktaakkeli ehti jo ennen sitä täyteen vauhtiinsa. Avajaisten seremoniaosuus koostui kolmesta peruselementistä, joissa ylistettiin espanjalaisista maata, aurinkoa ja merta.”

Avajaisseremoniaa kuvataan *speaktaakkeliksi*. Tässä kohtaa myös väliotsikon idea avautuu lukijalle. *Maa, aurinko ja meri* ovat toimineet seremonian peruselementteinä. Huomattavaa on, että seremonia on nimenomaan *ylistänyt* näitä *espanjalaisia* elementtejä. Tämä kohta jutussa antaa jo aiempaa selvempiä viitteitä järjestäjämään kansaa kohottavasta – ylistämisen representaatiosta.

Analyysin yhteenveto. Erittelen ja analysoin seuraavaksi jutussa ilmenneitä representaatioita:

1) *Turvatoimien suuri mittaluokka.* Turvatoimien mittaluokkaa tuottavaa representaatiota esiintyi jutussa useassa kohtaa. Mittaluokkaa tuotiin esiin muun muassa esittelemällä olympialaisten turvallisuushenkilöstön ja poliisien lukumääriä sekä turvallisuusbudjettia. Tätä representaatiota jutussa tuottaa erityisesti kirjoittava toimittaja. Ääni ei ole kantaa ottava, vaan raportoiva. Lukuja esitetään tosipohjaisena tietona, ei kovinkaan arvottavasti. Tätä voi pitää selostuksen juttutyypille ominaisena tyylinä.

2) *Turvatoimien vakavuus ja legitimitetti/turvatoimien tarkkuus.* Tällaista representaatiota tuotettiin jutussa selvästi. Se linkittyy vahvasti rinnakkain turvatoimien mittaluokkaa esitelleen representaation kanssa. Representaatiot siis tukevat toinen toisiaan. Myös tämän representaation keskeisenä äänenä toimi jutun kirjoittaja itse. Lisäksi ääneen pääsee epäsuorasti kisojen järjestäjät, joihin toimittaja viittaa kuvatessaan turvatoimia. Erona edelliseen representaatioon voi kuitenkin pitää sitä, että tähän representaatioon liittyi aavistuksen enemmän arvolatautuneita ilmauksia. Representaatiota ei tuotettu niinkään faktapohjaisilla tiedoilla, vaan esimerkiksi toteamalla, että *“kisajärjestäjät eivät olleet jättäneet mitään sattuman varaan”*. Tarkkuutta puolestaan kuvataan toimittajan havainnoilla esimerkiksi olympialaisten turvatarkastuksen kulusta. Tästä ja edellisestä representaatiosta voisi muodostua esimerkiksi *vakavuusdiskurssi*. Siihen voisi kytkeytyä muusta aineistosta esimerkiksi ihmisoikeusloukkauksien vakavuudesta kertovia osia. Diskurssit kuitenkin muodostuvat vasta analyysin myöhemmässä vaiheessa, kun koko aineisto on perattu useasti läpi, ja teksteissä ilmeneviä representaatioita pystyy linkittämään ja suhteuttamaan toisiinsa.

3) *Turvatoimien vakavuuden rauhoittelu/kritiikki turvatoimien liioittelusta.* Turvatoimien vakavuuden rauhoittelu ilmenee jutussa vain vähäisellä tasolla. Se liittyy jutun tähtien suojelusta kertovaan osaan, jossa toimittaja kertoo turvatoimien johtuvan oopperalaulaja Carrerasin kansansuosioista eli vähemmän vakavasta vaarasta. Toimittajan ääni on tässä representaatiossa keskeinen. Turvatoimien kritisoinnissa äänenä toimivat puolestaan paikalliset ja kansalaiset. Keskeistä tälle representaatiolle on se, että toimia pidetään liioiteltuina. Paikalliset pääsevät ääneen epäsuorasti, toimittaja ei ole esimerkiksi haastatellut paikallisia, vaan ilmeisesti havainnoinut ja selvittänyt paikallisten tunteja sekä tehnyt niistä johtopäätöksensä. Näin toimittajan rooli tämän representaation tuottamisessa on myös keskeinen. Hän ikään kuin laittaa sanoja paikallisten suuhun. Ainakin jälkimmäisestä representaatiosta voisi analyysin myöhemmässä vaiheessa

muodostua jonkinlaista *vastustamiskurssia*. Siihen voisi liittyä muusta aineistosta löytyviä representaatioita paikallisten vastustamisesta tai olympialaisten kritisoinnista.

4) *Vaaran ja uhan representaatio*. Tämä representaatio liittyy väkivaltaisuuksien ja terrorismin riskiin. Jutussa mainitaan esimerkiksi väkivaltaisuuksia tehneet baskien itsenäisyysjärjestö ja Musta syyskuu -järjestö. Äänessä on toimittajan lisäksi kisojen turvapäällikkö, jonka puheista on otettu juttuun suora lainaus. Representaatiota tuotetaan faktapohjaisen tiedon ja arvolatautuneiden ilmausten yhdistelmällä. Toimittaja jättäytyy kuitenkin pikemmin raportoijan rooliin, eikä ilmaise juttutyypille ominaiseen tapaan suoria kannanottoja aiheeseen. Representaatio tuottaa kuvaa terrorismista todellisena vaarana ja vahvistaa aiempaa turvatoimien vakavuuteen sekä legitimizeettiin liittyvää representaatiota. Näistä representaatioista voisi muodostua esimerkiksi *uhkadiskurssia*.

5) *Kuningas ja kuningasperhe aktiivisena toimijana*. Jutussa Espanjan kuningasta ja hänen perhettään kuvattiin aktiivisena toimijana. Kuningas ei jutun perusteella ollut kisoissa vain näyttämässä, vaan hänellä oli keskeinen rooli kisojen virallisena avaajana. Myös tarinat kuninkaan ja hänen poikansa taustoista olympiapurjehtijoina vahvistavat jutun representaatiota aktiivisesta kuningasperheestä. Toimittajan ääni on keskiössä representaation tuottajana. Ilmaisut aiheesta eivät kuitenkaan ole erityisen arvottavia, vaan enemmän raportoivia. Analyysin tässä vaiheessa on mahdotonta johtaa tästä representaatiosta tiettyä diskurssia. Esimerkinomaisesti voi kuitenkin mainita, että tämän tyyllisestä aineistosta voisi myöhemmässä vaiheessa analyysia muodostua vaikkapa *toimijadiskurssi*.

6) *Tähtien suojele*. ”Tähtien”, eli erilaisten kuuluisuuksien suojeleminen representatio ilmeni jutussa yhtenä perusteluna vankoilta turvatoimille. Olympialaisten turvatoimet on viritetty äärimilleen, sillä tähtiä on suojeltava. Toisaalta tähtien, erityisesti kuninkaan läsnäolo voi myös olla syy, joka aiheuttaa terrorismin uhkaa. Tätä jutussa ei kuitenkaan ilmaista millään tavalla. Tämän representaation voisi silti nähdä osin rinnakkaisena edellä mainittuun terrorismin uhkan representaatioon nähden. Samalla se asettuu vastakkain turvatoimien vakavuuden rauhoittelun ja liioittelun kritiikin kanssa. Tähtien suojeleminen representaatiossa toimittajan ääni on jälleen keskeinen, ja se poikkeaa aavistuksen jutun voittopuoleisesti raportoivasta tyylistä. Mitään selviä kannanottoja toimittaja ei kuitenkaan tee.

7) *Järjestäjämäan kansan ylistäminen*. Tämä representaatio liittyy kansallisen identiteetin, nationalismiin ja imagopolitiikan aiheisiin. Olympialaisten seremoniat ovat järjestäjämälle imagopoliittinen instrumentti, jolla omaa kansaa voidaan tuoda imartelevassa mielessä esiin. Näin on loogista, että tähän liittyvää representaatiota esiintyy avajaisia käsittelevässä jutussa. Kovin keskeiseen rooliin representaatio ei kuitenkaan nouse, vaikka jutun otsikko ja ingressi hieman lupaavat sitä. Loppujen lopuksi representaatio näyttäytyy selkeimmin juuri jutun ingressissä, jossa todetaan, että “*Seremonia ylisti Barcelonaa ja Kataloniaa*”. Toimittajan ääni on myös tämän representaation tuottamisessa keskiössä. Esimerkiksi sanavalinta “ylistäminen” tai avajaisseremonian kuvaaminen “spektaakkeliksi” tuottavat juuri tätä representaatiota. Myöhemmässä vaiheessa analyysia vastaavista representaatiosta voisi kehittyä esimerkiksi ylistämiseen tai mahtipontisuuteen liittyvää diskurssia.

6 TULOKSET

Tutkielmani tulososion rakenne on seuraava. Luvussa 6.1 teen taustakatsauksen käyttämäni aineistoon. Luvuissa 6.2 ja 6.3 esitän ensin Barcelonan 1992 ja tämän jälkeen Tokion 2020 olympia-aineistoista muodostuvat diskurssit, jotka eivät esiinny kuin yhdessä aineistossa. Luvussa 6.4 puolestaan avaavat ne diskurssit, jotka esiintyvät sekä Barcelonan että Tokion aineistoissa. Tässä luvussa teen jo olympia-aineistoihin liittyvää vertailua, tuoden esiin aineistoissa diskurssitasolla esiintyviä eroavaisuuksia. Varsinainen aineistojen vertailuluku on kuitenkin luku 6.5, jossa esitän keskeisimmät olympialaisten poliittisiin ulottuvuuksiin liittyvän journalismin muutossuunnat Barcelonan ja Tokion aineistojen välillä. Luku toimii myös tulososion yhteenvedona. Vedän luvussa yhteen tutkielmani tulosten ison kuvan, ja teen vertailua laajemmissa silmänaloissa.

6.1 Taustakatsaus aineistoon – juttutyypit ja juttujen pääaiheet

Teen tässä luvussa taustakatsauksen analyysini kohteena olevaan aineistoon. Katsauksen on tarkoitus kontekstoida lukijalle, millaisen aineiston pohjalta tutkielmani varsinaiset tulokset on muodostettu. Luvussa 6.1.1 esittelen aineistoni juttutyypit, jakamalla jokaisen analysoimani jutun omaan juttutyypiluokkaansa. Luvussa 6.1.2 käyn läpi analysoimieni juttujen pääaiheet. Sekä juttutyypien että pääaiheiden kohdalla esittelen aineistoani Barcelonan 1992 ja Tokion 2020 aineistojen osalta erikseen, ja koko aineiston osalta yhteensä.

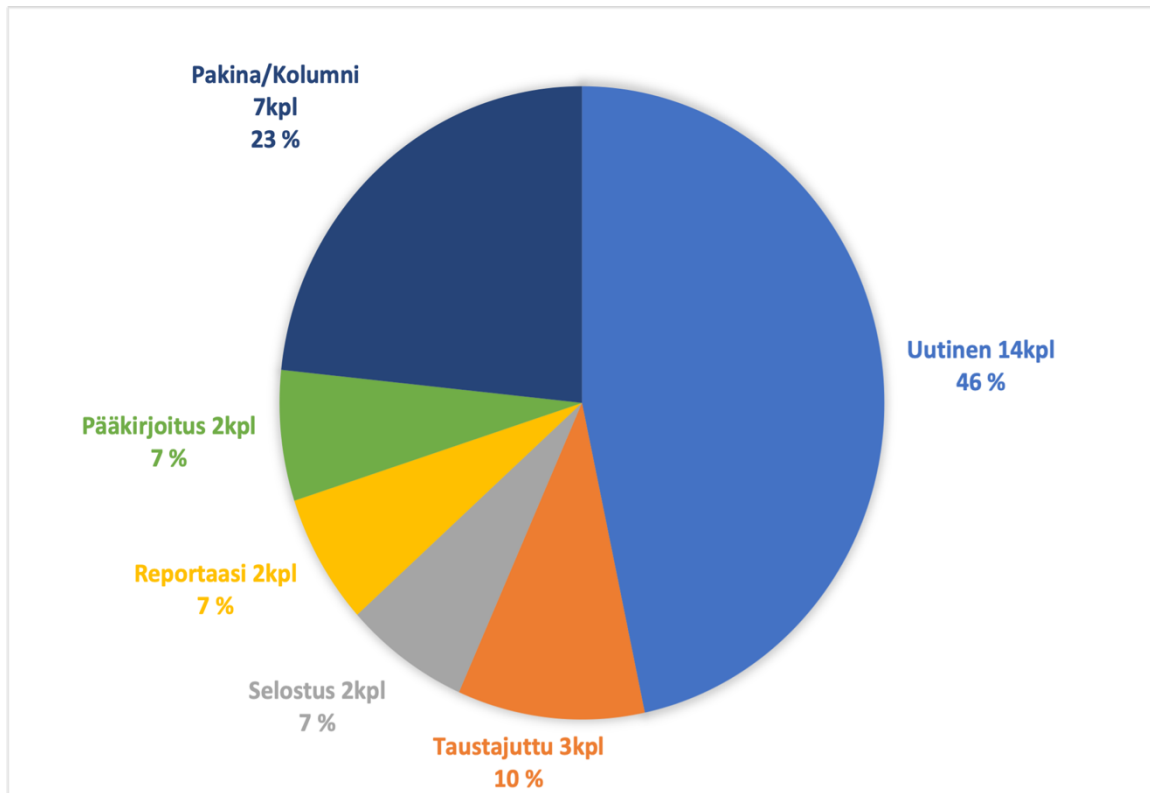
6.1.1 Juttutyypit

Tekstin genre, eli lajityyppi, vaikuttaa tekstin aiheiden valintaan, tyyliin ja esitystapaan (Väliveronen 1998). Siksi juttutyypien määrittely on tärkeää. Juttutyypit eli journalistiset genret olen jaotellut Juho Pietilän (2008) väitöskirjan, ”*Kirjoitus, juttu, tekstielementti: suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyypien kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771–2000*”, juttutyypijaon mukaisesti. Hän jakaa journalistiset genret eli juttutyypit seitsemään perustyyppiin. Nämä ovat *uutinen, taustajuttu, selostus, reportaasi, haastattelu, pääkirjoitus sekä pakina ja kolumni* (Pietilä 2008, 41–88).

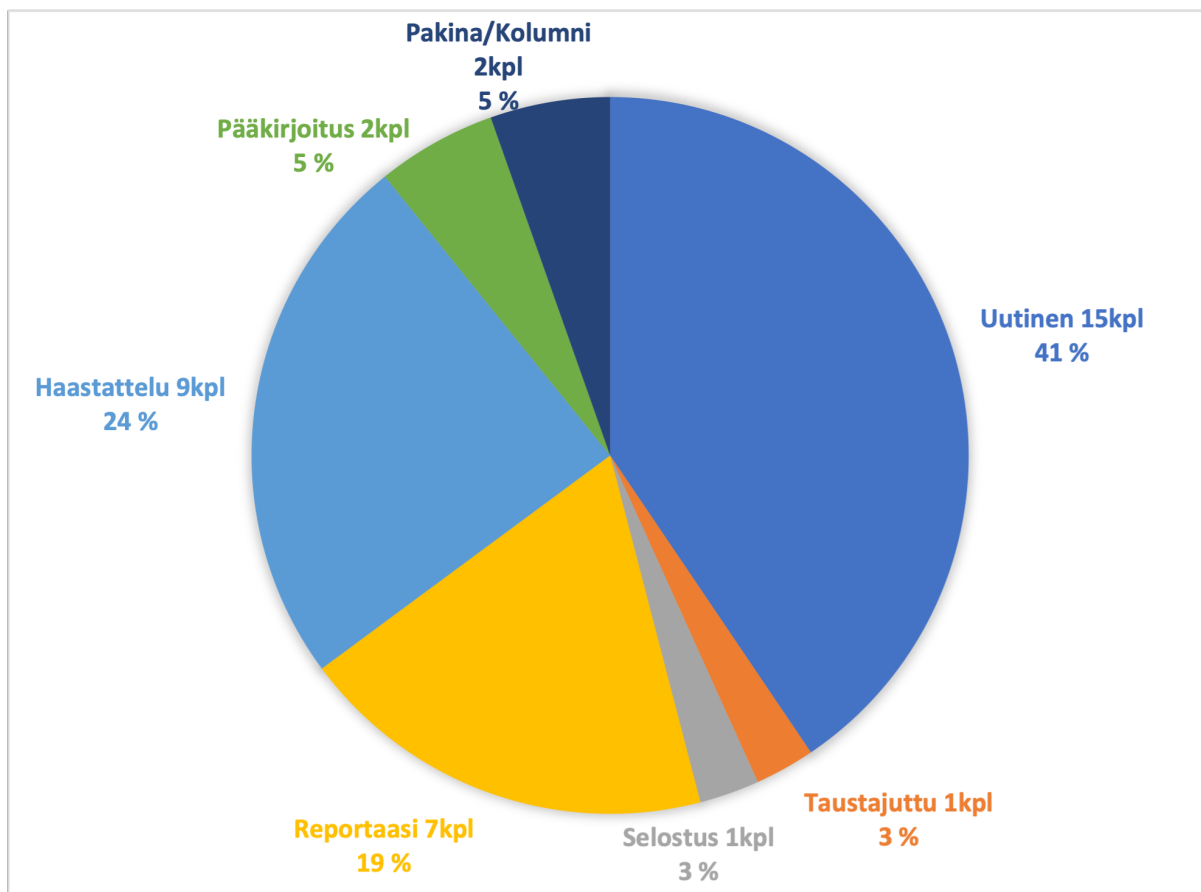
Utinen, joka pitää sisällään myös *utissähkeen*, tarkoittaa ajankohtaisia aiheita käsitteleviä juttuja, joissa ei esiinny lehden tai kirjoittajan suoria kannanottoja. Tyyliltään uutiset ovat raportoivia ja faktapohjaisia. Utissähke on tavanomaista uutisjuttua tiiviimpi ja riisutumpi juttu, joka ei vie lehden sivuilta paljoakaan palstatilaa. *Taustajuttu* on ajankohtaista aihetta tai tapahtumaa taustoittava ja informatiivinen juttu, jonka tyyli on raportoiva. *Selostus* on informatiivinen ja kuvaileva juttu, jossa voidaan mahdollisesti ottaa kantaa käsiteltyyn aiheeseen. Tämä juttutyypin perustuu havainnointiin ja on tyyliltään raportoiva tai narratiivinen. *Reportaasi* on aihettaan deskriptiivisesti käsittelevä, mahdollisesti kantaaottava ja tyyliltään narratiivinen juttutyypin. Sitä voidaan pitää selostusta enemmän toimittajan ääntä esiintuovana ja vapaamuotoisempana juttutyypinä. Juttutyypin perustuu usein havainnointiin ja mahdollisesti myös haastatteluun. *Haastattelu* on aihettaan deskriptiivisellä otteella käsittelevä juttu, jossa lähteenä toimii yksi tai useampi haastateltava. Tässä juttutyypissä on olennaista huomata, että haastattelu ei ole ainoastaan journalistinen aineiston hankinnan väline, vaan juttu rakentuu tehdyn haastattelun ympärille. *Pääkirjoitus* on lehden virallinen, ajankohtaisiin aiheisiin kantaa ottava juttutyypin, jossa pyritään argumentaation voimalla vaikuttamaan lukijoiden mielipiteisiin. *Pakina* ja *kolumni* ovat ajankohtaiseen aiheeseen liittyviä persoonallisia mielipidetekstejä, joissa kirjoittaja ilmaisee kantansa käsiteltyyn aiheeseen vahvasti henkilöityvällä otteella. *Kolumni* on ajan saatossa osin korvannut tyyliltään vapaamuotoisemman *pakinan*. (Pietilä 2008, 39–88.) Tämän huomasin myös aineistossani, sillä Barcelonan aineistossa pakinoita vielä kolumnien ohella esiintyy, mutta Tokion aineistossa on vain kolumneja. En analyysissäni erittele pakinaa ja kolumnia toisistaan, vaan niputan ne yhdeksi juttutyypiksi.

Kuvissa 1 ja 2 on esitelty aineiston jakautuminen mainittuihin juttutyyppeihin Barcelonan ja Tokion aineistoissa. Juttutyypit jakautuvat aineistoissa melko tasaisesti uutisten, pääkirjoitusten ja selostusten kohdalla. Taustajuttuja on Tokion aineistossa vain yksi ja Barcelonan aineistossa puolestaan kolme. Merkittävimmät eroavaisuudet näkyvät haastatteluiden, pakinan ja kolumnin sekä reportaasien kohdalla. Haastattelujuttuja ei ole Barcelonan aineistossa ainoatakaan, kun Tokion aineistossa niitä on peräti yhdeksän. Tämä vihjaa siitä, että Tokion aineiston tuottama puhetapa on moniäänisempää, ja poliittisia aihepiirejä on käsitelty runsaasti eri haastateltavien kommenttien siivittämänä. Pakinaa ja kolumnia puolestaan esiintyy Barcelonan aineistossa enemmän, yhteensä seitsemän. Tokion aineistossa niitä on vain kaksi. Toimittajien personoidun äänen varaan rakentuvia mielipidetekstejä on siis Barcelonan aineistossa enemmän. Reportaaseja on Barcelonan aineistossa kaksi, mikä on selkeästi vähemmän kuin Tokion aineiston seitsemän reportaasijuttua. Tärkeä yleishuomio on, että aineistoni ei kuvaa

juttutyypin jakautumista Helsingin Sanomissa käsittelemiä olympialaisten osalta kokonaisuudessaan. Aineistooni kuuluvat vain ne jutut, joissa on käsitelty olympialaisiin liittyviä poliittisia aihepiirejä.

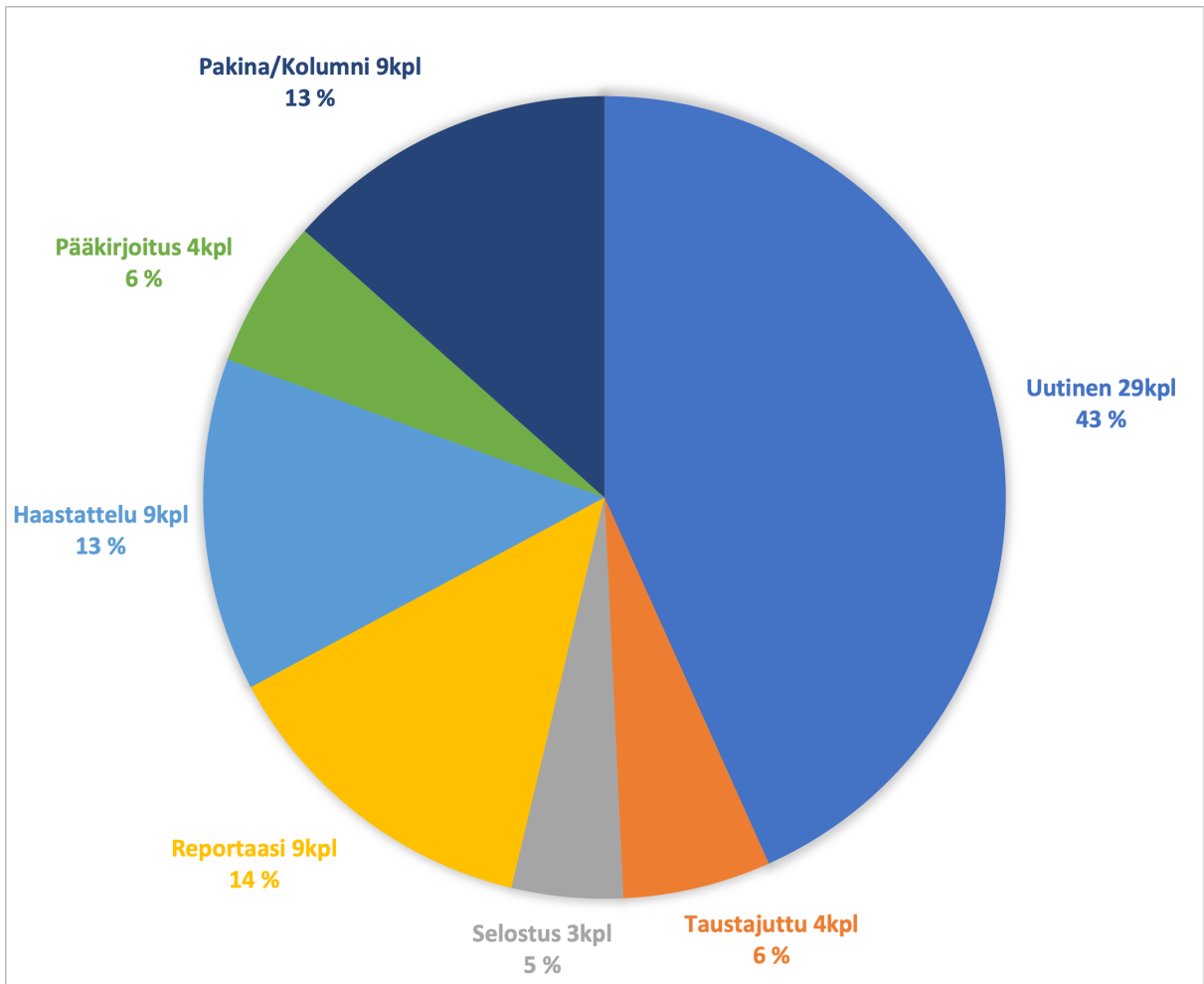
KUVA 1. Juttutyypit – Barcelona 1992 (n=30).

KUVA 2. Juttutyypit – Tokio 2020 (n=37).

Kuvassa 3 olen avannut juttutyyppejä koko aineiston osalta. Uutisjutut muodostavat leijonanosan siitä, kattaen yli 40 prosenttia aineiston jutuista. Haastatteluita, pakinaa ja kolumnia sekä reportaaseja on kutakin yhdeksän kappaletta. Yhteensä näistä jutuista muodostuu merkittävä osa koko aineistoa. Erityisesti reportaasit ovat hieman pidempänä juttutyypinä erittäin keskeinen osa aineistoa. Pääkirjoituksia, selostuksia ja taustajuttuja on puolestaan hieman vähemmän, kolmesta neljään kappaletta kutakin. Myös näissä jutuissa kuitenkin tuotetaan runsaasti eri diskursseja rakentavia representaatioita, eivätkä jutut ole aineiston kokonaisuudessa millään tavalla epärelevanttejä.

KUVA 3. Juttutyypit – koko aineisto (n=67).

6.1.2 Juttujen pääaiheet

Juttutyypiluokittelun lisäksi kävin aineistoni jutut läpi, ja määrittelin jokaiselle jutulle pääaiheen sen perusteella, mitä politiikkaan liittyvää teemaa jutussa käsitellään keskeisellä tavalla. Muutamassa jutussa esiintyy useita aiheita tasavahvuisesti, jonka vuoksi jaottelin nämä jutut osastoon ”muu”. Pääaiheita muodostui yhteensä 13. Nämä ovat *aktivismi ja protestointi, ihmisoikeudet, imagopolitiikka, kansainvälinen politiikka, kansallinen identiteetti, korruptio, poliitikot, rasismi, talouspolitiikka, tapaus Tsimanouskaja, turvallisuuspolitiikka, urheilupolitiikka* sekä *muu*. Näiden lisäksi aineistoni jutuissa esiintyy muutamia muitakin politiikkaan liittyviä aiheita sekundaarisessa asemassa. En kuitenkaan ole listannut näitä aihepiirejä erikseen, vaan selkeyden vuoksi pitäydyn pääaihejaattelussa. On myös syytä huomata, että monet aiheista ovat päällekkäisiä, ja näin ollen jaotteluani voi pitää karkeana ja suuntaa antavana. Pääaihejaottelu

kuitenkin avaa ja selventää sitä, kuinka monenkirjava ja laajasti politiikkaa käsittelevä aineisto minulla on analysoitavana. Jaottelun on tarkoitus selkeyttää ja avata aineiston sisältämiä aihepiirejä tulososion taustaksi, eikä olla aukoton ja vedenpitävä tilastointi aineistosta.

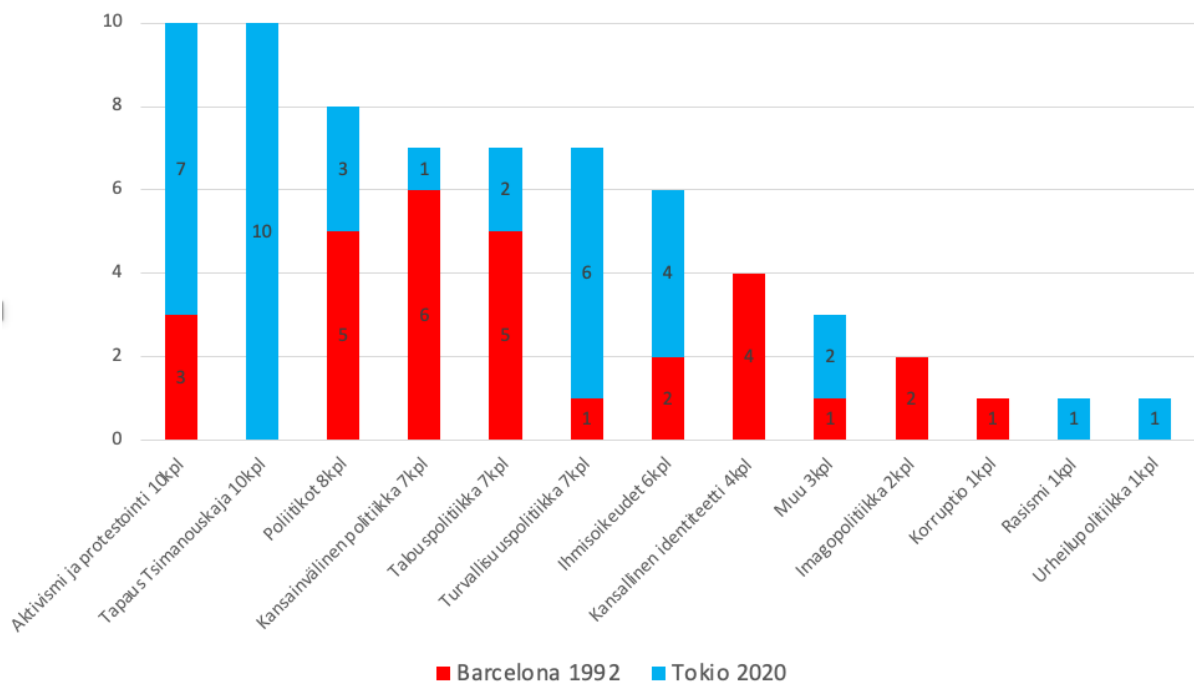
Aktivismin ja protestoinnin luokkaan olen jakanut sellaiset jutut, joissa käsitellään esimerkiksi olympialaisten järjestäjämään paikallisen väestön tai urheilijoiden tekemiä kannanottoja ja mielenilmaisuja. Tämä luokka on selkeästi yksi yleisimpiä aineistossa, ja se on pääaiheena yhteensä kymmenessä aineiston jutussa. *Ihmisoikeuksien* aihepiiri on vahvasti edelliseen kytkeytyvä. Se kattaa sellaiset jutut, joissa käsitellään esimerkiksi sukupuolten väliseen tasa-arvoon, tummaihoisten urheilijoiden oikeuksiin tai erilaisiin olympialaisiin liittyviin ihmisoikeusloukkauksiin liittyviä aiheita. Myös ihmisoikeudet ovat melko vahva teema aineistossa, ja aihepiiri on yhteensä kuuden jutun pääaiheena. *Imagopolitiikka* viittaa sellaisiin juttuihin, joissa käsitellään olympialaisten hyödyntämistä esimerkiksi järjestäjämään kansallisen imagon kohottamiseen. Pääaiheena tämä aihepiiri on kahdessa jutussa. Molemmat näistä kuuluvat Barcelonan olympialaisten aineistoon.

Kansainvälinen politiikka on luokka, johon kuuluvat esimerkiksi kahden olympialaisiin osallistuvan kansallisvaltion välistä kiistaa käsittelevät jutut. Aihepiiri on melko keskeinen aineistossa, ja pääaiheena kyseinen tematiikka esiintyy seitsemässä jutussa. Aihe näyttäytyy vahvemmin Barcelonan aineistossa, jossa kansainvälinen politiikka on kuuden jutun pääaiheena. *Kansallisen identiteetin* luokkaan sijoitin sellaiset jutut, joissa käsitellään olympialaisten merkitystä kansallisen identiteetin rakentajana. Pääaiheena tämä luokka esiintyy neljässä jutussa, joista kaikki kuuluvat Barcelonan aineistoon. *Korruptio* on pääaiheena vain yhdessä, Barcelonan aineistoon kuuluvassa, jutussa. *Poliitikot*-luokkaan luin sellaiset jutut, joissa käsitellään jotakuta poliittista toimijaa tai useampia poliittisia toimijoita – esimerkiksi kuningasta, presidenttiä tai kansanedustajia olympialaisissa. Pääaiheena se esiintyy kahdeksassa jutussa. *Rasismi* on pääaiheena ainoastaan yhdessä jutuista. Tässä Tokion aineistoon lukeutuvassa jutussa käsitellään erään urheilijan kokemaa rasistista kohtelua olympialaisissa. *Talouspolitiikan* luokkaan jaotelin sellaiset jutut, joiden keskeisenä aiheena on esimerkiksi olympialaisten julkistaloudelliset vaikutukset. Pääaiheena tämä luokka on seitsemässä jutussa.

Tapaus Tsimanouskaja on hieman muista poikkeava pääaihe. Aihe viittaa Tokion 2020 juttuihin, joissa käsitellään valkovenäläisen pikajuoksija Kristina Tsimanouskajan kohtaloa (ks. luku 3.3.3). Pääaiheena tapaus on peräti kymmenessä aineiston jutussa, muodostaen näin hyvin

keskeisen aihealueen. Huomionarvoista on, että valtaosa tapaus Tsimanouskajaa käsittelevistä jutuista on urheilusivujen ulkopuolelta. Ylipäättään tähän tapaukseen liittyvissä jutuissa käsitellään paljon erilaisia jo mainittuja politiikkaan liittyviä aihepiirejä, kuten ihmisoikeuksia sekä aktivismia ja protestointia. Halusin kuitenkin jakaa tapauksen omaksi pääaiheekseen, sillä se on siinä määrin muusta aineistosta poikkeava ja erottuva. *Turvallisuuspolitiikan* luokkaan jaoin sellaiset jutut, joissa käsitellään olympialaisten turvallisuusjärjestelyjä. Pääaiheena turvallisuuspolitiikka on seitsemässä jutussa, joista kuusi kuuluu Tokion aineistoon.

Urheilupolitiikka on pääaiheena vain yhdessä jutussa. Tokion aineistoon kuuluvassa jutussa käsitellään systemaattisesta dopingin käytöstä kärkehtäneen Venäjän joukkueen olympiaosallistumiseen liittyvää problematiikkaa. Olen edellä kuvannut, että puhtaasti vain urheilun sisäistä politiikkaa käsittelevät jutut rajautuvat aineistoni ulkopuolelle, mutta tämä juttu linkittyy vahvasti laajempaan kansainväliseen politiikkaan ja on myös vahvasti yhteiskunnallisesti virittynyt, joten se on relevantti tutkielmani kannalta. Edellisten lisäksi jaottelin paljon erilaisia politiikkaan kytkeytyviä aiheita tasavahvasti käsitelleet jutut luokkaan *muu*. Näitä on aineistossa kolme. Pääaihejaotteluni on havainnollistettu kuvassa 4. Kuvasta käy ilmi aiheiden jakautuminen sekä kisakohtaisesti että koko aineiston osalta.

KUVA 4. Juttujen pääaiheet (n=67).

6.2 Olympialiikkeen äänitorvi – Barcelonan 1992 aineistosta muodostuvat erilliset diskurssit

Barcelonan 1992 olympia-aineistosta muodostuu yhteensä kahdeksan diskurssia. Käyn tässä luvussa läpi sellaiset Barcelonan aineistosta muodostuvat diskurssit, joita ei esiinny Tokion 2020 aineistossa. Näitä diskursseja on yhteensä neljä. Avaan kunkin diskurssin esimerkein omassa alaluvussaan. Aineistosta muodostuvat erilliset diskurssit ovat: 1) hierarkiadiskurssi, 2) politikoinnin välttelyn diskurssi, 3) politisoituneisuuden diskurssi sekä 4) mahtipontisuusdiskurssi.

6.2.1 Hierarkiadiskurssi

Barcelonan aineistosta muodostuu valta-asemiin ja valtakamppailuihin liittyvää diskurssia, jonka olen nimennyt *hierarkiadiskurssiksi*. Diskurssi rakentuu erityisesti tunnettujen instituutioiden, kuten Yhdistyneiden kansakuntien (YK), KOK:n, kansallisten olympiakomiteoiden, poliitikkojen ja urheilijoiden ympärille. Erilaiset vallanpitäjän, valtaan pyrkivän tai vallalle alisteisen aseman representaatiot ja ilmaisut tuottavat kyseistä diskurssia. Diskurssissa on jonkin verran samaa kuin luvussa 6.4.1 esiteltävässä konfliktidiskurssissa erityisesti valtakamppailuiden osalta, mutta oleellinen ero on siinä, että hierarkiadiskurssia tuottavat representaatiot eivät rakenna valtakamppailun osapuolten välille yhtä kiivasta vastakkainasettelua. Diskurssi rakentuu vähemmän riitaisasta ja tunnepitoisesta vuoropuhelusta. Konfliktidiskurssiin verrattuna hierarkiadiskurssi tuottaa merkityksiä jämähtäneemmästä tilanteesta, jossa valta-asetat ovat enemmän vakiintuneet, jolloin vahvaa kiistelyä vallasta ei käydä. Toki hierarkiadiskurssiin sisältyy myös aktiivista vallasta kamppailua, mutta kamppailu ei eskaloitu konfliktiksi asti. Diskurssia esiintyy kuudessa Barcelonan aineiston jutussa. Juttutyypien osalta diskurssia tuotetaan kahdessa pakinassa ja kolumnissa, yhdessä reportaasissa, yhdessä taustajutussa sekä kahdessa uutisessa.

Eräs hierarkiadiskurssia selkeästi tuottava juttu liittyy kisoihin osallistuneen Jugoslavian alueen levottomuuksiin ja niiden heijastumiseen olympialaisiin. Jutussa käsitelty Jugoslavian tilanne oli Barcelonan olympialaisten alla tulenarka. Slovenia, Kroatia ja Bosnia-Hertsegovina olivat aiemmin irrottautuneet Jugoslaviasta. Alueen tilanne johti levottomuuksiin sekä väkivaltaan, jonka vuoksi YK langetti Jugoslavialle pakotteita. (Higgins 1993.) Aiheeseen liittyvä juttu on

otsikoitu seuraavasti: ”*Jugoslavia suostuu YK:n olympiaehtoihin*” (HS 23.7.1992a). Jo otsikko kuvaa hierarkiaa. Jugoslavia *suostuu*, asettuu alisteiseen asemaan suhteessa YK:hon, joka on valta-asemansa nojalla asettanut *olympiaehtoja*.

”*Jugoslavian olympiakomitea NOK hyväksyi yksimielisesti YK:n turvallisuusneuvoston pakotekomitean tekemän kompromissipäätöksen, jonka mukaan jugoslavalaiset saavat osallistua Barcelonassa vain yksilölajeihin.*” (HS 23.7.1992a)

Katkelman kuvaama valta-asetelma on selkeä ja vakiintunut. Jugoslavia esiintyy ainoastaan omaa olympia-osallistumistaan koskevan päätöksen hyväksyjänä. Hyväksyminen on lisäksi tapahtunut *yksimielisesti*, eli Jugoslavia on tyytynyt alisteiseen asemaansa ilman sisäistä tai ulkoista protestointia. Katkelman perusteella Jugoslavialla ei ole ollut sanavaltaa itse päätöksentekoprosessissa, vaan sen on tehnyt hierarkiassa ylempänä oleva *YK:n turvallisuusneuvoston pakotekomitea*. Juttu kuitenkin jatkuu siten, että kuvaan astuu valta-asetelman kannalta uusi toimija, joka ei selkeästi ole Jugoslavian tavoin yhtä valmis alisteiseen asemaan suhteessa YK:hon:

”*Lopullisen ratkaisun Jugoslavian osallistumisesta tekee torstaina Kansainvälinen olympiakomitea. Sen kuitenkin uskotaan myötäilevän pakotekomitean päätöstä.*” (HS 23.7.1992a)

Katkelma on valta-asetelman kannalta hieman ristiriitainen. Toisaalta se korostaa, että KOK on YK:hon nähden jopa ylemmässä asemassa, ja saa tehdä Jugoslavian osallistumista koskevan *lopullisen ratkaisun*. Toisaalta KOK:n ratkaisun uumoillaan olevan linjassa YK:n pakotekomitean päätöksen kanssa. Näin KOK asettuu hierarkiassa samalle viivalle YK:hon nähden. Varsinaista valtakamppailua osapuolten välille ei synny. KOK:n ja YK:n välinen hierarkiamittelö kuitenkin nousee selkeämmin esiin toisessa samaan aiheeseen liittyvässä jutussa:

”*Kansainvälinen olympiakomitea (KOK) katsoo saaneensa Barcelonan kisojen ensimmäisen voittonsa saatuaan Jugoslavian urheilijat yksilöinä mukaan kisoihin. KOK:n pääsihteeri Francois Carrardin mukaan Yhdistyneet kansakunnat joutuu tulevaisuudessa pohtimaan entistä tarkemmin sekaantumistaan urheiluun.*” (HS 24.7.1992)

Edellä oleva katkelma kuvaa selkeästi, että KOK:n ja YK:n välillä käydään valtakamppailua, joka liittyy yleisesti olympialiikkeen omalakisuuuteen ja autonomiaan suhteessa laajempaan kansainväliseen politiikkaan. Katkelman perusteella KOK kokee olevansa *voittaja*, sillä Jugoslaviaa ei ole kokonaan suljettu olympialaisista. Jutussa tuodaan myöhemmin ilmi, että YK oli aiemmin aikeissa sulkea Jugoslavian kokonaan kisoista pois. KOK:n pääsihteeri kommentoi tilannetta jopa hieman uhmakkaasti, voimansa tunnossa. YK:n on syytä pohtia, kannattaako sen jatkossa sekaantua urheiluun. Katkelma luo merkityksiä KOK:sta hierarkisesti autonomisena suhteessa YK:hon, joka on kärsinyt jopa arvovaltatappion suhteessa KOK:hon.

”Meidän [KOK:n] kannalta on tärkeää, että YK joutui muuttamaan aikaisempaa päätöstään. Ei pidä unohtaa, että YK on tällä hetkellä vahvempi ja yhtenäisempi järjestö kuin ehkä koskaan ennen. Tämä on meille voitto ja usein voittajankin on kärsittävä joitakin tappioita’, Carrard sanoi.” (HS 24.7.1992)

Tämä katkelma korostaa edelleen KOK:n ja YK:n välistä valtakamppailua. KOK:n pääsihteeri Carrard korostaa, kuinka tärkeää on, että YK:n alkuperäinen päätös Jugoslavian olympialaisista sulkemisesta on torpattu. Katkelman perusteella YK on joutunut muuttamaan sitä nimenomaan KOK:n tahdosta, eli KOK on ottanut tässä hierarkiakamppailussa niskalenkin. Carrard korostaa sitä, kuinka *vahva ja yhtenäinen* YK on. KOK on siis kaatanut kovan vastuksen. Lopuksi Carrard vielä hehkuttaa, kuinka Jugoslavian osallistuminen olympialaisiin on KOK:lle *voitto*.

Juttu kuitenkin jatkuu niin, että KOK:n saama voitto ei näyttäytyä niin selkeältä. Siinä korostetaan, että Jugoslavia ei nimenomaan YK:n päätöksen vuoksi saa osallistua joukkuelajeihin. Myös KOK *”myöntää, että tilanne on erikoinen”*. KOK on joutunut tekemään tilanteessa kompromissin, jotta myös YK olisi tyytyväinen. Näin hierarkinen asetelma YK:n ja KOK:n välillä jää lopulta hieman epäselväksi; molemmilla tuntuu olevan aineiston perusteella valtaa suhteessa toisiinsa. Joka tapauksessa erityisesti KOK:lle valtakamppailulla on aineiston perusteella paljonkin merkitystä. Lisäksi käy selväksi, että Jugoslavian rooli tilanteessa on olla YK:n ja KOK:n arvovaltakamppailun pelinappula, jolla ei ole sanavaltaa osallistumiseensa liittyvässä päätöksessä. Jugoslaviaa käsittelevät jutut ovat erittäin hyviä esimerkkejä siitä, kuinka aineistosta muodostuu valtakamppailuun ja vallalle alistaiseen asemaan liittyvää hierarkiadiskurssia.

Hierarkiaa kuvaavia ilmauksia esiintyy lisäksi esimerkiksi KOK:n ja yksittäisen urheilijan valta-asemiin liittyvien representaatioiden kautta. Urheilija kuvataan aineistossa alisteisessa

asemassa suhteessa KOK:hon ja sen päätöksiin. Valta-asetelma on selvä ja vakiintunut. Eräs mielenkiintoinen hierarkiadiskurssiin liittyvä piirre on poliitikkojen asema ja rooli suhteessa olympialiikkeeseen. Juhani Syvänen kuvaa kolumnissaan (HS 5.8.1992a), kuinka olympialaisiin paikan päälle saapunut työministeri Ilkka Kanerva on *pettynyt yleisurheilijoihinsa*. Tässä Kanerva asettuu hierarkiassa Suomen olympiajoukkueen urheilijoiden yläpuolelle. Kanerva on katsellut urheilijoiden suorituksia yläpuolelta ja on pettynyt niihin. Oleellista on, että Kanerva ei ole pettynyt urheilijoihin yleensä, vaan kolumnistin lisäämä omistusliite tuottaa representatiota Kanervasta peräti urheilijoiden omistajana. Vastaaventyypistä poliitikkojen valta-asemaa suhteessa suomalaiseen urheiluun ja urheilijoihin representoitiin myös toisessa jutussa:

”Presidentin mielestä suomalaisurheilijoiden menestys Barcelonassa oli kokonaisuutena tyydyttävä. ’On oltava tyytyväinen, että näinkin menestyttiin kovassa kansainvälisessä kilpailussa...’” (HS 11.8.1992)

Edellä olevan katkelman sisältävässä jutussa kerrotaan, kuinka Suomen olympiajoukkueen mitalistit ovat saapuneet presidentti Mauno Koiviston kahvivieraisiksi. Presidentti ei tyydy vain tarjoamaan kahveja, vaan ryhtyy arvioimaan olympiajoukkueen suoritusta. Arvovaltaisessa asemassa oleva presidentti toimii jonkinlaisena ylätason äänenä, joka valta-asemaansa nojaten arvioi joukkueen esitystä olympialaisissa *tyydyttäväksi*. Toisaalta jutussa myös mainitaan, että presidentti olisi kaivannut enemmänkin kahvivieraita. Näin olympiajoukkueen suoritus on presidentin mielestä jättänyt selkeästi parantamisen varaa. Sekä työministeri Kanerva että presidentti Koivisto ovat hierarkiassa urheilujoukkuetta ja urheilijoita ylempänä aineiston representaatioissa.

Ylipäättään hierarkiadiskurssissa pienemmät toimijat, kuten Jugoslavian olympiakomitea tai urheilijat, representoidaan alempaan ja alisteiseen asemaan suhteessa suurempiin toimijoihin, kuten YK:hon, KOK:hon ja arvovaltaisiin poliitikkoihin. Diskurssin luoma kuva valta-asetelmista on enimmäkseen vakiintuneita valtakäytäntöjä myötäilevä ja tukeva. Diskurssi tuottaa valta-asetelmista konventionaalista, olemassa olevia valta-asetelmia ylläpitävää puhetapaa. Toki KOK:n ja YK:n välisen arvovaltakamppailun käsittely aineistossa tuottaa valta-asemista kuvaa myös mahdollisesti muuttuvina positioina. Joka tapauksessa tässäkin kamppailussa pieni jää pieneksi, sillä Jugoslavia representoituu pelkästään suostuvaisen pelinappulan asemaan. Hierarkiadiskurssissa toimittajan ääni jää erittäin vaisuksi, vaikka diskurssia esiintyy kahdessa kolumnissa. Toki toimittajien eri toimijoiden valta-asetelmia kuvaavat ilmaisut ja sanamuodot

sekä erityisesti pienempien toimijoiden äänen esiin nostamattomuus ovat diskurssin rakentamisen kannalta oleellisia. Olen hahmottanut hierarkiadiskurssin yleispiirteitä taulukossa 2.

TAULUKKO 2. Hierarkiadiskurssin yleispiirteet.

Diskurssia tuottavat representaatiot	valtakamppailu, valta-/alisteinen asema
Juttutyypit	pakina/kolumni (2), reportaasi (1), taustajuttu (1), uutinen (2)
Keskeiset aiheet	kansainvälinen politiikka, poliitikot, urheilupolitiikka
Äänet	YK, KOK, poliitikot + vaiennettuina ääminä kansalliset OK:t, urheilijat
Toimittajan rooli	enimmäkseen neutraali, konventionaalinen, heikko oma ääni

6.2.2 Politikoinnin välttelyn diskurssi

Barcelonan aineistosta nousi eräänä diskurssina esiin urheilun poliittiseen koskemattomuuteen, olympialiikkeen omalakisuuuteen ja poliittiseen neutraaliuteen liittyvää diskurssia, jonka olen nimennyt *politikoinnin välttelyn diskurssiksi*. Termiin *politikointi* liitetään arkikielessä usein negatiivisia merkityssisältöjä. Palosen (1993, 103) mukaan termillä voidaan arkikielessä viitata jonkinlaiseen juonitteluun, taktikointiin tai kähmintään. Myös Barcelonan aineistossa termi *politikointi* ja sanapari *poliittinen kädenvääntö* esiintyvät negatiivisessa valossa, välteltävinä asioina. Politikoinnin välttelyn diskurssia tuottavatkin sellaiset representaatiot, joissa politiikka esitetään välteltävänä tai kielteisenä seikkana ja sen kiinnittyminen urheiluun kiistetään kokonaan tai sitä ainakin vähätellään. Diskurssi painottuu etenkin maailman- ja kansainvälisen politiikan teemojen ympärille. Juuri tällaisen politiikan sotkeutumista urheiluun olympialiike on pyrkinyt välttämään ja kiistänyt sellaisen olemassaolon olympialaisissa (ks. esim. Olympic Charter 2021, 8, 13). Diskurssi näyttäytyy yhdeksässä aineiston jutussa. Juttutyyppejen tasolla diskurssia esiintyy kolmessa pakinassa ja kolumnissa, kahdessa pääkirjoituksessa, yhdessä reportaasissa, kahdessa taustajutussa sekä yhdessä uutisessa.

Politikoinnin välttelyn diskurssilla on yhtymäkohtia edellä esiteltyyn hierarkiadiskurssiin, sillä myös hierarkiadiskurssissa on YK:n ja KOK:n valtakamppailun osalta nähtävillä se, kuinka KOK ja olympialiike pyrkii autonomiseen ja kansainvälisestä politiikasta irralliseen asemaan. Selvänä erona tähän hierarkiadiskurssinkin sivuamaan puhetapaan on kuitenkin se, että

politikoinnin välttelyn diskurssissa olympialiikkeen asema poliittisesti autonomisena ja omalakisena saarekkeena otetaan vahvemmin annettuna. Olympialiikkeen ei tarvitse mainittavasti kamppailla asemastaan poliittisesti neutraalina, vaan se yksinkertaisesti on sitä. Toki diskurssin tasolla politiikkaa myös sotkeutuu urheiluun, mutta tämä representoidaan negatiivisena ja vältettävänä asiana. Toimittaja kuvaa selvästi olympialaisten asemaa poliittisesti neutraalina tahona seuraavassa katkelmassa:

”urheilun äärimmäinen itsenäisyys on oikeastaan aika pelottavaa. Stadioneilla urheillaan niin kuin ympärillä ei olisi maailmaa ollenkaan. Huippu-urheiluhuumassa on helppo unohtaa, että itse asiassa elämä on jossain stadioneitten ulkopuolella. Ehkä juuri siinä onkin huippu-urheilun tarkoitus ja viehätyks.” (HS 9.8.1992c)

Urheilua ei tyydytä katkelmassa kuvaamaan pelkästään omalakisiksi, vaan peräti *äärimmäisen* itsenäiseksi tahoksi. Urheilustadion representoidaan saarekkeena, jonka suojissa muu maailma pidetään urheilun piirin ulkopuolella. Toimittajan kuvaus urheilun omalakisuudesta on myös ristiriitainen. Ensinnäkin hän näkee, että urheilun itsenäisyys on jopa *pelottavaa* ja urheiluhuuma voi irrottaa ihmisen liiankin kauas stadioneiden ulkopuolisesta ”oikeasta elämästä”. Toisaalta hän viimeisessä virkkeessä pohtii, että tämä urheiluhuuman mahdollistama irtiotto muusta maailmasta lienee urheilun tarkoitus, jolloin urheilun omalakisuus näyttäytyy positiivisena seikkana. Yhteinen nimittäjä koko katkelmalle on se, että urheilu kuvataan poliittisesti neutraalina, riippumatta siitä, onko neutraalius vaikutuksiltaan positiivista vai negatiivista.

Yksi piirre politikoinnin välttelyn diskurssissa on politiikan ja politikoinnin olympialaisiin kytkeytymisen representointi negatiivisena, jopa tuomittavana seikkana. Useissa kohdissa aineistoa politiikka kuvataan olympialaisia tahraavana, vältettävänä asiana. Politikointi jopa tuomiin, kuten seuraava katkelma osoittaa:

”KOK luottaa, etteivät jugoslavialaiset syyllisty minkäänlaisiin mielenilmaisuihin kisojen aikana.” (HS 24.7.1992)

Olennaista katkelmassa on se, että mahdollisten protestien eli mielenilmausten tekeminen on *syyllistymistä*. Sanavalintana on nimenomaan arvolatautunut ja paheksuva *syyllistää*, eikä esimerkiksi neutraali *tehdä*. Lisäksi katkelmassa luotetaan, että mielenilmaisuja ei esiinny

minkäänlaisia. Mielenilmaisut kuvataan paitsi ei-toivottuna myös tuomittavana kaikissa muodoissaan. Äänenä katkelmassa toimii KOK ja sen pääsihteeri, jota toimittaja epäsuorasti lainaa.

Joissain kohdin diskurssi tuottaa olympialaisista kuvaa jopa rauhanaatteen edistäjänä, KOK:n omia olympia-aatteen ihanteita mukailen (ks. luku 2.1). Tällaista puhetapaa tuottavia representaatioita esiintyy muun muassa sellaisissa aineiston osissa, joissa korostetaan olympialaisten voimaa yhdistää kansalaisia.

”Urheilun kokoavaa voimaa sotaisassa maailmassa kuvaa, että Barcelonan olympiakisat säästyivät myös boikoteilta. Jopa Etelä-Afrikkakin liittyi 183 KOK:n jäsenmaan joukkoon yli kolmen vuosikymmenen jälkeen.” (HS 10.8.1992a)

Tässä pääkirjoituksen katkelmassa kuvataan olympialaisia positiivisesti, *kokoavana voimana*, mikä on oiva esimerkki olympialaisia rauhanaatteen merkityksellisestä representaatiosta. Todisteena tästä voimasta esitetään poliittisten boikottien poissaolo. Olympialaiset ovat sananmukaisesti *säästyneet* boikoteilta, mikä tuottaa diskurssille tyypilliseen tapaan kuvaa paitsi poliittisesta neutraaliudesta myös politiikan kytkeytymisen negatiivisuudesta ja välteltävyydestä. Jälkimmäisessä virkkeessä rauhanaatteen representointi täydentyy. Pitkään olympiakiellossa ollut Etelä-Afrikkakin on liittynyt takaisin KOK:n runsaslukaiseen olympiaperheeseen. Diskurssin tuottama kuva olympialaisen rauhanaatteen onnistuneisuudesta vahvistuu. Diskurssissa korostuu rauhanaatetta vahvistavana ja laajentavana piirteenä myös olympialaisten leikkillisyyden ja viattomuuden korostaminen. Esimerkiksi presidentti Mauno Koivisto korostaa eräässä jutussa urheilun olevan pohjimmiltaan vain leikkiä (HS 11.8.1992).

Politikoinnin välttelyn diskurssi kuvaa paitsi sitä, mitä olympialaiset eivät ole, myös sitä, mitä olympialaiset ovat. Olympialaiset eivät ole poliittinen pelikenttä, vaan sen sijaan omalakinen, muusta yhteiskunnasta erillään toimiva saareke. Poliitiikan sekaantuminen olympialaisiin on negatiivinen, välteltävä ja jopa tuomittava asia. Diskurssi tuottaa olympialaisista KOK:n ja olympialiikkeen itsensä haluamaa kuvaa poliittisesti neutraalista, jopa rauhanaatetta edistävästä toimijasta. Diskurssin tuottama kuva olympialiikkeestä on rajusti ristiriidassa olympialaisten todellisen luonteen kanssa (ks. luku 3). Esimerkiksi Atkinson ja Young (2005) ovat esittäneet olympialaisten olevan vankan turvallisuuspolitiikkansa myötä jopa sotilaallista toimintaa, mikä ei tue ajatusta rauhanaatteen ideologian edistämisestä. Eräs merkittävästi hierarkiadiskurssista poikkeava seikka politikoinnin välttelyn diskurssissa on toimittajan selvästi vahvempi rooli

diskurssin tuottajana. Tästä vihjaa jo se, että diskurssia esiintyy ainoastaan yhdessä uutisessa, ja uutisten sijaan diskurssi rakentuu vahvemmin toimittajan äänen esiin tuomisen mahdollistavissa juttutyypeissä. Toimittaja on diskurssin vahvin ääni, jopa yli KOK:n. Tämä on siinä mielessä nurinkurista, että diskurssin luoma kuva olympialiikkeestä on kritiikitön ja olympialiikkeen viestintää mukaileva. Tässä mielessä politikoinnin välttelyn diskurssissa toimittajat ovat toimineet olympialiikkeen kritiikittöminä äänitorvina (ks. luku 4). Esittelen politikoinnin välttelyn diskurssin yleispiirteet taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Politikoinnin välttelyn diskurssin yleispiirteet.

Diskurssia tuottavat representaatiot	politiikka negatiivisena/välteltävänä asiana, poliittinen neutraalius, olympialiikkeen omalakisuus, rauhanaate
Juttutyypit	pakina/kolumni (3), pääkirjoitus (2), reportaasi (1), taustajuttu (2), uutinen (1)
Keskeiset aiheet	imagopolitiikka, kansainvälinen politiikka, kansallinen identiteetti
Äänet	toimittajat, KOK, poliitikko
Toimittajan rooli	toimittajan vahva rooli, kritiikitön äänitorvi

6.2.3 Politisoituneisuuden diskurssi

Politisoituneisuuden diskurssi muodostaa selkeän vastinparin edellä avatulle politikoinnin välttelyn diskurssille. Tässä diskurssissa olympialaisia ei esitetä poliittisesti neutraalina, vaan poliittisesti värittyneenä tapahtumana. Diskurssissa representoidaan politiikan sekaantumista urheiluun eri muodoissa. Olympialiikkeeseen kytkeytyy politiikkaa olympialiikkeen ulkopuolelta, kun esimerkiksi kansainvälisen politiikan tapahtumat heijastuvat siihen. Toisaalta myös olympialiike itsessään näyttäytyy diskurssissa poliittisena toimijana ja päättäjänä. Diskurssia tuotetaan yhteensä kuudessa eri jutussa ja se on selvästi aiemmin esiteltyjä diskursseja pienempi, sillä sitä tuottavia representaatioita on vähemmän. Diskurssia esiintyy kolmessa taustajutussa, kahdessa uutisessa sekä yhdessä pakinassa.

Eräs juttu, jossa olympialiikkeen ulkopuolisen politiikan sotkeutuminen ja vaikutus olympialaisiin tuodaan erityisen selvästi esiin, liittyy Algerian sisäisiin poliittisiin levottomuuksiin. Jutun otsikko, ”*Algerian levottomuudet näkyivät stadionilla: Turvamies Hassiba Boulmerkan seurana kunniakierroksella*” (HS 9.8.1992a), representoi vahvasti sitä, kuinka Algerian

levottomuudet heijastuvat konkreettisesti olympialaisiin. Algerialainen juoksija on tarvinnut turvamiehen seurakseen stadionille. Jutussa taustoitetaan, että Algerian levottomuuksiin liittyy muun muassa maan presidentin murha. Jutun perusteella olympialaisista piirtyy kuva tapahtumana, johon kansainvälinen politiikka heijastuu selkeästi.

”Jugoslavian urheilijat eivät saa YK:n turvallisuusneuvoston pakotekomitean mukaan osallistua Barcelonan kisoihin joukkueena. Mitään kansallisuustunnuksia ei saa näkyä.” (HS 24.7.1992)

Tämä katkelma on toinen esimerkki olympialiikkeen ulkopuolisesta, olympialiikkeestä riippumattomasta politiikan heijastumisesta olympialaisiin. Tässä katkelmassa YK toimii poliittisena päättäjänä, joka on päässyt vaikuttamaan olympialaisten sääntöihin. Jugoslavialle langetetut pakotteet ulottuvat siis myös urheiluun. Kansallistunnuksien ja joukkueena esiintymisen kieltäminen representoituvat rangaistuksina.

Joissakin politisoituneisuuden diskurssia tuottavissa jutuissa olympialiike näyttäytyi itse vahvemmin poliittisena toimijana. Yksi esimerkki tästä on Etelä-Afrikan olympialaisiin paluuta käsitellyt juttu, jossa pohdittiin KOK:n 1960-luvulla langettaman olympiaboikotin vaikutuksia Etelä-Afrikan urheiluun ja rotuerotteluun (ks. Bairner & Molnar 2010a).

”Poliittisten urheilupakotteiden voimaa on usein epäilty. Etelä-Afrikan 32 vuotta kestänyt urheiluboikotti on kuitenkin tehonnut – Etelä-Afrikka palaa tänään kestäolympialaisiin varsin vaatimattomana urheilumahtina.” (HS 25.7.1992b)

Jutussa puhutaan suoraan ja sananmukaisesti *poliittisista urheilupakotteista*. Tämä tekee lukijalle selväksi, että Etelä-Afrikan sulkeminen olympialaisista on ollut nimenomaan poliittinen päätös. Jo tässä vaiheessa katkelma tuottaa politisoituneisuuden diskurssia. Katkelma jatkuu esittelemällä Etelä-Afrikan kärsimän olympiaboikotin *voimaa ja tehokkuutta*. Tästä voimasta ja tehosta kertoo se, että Etelä-Afrikka on *vaatimaton urheilumahti*. Näin olympialiike representoituu voimakkaana poliittisen vallan käyttäjänä. Poliittisen vallan voima liittyy urheilun ja urheilumenestyksen merkittävyyteen. Olympialiikkeeseen ei politisoituneisuuden diskurssissa sotkeudu politiikkaa pelkästään ulkopuolelta, vaan myös olympialiike toimii poliittisena voimana. Mielenkiintoista katkelmassa on se, että toimittaja korostaa olympiaboikotin onnistuneisuutta perustelemalla tätä Etelä-Afrikan urheilumahtiuden menetyksellä. Toki jutussa

mainitaan myöhemmin myös se, että Etelä-Afrikka on purkanut rotuerottelupolitiikkaansa. Joka tapauksessa urheilumahtiuden menetys representoituu jutussa huomattavasti keskeisempänä merkinä boikotin onnistumisesta kuin rotuerottelupolitiikan purkaminen maan sisällä. Urheilulle ja urheilussa menestymiselle annetaan jutussa todella korkea arvostus. Tämä korostaa sitä, että politisoituneisuuden diskurssissa urheilu ja olympialaiset itsessään sisältävät poliittista voimaa. Politikoinnin välttelyn diskurssissa urheilu kuvataan tästä poiketen leikkilisenä toimintana.

Politisoituneisuuden diskurssissa olympialiikkeestä muodostuu politikoinnin välttelyn diskurssiin verrattuna realistisempi kuva. Olympialaisia ei nähdä sinisilmäisesti poliittisesti neutraalina, omalakisena saarekkeenaan, vaan poliittisesti monilla tavoin värittyneenä tapahtumana. Olympialaisiin kohdistuu poliittista painetta olympialiikkeen ulkopuolelta, maailmanpolitiikan myllerrysten myötä. Olympialiike ei kuitenkaan ole pelkästään passiivinen, politiikan kuohuissa seilaava ajopuu, vaan diskurssi tuottaa olympialaisista kuvaa myös poliittisesti aktiivisena toimijana, joka esimerkiksi puuttuu Etelä-Afrikan sisäpoliittisiin rikkomuksiin. Näin diskurssin tuottama näkymä olympialaisista on hieman kriittisempi, mutta on syytä huomata, että diskurssi on muihin aineistosta muodostuviin diskursseihin verrattuna selvästi pienemmässä roolissa. Esimerkiksi olympialaisia kriitikkömämmin representoiva politikoinnin välttelyn diskurssi oli selvästi tätä diskurssia vahvempi. Toimittajan rooli ja oma ääni politisoituneisuuden diskurssin tuottajana on vahvempi kuin hierarkiadiskurssissa, mutta selvästi heikompi kuin politikoinnin välttelyn diskurssissa. Esittelen politisoituneisuuden diskurssin yleispiirteet taulukossa 4.

TAULUKKO 4. Politisoituneisuuden diskurssin yleispiirteet.

Diskurssia tuottavat representaatiot	olympialiikkeen ulkopuolisen politiikan heijastuminen kisoihin, olympialiike poliittisena toimijana
Juttutyypit	pakina/kolumni (1), taustajuttu (3), uutinen (2)
Keskeiset aiheet	ihmisoikeudet, imagopolitiikka, kansainvälinen politiikka, turvallisuuspolitiikka
Äänet	YK, KOK, toimittajat
Toimittajan rooli	jonkin verran toimittajan omaa ääntä

6.2.4 Mahtipontisuusdiskurssi

Barcelonan aineistossa esiintyvässä *mahtipontisuusdiskurssissa* olympialaisia representoidaan juhlallisena ja arvokkaana tapahtumana, paikoin hyvin ylistävään sävyyn. Mahtipontisuusdiskurssissa korostetaan olympialiikkeen ja olympialaisten vetovoimaa. Olympialaisten seremoniat nähdään diskurssissa dramaattisen mahtipontisina juhlatilaisuuksina ja olympialaiset yleisesti kansallisesti merkittävänä tapahtumana, johon suhtaudutaan virallisella arvostuksella. Diskurssi kietoutuu erityisesti olympialaisten avajaisia ja mitalisaavutuksia käsittelevien juttujen ympärille. Sitä esiintyy kolmessatoista Barcelonan aineiston jutussa. Juttutyypit jakautuvat kolmeen pakinaan ja kolumniin, yhteen pääkirjoitukseen, kahteen reportaasiin, kahteen selostukseen sekä viiteen uutiseen.

Olympialaisten seremonioita, erityisesti avajaisseremoniaa, representoidaan diskurssissa arvostavaan ja olympialaisten mahtipontisuutta korostavaan sävyyn:

”Itse nautin sekä avajaisten taiteellisesta ohjelmasta että erityisen mielikuvitusriikkaasta Herkules-tarinan toteutuksesta stadionin jättiläismäisissä mittasuhteissa. Olympialaiset ovat kiistatta kaupallinen tapahtuma. Miksi se ei saisi näkyä, mikä on joka tapauksessa totta?” (HS 31.7.1992)

Katkelma on olympialaisia tarkkailleen kolumnistin kynästä. Hän korostaa avajaisten taiteellisuutta, *mielikuvitusrikkautta* ja olosuhteiden *jättiläismäisyyttä*. Katkelmassa korostuva representaatio olympialaisten suuresta mittaluokasta on aineistossa paljon toistuva representaatio, joka tuottaa mahtipontisuusdiskurssia. Katkelman loppuosuus on erityisen mielenkiintoinen. Siinä kolumnisti ottaa kantaa olympialaisten kritisoituun kaupallisuuteen. Hänen kantansa kritiikkiin on kyyninen. Kaupallisuus on hänen näkökulmansa mukaan ikään kuin väistämätön tosiasia, jota on turha yrittää peitellä. Tämä korostaa mahtipontisuusdiskurssin vastakkaisuutta luvussa 6.4.2 esiteltävään kohtuuttomuusdiskurssiin nähden.

Diskurssissa korostuu vahvasti representointi olympialaisten kansallisesta merkittävydestä, jopa kansallisen hurmoksen synnyttämisestä. Hyvä esimerkki tällaisesta representaatiosta esiintyy selostuksessa, josta seuraava katkelma on otettu:

”Hänen [Espanjan kuningas] poikansa Felipe kantoi Espanjan lippua ja nostatti esiintymisellään kansallisen hurmoksen Montjuichin stadionilla.” (HS 27.7.1992b)

Kansallinen merkittävyys korostuu otteessa monella tapaa. Sitä tuotetaan korostamalla kuninkaan sekä hänen poikansa läsnäoloa ja roolia avajaisissa. Kuninkaallisten ja muiden vaikutusvaltaisten poliitikkojen läsnäolon raportointi toistuu aineistossa taajaan. Se tuottaa paitsi poliittisen instrumentin diskurssia (ks. luku 6.4.3) myös mahtipontisuusdiskurssia, sillä tällainen uutisointi korostaa olympiatapahtuman merkittävyyttä ja arvokkuutta. Lisäksi oleellinen kansallisen merkittävyyden rakentaja on kansallistunnusten roolin esiin tuominen. Kansallistunnusten, lippujen näkymisen ja hymnien kuulumisen, toistuva uutisointi aineistossa representoi olympialaisten juhlallisuutta ja kansallista merkittävyyttä. Esittelemässäni katkelmassa todetaan, että olympialaisten juhlallisuudet ovat synnyttäneet jopa *kansallisen hurmoksen*. Hurmosta ja dramatiikkaa korostetaan jutussa myös seuraavasti:

”kuningasperheen naispuoliset jäsenet, kuningatar Sofia ja prinsessat Elena sekä Christina puhkesivat kyyneliin. Jälkeenpäin Juan Carlos sanoi, ettei hän ole koskaan liikuttunut niin paljon kuin tuolla hetkellä.” (HS 27.7.1992b)

Tässä katkelmassa mahtipontisuusdiskurssia tuotetaan emotionaalisella representoinnilla. Kuningasperheen naiset ovat kyynelehtineet avajaisten lippuseremonian aikana. Olympialaisissa on liikuttavaa ja koskettavaa tenhovoimaa. Jopa kuningas Juan Carlos on jälkeenpäin kertonut liikuttuneensa enemmän kuin koskaan. Tyyliään imelä representaatio dramaattisen liikuttavasta ja isänmaallisesta hurmoksesta on erittäin vahva. Vastaavan tyylistä kansallistunnetta korostavaa representaatiota ilmenee aineistossa esimerkiksi espanjalaisten olympiasaavutusten uutisointiin liittyen.

Suomalaisesta näkökulmasta olympialaisten kansallista merkittävyyttä representoidaan erityisesti olympialaisten arvokkuutta ja virallisuutta korostavaan tyyliin. Tämä näkyy keskeisimmin jutuissa, joissa raportoidaan tasavallan presidentin onnitelleen suomalaisia olympiamitalisteja. Olympiamitali representoidaan kansallisesti merkittävänä saavutuksena, joka ansaitsee poliittisen johdon virallisen tunnustuksen. Myös Suomen olympiajoukkueen paluu kotimaahan raportoidaan juhlalliseen tyyliin, mikä rakentaa mahtipontisuusdiskurssille ominaista puhetapaa

olympialaisten arvokkuudesta. Suomen edustaminen olympialaisissa representoidaan diskurssissa vakavahenkisenä kunniatehtävänä.

Mahtipontisuusdiskurssi tuottaa olympialaisista puhetapaa, joka vahvistaa tapahtuman ja koko olympialiikkeen legitimitettä. Toimittajalla on diskurssin tuottamisessa keskeinen rooli olympialiikkeen kriitikköinä tukijana. Toimittajan ääni tulee diskurssissa esiin melko vahvasti. Osin diskurssi rakentuu myös toimittajan roolin häivyttävällä raportoivalla tyylillä. Diskurssin jakautuminen tasaisesti toimittajan ääntä tukeviin juttutyyppeihin ja tyyliltään neutraaleihin uutisiin selittää pitkälti tätä kaksijakoisuutta. Diskurssia tuottavina ääniä toimivat toimittajien ohella paikoin myös poliitikot epäsuorien ja suorien haastattelulausuntojen kautta. Mielenkiintoista on, että KOK ei itse erotu tässä olympialiikettä imartelevassa diskurssissa omana äänensä, vaan erityisesti toimittajat pitävät huolen olympialaisten positiivisesta julkisuudesta. Mahtipontisuusdiskurssista muodostuu muuhun Barcelonan aineistoon nähden erottuva ja vankka diskurssi. Mahtipontisuusdiskurssin yleispiirteet olen havainnollistanut taulukossa 5.

TAULUKKO 5. Mahtipontisuusdiskurssin yleispiirteet.

Diskurssia tuottavat representaatiot	olympialaisten mahtipontisuus, arvokkuus ja virallisuus, juhlallinen dramaattisuus, kansallinen merkittävyys
Juttutyypit	pakina/kolumni (3), pääkirjoitus (1), reportaasi (2), selostus (2), uutinen (5)
Keskeiset aiheet	kansallinen identiteetti, imagopolitiikka, poliitikot
Äänet	toimittajat, poliitikot
Toimittajan rooli	keskeinen rooli ja melko vahva oma ääni, konventionaalinen suhtautuminen olympialaisiin

6.3 Olympialiikkeen kriittinen tarkkailija – Tokion 2020 aineistosta muodostuvat erilliset diskurssit

Tokion 2020 olympia-aineistosta muodostuu yhteensä yhdeksän diskurssia. Käyn tässä luvussa läpi näistä diskursseista sellaiset, joita ei esiinny Barcelonan 1992 aineistossa. Näitä pelkästään Tokion aineistossa esiintyviä diskursseja on viisi. Avaan kunkin diskurssin esimerkein omassa alaluvussa. Aineistosta muodostuvat erilliset diskurssit ovat: 1) olympialaisten epäsuosion diskurssi 2) syytelydiskurssi 3) puolusteludiskurssi, 4) ihmisoikeustaistelijadiskurssi sekä 5) tahattoman aktivistin diskurssi.

6.3.1 Olympialaisten epäsuosion diskurssi

Tokion 2020 aineistosta muodostuu erityisesti koronapandemian vaikutuksiin kytkeytyvää diskurssia, jonka olen nimennyt *olympialaisten epäsuosion diskurssiksi*. Olympialaiset urheiltiin koronaviruksen vuoksi tiukasti säädellyissä oloissa, mikä on aiheuttanut keskustelua Tokion olympialaisten järjestämisen mielekkyydestä (ks. luku 3.3.3). Olympialaiset kuvataan diskurssissa ongelmallisena ja väkinäisenä tapahtumana, joihin liittyy laajaa paikallisen väestön vastustusta. Vastustavaa asennetta ilmenee lisäksi toimittajien kannanotoissa ja esimerkiksi asiantuntijoiden kommentteissa. Diskurssia tuotetaan kymmenessä aineiston yhteensä 37 jutusta. Jutut jakautuvat juttutyyppejen osalta neljään haastatteluun, yhteen kolumniin, yhteen pääkirjoitukseen, kolmeen reportaasiin ja yhteen selostukseen.

Olympialaiset näyttäytyvät diskurssissa yleisesti ongelmallisena tapahtumana. Eräessä kisojen avajaisia käsitelleessä jutussa avataan kuvaavasti olympialaisten epäsuosiota ja problemaattisuutta:

”Japanissa on tällä viikolla puhuttu siitäkin, voiko nykytilanteessa sanoa, että olympialaisten avajaisia ’juhlitaan’? Tiistaina japanilaismedian haastattelemat virkamieslähteet kertoivat, että ainakin avajaisiin osallistuva keisari Naruhito todennäköisesti välttää liian iloluontoisia sanoja avatessaan olympialaiset.” (HS 23.7.2021c)

Katkelma viestii selvästi, että kisoihin suhtaudutaan epäluuloisesti, ilman suurta olympiahuuman tuntua. Olympialaisten väkinäisyyden representaatio on vahva. Katkelma antaa vahvan viitteen siitä, että myös Japanin hallinnossa tiedostetaan kisojen epäsuosio. Keisarin on suhteutettava esiintymisensä kansan keskuudessa vallitsevaan olympialaiseen vastahankaan. Tokion olympialaiset representoituvat ei-toivottuina kisoina, joihin liittyy myös järjestävien tahojen ymmärrys laajasta epäsuosiosta.

Diskurssia tuotetaan tyypillisimmin kuvaamalla eri tavoin sitä, kuinka Japanin kansan keskuudessa vallitsee syvä ja laaja tyytymättömyys olympialaisten järjestämistä kohtaan. Aihetta käsittelevässä kolumnissa todetaan olympialaisten olevan *”japanilaisten keskuudessa erittäin*

epäsuositut, jopa inhotut” (HS 21.7.2021a). Epäsuosion yleisen kuvailun lisäksi diskurssiin liittyy myös kisojen epäsuosion syiden tarkempi kuvailu:

”Japanilaisten vastakarvalle on nippu luonnollisia selityksiä. Kymmenientuhansien ihmisten kokoaminen eri puolilta maailmaa kotikulmille tuskin tuntuu erityisen mukavalta, kun viimeiset puolitoista vuotta koronaviruksen leviämistä on yritetty pysäyttää nimenomaan rajoituksin.” (HS 21.7.2021a)

Katkelma representoi selkeästi, että olympialaisten järjestäminen on paikallisen väestön näkökulmasta epäreilua ja jopa vastuutonta. Paikallinen väestö kokee olympialaisten polkevan heidän oikeuksiaan. Massoja liikuttavat olympialaiset representoivat kyseenalaisina sitä taustaa vasten, että paikalliset ovat kamppailleet koronavirusta vastaan rajoittamalla liikkumistaan. Myös tieteellisessä tutkimuksessa on tehty vastaavia havaintoja olympialaisten järjestämisen vastuuttomuudesta paikallisten näkökulmasta (Boykoff 2021).

Olympialaisten epäsuosion diskurssiin liittyy oleellisesti myös kuvailut selkeästä, erityisesti paikallisen väestön keskuudessa vallitsevasta, protestihengestä. Eräessä jutussa esitellään muun muassa 140 000 japanilaisen allekirjoittama, olympialaisten perumista vaativa adressi (HS 23.7.2021c). Tämän lisäksi kerrotaan, että peräti 78 prosenttia japanilaisista on vastustanut kisoja ennen niiden avajaisia (2.8.2021a). Useammassa jutussa kerrotaan olympialaisia vastustavista mielenosoituksista Tokion kaduilla. Esimerkiksi *”tyhjyyttään kumisevalle katsomolle”* pidetyn avajaisseremonian aikaan toimittaja on kuullut stadionin ulkopuolelta mielenosoittajien protestiäänä (HS 24.7.2021a). Kisojen laaja epäsuosio representoituu diskurssissa voimakkaana.

Diskurssia tuotetaan valtaosin paikallisten ihmisten ja toimittajien äänien kautta. Tämän lisäksi epäsuorat viittaukset asiantuntijoiden ja poliitikkojen kommentteihin toimivat diskurssin ääninä. Yhdessä jutussa asiantuntijajäsenenä toimii Suomen Urheiluliiton puheenjohtaja Sami Itani, jonka mielestä olympialaiset olisi pitänyt perua kokonaan (HS 23.7.2021b). Myös olympialaisten seremonioissa usein näyttäytyvien arvovieraiden vähäinen määrä huomioidaan HS:n uutisoinnissa. Tokiossa on ollut arvovieraita paikalla *vain viidestätoista maasta* (HS 24.7.2021a). Lisäksi useassa jutussa mainitaan, että kisoja vastustava henki on saanut osan olympialaisten sponsoreista vetäytymään olympianäyttämöiltä. Olympialaisten tavanomaisesti suuri vetovoima näyttäytyy heikkona; Tokion olympialaiset representoituvat latteina kisoina.

Eräs huomionarvoinen seikka olympialaisten epäsuosion diskurssissa on se, että tämä olympialaisiin kriittisesti suhtautuva puhetapa painottuu juttujen osalta erityisesti kisojen alkupuolelle. Tutkimuskirjallisuudessa on havaittu, että usein median urheilun suur tapahtumiin kohdistama kritiikki hiipuu tapahtuman edetessä (ks. Kolamo 2014, 231–234; Laine & Turtiainen 2018). Tämän diskurssin osalta havainto pitää selkeästi paikkansa. Joka tapauksessa diskurssissa toimittaja esiintyy vahvassa, omaa kriittistä ääntä selkeästi esittävässä roolissa. Juttutyypin osalta diskurssi keskittyykin sellaisiin juttuihin, joissa toimittajan on paikallaan esittää mielipiteitään. Diskurssiin ei liity yhtäkään uutisjuttua. Kuvaavana esimerkkinä toimittajan vahvasta kannanotosta voi nostaa esiin erään reportaasin loppukaneetin, jossa toimittaja linjaa, että ”*Olympiaidyllin ajat ovat takanapäin*” (HS 23.7.2021b). Tämä hyvin lopulliselta kuulostava toteamus kiteyttää koko diskurssin sisältämän keskeisen ajatuksen Tokion olympialaisten ongelmallisuudesta. Olen havainnollistanut olympialaisten epäsuosion diskurssin yleispiirteet taulukkoon 6.

TAULUKKO 6. Olympialaisten epäsuosion diskurssin yleispiirteet.

Diskurssia tuottavat representaatiot	olympialaisten epäsuosio, paikallisten vastustus, väkiväkisyys, kisainho, epäreilisuus, vastuuttomuus
Juttutyypit	haastattelu (4), pakina/kolumni (1), pääkirjoitus (1), reportaasi (3), selostus (1)
Keskeiset aiheet	aktivismi ja protestointi, talouspolitiikka, turvallisuuspolitiikka
Äänet	paikalliset, toimittajat, asiantuntijat, poliitikot
Toimittajan rooli	keskeinen rooli, vahva ja kriittinen oma ääni

6.3.2 Syyttelydiskurssi

Tokion aineistosta nousee esiin mielenkiintoinen, erityisen kriittisesti olympialaisiin, KOK:hon ja olympialiikkeeseen suhtautuva *syyttelydiskurssi*. Diskurssi tuottaa puhetapaa, jossa olympialiike joutuu syytetyn asemaan, ja liikkeen toimintaa kyseenalaistetaan vahvasti. Diskurssia rakennetaan toimittajan suorin kannanotoin, joissa olympialiike ja KOK representoidaan muun muassa vastuuttomana ja selkärangattomana tahona. Myös asiantuntijoiden kommentit vahvistavat vastaavia, KOK:ta ja koko urheilumaailmaa kyseenalaistavia representaatioita.

Syyttelydiskurssia tuotetaan kymmenessä eri jutussa. Juttutyypit jakautuvat kolmeen haastateluun, yhteen kolumniin, yhteen pääkirjoitukseen ja viiteen reportaasiin.

Toimittajalla on syyttelydiskurssissa keskeinen rooli diskurssin tuottajana. Useissa kohdissa aineistoa HS:n toimittajat ilmaisevat suoraan omia kriittisiä mielipiteitään olympialiikkeen suuntaan. Eräessä valkovenäläisen pikajuoksija Tsimanouskajan tapausta käsittelevässä pääkirjoituksessa (HS 4.8.2021a) KOK:ta suomitaan kriittisin sanankääntein. Juttu tuottaa KOK:sta kuvaa ihmisoikeuskysymyksiin ja poliittisiin kriiseihin välinpitämättömästi suhtautuvana toimijana. Toimittaja myös esittää jutussa selkeän vaatimuksen KOK:lle:

”Valko-Venäjä olisi suljettava Tokion olympialaisista. Niin tuskin käy, sillä KOK:n johtajalta Thomas Bachilta ei löydy pokkaa.” (HS 4.8.2021a)

Tämä ote pääkirjoituksesta on oiva esimerkki toimittajan rohkeasta ja kriittisestä kannanotosta. Hän vaatii Valko-Venäjän poissulkemista kisoista, mutta heti perään uumoilee, että näin ei tule tapahtumaan. KOK:n puheenjohtaja Bachin nostaminen tikunnokkaan kriittisessä valossa ja tiukoin sanankääntein on hyvä esimerkki siitä, kuinka toimittajan suora kritiikki tuottaa syyttelydiskurssia. Tässä tapauksessa KOK:ta ja sen johtajaa syytetään selkärangattomuudesta. Vastaavantyyppisenä esimerkkinä voi mainita kisojen loputtua julkaistun jutun, jossa jälkipuidaan kisatapahtumia. Jutussa toimittaja toteaa, että *”Kansainvälinen olympiakomitea (KOK) oli lapanen Venäjä-kysymyksen kanssa”* (HS 8.8.2021). Toimittaja viittaa kritiikillään siihen, että Venäjä sai Sotšin 2014 olympialaisissa tekemistään räikeistä dopingrikkeistään huolimatta näkyä ja kuulua olympialaisten areenoilla. Kritiikissä ”lapaseksi” syytetty KOK representoituu jälleen selkärangattomana toimijana, diskurssille tyypilliseen tapaan tiukoin sanankääntein.

Toimittajien suorien kannanottojen lisäksi diskurssia tuotetaan vahvasti asiantuntijoiden kriittisten, olympialiikkeen toimintaa kyseenalaistavien kommenttien avulla. Olympialaisissa kilpaillutta transurheilijaa käsittelevässä jutussa on haastateltu Setan asiantuntija Marita Karvista, joka toteaa, että *”Urheilu on ollut erillään muusta yhteiskunnasta ja jäänyt kehityksessä jälkeen”* (HS 3.8.2021a). Karvinen viittaa kommentillaan transurheilijoiden oikeuksien jälkeensä jääneisyyteen ja urheilumaailmassa esiintyvään transfobiaan. Urheilun syyttäminen jälkeensä jääneisyydestä on esimerkki siitä, miten syyttelydiskurssia tuotetaan aineistossa. Kommentin asiantuntijalähtöisyys lisää sen painoarvoa ja uskottavuutta, mikä vahvistaa representaatiota

urheilusta jälkeenjääneenä ja kyseenalaisena maailmana. Ihmisoikeusliiton pääsihteerinä toimivan Kaari Mattilan kommentti tuottaa vastaavaa representaatiota vielä vahvemmin:

”Urheilu laahaa hitusen jäljessä niin Suomessa kuin muuallakin, niin kuin toki muutkin tavalla tai toisella hieman suljetummat instituutiot, kuten uskonnolliset yhteisöt. Sisäisessä kulttuurissa ongelmia on voitu hyssyttellä tai niitä ei ole tunnustettu” (HS 29.7.2021a)

Mattilan kommentti liittyy urheilijoiden yhdenvertaisuuden kysymyksiin ja keskusteluun urheilussa esiintyvistä rasismista sekä syrjinnästä. Vaikka Mattilan kommentti on diskurssin keskimääräisestä tyylistä poiketen esitetty maltillisella analyttisyydellä, se rinnastaa urheilun suljettuihin yhteisöihin, mikä on ilman muuta varsin kriittinen ja urheilumaailmaa syyttävä näkemys. Hän syyttää urheilua myös hyssyttelevästä kulttuurista, jossa ongelmakohtia ei hoideta asianmukaisella tavalla. Urheilumaailmasta välittyy kuva konservatiivisena, ihmisoikeuksiin välinpitämättömästi suhtautuvana tahona. Vastaavana esimerkkinä voi mainita myös SUL:n puheenjohtaja Sami Itanin KOK:ta kritisoivan kommentin. Itani pitää *KOK:n toimia köykäisinä* pikajuoksija Tsimanouskajan tapaukseen liittyen, ja vaatii KOK:lta vahvempia pakotteita Valko-Venäjää kohtaan (HS 4.8.2021d). Itanin kommentit tuottavat KOK:ta syyllistävää representaatiota, jossa komitea näyttäytyy välinpitämättömänä ja vastuuttomana urheilijoiden suojelun suhteen.

Syyttelydiskurssia tuotetaan osin myös epäsuoremmalla tavalla kuin edellä esitellyissä toimittajien ja asiantuntijoiden suorissa kannanotoissa. Epäsuoraa syyttelyä edustavat esimerkiksi sellaiset aineiston osat, joissa KOK:ta kohtaan esitetään epäileviä kommentteja. Eräässä kolumnissa mainitaan, että *”olympialaisiin liittyy korruptioepäilyjä”* (HS 21.7.2021a). Epäsuoraa kritiikkiä tästä kommentista tekee se, että syytös ei ole suora ja selkeä, eikä mainittuja korruptioepäilyjä avata syvemmin. Joka tapauksessa tekstinkohta tuottaa olympialaisia kyseenalaistavaa representaatiota. Lisäksi useissa aineiston kohdissa KOK esitetään sellaisessa valossa, että se toimii esimerkiksi ihmisoikeuksiin liittyen kehitystä jarruttavana ja kehityksen perässä laahautuvana tahona. Muun muassa urheilijoiden poliittisiin kannanottoihin liittyvissä jutuissa KOK näyttäytyy usein toimijana, jonka on ollut pitkin hampain pakko hyväksyä vääjäämätön urheilijoiden poliittisen aktivoitumisen kehitys. KOK representoituu diskurssissa konservatiivisena kehityksen jarruna myös epäsuorin ilmaisin.

Keskeinen seikka syyttelydiskurssissa on se, että ”syytettynä” oleva olympialiike ja KOK on äänenä vaimennettu. KOK:hon kohdistetaan kritiikkiä ulkopuolelta. Selvää dialogia tai vastakainasettelua syyttävien tahojen ja olympialiikkeen välillä ei siis synny, toisin kuin konfliktidiskurssissa (ks. luku 6.4.1). Kriittisinä ääminä toimivat asiantuntijat ja toimittajat ovat olympialiikkeen yksiaänisiä syyttelijöitä. Ylipäättään toimittajan rooli on diskurssissa hyvin keskeinen, ja toimittajan vahvoja kannanottoja esiintyy siinä paljon. Syyttelydiskurssia ei esiinny uutisjutuissa, vaan toimittajan äänen esiin tuomisen mahdollistavissa juttutyypeissä, mikä on varsin loogista diskurssin kriittiseen tyyliin peilattuna. Diskurssi tuottaa valtarakenteita kyseenalaistavaa, ei-konventionaalista puhetapaa, jossa olympialiikkeen toimintaa kritisoidaan vahvasti. Olen havainnollistanut syyttelydiskurssin yleispiirteet taulukkoon 7.

TAULUKKO 7. Syyttelydiskurssin yleispiirteet.

Diskurssia tuottavat representaatiot	olympiakriittinen syyttely, KOK toiminnan kyseenalaistus, urheilumaailman konservatiivisuus
Juttutyypit	haastattelu (3), pakina/kolumni (1), pääkirjoitus (1), reportaasi (5)
Keskeiset aiheet	ihmisoikeudet, imagopolitiikka, kansallinen identiteetti, talouspolitiikka, tapaus Tsimanouskaja
Äänet	asiantuntijat, toimittajat, KOK vaiennettuna
Toimittajan rooli	keskeinen rooli, vahva ja kriittinen oma ääni, ei-konventionaalinen ja rohkea tyyli

6.3.3 Puolusteludiskurssi

Tokion aineistosta nousee esiin edellä avatulle syyttelydiskurssille vastakkaista puhetapaa tuottava *puolusteludiskurssi*. Tämä diskurssi tuottaa olympialiikkeen legitimizeettiä puolustelevaa ja olympiakritiikkiä vähättelevää puhetta olympialaisista. Puolusteludiskurssia tuotetaan erityisesti haastattelukommenteissa esiintyvin, olympialaisten vetovoimaa ja legitimizeettiä puolustavin, olympiakritiikkiä vähättelevin sekä kisojen onnistuneisuutta korostavin representaatioin. Diskurssia tuottavina ääminä toimivat muun muassa poliitikot, KOK, urheilijat, urheilujohtajat ja myös paikallinen väestö. Diskurssia esiintyy kymmenessä aineiston jutussa. Juttutyypien osalta diskurssi jakautuu neljään haastatteluun, kolmeen reportaasiin, yhteen selostukseen ja kahteen uutiseen.

Puolusteludiskurssin keskeisenä tuottajana toimivat poliittiset toimijat ja urheilujohtajat kommentoillaan. Lenskyj (2010) onkin todennut, että usein olympialaisten legitimitettiin ja poliittisen neutraaliuden puolustajina kunnostautuvat kisajärjestäjät ja poliitikot. Aineistosta nousee esiin lukuisia kohtia, joissa poliittisessa valta-asemassa oleva puolustelee olympialaisia ja vähättelee Tokion olympialaisiin liittyvää kritiikkiä. Esimerkiksi Suomen kulttuuri- ja urheiluministerin pestissä toiminut, olympialaisiin paikan päälle saapunut Antti Kurvinen ilmoitti kisojen alla tukevansa ”*olympialaisten järjestämistä hankalassa tilanteessa*” (HS 22.7.2021). Kurvinen myöntää kommentissaan tilanteen ”hankaluuden”, viitaten olympialaisten järjestämisen pandemiatilanteessa olevan vaikea kysymys. Tästä huolimatta hän asettuu olympialaisten puolustajaksi. Myös Japanin pääministeri esiintyy aineistossa olympialaisten puolustajana. Hän topputtelee epäilyjä, että olympialaisten aikaan Tokiossa kohonneet koronatartuntaluvut johtuisivat tapahtumasta: ”*En usko, että mitään yhteyttä on*” (HS 31.7.2021b). Kyseiselle tartuntalukujen ja olympialaisten yhteyden kiistämiseksi pääministeri ei kuitenkaan esitä syvempiä perusteluita, jolloin tämä puolustelu näyttäytyy varsin ohuena. Joka tapauksessa kommentti kuvastaa, kuinka poliitikoilla on tahtotila puolustella olympialaisten legitimitettiin (vrt. Lenskyj 2010).

Myös olympiakomitean puheenjohtajana ja tuolloin vielä Helsingin pormestarina toiminut Jan Vapaavuori kunnostautuu olympialaisten puolustajana. Otsikolla, ”*Vapaavuori: ‘Tällaisena aikana näitä kisoja nimenomaan tarvitaan’*” (HS 2.8.2021b), julkaistussa haastattelujutussa Vapaavuori asemoituu vahvasti olympialaisten legitimitettiin puolestapuhujaksi. Jo jutun otsikossa esitetty sitaatti kuvaa, kuinka Vapaavuori näkee Tokion olympialaisten järjestämisen paitsi hyväksytyksi, myös erityisen tärkeäksi. Hän viittaa tällä erityisellä tarpeella siihen, että olympialaisten järjestäminen pandemian keskellä tuottaa ihmisille iloa ja virikkeitä säännellyn arjen keskelle.

”*Hänen [Vapaavuori] mielestään on ehdottoman hyvä, että olympialaiset pidettiin. Hyödyt ovat haittoja merkittävästi suuremmat, Vapaavuori sanoo. Paitsi urheilijoille myös katsojille. ‘Miljarit tv-katsojat äänestävät kaukosäätimellään sen puolesta. Tällä on valtava merkitys elämysten ja esikuvien tuottajana...’*” (HS 2.8.2021b)

Edellä olevasta katkelmasta käy ilmi, että myös Vapaavuori tiedostaa olympialaisten järjestämiseen liittyvät ongelmat, mutta näistä ongelmista huolimatta hän asettuu selkeästi

puolustamaan olympialaisten järjestämistä. Vapaavuori perustelee olympialaisten järjestämisen oikeutuksen urheilijoiden lisäksi katsojien näkökulmasta. Hänen mukaansa olympialaisten keräävät miljardien katsojien massat puhuvat olympialaisten järjestämisen puolesta. Katselupäättös on siis tuenosoitus olympialaisille. Vapaavuori myös korostaa olympialaisten *valtavaa* vaikutusta *elämysten ja esikuvien tuottajana*. Näin olympialaiset representoivat Vapaavuoren kommentteissa mahtavana, tavallista elämää suurempana tapahtumana, jolla on jopa koskematton asema yhteiskunnassa. Jutun lopussa tuodaan ilmi, että Tokion kisat ovat kenties historian kalleimmat olympialaiset. Vapaavuori kuittaa tämän kertomalla, että olympialaisten kalleus selittyy osin pandemian vaikutuksilla, ja korostaa, että KOK tiedostaa olympialaisten taloudelliseen problematiikkaan liittyvän ongelman. Näin Vapaavuori asettuu entistä vahvemmin olympialiikkeen ja KOK:n legitimitetin puolustajaksi – olympialiikkeen edunvalvojaksi. Hänen kommenttinsa tuottavat olympiakritiikin vähättelyn representaatiota. Kyseisessä, tai muissa aineiston jutuissa ei kyseenalaisteta Vapaavuoren kommentteja, eikä huomioida hänen asemaansa Suomen olympiakomitean johtajana KOK:n puolustelun yhteydessä. Näin myös toimittajan kritiikittömyys tarjoaa puolusteludiskurssille lisää kasvualustaa.

Diskurssiin liittyy myös sellaisia representaatioita, joissa KOK toimii itse legitimitettinsä puolustajana. Aineistosta löytyy kohtia, joissa KOK:n edustajat vähättelevät olympialaisiin kohdistuvaa kritiikkiä ja puolustelevat olympialaisten järjestämisen oikeutusta. Joissain kohdissa aineistoa myös urheilijat ja valmentajat ovat äänessä KOK:n puolustelijoina. Esimerkiksi Venäjän olympiajoukkueen osallistuminen olympialaisiin Sotšin 2014 talviolympialaisten valtiojohtoisesta dopingin käytöstä huolimatta herätti keskustelua. KOK:hon kohdistettiin syytöksiä liian kevyestä rangaistuksesta Venäjälle. Aiheesta tehdyssä reportaasissa Italian lentopallomaajoukkueen urheilijalta Simone Anzani kysytään hänen mielipidettään Venäjän asemasta olympialaisissa. Anzani haluaa vältellä kiusallista aihetta toteamalla, että ”*Minä en ole poliitikko*” (HS 1.8.2021). Tässä Anzani ottaa olympialaisiin liitetyn poliittisen neutraaliuden ajatuksen suojakilvekseen, jotta välttää kannanoton tulenarkaan aiheeseen. Poliittisen neutraaliuden korostaminen ja kannanoton välttely Venäjä-kysymyksessä on ilman muuta KOK:lle suotuisaa, puolusteludiskurssia tuottavaa urheilupuhetta. Hankalasta aiheesta kysytään myös Venäjän lentopallomaajoukkueen päävalmentajana Tokiossa toimineelta Tuomas Sammelvuolta. Hän korostaa, että maajoukkueen keskittyminen ei ole Venäjälle asetetuissa sanktioissa, vaan urheilussa: ”*Poliitikko on politiikkaa, me keskitymme urheiluun*” (HS 1.8.2021). Myös Sammelvuola haluaa vältellä kiusallista puheenaihetta ja korostaa urheilun poliittista neutraaliutta, tuottaen KOK:lle suotuisaa, olympialaisten ongelmakohtia kiertelevää representaatiota.

Poliitikkojen ja urheilutoimijoiden lisäksi osa Tokion paikallisesta väestöstä esiintyy puolusteludiskurssin tuottajina. Olympialaisten epäsuosion diskurssissa ja syyttelydiskurssissa (ks. luvut 6.3.1 ja 6.3.2) tuotetaan selvä kuva siitä, että suuri osa paikallisesta väestöstä vastustaa olympialaisia, mutta puolusteludiskurssia tuottavissa aineiston osissa käy ilmi, että myös olympialaisia kannattavia paikallisia löytyy Japanista. Eräässä Fukushiman kaupungissa toteutetussa haastattelujutussa paikallinen asukas Yoshihiro Abe korostaa olympialaisten järjestäjien virallisten tavoitteiden kanssa yhteisessä linjassa, että Japani on onnistunut Fukushiman alueen jälleenrakennuksessa vuoden 2011 ydinvoimalaonnettomuuden jälkeen (HS 31.7.2021a; ks. Saito 2021). Abe tuottaa kommentteillaan selkeästi olympialaisten legitimizeerivaa puoltavaa representaatiota järjestelyiden onnistuneisuudesta. Vastaavaa representaatiota tuottaa myös toinen paikallisen asukkaan haastattelujuttu, jossa haastateltu performoituu kovan luokan olympiafanina (HS 2.8.2021a). Hän muun muassa kertoo ”rakastavansa olympialaisia”, tuottaen olympialaisten vetovoiman ja kisojen onnistuneisuuden representaatiota. Olympialaisten vetovoiman representointia vahvistaa se, että haastateltu Yoshiyuki Kagawa kertoo Japanin vahvan mitalimestyksen vähentäneen paikallisten olympiakritiikkiä. Puolusteludiskurssissa olympialaiset representoidaan niin vetovoimaisena tapahtumana, että se perustelee itse asemansa koskemattomuuden. Olympiakritiikki näyttäytyy diskurssissa ikävänä, mutta vähäisenä ja sivuutettavana ongelmana.

Keskeinen ero puolustelu- ja syyttelydiskurssin välillä on se, että puolusteludiskurssissa toimittajan rooli on häivytetty ja ääni vaimea. Erityisesti haastattelujutuissa rakentuvassa diskurssissa toimittaja antaa puheenvuoron olympialaisia puolustaville äänille, joita tuottavat poliitikot, urheilujohtajat, urheilijat, kisajärjestäjät ja KOK sekä paikalliset. Kaikilla puolustelijoilla on jokin heidän asemaansa liittyvä syy puolustella olympialaisia. Esimerkiksi kulttuuri- ja urheiluministeri Kurvinen sekä urheilujohtajat ja urheilijat edustavat urheilumaailmaa sisältä päin, jolloin on luonnollista, että he toimivat urheilun edunvalvojina aineistossa. KOK:n, kisajärjestäjien tai Japanin pääministerin suhde olympialaisiin on vieläkin selkeämpi; kaksi ensin mainittua puolustaa suoraan omaa asemaansa ja viimeisin on kisajärjestäjänä toimivan Japanin edustaja. Myös paikallinen väestö saattaa ajatella, että olympialaisten puolustelu on heidän oman asemansa puolustelua. Kisoja puolustavat paikalliset kokevat olympialaisten järjestämisen koko kansakunnan yhteisenä kunniatehtävänä.

Huomioitavaa on se, että toimittajat eivät diskurssissa selväsanaisesti haasta tai kyseenalaista olympialaisia puolustelevia ääniä, vaikka monissa kohdin se olisi mahdollista – jopa toivottavaa. Toimittajat eivät kritisoi lähteidensä motiiveja ja puhetapoja (vrt. Jokinen & Koljonen 2007, 183–184; Pänkäläinen 1998b). Sen sijaan toimittajan rooli tässä olympialiikettä konventionaalisesti käsittelevässä diskurssissa on toimia puolustuspuheenvuorojen ylöskirjaajana, ilman suoraa kritiikkiä. Toki joissakin jutuissa asetelma on sellainen, että KOK esiintyy selvästi epäsuotuisassa asemassa joutuen puolustamaan itseään kriittisessä ilmapiirissä. Tästä syystä puolusteludiskurssi ei ole olympialiikkeen suhteen täysin kritiikitön, sillä nimenomaan kritiikin olemassaolo aiheuttaa tarpeen puolustelulle. Puolusteludiskurssi ei kuitenkaan muodosta yhdessä syyttelydiskurssin kanssa konfliktidiskurssia (ks. luku 6.4.1), sillä näitä diskursseja tuottavat representaatiot esiintyvät ilman vahvaa keskinäistä dialogia ja vastakkainasettelua. Olen havainnollistanut puolusteludiskurssin yleispiirteet taulukkoon 8.

TAULUKKO 8. Puolusteludiskurssin yleispiirteet.

Diskurssia tuottavat representaatiot	olympialaisten vetovoima ja legitimiteetin puolustelu, olympiakritiikin vähättely, kisojen onnistuneisuus
Juttutyypit	haastattelu (4), reportaasi (3), selostus (1), uutinen (2)
Keskeiset aiheet	imagopolitiikka, kansallinen identiteetti, poliitikot, turvallisuuspolitiikka
Äänet	KOK, poliitikot, paikalliset, toimittajat, urheilijat/urheilujohtajat
Toimittajan rooli	vaimennettu ääni, muiden mielipiteiden ylöskirjaaja, tuottaa konventionaalista puhetta

6.3.4 Ihmisoikeustaistelijadiskurssi

Ihmisoikeustaistelijadiskurssi on Tokion aineistosta selkeästi erottuva ja vahva diskurssi, joka tuottaa kuvaa urheilijasta aktiivisena ihmisoikeuksien puolesta työskentelevänä esitaistelijana. Diskurssiin liittyy vahva ajatus urheilun uudesta aikakaudesta ja urheilukulttuurin muutoksesta ihmisoikeudet paremmin huomioon ottavaan ilmapiiriin. Urheilijat representoidaan aktiivisina vähemmistöjen ja sorrettujen aseman puolustajina. Urheilijat haluavat asettua esikuvan rooliin ja aktivismillaan edistää parempaa maailmaa. Diskurssia tuotetaan kymmenessä Tokion aineiston jutussa. Juttutyyprien osalta se jakautuu yhteen haastatteluun, neljään reportaasiin ja viiteen uutiseen.

Ihmisoikeustaistelijadiskurssissa urheilijat kuvataan valveutuneina, ihmisoikeuksien puolesta taistelevina aktivisteina. Diskurssissa tuodaan selkeästi esiin, että urheilumaailma on murroksessa, jossa poliittisesti neutraalisti käyttäytyvien urheilijoiden aika on ohi. Otsikolla ”*Olympiaurheilija saa nyt olla mieltä – ja näyttää sen*” (HS 24.7.2021b) julkaistu reportaasi representoi selkeästi, että olympiaurheilijoilla on mahdollisuus ja lupa tehdä poliittisia kannanottoja. Jutussa kerrotaan, että KOK on löyhentänyt sääntöjään urheilijoiden poliittisten kannanottojen suhteen. Jutun mukaan poliittinen aktivismi on tietyissä rajoissa sallittu olympiaurheilijoille. Tämä tuottaa representaatiota poliittisesti vapautuneemmasta ilmapiiristä. Toisaalta Tokion olympialaisten päätöspäivänä 8.8.2021 voimaan astuneessa olympialaisten peruskirjassa sanotaan selväsanaisesti, että minkäänlainen ”*poliittinen, uskonnollinen tai rodullinen propaganda ei ole sallittua missään olympialaisten tapahtumapaikoilla, areenoilla tai alueilla*” (Olympic Charter 2021, 94). Tässä valossa diskurssin luoma kuva urheilija-aktivismin sallimisesta KOK:n taholta on optimistinen. Esimerkiksi Boykoff (2022) näkee urheilija-aktivismin kulttuurinmuutoksen olevan pikemminkin urheilijälähtöistä kuin KOK:n edistämää. Toki myös ihmisoikeustaistelijadiskurssissa korostuu urheilijoiden rooli aktivismin kulttuurin luojina. Joka tapauksessa ihmisoikeustaistelijadiskurssissa tuotetaan selvä kuva urheilumaailman muutoksesta:

”Japanissa alkoi tällä viikolla uusi olympia-aktivismin aika, kun Britannian naisten jalkapallojoukkue polvistui keskiviikkona kentällä ennen ottelun alkua. Polvistumalla he ilmaisivat vastustavansa rasismia.” (HS 24.7.2021b)

Katkelmassa Britannian naisten jalkapallomaajoukkueen rasisminvastainen ele representoidaan symbolisesti uuden aikakauden aluksi. Aineistosta löytyy useita vastaavia representaatioita, joissa muun muassa asiantuntijat korostavat urheilijoiden olevan entistä aktiivisempia poliittisesti. Uuden urheilija-aktivistien aikakauden representaatio on diskurssissa keskeinen. Diskurssia tuotetaan aikakauden muutoksen kuvailun lisäksi kuvaamalla henkilötasolla erilaisia urheilija-aktivisteja. Nämä urheilijat kuvataan vahvoina ja rohkeina hahmoina, jotka toimivat esitaistelijan roolissa, paremman maailman puolesta. Eräs urheilija-aktivistina kunnostautuneesta urheilijasta tehty juttu kuvaa sitä, kuinka diskurssi tuottaa kuvaa oikeudenmukaisuuden puolesta kamppailevasta toimijasta, joka haluaa aktiivisesti tehdä maailmasta paremman:

”’Oloni on mahtava, koska tiedän tämän inspiroivan niin monia. Monia nuoria tyttöjä, nuoria poikia ja monia seksuaalivähemmistöjen ihmisiä. Ihmisiä, jotka

ovat kamppailleet itsemurha-ajatusten kanssa. Ihmisiä, jotka ovat melkein antaneet periksi. Kyse ei ole vain minusta', Saunders sanoi.” (HS 3.8.2021c)

Jutun keskiössä oleva kuulantyyöntäjä Raven Saunders teki Tokion olympialaisten palkintojenjaossa näkyvän protestieleen ihmisoikeuksien puolesta. Hänen kommenttinsa representoi, kuinka urheilija itse haluaa olla aktivisti ja hakeutua esikuvan rooliin tarkoituksella. Protestoinnin on tarkoitus *inspiroida* hankalissa asemissa olevia ihmisiä. Saunders korostaa erityisesti sitä, että kyse ei ole vain hänestä itsestään. Hän haluaa edistää parempaa maailmaa laajemmin. Ihmisoikeustaistelijadiskurssissa urheilijoista piiryy kuva aktiivisina ja laajaa oikeudenmukaisuutta edesauttavina toimijoina – esitaistelijoina. Nämä esikuvalliset urheilijat haluavat itse ottaa ihmisoikeustaistelijan roolin.

Urheilijoiden äänen lisäksi diskurssia tuotetaan lukuisin asiantuntijakommentein, joissa korostetaan ihmisoikeuksiin liittyvää kulttuurin muutosta ja urheilijoiden roolin tärkeyttä. Toimittajilla on myös melko vahva rooli diskurssissa. He eivät tyydy vain neutraalin raportoijan rooliin, vaan asettuvat selkeästi kannattamaan ihmisoikeuksien puolesta taistelevia urheilijoita, nähdessä heidän toimintansa arvokkaana. Ylipäätään diskurssin luoma kuva ihmisoikeustaistelusta on varsin positiivinen. Urheilijat nähdään esikuvallisina roolimalleina, jotka ovat hyvällä asialla, edistämässä oikeudenmukaisuutta. Urheilijat esiintyvät diskurssissa vahvoina, omatahtoisina toimijoina, jotka eivät tyydy heille asetettuun rooliin olympiatapahtuman poliittisesti neutraaleina sirkusesiintyjinä. Ihmisoikeustaistelijadiskurssin yleispiirteet olen havainnollistanut taulukkoon 9.

TAULUKKO 9. Ihmisoikeustaistelijadiskurssin yleispiirteet.

Diskurssia tuottavat representaatiot	urheilun uusi aikakausi, urheilijat esitaistelijoina/aktiivisteina, oikeudenmukaisuuden puolesta taistelu
Juttutyypit	haastattelu (1), reportaasi (4), uutinen (5)
Keskeiset aiheet	aktivismi ja protestointi, ihmisoikeudet, turvallisuuspolitiikka
Äänet	asiantuntijat, urheilijat, toimittajat
Toimittajan rooli	melko vahva rooli, asettuu ihmisoikeustaistelijoiden puolelle, ei vain neutraali raportoija

6.3.5 Tahattoman aktivistin diskurssi

Ihmisoikeustaistelijadiskurssin lisäksi Tokion aineistosta erottuu eräs tätä diskurssia vahvasti sivuava, sille rinnakkainen puhetapa. Olen nimennyt tämän *tahattoman aktivistin diskurssiksi*. Ihmisoikeustaistelijadiskurssin tavoin tahattoman aktivistin diskurssissa käsitellään ihmisoikeuksien puolesta toimivia urheilijoita, mutta käsittelytapa on erilainen. Tahattoman aktivistin diskurssissa urheilija-aktivistin rooli representoidaan raskaana taakkana ja velvollisuutena. Urheilijat eivät asetu aktivistin ja esikuvan rooliin vapaaehtoisesti. Rooliin päädytään vastentahotoisesti. Esikuvan rooli asetetaan urheilijoille ulkoapäin, eivätkä urheilijat itse hamua tätä roolia, vaan pyrkivät siitä jopa kokonaan eroon. Diskurssia esiintyy kahdeksassa aineiston jutussa. Juttutyyppejen osalta se jakautuu yhteen haastatteluun, kahteen reportaasiin, yhteen taustajuttuun ja neljään uutiseen.

Myös tahattoman aktivistin diskurssissa luodaan kuvaa urheilijoiden esitaistelijan roolista, mutta kuva ei ole kovin positiivinen. Päinvastoin tämä rooli kuvataan diskurssissa useissa kohdin raskaaksi velvollisuudeksi. Parhaiten raskaan velvollisuuden representaation tuottamista diskurssissa kuvaa reportaasi otsikolla ”*Supertähtien raskas vastuu*” (HS 29.7.2021a). Jo jutun otsikko korostaa ”supertähtien” eli tunnettujen urheilijoiden *raskasta vastuuta*, joka liittyy juuri ihmisoikeustaisteluun. Jutussa luodaan kuva siitä, että urheilija ei voi keskittyä vain urheilemiseen, vaan hänen on lisäksi kannettava vastuunsa erityisesti urheilijoiden ihmisoikeuksien puolesta kamppailussa. Jutussa kuvataan muun muassa telinevoimistelija Simone Bilesin esimerkin kautta sitä, kuinka raskas taakka esitaistelijan rooli on:

”Biles kirjoitti Instagram-julkaisunsa kuvatekstissä, että hän tuntee ajoittain kannattelevansa koko maailman painoa. Bilesilta odotetaan kultamitaleja, mutta hän on saanut edustaa paljon muitakin asioita. Ihmisoikeudet urheilussa kiinnostavat ja urheilijat ovat päätyneet asiassa vetovastuuseen.” (HS 29.7.2021a)

Katkelman representaatio urheilijan raskaasta taakasta esikuva-asemaan liittyen on vahva. Biles on jutun mukaan itse kuvannut, että pahimmillaan hän tuntee *kannattelevansa koko maailman painoa*. Kielikuva tekee raskaan taakan representaatiosta hyvin konkreettisen. Katkelmasta käy ilmi, että urheilija ei voi keskittyä pelkkään urheiluun, vaan hänelle asetetaan muitakin vastuita. Tämä on eräs diskurssin oleellinen piirre. Taustalla vaikuttaa katkelman perusteella

ihmisoikeuksien kiinnostavuus urheilussa. Seurauksena urheilijat ovat joutuneet *vetovastuuseen*. Urheilijat eivät ole halunneet tai hakeutuneet tähän vastuuseen, vaan nimenomaan *päätyneet*.

Ihmisoikeuksiin liittyvän esikuvaroolin raskauden lisäksi diskurssissa korostuu tähän rooliin joutumisen tahattomuus ja jopa sattumanvaraisuus. Esimerkiksi olympiahistorian ensimmäisenä transnaisena painonnostossa kilpaillut Laurel Hubbard on aineiston perusteella päätenyt esikuvan rooliinsa vastentahtoisesti. Hubbardista tehdyssä jutussa, ”*Tokion kisojen puhutuin nainen*” (HS 3.8.2021a), hänestä ei piirry kovinkaan aktiivisen ihmisoikeustaistelijan kuvaa. Jutussa kerrotaan, kuinka Hubbard on vältellyt mediaa, suojellut yksityisyyttään ja korostanut haluavansa vain urheilla. Toimittaja kuvaa hänen esikuva-asemaansa seuraavasti: ”*Hubbardista tuli jonkinlainen esitaistelija – luultavasti vasten tahtoaan*” (HS 3.8.2021a). Tahattoman aktivistin representaatio ilmenee jutussa vahvana. Hubbard on jopa halunnut vältellä tätä aktivistin ”tehtävää”. Huolimatta vastentahtoisuudestaan Hubbard on kuitenkin jutun perusteella *esitaistelija*. Aktivistin rooli on diskurssille ominaiseen tyyliin asetettu hänelle ulkopuolelta. Samaan tapaan rakentuu myös Krystsina Tsimanouskajan aktivistin rooli, josta hän itse pyrkii sanoutumaan irti:

”Tsimanouskaja korosti Reutersin haastattelussa pysytelleensä aina kaukana politiikasta. Hän kertoi olevansa urheilija, joka ei edes ymmärrä mitään poliittisesta elämästä. ‘En allekirjoittanut kirjeitä tai osallistunut mihinkään mielenosoituksiin, enkä sanonut mitään Valko-Venäjän hallituksen vastaista’, hän kertoi.” (HS 6.8.2021)

Aineistossa korostetaan useissa kohdin, että valkovenäläinen Tsimanouskaja on arvostellut maajoukkueensa johtoa. Näin Tsimanouskaja on toiminut jonkinlaisena aktivistina omaan urheilutoimintaansa liittyen. Tsimanouskaja pyrkii kuitenkin katkelman perusteella sanoutumaan irti hänelle ulkoapäin sovitetusta poliittisen aktivistin roolistaan. Tsimanouskaja korostaa poliittista neutraaliuttaan kertomalla olevansa politiikan suhteen ymmärtämätön ummikko. Hän ilmoittaa, että ei ole toiminut millään tavalla hallitustaan vastaan. Tsimanouskaja vahvistaa poliittista neutraaliuttaan entisestään seuraavan kommentin myötä: ”*Yritän parhaani mukaan olla häiritsemättä politiikkaa.*” (HS 6.8.2021). Diskurssille ominaiseen tyyliin tässäkin esimerkissä korostuu se, kuinka urheilijat tahtoisivat vain keskittyä urheiluun, mutta heille ulkopuolelta asetetut roolit estävät tämän.

Tahattoman aktivistin diskurssin taustalla vaikuttaa jonkin verran asiantuntijan ääni. Ihmisoikeusjärjestöissä toimivat asiantuntijat korostavat diskurssissa aktivistin roolissa olevien urheilijoiden kantavan harteillaan raskasta vastuuta. Kaikkein vahvimmin diskurssia tuottavana äänenä esiintyvät kuitenkin urheilijat itse, epäsuorien ja suorien kommenttien kautta. Pikajuoksija Tsimanouskajan esimerkki kuvaa parhaiten sitä, kuinka urheilija pyrkii aktiivisesti eroon esikuvan roolistaan. Toimittajilla on keskeinen rooli asiantuntijoiden ja urheilijoiden kommenttien esittelijänä. Diskurssia tuotetaan myös jonkin verran toimittajien omien, suorien kommenttien kautta. Toimittajien rooli on siinä mielessä mielenkiintoinen, että toisaalta he ovat itse asettamassa urheilijoita esikuvan asemaan, mutta tässä diskurssissa he myös korostavat aseman epämiellyttävyyttä urheilijoille. Olen hahmotellut tahattoman aktivistin diskurssin yleispiirteet taulukkoon 10.

TAULUKKO 10. Tahattoman aktivistin diskurssin yleispiirteet.

Diskurssia tuottavat representaatiot	raskas vastuu, tahaton esikuva-asema, esikuvaroolin välttely
Juttutyypit	haastattelu (1), reportaasi (2) taustajuttu (1), uutinen (4)
Keskeiset aiheet	aktivismi ja protestointi, ihmisoikeudet, turvallisuuspolitiikka
Äänet	asiantuntijat, urheilijat, toimittajat
Toimittajan rooli	asiantuntijoiden ja urheilijoiden kommenttien avaaja, jonkin verran omia diskurssia tuottavia kannanottoja

6.4 Molemmista aineistoista muodostuvat diskurssit

Tässä alaluvussa avaan sellaiset diskurssit, jotka muodostuvat molemmista olympia-aineistoista. Näitä diskursseja on yhteensä neljä. Esittelen yleisesti kunkin diskurssin pääpiirteitä molempien aineistojen osalta. Lisäksi vertaan, millä tavalla diskurssi ja sen tuottaminen eroaa olympia-aineistojen välillä. Tarkkailen erityisesti sitä, onko toimittajan roolissa tapahtunut muutosta diskurssiin liittyen. Molemmista aineistoista muodostuvat diskurssit ovat: 1) konfliktidiskurssi, 2) kohtuuttomuusdiskurssi, 3) poliittisen instrumentin diskurssi sekä 4) uhkadiskurssi.

6.4.1 Konfliktidiskurssi

Sekä Barcelonan 1992 että Tokion 2020 olympia-aineistoista muodostuu selkeästi niin kutsuttua *konfliktidiskurssia*. Nimensä mukaisesti tätä diskurssia rakentavat aineiston sellaiset osat, joissa tuotetaan merkityksiä konfliktista. Diskurssi painottuu erilaisten tulenarkojen ja kiistanalaisten aiheiden ympärille. Yleisesti diskurssi muodostuu sellaisista representaatioista ja ilmauksista, jotka ovat tekstimassan yleisilmettä voimakkaampia, tunteikkaampia ja ilmaisevat jonkinlaista kiihvautta. Oleellinen piirre diskurssissa on kahden osapuolen välinen vastakkainasettelu. Tämä erottaa konfliktidiskurssin esimerkiksi luvuissa 6.3.2 sekä 6.3.3 esitellyistä syytely- ja puolusteludiskursseista, joissa ei synny yhtä suoraa vastakkainasettelutilannetta. Diskurssia esiintyy seitsemässä Barcelonan aineiston ja 17 Tokion aineiston jutussa. Juttutyyprien osalta diskurssia tuotetaan neljässä haastattelussa, kolmessa pakinassa ja kolumnissa, viidessä reportaasissa, yhdessä selostuksessa, kahdessa taustajutussa sekä yhdeksässä uutisessa.

Hyvänä esimerkkinä konfliktidiskurssin tuottamisesta voi mainita KOK:n puheenjohtaja Samaranchiin kohdistettuihin korruptiosyytöksiin liittyvän uutisen Barcelonan aineistossa. Jo jutun otsikko, ”*Samaranch puolustautui syytöksiä vastaan*” (HS 23.7.1992b), vihjaa konfliktitilanteesta.

”Kansainvälisen olympiakomitean (KOK) puheenjohtaja Juan Antonio Samaranch on aloittanut vastahyökkäyksen häntä ja KOK:ta vastaan esitettyjä syytöksiä vastaan. Samaranchin mukaan kateus ja tekopyhyys ovat KOK:n pahimmat viholliset, joita vastaan olympialiikkeen on taisteltava kaikin mahdollisin keinoin.” (HS 23.7.1992b)

Tekstikatkelman perusteella konflikti rakentuu Samaranchia, hänen edustamaansa KOK:ta ja koko olympialiikettä vastaan. Toisena osapuolena on epäpersoonallisesti *syyttäjät*. Lisäksi kiistan keskiössä oleva Samaranch kuvaa taiston osapuoleksi persoonattomia subjekteja – *kateus ja tekopyhyys*. Myöhemmin jutussa syyttäväksi osapuoleksi tarkentuu KOK:n korruptiosta kertova kirja ”*The Lords of the rings*”. Syyttävä ääni ei jutussa personoidu yhtä vahvasti kuin syytettynä oleva Samaranch ja KOK. Joka tapauksessa konflikti rakentuu jutussa syytettynä olevan Samaranchin ja syyttävänä osapuolena esitettyjen kirjan korruptiosyytösten välisen vuoropuhelun tuloksena. Konfliktidiskurssissa oleellista onkin, että kiistassa on aina kaksi vastakkain asettuvaa osapuolta. Konfliktia selkeästi representoivana ilmauksena voi pitää katkelman

sanavalintaa *vastahyökkäys*. Kyseessä on aktiivinen *taistelu*. Juuri tällaiset voimakkaat, tunnepitoiset ja kiivasta latausta sisältävät ilmaukset rakentavat konfliktidiskurssia aineistossa.

Tokion 2020 aineistosta voi nostaa esiin maailman antidopingtoimisto Wadan ja KOK:n välisen konfliktin, jota käsitellään jutussa ”*Tšaikovski soikoon*” (HS 1.8.2021). Jutussa tarkastellaan sitä, ovatko KOK:n asettamat sanktiot räikeitä dopingrikkeitä tehneelle Venäjälle olleet riittäviä. Konfliktissa Wada vaatii Venäjälle kovempia sanktioita ja syyttää KOK:ta liian kevyestä rangaistuksesta. Wadan entinen pääsihteeri Harri Syväsalmi asettuu antidopingtoimiston puolelle ja esittää useita konfliktidiskurssia tuottavia syytöksiä KOK:ta vastaan. Myös toimittaja esittää jutussa Wadaa ja Syväsalmea tukevia huomioita, asettuen konfliktissa Wadan puolelle. Toimittaja esimerkiksi kuvaa Venäjän Sotšin 2014 olympialaisten dopingrikkeiden olleen ”*yksi urheiluhistorian suurimmista ja härskeimmistä dopinghuijauksista*” (HS 1.8.2021). Ylipäättään KOK:n ääni vastakkainasettelun toisena osapuolena jää jutussa vähäisempään asemaan, mikä korostaa asettumista Wadan kannalle kiistassa.

Konfliktidiskurssi muodostuu Barcelonan aineistossa tyyliltään neutraaleissa uutisjutuissa, joissa toimittajan rooli on toimia objektiivisena informaation välittäjänä. On melko yllättävää, että hyvin kiistanalaisia juttuaiheita käsitellään aineistossa kovin neutraalilla tyylillä, toimittajan ääni häivyttäen. Esimerkiksi KOK:hon kohdistettuja korruptiosyytöksiä koskevan uutisen lisäksi aihetta olisi voitu käsitellä tyyliltään vähemmän neutraalissa jutussa, jossa korruptiosyytöksiä ja niiden paikkaansa pitävyyttä olisi avattu syvällisesti, ja olisi mahdollisesti jopa asetuttu konfliktissa toisen osapuolen kannalle. Toki uutisjutussakin toimittajan rooli on siinä mielessä keskeinen, että hän kykenee alleviivaamaan konfliktia rakentamalla jutun vahvasti kiistan osapuolien vuoropuhelun varaan. Tämä onkin tyypillinen tapa tuottaa konfliktidiskurssia erityisesti Barcelonan aineistossa. Kiistan osapuolet ovat keskiössä, kun taas toimittaja tyytyy kiistan neutraalin ylöskirjaajan rooliin. On silti tärkeää huomata, että toimittajan sanavalinnat ja kiistan kuvailu ovat keskeisiä tekijöitä diskurssin taustalla. Konfliktin osapuolet muun muassa *uhkailevat, kamppailevat, taistelevat ja kiistelevät*.

Tokion aineistosta muodostuvasta konfliktidiskurssista erottuu kaksi Barcelonan vastaavasta poikkeavaa piirrettä. Ensimmäinen näistä liittyy urheilijoihin. Suuressa osassa Tokion aineiston juttuja konfliktidiskurssi rakentuu sellaisten konfliktitilanteiden ympärille, joissa urheilija on yksi konfliktin osapuoli. Yksittäiset urheilijat tai useampi urheilija yhdessä haastavat esimerkiksi olympialaisten järjestäjiä, KOK:ta tai jotakin muuta valta-asemassa olevaa tahoa. Tämä

kertoo siitä, että Tokion aineistossa urheilijat esitetään selvästi vahvempina ja aktiivisempina toimijoina, jotka eivät ole ainoastaan urheilusuorituksen tekijöitä (ks. luvut 6.3.4 ja 6.3.5). Toinen Tokion aineiston konfliktidiskurssia tuottavien osien ero Barcelonan vastaaviin liittyy toimittajan rooliin. Myös Tokion aineistossa toimittaja on pääosin konfliktitilanteiden neutraali raportoiija, mutta aineistosta erottuu lisäksi sellaisia kohtia, joissa toimittaja asettuu suoraan tai epäsuorasti toisen konfliktin osapuolen kannalle. Tokion aineistossa toimittajan ääni on siis vahvempi konfliktidiskurssiin liittyen. Diskurssin yleispiirteet olen hahmotellut taulukkoon 11.

TAULUKKO 11. Konfliktidiskurssin yleispiirteet.

Diskurssia tuottavat representaatiot	raivokkuus/viha, taistelu, uhkailu, vastakkainasettelu
Juttutyypit	haastattelu (4), pakina/kolumni (3), reportaasi (5), selostus (1), taustajuttu (2), uutinen (9)
Keskeiset aiheet	aktivismi ja protestointi, korruptio, ihmisoikeudet, kansallinen identiteetti, kansainvälinen politiikka
Äänet	konfliktin osapuolet, toimittajat
Toimittajan rooli	enimmäkseen neutraali raportointi, Barcelonan aineistossa heikko oma ääni, Tokion aineistossa enemmän omaa ääntä

6.4.2 Kohtuuttomuusdiskurssi

Barcelonan ja Tokion aineistoista erottuu selkeästi yksi erityisen kriittistä puhetapaa olympialaisista tuottava diskurssi, jonka olen nimennyt *kohtuuttomuusdiskurssiksi*. Tämän diskurssin taustalla vaikuttaa vahvasti toimittajan kriittinen ääni. Diskurssia tuotetaan erityisesti olympialaisten taloudelliseen kohtuuttomuuteen ja tuhlailuun liittyen. Myös olympialaisten kansallisen merkittävyyden ylikorostamisen kritiikki näkyy diskurssissa Barcelonan aineiston osalta. Tässä kohtaa diskurssilla on selkeitä yhtymäkohtia poliittisen instrumentin diskurssiin (luku 6.4.3). Diskurssissa esiintyy myös jonkin verran olympialaisten liioiteltua turvallisuuspolitiikkaa kritisoivia representaatioita. Kohtuuttomuusdiskurssia tuotetaan seitsemässä Barcelonan ja kuudessa Tokion aineiston jutussa. Juttutyypit jakautuvat kahteen haastatteluun, neljään pakinaan ja kolumniin, kolmeen pääkirjoitukseen, yhteen reportaasiin, yhteen selostukseen sekä kahteen uutiseen.

Esimerkkinä olympialaisten taloudelliseen ongelmallisuuteen liittyvästä kohtuuttomuusdiskurssin tuottamisesta voidaan mainita Barcelonan olympialaisten päätyttyä julkaistu

pääkirjoitus ”*Olympialaisten tilinpäätös*” (HS 10.8.1992a). Tässä jutussa olympialaisista piirretään kuvaa liian kaupallistettuna ja tuotteistettuna tapahtumana. Kaupallisuus rinnastetaan jutussa muun muassa dopingin käyttöön, mikä tuottaa vahvaa representaatiota kaupallistumisesta ongelmana.

”Kaupallisuudelle KOK antoi pikkusormensa jo ajat sitten, ja nyt se on vienyt koko käden.” (HS 10.8.1992a)

Tämä ote tiivistää hyvin pääkirjoituksen sisältämän keskeisen viestin. Sen mukaan rahan mahti on kasvanut liian suureksi olympialiikkeessä. Kritiikkiä liian syvästä kaupallisuudesta ja rahan mahdista perustellaan jutussa muun muassa sillä, että olympialaisten vuoden 1996 satavuotiskisat on päätetty järjestää Atlantassa Ateenan sijaan. Taloudellisten voittojen tavoittelu on korvannut perinteet. Diskurssin tuottamalle rahan mahdin kritiikille löytyy vastakaikua myös tutkimuskirjallisuudesta, jossa on käsitelty ja kritisoitu olympialaisten vahvaa kaupallistumista (ks. esim. Cha 2008, 31–32, 111, 114–116; Hargreaves 2000, 142; Zimbalist 2017b). Pääkirjoituksen lopuksi olympialaisten talouteen vihjataan liittyvän myös korruptiota, mutta tähän aiheeseen ei esitetä vahvoja perusteluita eikä siihen syvennyttä tarkemmin. Joka tapauksessa representointi olympialaisten vahvasti ongelmallisesta kaupallisuudesta on jutussa todella vahva.

Vastaavana esimerkkinä voi nostaa esiin Tokion olympialaisten avajaispäivänä julkaistun pääkirjoituksen ”*Olympiatuotteen myynti takkuua*” (HS 23.7.2021a). Tässä jutussa olympiatuotetta suomitaan kriittisin sanankääntein:

”Kisat tapaavat jättää jälkeensä aavekaupunkeja, tyhjiä urheiluareenoita ja laskun. Tokion kisojen tuottamista kuluista iso osa jää japanilaisten maksettavaksi. Olympialaisista on tullut liian iso ja liian kallis tapahtuma.” (HS 23.7.2021a)

Katkelmassa esitetty kritiikki olympialaisten kohtuuttomuudesta on suora ja selkeä. Se on lisäksi linjassa aiheesta tehdyn tutkimuksen kanssa, sillä tutkijatkin ovat todenneet olympialaisten jättävän jälkeensä käyttämättömiä stadioneja ja suuren laskun (ks. Barbassa 2017). Myös kritiikki taloudellisen taakan kasautumisesta paikallisen kansan kontolle pitää paikkansa (ks. esim. Boykoff 2021; Boykoff 2014, 100–102; Lenskyj 2002, 229). Pääkirjoituksessa esitetään siis suoraa ja vahvaa olympiakritiikkiä, jolle löytyy lisäksi vankat tieteelliset perusteet.

Tokion aineistossa esiintyy myös useampia asiantuntijoiden lausuntoja, jotka tuottavat kohtuuttomuusdiskurssia. Oxfordin yliopiston tutkijaa lainaava uutinen, ”*Tutkija: Tokion kisat voivat olla historian kalleimmat*” (HS 24.7.2021c), representoi jo otsikkotasolla olympialaisten taloudellista kohtuuttomuutta. Jutussa esitetään, että Tokion olympialaisten kustannukset olisivat lähemmäs 30 miljardia dollaria. Lewisin (2021) mukaan Tokion olympialaisten kustannusten on arvioitu olevan 13–20 miljardin dollarin luokkaa. Joka tapauksessa kisojen hintalappu on ollut erittäin korkea. Jutun asiantuntijana esiintyvä Alexander Budzier toteaa olympialaisten järjestämisen hintaluokan olevan *hulluutta*, mikä on oiva esimerkki kohtuuttomuusdiskurssin tuottamisesta.

Kohtuuttomuusdiskurssia tuotetaan Barcelonan aineistossa mielenkiintoisella tavalla myös kansallistunteen kohotukseen liittyen. Olympialaisten kansallistunnetta kohottavaan vaikutukseen suhtaudutaan diskurssissa kriittisesti. Sitä pidetään liioiteltuna ja jopa hysteerisenä. Eräässä pakinassa (HS 31.7.1992) ivataan ironiseen tyyliin olympialaisia seuraavaa väestöä. Heidän suhtautumistaan olympialaisiin kuvataan muun muassa *puoliuskonnolliseksi* ja *paatokselliseksi*. Tällainen teksti tuottaa representaatiota olympialaisista kansaa liiaksi asti liikuttavana tapahtumana. Toimittajan kriittisyys ei kuitenkaan ole vakavamielistä, vaan humoristista. Kansallistunteen ylittävyyttä kritisoivaa representaatiota syntyy myös kolumnissa, jossa toimittaja kritisoi suomalaisten liiallisiin mittoihin yltyvää mitalinhimoa ja toivoo urheiluyhteisön ymmärtävän urheilun tarjoavan elämyksiä ”*myös kansallistunteen ja mitalitilastojen ulkopuolelta*” (HS 6.8.1992b). Keskeisenä viestinä on se, että olympialaisia pitäisi kyetä katsomaan kansalliskiihkon sijaan maltillisemmin ja laajemmin silmäaloin. Tämä on esimerkki sellaisesta diskurssin tuottamisesta, jossa toimittaja ottaa jopa lukijaa nuhtelevan roolin ja pyrkii vaikuttamaan hänen tapaansa katsella olympialaisia. Kohtuuttomuusdiskurssiin liittyy pyrkimys vaikuttaa lukijan ajatteluun. Liioitellun kansalliskiihkon kritisointiin liittyy myös selkeä ristiriita. HS:n vahvasti menestyseskeinen ja -nälkäinen uutisointi olympialaisista on ilman muuta osaltaan kiihdyttämässä kansan paatoksellista suhtautumista olympialaisiin. Toimittajat kuitenkin kohdistavat kritiikkinsä ainoastaan urheiluyhteisön suuntaan, ymmärtämättä omaa rooliaan kritisoidunsa problematiikan taustalla.

Diskurssiin liittyy myös representaatioita, joissa olympialaisten turvatoimista tuotetaan kuvaa liiallisiin mittoihin kasvaneina. Eräässä Barcelonan aineiston jutussa mainitaan, että Katalonian paikalliset asukkaat ”*ovat pitäneet turvatoimia liioiteltuina*” (HS 26.7.1992a). Myös Tokion

aineistossa esiintyy representaatioita, joissa koronapandemiasta johtuvia turvallisuustoimia pidetään osin kohtuuttomina. Tämä representaatio ei kuitenkaan esiinny aineistossa yhtä vahvasti kuin olympialaisten liialliseen kaupallisuuteen, tuhlailuun ja liioiteltuun kansalliskiihkoon liittyvät representaatiot. Olympialaisten turvatoimien mittaluokan kritiikki kuitenkin lukeutuu selkeästi olympialaisten kohtuuttomuusdiskurssiin, sillä myös siinä olympialaisista tuotetaan puhetapaa ongelmallisena ja kohtuuttomiin mittoihin kasvaneena tapahtumana. Myös tutkimuskirjallisuudessa olympialaisten turvatoimia on pidetty liioiteltuina (ks. esim. Boykoff 2017a; Houlihan & Giulianotti 2012; Lenskyj 2002, 51–52).

Kohtuuttomuusdiskurssia voi pitää erityisen mielenkiintoisena, sillä siinä olympialaisista piiryy aiheeseen liittyvän tutkimuksen tavoin kuva monin tavoin ongelmallisena tapahtumana. Vahvalla toimittajan äänellä rakennettu diskurssi tuottaa olympialaisista ei-konventionaalista, erityisesti Barcelonan muusta aineistosta poikkeavaa, puhetapaa. Kohtuuttomuusdiskurssissa toimittajat ovat ottaneet riittävää kriittistä etäisyyttä olympiatapahtumaan ja kommentoivat sitä tuotteen tukijan ja kannattajan sijaan arvostelijan roolissa. Aineistojen osalta selkein yhtäläisyys kohtuuttomuusdiskurssissa on kritiikin kohde. Molemmissa aineistoissa se kohdistuu erityisesti olympialaisten taloudellisen kohtuuttomuuden ympärille. Barcelonan aineistossa esiintyvää liioitellun kansallistunteen kritiikkiä ei Tokion aineistossa kuitenkaan esiinny. Lisäksi Barcelonan aineistossa diskurssi rakentuu selkeämmin toimittajavetoisesti, ja Barcelonan olympialaisista kirjoittavien toimittajien kritiikki ei ole aivan yhtä asiapitoista kuin Tokion ki-soista kirjoittavien toimittajien. Barcelonan olympialaisista kirjoittavat toimittajat käyttävät kritiikin tehokeinona esimerkiksi ironiaa, jossa olympialaisten kohtuuttomuuteen suhtaudutaan jopa ilkkurisesti. Tokion aineistossa toimittajat vetoavat kohtuuttomuuskritiikissään olympialaisista tiedettyyn faktatietoon. Lisäksi Tokion aineistossa toimittajat ovat tarjonneet kriittisen äänen myös asiantuntijoille. Asiantuntijoiden hyödyntäminen Tokion aineistossa lisää uutisoinnin uskottavuutta ja näin myös vahvistaa diskurssin vaikuttavuutta.

Juttutyyprien näkökulmasta kohtuuttomuusdiskurssia tuotetaan enimmäkseen sellaisissa jutuissa, joissa toimittajan on mahdollista ilmaista mielipiteensä käsitellyistä aiheista. Tämä kertoo siitä, kuinka paljon juttutyypillä on merkitystä diskurssien taustalla, erityisesti kriittisen puhettavan esiintymiseen liittyen. Kohtuuttomuusdiskurssi kuvaa hyvin sitä, kuinka toimittaja voi omaa ajatteluaan esiin tuomalla vaikuttaa lukijan mielipiteisiin ja olympialaisista muodostuviin puhetapoihin. Toki diskurssi on aineistomassaan ja muihin aineistoista muodostuneisiin diskursseihin suhteutettuna melko pieni, mikä ilman muuta vähentää sen mahdollisuuksia

vaikuttaa lukijan ajatteluun ja muuttaa puhetapoja olympialaisista. Havainnollistan kohtuuttomuusdiskurssin yleispiirteitä taulukossa 12.

TAULUKKO 12. Kohtuuttomuusdiskurssin yleispiirteet.

Diskurssia tuottavat representaatiot	olympialaisten ongelmallisuus, kohtuuttomuus, rahan mahti, tuhailu, liioiteltu kansalliskiihko
Juttutyypit	haastattelu (2), pakina/kolumni (4), pääkirjoitus (3), reportaasi (1), selostus (1), uutinen (2)
Keskeiset aiheet	kansallinen identiteetti, talouspolitiikka, turvallisuuspolitiikka
Äänet	toimittajat, paikalliset, Tokion aineistossa asiantuntijat
Toimittajan rooli	keskeinen rooli ja vahva oma ääni, kriittinen suhtautuminen olympialaisiin, ei-konventionaalinen puhetapa

6.4.3 Poliittisen instrumentin diskurssi

Eräs Barcelonan ja Tokion aineistoissa selkeänä esiintyvä diskurssi liittyy olympialaisten hyväksikäyttöön poliittisena välineenä. Olen nimennyt tämän *poliittisen instrumentin diskurssiksi*. Tässä diskurssissa jokin ulkopuolinen taho, tyypillisimmin poliitikko, hyödyntää ja hyväksikäyttää olympialaisia jonkin poliittisen tavoitteen edistämiseen, esimerkiksi oman poliittisen tai taloudellisen asemansa parantamiseen. Myös järjestäjää esiintyy diskurssissa erittäin vahvana toimijana ja poliittisena hyötyjänä. Olympialaisilla ja olympialiikkeellä ei kuitenkaan ole vahvaa toimijuutta diskurssissa. Olympialaisten rooli diskurssissa on toimia politiikan teon alustana ”hyväksikäyttäjille”. Diskurssia esiintyy peräti 17 Barcelonan ja 12 Tokion aineiston jutussa. Juttutyyppejen osalta diskurssi jakautuu neljään haastatteluun, viiteen pakinaan ja kolumniin, kahteen pääkirjoitukseen, kuuteen reportaasiin, kolmeen selostukseen, yhteen taustajuttuun sekä kahdeksaan uutiseen.

Tyypillisimmin poliittisen instrumentin diskurssi näyttäytyy poliitikkojen kautta. Lukuisissa aineiston osissa tuodaan esiin, kuinka eri maiden poliitikot näkyvät olympialaisten näyttämöillä. Seuraava ote kuvaa hyvin sitä, kuinka diskurssia tuotetaan:

”Olympialaisten julkisuutta käyttää hyväkseen myös mustien vapautusliikkeen ANC:n johtaja Nelson Mandela, joka saapui perjantaina Barcelonaan.” (HS 25.7.1992b)

Katkelmassa mainitaan suoraan, että poliittinen vaikuttaja Mandela *käyttää* olympialaisia *hyväkseen*. Diskurssia tuotetaan erilaisilla, suorilla ja epäsuorilla olympialaisten hyväksikäytön kuvauksilla. Katkelman keskeinen sanoma on se, että Mandela on saapunut olympialaisiin omien poliittisten tarkoitusperiensä edistäminen mielessä, ei urheilufanina. Oleellista diskursseissa on myös se, että siinä korostetaan olympialaisten tarjoamaa alustaa politiikan teon välineenä. Katkelman alussa mainitaan tähän liittyen olympialaisten mahdollistama *julkisuus*. Poliitikkojen olympialaisten hyväksikäyttöä representoidaan kuitenkin enemmän epäsuoralla tyyllillä:

”Japanilaiset isännöivät esimerkiksi Yhdysvalloista saapunutta presidentin puolisoa Jill Bidenia ja Ranskan presidenttiä Emmanuel Macronia. Suomesta paikalla oli urheiluministeri Antti Kurvinen (kesk).” (HS 24.7.2021a)

Tässä katkelmassa ei edellisen tavoin sanota suoraan, että poliitikot hyväksikäyttävät olympialaisten julkisuutta. Katkelma kuitenkin representoi epäsuorasti, että poliitikot esiintyvät mielellään olympialaisten tarjoamalla näyttämöllä. Poliitikkojen luettelemisen lisäksi katkelmassa kerrotaan, että Japani *isännöi* mainittuja vieraita eli tarjoaa poliittisille toimijoille heitä hyödyttävän näkyvyyden alustan. Huomionarvoista on, että mainitut *arvovieraat* ovat saapuneet Tokioon koronapandemiasta huolimatta eli he ovat kokeneet paikalle saapumisen tärkeäksi. Vastaavantyyppisiä, epäsuoralla tyyllillä olympialaisten poliittista hyödyntämistä representoivia otteita on molemmissa aineistoissa paljon, ja niitä esiintyy selvästi useammin kuin suoraa ja kriittistä representointia. Erityisesti espanjan kuningas saa Barcelonan aineistossa huomattavan paljon olympialaisten julkisuuden hyödyntämiseen liittyvää, pääosin kritiikitöntä palstatilaa osakseen. Seuraava katkelma on uutisesta, jonka otsikko, *”Juan Carlosin suuri hetki”* (HS 27.7.1992b), jo representoi olympialaisten merkittävyyttä ja arvoa kuninkaalle.

”Barcelonan kisojen avajaiset olivat menestys Juan Carlosille ja kuningasperheelle... ...Urheilu on Juan Carlosille myös helppo tapa lähestyä kansaa”. (HS 27.7.1992b)

Tämä katkelma kuvaa hyvin sitä, kuinka diskurssia tuotetaan korostamalla olympialaisten tarjoamaa julkisuutta ja sen arvokkuutta poliitikoille. Diskurssissa korostuu vahvasti juuri Espanjan kuninkaan näkyminen ja kuuluminen olympianäyttämöllä. Avajaiset ovat olleet *menestys* kuninkaalle ja hänen perheelleen. Myös tutkimuskirjallisuudessa on korostettu sitä, kuinka nimenomaan olympialaisten seremoniat tarjoavat järjestäjämälle ja poliitikoille oivan alustan oman poliittisen statuksen pönkitykseen (ks. Chade 2017). Lisäksi katkelmassa korostetaan urheilun olevan Carlosille *tapa lähestyä kansaa*. Näin olympialaisten instrumentaalisuus konkretisoituu. Olympialaisten tarjoama julkisuus on nimenomaan hallinnollinen väline kuninkaalle, joka pääsee urheilutapahtuman avulla lähemmäksi hallitsemaansa kansaa. Poliittisen instrumentin diskurssissa olympialaiset ovat vallanpitäjille keino vahvistaa valtansa legitimizeettiä. Vastaavaa poliittisen instrumentin diskurssiin liittyvää, vallan legitimizeettiä vahvistavaa, representaatiota esiintyy Barcelonan aineistossa myös suomalaisesta näkökulmasta. Suomen tasavallan presidentti Mauno Koivisto mainitaan useamman kerran suomalaisten olympiamitalistien onnittelijana ja kahvittajana. Koivistoon liittyvät poliittisen instrumentin diskurssin representaatiot ovat tyyliltään kritiikittömiä.

Tokion aineistossa kulttuuri- ja urheiluministeri Antti Kurvisen saapuminen olympialaisiin kesken koronapandemian saa toimittajat myös kyseenalaistamaan tilanteen. Kurvisen kisamatkasta tehdyssä jutussa toimittaja luonnehtii Kurvisen päätöstä lähteä olympialaisiin *yllättäväksi*, sillä monet muut kutsuvieraat ovat jättäneet kisamatkan väliin (HS 22.7.2021). Kovin vahvaa kritiikkiä Kurvinen ei kuitenkaan saa osakseen. Kurvinen itse perustelee matkustuspäätöstään seuraavasti:

”Koska presidentti ja pääministeri eivät tällä kertaa matkusta kisoihin, niin on minun tehtäväni edustaa Suomen valtionjohtoa paikan päällä”, Kurvinen vahvisti.” (HS 22.7.2021)

Tässä kommentissa Kurvinen itse tuottaa poliittisen instrumentin diskurssia, sillä hän kertoo paikan päälle saapumisen olevan edustustehtävä. Olympialaiset tarjoavat alustan myös laajemman kansainvälisen diplomatian edistämiseen (ks. Cha 2008, 147). Kurvinen kokee olevansa paikalla nimenomaan Suomen edustajana kansainvälisessä tapahtumassa.

Poliitikkojen lisäksi urheilijat näyttäytyvät diskurssissa olympialaisten välineellistäjinä. Barcelonan aineistossa tämä näkyy olympialaisia ja rahaa käsittelevissä jutuissa, joissa tuodaan esiin

urheilijoiden saamia rahapalkkioita ja mitalibonuksia. Esimerkiksi juttu, ”*Olympiamitalilla miljoonäriksi*” (HS 8.8.1992b), tuottaa jo otsikkotasolla vahvaa representaatiota olympialaisten tarjoamasta taloudellisesta hyödystä urheilijalle. Jutussa esitellään eri maiden olympiaurheilijoiden saavuttamia suuria rahapalkkioita ja esimerkiksi barcelonalaisen pankin tarjoamaa ”*miljoonan dollarin eläkettä jokaiselle Espanjan kultamitalistille*.” Tokion aineistossa urheilijoihin liittyvää poliittisen instrumentin diskurssia tuotetaan vahvasti urheilijoiden ihmisoikeusaktivismiin liittyen. Olympialaiset representoivat politiikan teon areenana, jota hyödyntämällä urheilijat voivat edistää ihmisoikeuksia (ks. luku 6.3.4).

Poliittisen instrumentin diskurssissa molemmissa aineistossa vahvana piirteenä esiintyy järjestäjämaan ja -kaupungin markkinointia sekä matkailumainontaa kommentoivaa representaatiota. Olympialaisten seremoniat tarjoavat erinomaisen alustan kansallisen imagopoliitiikan edistämiseen ja turismia lisäävään kaupunkimarkkinointiin, mikä on näkynyt vahvasti niin Barcelonan kuin Tokionkin olympialaisissa (Boykoff 2021; Kennet & Moragas 2005; Saito 2021). Esimerkkinä kyseiseen tematiikkaan liittyvien merkityksien tuottamisesta voidaan mainita Barcelonan kisojen avajaisia käsittelevä juttu ”*Avajaiset olivat symbolista matkailumainontaa*” (HS 27.7.1992a). Juttu representoi vahvasti sitä, kuinka olympialaisten avajaiset välineellistään imagopoliittisiin tarkoituksiin, tässä tapauksessa erityisesti Barcelonan kaupungin turismin edistäminen mielessä. Vastaavalla tavalla Tokion aineistossa tuodaan ilmi, että Japanilla oli kisoihin liittyviä kansallisen imagopoliitiikan tavoitteita:

”Tokion olympialaisten piti olla näyteikkuna maailmalle siitä, miten Japani ja erityisesti Fukushiman prefektuuri ovat toipuneet vuosikymmenen takaisesta maanjäristyksestä, tsunamista ja ydinonnettomuudesta.” (HS 31.7.2021a)

Edellä esitellyissä esimerkeissä korostuvat järjestäjämaan ulkopoliittinen tavoitteellisuus olympialaisiin liittyen. Tämän lisäksi diskurssissa korostuu myös järjestäjämaan sisäinen, kansallisen identiteetin pönkitys. Useissa jutuissa mainitaan, kuinka espanjalaiset tai japanilaiset urheilijat ovat saavuttaneet mittavia määriä mitaleita. Tällainen uutisointi kuvastaa olympialaisten kansallista merkittävyyttä ja urheilumenestyksen keskeistä roolia. Tähän liittyvät representaatiot ovat enimmäkseen kritiikittömiä, eikä niissä ole kyseenalaistettu kansallisvaltioiden keskinäisen mitalikamppailun mielekkyyttä tai pohdittu sen perimmäistä tarkoitusta. Eräässä Barcelonan aineiston kolumnissa kuitenkin myös kritisoidaan olympialaisiin liittyvää kansallista mitalinnälkää suomalaisesta näkökulmasta:

”Suomessa on jo vuosikymmenien ajan laskettu hillittömällä innolla mitaleita. Tuntuu kuin urheilumitalit olisivat koko kansakunnan olemassaolon kohtalonkysymys.” (HS 6.8.1992b)

Katkelma on hyvä esimerkki siitä, kuinka poliittisen instrumentin diskurssia tuotetaan myös kriittisellä otteella. Toimittaja ”paljastaa” lukijalle, että olympiamitaleilla on selvästi välineellinen merkitys. Olympiamitalit on valjastettu kansallisen itsetunnon kohottajiksi. Toimittaja suhtautuu tähän seikkaan hyvin kriittisesti. Hän piikittelee suomalaista, *hillitöntä*, mitalinjanoa. Katkelma representoi vahvasti sitä, kuinka urheilumitaleille on säilytetty toimittajan mielestä liikaa painoarvoa, ja niistä on tullut jopa *koko kansakunnan olemassaolon kohtalonkysymys*. Kohtuuttomuusdiskurssin (ks. luku 6.4.2) liioitellun kansalliskiihkon kritiikin tapaan toimittajat eivät kuitenkaan reflektoi omaa rooliaan olympiamenestyksen välineellistämisen taustalla.

Poliittisen instrumentin diskurssia tuotetaan aineistossa kahdella tavalla. Tyypillisempi tapa on tyyliltään kritiikitön ja raportoiva. Monissa kohtaa aineistoa mainitaan, kuinka jokin korkean profiilin poliitikko on näyttäytynyt olympialaisissa. Poliitikkojen esiintymisen tarkoitusperiä ei lähdetä avaamaan tai analysoimaan. Samalla tapaa useissa jutuissa käsitellään myös kansallistunteen kohottamista. Niissä tuotetaan epäsuoralla tyylillä representaatiota siitä, kuinka olympialaiset toimivat kansallisen identiteetin pönkittämisen välineenä, mutta aihetta ei avata kriittisesti. Erityisesti järjestäjämaiden mitalimenestyksestä uutisointi on tyypillinen esimerkki tällaisen diskurssin tuottamisesta. Se vahvistaa entisestään olympialaisten tarjoamia mahdollisuuksia eri tahojen intressien edistämiseen. Esimerkiksi useat poliitikot saavat HS:n olympia-uutisoinnissa mukavasti kritiikitöntä palstatilaa, jossa mainitaan heidän olleen paikan päällä urheilukatsomossa. Tällaisessa uutisoinnissa olympialaisten välineellisyys ilmenee rivien välissä, diskurssia tuotetaan epäsuorasti, ja journalismi toimii valtarakenteiden paljastajan sijaan niiden ylläpitäjänä ja vahvistajana.

Diskurssia ei kuitenkaan tuoteta ainoastaan kritiikittömällä ja epäsuoralla otteella. Useassa jutussa olympialaisten välineellistämiseen suhtaudutaan selkeällä kriittisyydellä. Nämä jutut eivät toimi ainoastaan olympialaisten välineellistämisen jatkeena ja edistäjänä, vaan jutuissa paljastetaan eri tahojen todellisia tarkoitusperiä ja niitä jopa arvostellaan, kuten avaamassani Suomen kansan mitaliodotuksia käsittelevässä jutussa tehdään. Tällainen toimittajien ääntä esiin tuova kriittinen representointi jää kuitenkin poliittisen instrumentin diskurssissa pienempään

rooliin kuin kritiikitön kuvailu. Juttutyyppejen osalta kritiikitön raportointi keskittyy luonnollisesti erityisesti uutisjuttuihin ja kriittisempi ote mielipideteksteihin eli pakinoihin ja kolumneihin sekä pääkirjoituksiin.

Aineistojen välillä ei tässä diskurssissa esiinny suuria eroavaisuuksia. Poliittisen instrumentin diskurssi onkin molemmissa aineistoissa esiintyvistä diskursseista tyyliään vähiten muuttunut. Isoin ero liittyy siihen, että Tokion kisat on käyty koronapandemian keskellä, mikä on ilman muuta vaikuttanut olympialaisten poliittisen hyödyntämisen mahdollisuuksiin. Diskurssiin liittyviä representaatioita esiintyykin Tokion aineistossa vähemmän. Lisäksi useissa kohdissa tuodaan esiin, että Japanin imagopoliittiset tavoitteet eivät ole täyttyneet, sillä koronapandemia on estänyt yleisön saapumisen paikan päälle. Tämä heikentää kisojen välistä journalistisen tyylin vertailumahdollisuutta poliittisen instrumentin diskurssin kohdalla. Kisat ovat olleet luonteeltaan erilaiset, eikä Tokio ole tarjonnut normaalioloissa käytyihin olympialaisiin verrattavia mahdollisuuksia hyväksikäyttää tapahtumaa eri tarkoituksiin. Yhtenä muissakin diskursseissa esiintyvänä eroavaisuutena ilmenee kuitenkin se, että Tokion aineistossa diskurssia tuotetaan moniäänisemmin, ja ääneen pääsee toimittajien ja poliitikkojen lisäksi muutama paikallinen sekä urheilija. Olen havainnollistanut poliittisen instrumentin diskurssin yleispiirteitä taulukossa 13.

TAULUKKO 13. Poliittisen instrumentin diskurssin yleispiirteet.

Diskurssia tuottavat representaatiot	olympialaisten hyväksikäyttö, välineellistäminen, statusaseman pönkitys, kansallinen markkinointi
Juttutyypit	haastattelu (4), pakina/kolumni (5), pääkirjoitus (2), reportaasi (6), selostus (3), taustajuttu (1), uutinen (8)
Keskeiset aiheet	imagopolitiikka, ihmisoikeudet, kansallinen identiteetti, poliitikot, talouspolitiikka
Äänet	poliitikot, toimittajat, Tokion aineistossa myös paikalliset ja urheilijat
Toimittajan rooli	toimittajan keskeinen rooli, enimmäkseen kritiikitön raportointi ja vaimea oma ääni, paikoin kriittistä ja omaäänistä

6.4.4 Uhkadiskurssi

Barcelonan ja Tokion aineistoista muodostuu eräs olympialaisten turvallisuuspolitiikkaan liittyvä ja selkeästi erottuva diskurssi. Olen nimennyt tämän *uhkadiskurssiksi*. Diskurssissa representoidaan erilaista vaaraa ja uhkaa, jota olympialaisiin liittyy. Diskurssi kiinnittyy vahvasti olympialaisten turvatoimia käsitteleviin aineiston osiin. Diskurssissa turvallisuudesta tuotetaan konkreettinen ja todellinen kuva. Barcelonan aineistossa diskurssi liittyy erityisesti terrorismin uhkaan ja Tokion aineistossa puolestaan koronapandemiaan liittyvään turvallisuushkaan sekä pikajuoksija Tsimanouskajaan kohdistuvaan uhkaan. Uhkadiskurssia esiintyy kuudessa Barcelonan ja 16 Tokion aineiston jutussa. Juttutyypit jakautuvat neljään haastatteluun, kolmeen pakinaan ja kolumniin, kolmeen pääkirjoitukseen, kahteen reportaasiin, yhteen selostukseen, kolmeen taustajuttuun sekä kuuteen uutiseen.

Uhkadiskurssissa korostuvat vahvasti representaatiot siitä, kuinka olympialaisiin kohdistuu todellista turvallisuushkaa. Tällaisesta representaatiosta esimerkkinä voi nostaa esiin Barcelonan kisoja alustavan pääkirjoituksen, jossa olympialaisten turvallisuushkaa käsitellään seuraavasti:

”Myös tämänkertaisia kisoja varjostavat epävarmuustekijät: sekä järjestävän maan sisäiset että urheiluliikkeen tunnetut, pitkäaikaiset sairaudet. Baskien separatistinen itsenäisyysjärjestö ETA on julkisesti uhannut hyökätä kisoja vastaan ja sitä valvotaan tarkoin.” (HS 25.7.1992a)

Katkelma representoi selkeästi, että olympialaisiin kohdistuu turvallisuushkaa. Se ei ole vain Barcelonan olympialaisiin liittyvää uhkaa, vaan laajemmin *urheiluliikkeeseen* kohdistuvaa uhkaa. Turvallisuushkaa pidetään urheilun *pitkäaikaisrautena*. Tässä kenties viitataan urheilumaailmassa nähtyihin terrori-iskuihin, kuten Münchenin 1972 tragediaan (ks. Andrews ym. 2010). Selkeä viesti on se, että turvallisuushka ei ole tuulesta temmattu huoli. Katkelmassa mainittu, turvallisuushkana pidetty, Baskien separatistinen itsenäisyysjärjestö nostetaan esiin Barcelonan aineistossa useita kertoja samassa yhteydessä, uhan luojana. Tässä pääkirjoituksessa turvallisuushkaa konkretisoidaan kertomalla järjestön tekemästä uhkauksesta hyökätä olympialaisia vastaan. Katkelman lopussa representoidaan turvatoimien olevan tarkat, separatistijärjestöä *valvotaan tarkoin*.

Myös Tokion aineistossa esiintyy runsaasti representaatioita, joissa olympialaisiin ajatellaan kohdistuvan todellista uhkaa. Tokiossa uhka liittyy kuitenkin terrorismin sijaan koronan leviämisen vaaraan ja pikajuoksija Tsimanouskajan turvallisuuteen. Aineisto vilisee viittauksia koronan leviämiseen liittyen; huoli pandemian leviämisestä representoituu erittäin vahvana. Eräässä kolumnissa toimittaja esittää tällaista huolipuhetta kuvaavan toiveen ennen kisojen alkua: ”*Kun olympialaiset nyt järjestetään, on vain toivottava, että kaikki sujuu turvallisesti*” (HS 21.7.2021a). Tällainen huolestunut puhe on Tokion aineistossa tyypillinen. Se poikkeaa Barcelonan aineistossa esiintyvistä uhkadiskurssista siinä mielessä, että tällaisilla representaatioilla nakeretaan Tokion olympialaisten turvallisuuspolitiikan legitimizeettiä. Barcelonan aineiston uhkadiskurssissa turvallisuudesta muodostuu vahvemmin luotettava, legitiimi kuva. Toimia ei kyseenalaisteta Tokion aineiston tavoin. Toki koronaturvallisuus ja terrorismiin liittyvä turvallisuus ovat luonteeltaan erilaisia. Tokion olympialaisista raportoivilla toimittajilla on ollut käytössään jatkuvasti päivittyvä tieto koronartuntalukujen kehittymisestä Japanissa. Tokion aineistossa esiintyykin runsaasti uutisointia, jossa päivitetään olympialaisten järjestäjään nousevia tartuntalukemia. Esimerkkeinä voi mainita uutiset otsikoilla, ”*Tokiossa ennätysmäärä koronartuntoja*” (HS 29.7.2021b) sekä ”*Japanissa ennätysmäärä uusia koronartuntoja*” (HS 31.7.2021b). Nämä jutut tuottavat jo otsikkotasolla Tokion olympialaisten turvallisuutta kyseenalaistavaa representaatiota.

Tokion aineistossa uhkadiskurssiin liittyy koronaturvallisuuden lisäksi valkovenäläisen pikajuoksija Tsimanouskajan turvallisuuteen liittyvä uhka. Tsimanouskaja on aineiston perusteella joutunut Valko-Venäjän ja sen diktaattori Aljaksandr Lukašenkan luoman turvallisuusuhan kohteeksi. Maansa urheilujohtoa arvostellut Tsimanouskaja pääsee myös itse ääneen ja kertoo olevansa huolissaan turvallisuudestaan (HS 3.8.2021b). Näin Tsimanouskajan omakin kommentti representoi häneen liittyvää turvallisuushuolta. Eräässä jutussa Tsimanouskajaan kohdistuvaa turvallisuusuhkaa konkretisoidaan kertomalla asiantuntijaan viitaten, että Tsimanouskajaa saattaa kotimaassaan uhata jopa vankilatuomio (HS 4.8.2021b). Turvallisuusuhan monipuolisten representaatioiden lisäksi Tokion aineistossa kerrotaan Tsimanouskajaan liittyvästä suojelusta. Useissa jutuissa kerrotaan Puolan tarjoamasta humanitäärisestä viisumista Tsimanouskajalle ja hänen miesystävälleen. Lisäksi aineistossa raportoidaan hänen siirtyneen lentokentälle poliisisaattueessa. Näin Tsimanouskajan turvallisuuteen liittyvät representaatiot tuottavat uhkadiskurssia monipuolisella tavalla.

Molempia olympia-aineistoja yhdistävänä piirteenä voi mainita sen, että kummassakin tuetaan representaatioita selkeästä olympialaisiin kohdistuvasta turvallisuushasta. Toimittajat myös ilmaisevat huolensa tähän uhkaan liittyen. Suhtautuminen turvallisuuteen on vakavaa. Lisäksi aineistoissa korostuu turvatoimien tarkkuudesta raportointi. Paikan päällä olevat toimittajat tekevät pikkutarkkoja havaintoja turvatoimiin liittyvistä säädöksistä ja käytännön yksityiskohdista. Tämä on myös tapa kertoa lukijalle, että HS:n toimittajat ovat paikan päällä olympialaisissa.

Tutkimuskirjallisuuteen peilattuna on mielenkiintoista, että Barcelonan olympialaisista uutisoivat toimittajat eivät ole problematisoineet olympialaisiin liittyvää turvallisuushakaa ja vankkoja turvatoimia olympialiikettä rasittavana ongelmana (vrt. Boykoff 2017a; Houlihan & Giulianotti 2012; Lenskyj 2002, 51–52). Varsinkin analyysiesimerkissäni läpikäydyssä jutussa Barcelonan olympialaisten turvatoimia esitellään paikoin kuin turistinähtävyyttä (ks. luku 5.4; HS 26.7.1992a). Tokion aineistossa uhkadiskurssia tuottava uutisointi ei vahvasta olympialaisten turvallisuuspolitiikan legitimizeettiä Barcelonan aineiston tavoin. Ylipäätään Tokion aineistossa uhkadiskurssi esiintyy huomattavasti vahvempana, mutta tämä liittyy pikemminkin kohdeolympialaisten erilaisiin tapahtumiin kuin journalistisen linjan muutokseen. Selkeänä erona tässäkin diskurssissa on se, että Tokion aineistossa uutisointi on moniäänisempää ja diskurssia rakentavaa puhetta tuottavat esimerkiksi poliitikot, urheilijat ja asiantuntijat, Barcelonan aineistosta poiketen. Olen havainnollistanut uhkadiskurssin yleispiirteet taulukossa 14.

TAULUKKO 14. Uhkadiskurssin yleispiirteet.

Diskurssia tuottavat representaatiot	vaara ja uhka, turvatoimien vakavuus ja tarkkuus, turvallisuushuoli, urheilijan suojele
Juttutyypit	haastattelu (4), pakina/kolumni (3), pääkirjoitus (3), reportaasi (2), selostus (1), taustajuttu (3), uutinen (6)
Keskeiset aiheet	tapaus Tsimanouskaja, turvallisuuspolitiikka, kansainvälinen politiikka
Äänet	järjestäjät, toimittajat, Tokion aineistossa myös asiantuntijat, poliitikot, urheilijat
Toimittajan rooli	Barcelonan aineistossa kritiikitön raportoiija, ei vahvaa omaa ääntä, Tokion aineistossa myös turvatoimien legitimizeettiä kyseenalaistavaa uutisointia

6.5 Olympiauutisoinnin muutos – Olympialiikkeen monotonisesta äänitorvesta moniääniseksi kriittiseksi tarkkailijaksi

Barcelonan 1992 ja Tokion 2020 olympialaisten poliittisiin ulottuvuuksiin liittyvä uutisointi Helsingin Sanomissa eroaa monella tapaa toisistaan. Uutisoinnin sisällössä on tapahtunut muutosta erityisesti kahteen tematiikkaan kytkeytyen. Ensimmäinen liittyy siihen, millaista kuvaa olympialiikkeestä tuotetaan laajemmin. Olympialiikkeen asemaan liittyvässä uutisoinnissa on nähtävillä selkeää eroavaisuutta Barcelonan ja Tokion uutisoinnissa. Toinen keskeinen eroavaisuus liittyy siihen, millaista kuvaa olympiaurheilijoista, heidän asemastaan ja roolistaan tuotetaan uutisoinnissa. Tämä eroavaisuus ei näyttäytynyt aivan yhtä suurena mittaluokassa kuin olympialiikkeen asemaan liittyvä eroavaisuus, mutta sen havaitsi aineistosta kuitenkin selkeästi. Käyn alaluvussa 6.5.1 läpi olympialiikkeen aseman kuvaamiseen liittyviä eroavaisuuksia, ja alaluvussa 6.5.2 avaatan puolestaan urheilijoiden aseman ja roolin representointiin liittyvää eroavaisuutta. Vertailutulosteni yleistettävyyttä pohdin tutkielmani päätösosaan kuuluvassa luvussa 7.2.

6.5.1 Vallan vaalijasta vallan vahtikoiraaksi

Barcelonan aineistossa on nähtävillä selkeästi enemmän olympialiikkeen asemaa kyseenalaistamaton, siihen kriittikömmästi suhtautuvaa uutisointia. Joissain kohdin suhtautuminen olympialiikkeeseen on jopa selkeän ylistävää ja ihailevaa. Enimmäkseen Barcelonan olympialaisista uutisoivat toimittajat ovat kuitenkin tyyliltään varsin neutraaleja, toimien olympiatapahtumien raporttoijan ja tiedottajan roolissa. Toimittajat eivät pääosin edes pyri selvittämään syvällisesti erilaisten politiikkaan liittyvien tapahtumien taustoja ja avaamaan näitä lukijalle. Tokion aineistossa toimittajat näyttävät kriittisempinä. He tuottavat lukijoille olympialiikkeen asemaa kyseenalaistavaa, kriittistä puhetaapaa, jota vahvistetaan runsain asiantuntijakommentein. Uutisointi ei ole ainoastaan neutraalia raportointia, vaan myös kantaaottavaa, syvällistä ja paikoin hyvin rohkeaa. Monissa aineiston haastattelutilanteissa toimittajat eivät tosin kunnolla haasta Tokion olympialaisia puolustelevien tahojen näkemyksiä, vaikka tämä olisi selkeästi mahdollista.

Barcelonan aineistossa esiintyvä politikoinnin välttelyn diskurssi ja mahtipontisuusdiskurssi (ks. luvut 6.2.2 ja 6.2.4) ovat oivia esimerkkejä sellaisesta uutisoinnista, jossa toimittajat

toimivat olympialiikkeen kritiikittöminä äänitorvina. Politikoinnin välttelyn diskurssissa olympialaisista tuotetaan kuvaa poliittisesti neutraalina, koskemattomana ja omalakisena tapahtumana. Poliitikka sijaitsee jossakin urheilun ulkopuolella, ja jos sitä kuitenkin sekaantuu urheiluun, on tämä hyvin negatiivinen ja välteltävä asia. Olympialiikkeelle annetaan politiikan suhteen erillisen saarekkeen asema. Mahtipontisuusdiskurssissa olympialaisia puolestaan representoidaan juhlallisina ja tapahtuman arvokkuutta korostavin sanankääntein. Olympialaisista tuotetaan kuva vetovoimaisena ja mahtipontisena tapahtumana. Diskurssi näyttäytyy Barcelonan aineistossa vahvana, mikä korostaa sen tuottaman kuvan merkittävyyttä todellisuuden tuottajana. Molemmissa diskursseissa toimittajat ovat vahvassa roolissa diskurssien tuottajina. Toimittajat toimivat mainituissa diskursseissa KOK:n vallan vaalijoina – eivät vahtikoirina. Kritiikittömällä, olympialiikettä tukevaa puhetapaa tuottavalla uutisoinnillaan he vahvistavat olympialiikkeen asemaa ja legitimizeerää. KOK:n ei tarvitse näissä diskursseissa itse toimia asemansa puoltajana, vaan toimittajat hoitavat tämän tehtävän. Tutkimuskirjallisuuteen peilaten voi näitä diskursseja tuottavien toimittajien työskentelyssä nähdä yhtäläisyyksiä urheilujournalismin tutkimuksen vähiten imarteleviin kuvauksiin urheilutoimittajan kriittisyydestä (ks. Beck & Bosshart 2003; Heinilä 2000a; 14–15; Laine & Turtiainen 2018; Laine 2011, 237; Morgan 2010).

Tokion aineistossa olympialiikkeen aseman kuvaukset ovat pääosin selkeästi kriittisempiä, olympialiikettä vahvemmin kyseenalaistavia. Esimerkkeinä voi mainita olympialaisten epäsuosion diskurssin, syyttelydiskurssin ja kohtuuttomuusdiskurssin (ks. luvut 6.3.1, 6.3.2 ja 6.4.2). Olympialaisten epäsuosion diskurssissa olympialaisista tuotetaan kuvaa ongelmallisena ja väkinäisenä tapahtumana, jolla ei ole laajaa kansansuosiota. Syyttelydiskurssissa olympialiike asetetaan syytetyksi asemaan, eikä KOK:n toiminnan epäkohtia katsota läpi sormien. Päinvastoin KOK representoidaan jopa vastuuttomana ja selkärangattomana organisaationa. Kohtuuttomuusdiskurssissa olympialaiset representoidaan ylitsepursuaviin mittoihin kasvaneena, liian kalliina tapahtumana, joka ei voi jatkaa toimintaansa ilman selkeitä muutoksia.

Mainitut diskurssit tuottavat täysin päinvastaista kuvaa olympialiikkeen asemasta verrattuna Barcelonan aineistoissa esiintyneisiin politikoinnin välttelyn diskurssiin ja mahtipontisuusdiskurssiin. Olympialaiset näyttäytyvät Tokion uutisoinnissa epäsuosittuna, konservatiivisena ja monin tavoin ongelmallisena tapahtumana – koko olympialiikkeen asema kyseenalaistetaan. Diskursseissa on selviä viitteitä jopa jonkinlaiseen olympialiikkeen kriisiin, mitä on käsitelty myös olympialaisten tutkimuksessa (ks. Hersh 2018). Olympiakriittistä puhetapaa tuotetaan

toimittajien suurin ja kriittisin kannanotoin sekä lukuisin asiantuntijakommentein. Toimittajat käyvät diskursseissa olympialiikettä päin hyökkäävin sanankääntein. Asiantuntijat puolestaan perustelevat ja syventävät tätä toimittajien kritiikkiä, tuoden diskursseihin analyttistä uskottavuutta. Näin Tokion olympialaisten uutisointi näyttäytyy paitsi kriittisempänä myös syvällisempänä ja moniäänisempänä. Helsingin Sanomat on toiminut Tokion olympialaisissa selkeästi myös vallan vahtikoiran tehtävässä. Mainituissa Tokion aineistossa esiintyvissä diskursseissa toimittajat ovat vastanneet urheilujournalismin tutkijoiden toiveeseen siitä, että urheilutoimittajat kykenisivät entistä kriittisempään, valtarakenteita kyseenalaistavaan journalismiin (ks. Boyle 2006, 181–183; Kolamo 2018, 99, 113–119; Laine & Kotilainen 2020).

Myös Barcelonan aineistossa esiintyy kuitenkin olympialiikkeen asemaa selkeästi kyseenalaistavaa journalismia, edellä esitellyn kritiikittömän journalismin lisäksi. Hyvänä esimerkkinä tällaisesta voidaan mainita politisoituneisuuden diskurssi ja myös Tokion aineistossa esiintyvä kohtuuttomuusdiskurssi (ks. luvut 6.2.3 ja 6.4.2). Politisoituneisuuden diskurssissa Barcelonan olympialaisista uutisoivat toimittajat paljastavat olympialiikkeen ideologian vastaisesti, kuinka politiikka todellisuudessa kytkeytyy selkeästi osaksi olympialaisia. Olympialaisiin sekaantuu politiikka tapahtuman ulkopuolisesta maailmasta, ja myös olympialiike itse näyttäytyy poliittisena toimijana, kattojärjestönsä KOK:n johdolla. Kohtuuttomuusdiskurssissa toimittajat puolestaan tuovat ilmi olympialaisten ongelmallisuutta, erityisesti liiallista kaupallisuutta sekä kohtuuttomiin mittoihin kasvanutta kansallista merkittävyyttä. Näin myös Barcelonan aineistossa on viitteitä kriittisemmästä journalismista, jossa olympialiikkeen asema kyseenalaistetaan. Toki esimerkiksi politisoituneisuuden diskurssi on kokoluokaltaan varsin pieni, mikä vähentää sen merkittävyyttä aineistomassan kokonaisuudessa. Lisäksi näistä Barcelonan aineistoissa esiintyvistä diskursseista puuttuu Tokion aineiston diskursseissa selkeästi esiintynyt analyttisyys ja moniäänisyys. Säännölliset ja lukuisat asiantuntijakommentit puuttuvat, mikä vähentää diskurssien tuottaman puhettavan uskottavuutta ja myös niiden kriittisyyttä.

Tokion olympialaisten uutisointiin liittyen on tärkeää mainita, että myös siinä esiintyy olympialaisiin ja olympialiikkeen asemaan kritiikittömästi suhtautuvaa puhetapaa. Selkein esimerkki tästä on puolusteludiskurssi (ks. luku 6.3.3), jossa olympialiikkeen legitimizeettia puolustetaan ja olympiakritiikkiä vähätellään. Tässä diskurssissa toimittajat esiintyvät häivytyksessä roolissa, ja diskurssi rakentuu erityisesti haastattelukommenttien kautta. Näin toimittaja ei sinänsä itse tuota tätä olympialiikkeen asemaa puolustelemaa, kritiikitöntä puhetapaa. Huomioitavaa on kuitenkin se, että toimittajat eivät haasta näitä lukuisia olympialiikettä puolustelevia

haastateltavia, vaan tarjoavat heille alustan edistää omaa, olympialaisia ja KOK:ta puolustavaa agendaansa. Näin myös toimittajia voi hyvällä syyllä moittia kritiikittömästä journalismista. Puolusteludiskurssi on tuottamansa puhutavan osalta selkeästi yhtäläinen edellä esiteltyihin Barcelonan aineistoissa esiintyvään politikoinnin välttelyn diskurssiin ja mahtipontisuusdiskurssiin. Toki puolusteludiskurssi ei ole Tokion aineiston kokonaisuuteen peilattuna erityisen merkittävä ja se jää olympialiikkeeseen kriittisemmin suhtautuvien diskurssien varjoon aineiston kokonaisuudessa. Tämän lisäksi on varsin luonnollista, että moniäänisessä journalismissa ääni annetaan myös olympialiikettä puolustaville mielipiteille.

Tutkielmani aineistoanalyysin perusteella voi todeta, että Tokion olympialaisten uutisointi Helsingin Sanomissa on selkeästi kriittisempää ja monipuolisempaa Barcelonan olympialaisten uutisointiin verrattuna. Tämä on sinänsä hyvin odotettu tutkimustulos, sillä kuten mainittua, ovat urheilujournalismin tutkijat uumoilleet kriittisemmän journalismin tekevä tuloaan urheilun piiriin (ks. Boyle 2006, 181–183; Kolamo 2018, 113–119; Laine & Kotilainen 2020). Toimittajat eivät tyydy vallan vaalijan rooliin, vaan ovat Tokiossa myös vallan vahtikoiria. He ovat ottaneet riittävää kriittistä etäisyyttä olympialaisiin, ja eivät Barcelonan olympialaisista raportoivien toimittajien tavoin tunnu olevan yhtä läheisiä olympiatuotteen kanssa. Nykymuotoisten olympialaisten ja olympialiikkeen asema asetetaan Tokion olympiauutisoinnissa selkeästi kyseenalaiseksi. Tämä on olympialaisiin liittyvän tutkimuksen perusteella aiheellista. Lukuisat tutkijat puhuvat jopa olympialiikkeen kriisistä, viitaten tapahtuman kaikkinaiseen kohtuuttomuuteen, esimerkiksi paikallisten ihmisten ja kansantalouden näkökulmista (ks. Boykoff 2017a; Boykoff 2017b; Hersh 2018; Lenskyj 2002; Zimbalist 2017b).

6.5.2 Urheilijat passiivisista pelinappuloista autonomisiksi toimijoiksi

Urheilijoiden asema ja rooli näyttäytyy Barcelonan ja Tokion olympiauutisoinnissa erilaisena. Barcelonan aineistossa urheilija on urheilija. Hän on olympialaisissa pääosin osallistumassa lajeihin, voittamassa mitaleita tai pokkaamassa palkintorahoja. Poliitiikan näkökulmasta urheilijoilla ei ole vahvaa toimijuutta. Joissain kohdin Barcelonan aineistoa urheilijat päinvastoin näyttäytyvät passiivisina politiikan pelinappuloina. Tokion aineistossa urheilijat puolestaan esiintyvät vahvoina toimijoina. Useat urheilijat ovat autonomisia poliittisia aktivisteja, joilla on keskeinen rooli olympialaisissa urheilijan roolinsa lisäksi. Tokion aineiston vahva moniäänisyys tukee sitä, että urheilijoista tuotettu kuva on aktiivisempi.

Barcelonan aineistossa esiintyvä hierarkiadiskurssi (ks. luku 6.2.1) kuvaa sitä, miten urheilijalle tarjoutuu ainoastaan urheilevan pelinappulan rooli olympialaisissa. Valta-asemia kuvastelevassa diskurssissa urheilijat näyttäytyvät vallalle alisteisessa asemassa. Esimerkiksi KOK:n urheilijoita koskevat päätökset ovat pitäviä, eikä niiden vaikutuksia urheilijoihin kyseenalaisteta. Urheilijan ääni on vaimennettu. Ylipäätään toimittajat tyytyvät diskurssissa ainoastaan kuvaamaan vallitsevia valta-asetelmia, eivätkä kyseenalaista niitä millään tavalla. Tällainen kritiikitömyys vahvistaa entisestään urheilijan vaipumista varjoihin politiikkaan liittyvässä uutisoinnissa. Barcelonan aineistossa ei ole esimerkiksi urheilijoiden haastattelujuttuja, joissa urheilijat pääsisivät ottamaan kantaa muun muassa KOK:n päätökseen ottaa Etelä-Afrikka takaisin olympialaisiin tai jättää Jugoslavian joukkueurheilijat pois kisoista.

Tokion aineistossa tilanne on päinvastainen. Urheilijat kuvataan aktiivisina, poliittisina toimijoina, ja heille tarjotaan runsaasti palstatilaa kommentoida sekä ottaa kantaa poliittisiin aiheisiin. Esimerkiksi molemmissa aineistoissa esiintyvässä konfliktidiskurssissa (ks. luku 6.4.1) urheilijat esiintyvät Tokion uutisoinnissa konfliktin osapuolina, jotka haastavat ja kritisoivat valtaapitäviä omalla toiminnallaan ja kommenteillaan. Barcelonan aineistossa urheilijat eivät esiinny poliittisten konfliktien aktiivisina osapuolina.

Kaikkein vahvimmin urheilijat pääsevät esille Tokion aineiston ihmisoikeustaistelijadiskurssissa sekä tahattoman aktivistin diskurssissa (ks. luvut 6.3.4 ja 6.3.5). Ihmisoikeustaistelijadiskurssissa urheilijat kuvataan aktiivisina, pyyteettömästi ihmisoikeuksien puolesta taistelevina toimijoina, joilla on tärkeä rooli yhteiskunnallisina esikuvina. Urheilijat pääsevät diskurssissa vahvasti itse ääneen. Urheilijat käyttävät tätä tilaisuutta paitsi ihmisoikeusaktivismiin tekemiseen myös tämän aktivismin kuvaamiseen. Jälkimmäinen näistä näkyy vielä vahvemmin tahattoman aktivistin diskurssissa, jossa urheilija-aktivismista tuotetaan vähemmän ruusuinen kuva. Urheilijat pääsevät tässä diskurssissa kuvaamaan, kuinka urheilijoille ulkopuolelta säilytetty esikuvan rooli on raskas taakka, jota monet urheilijat kaihtavat. Tässä diskurssissa urheilijat siis näyttäytyvät joiltain osin politiikan pelinappuloina, mutta Barcelonan aineistosta poiketen urheilijat pääsevät itse kommentoimaan asemaansa ja siihen liittyvää ongelmallisuutta. Samalla tapaa myös puolusteludiskurssissa (ks. luku 6.3.3) urheilijat pääsevät omalla äänellään korostamaan poliittista neutraaliuttaan ja toivettaan esiintyä ainoastaan urheilijoina olympialaisissa.

Barcelonan olympiauutisoinnissa urheilijan toimintaa kommentoidaan ulkoapäin, heidän urheilutoimintaansa liittyen. Tokion aineistossa urheilija päästetään itse kommentoimaan omaa toimintaansa, aktivistina ja aktivismin välttelijänä. Lisäksi Tokion aineistossa toimittajat ja asiantuntijat korostavat urheilijoiden vahvaa toimijuutta. Aineistojen tuottama urheilijakuva on erilainen. Barcelonan olympialaisten poliittisiin ulottuvuuksiin liittyvässä uutisoinnissa urheilija on ylipäätään harvoin näkyvillä. Barcelonan aineiston pitkälti häivytetystä urheilijakuvasta voi päätellä, ettei urheilijaa nähdä muuna kuin olympialaisten poliittisesti neutraalina osallistujana. Toki urheilijat esiintyvät myös tapahtuman taloudellisena hyötyjänä palkintorahoja koskevan uutisoinnin myötä (ks. luku 6.4.3). Pääosin politiikka kuitenkin tapahtuu jossakin urheilijoiden ulkopuolella. Tokion aineistossa urheilijat sen sijaan seilaavat politiikan pyörteissä, ottaen itse poliittisen toimijan roolin tai vältellen tätä roolia. Tokion aineiston urheilijakuvaa yhdistää urheilijan autonomia ja omaäänisyys.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Tässä pääluvussa esitän joitakin tutkielmani tuloksiin liittyviä keskeisiä päätelmiä ja pohdintoja. Lukijan on hyvä tiedostaa, että tutkielmani luku 6.5 toimii osaltaan tulososion yhteenvedona, ja en lähde tässä pääluvussa liiaksi toistamaan jo sanottua. Pohdin Helsingin Sanomien olympiauutisoinnin tyyliä ja sen muutosta peilaten sitä tutkijoiden määritelmiin urheilujournalismin kriittisyydestä. Lisäksi reflektoin työni keskeisiä ansioita ja puutteita. Pohdin opinnäytetyöprosessin vaiheilla tekemiäni valintoja peilaten niitä laadullisen tutkimuksen kriteereihin. Lopuksi pohdin tutkielmani tuottamaa lisäarvoa liikunnan yhteiskuntatieteelliselle tutkimukselle ja esitän työhöni kytkeytyviä mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

7.1 (Urheilu)vallan vahtikoiralla yhä kasvun varaa

Helsingin Sanomat uutisoi Barcelonan olympialaisista pääosin kritiikittömästi, jos tekemiäni havaintoja peilaa Pänkäläisen (1998b) ja Laineen (2011, 236–237) urheilujournalismin kritiikin määritelmiin (ks. luku 4.2). Barcelonan aineistossa toimittajien valitsemat näkökulmat olympialaisten poliittisiin ulottuvuuksiin liittyvien aiheiden käsittelyyn ovat hyvin neutraaleja. Toisaalta aihevalinnoissa toimittajat käsittelevät myös jonkin verran olympialaisiin liittyviä kielteisiä ilmiöitä, kuten korruptiota, liiallista kaupallisuutta tai olympialaisten yleistä kohtuuttomuutta. Näiden kriittistä ja syvällistä tarkastelua kaipaavien aiheiden käsittely jää kuitenkin joko pintapuoliseksi tai vähäiseksi. Työprosessin vaiheita ja tietolähteiden motiiveja toimittajat eivät avaa lainkaan Barcelonan aineistossa. Näin toimittajien tuottama diskurssi olympialaisista palvelee lukijan sijaan olympialiikkeen etuja. (Vrt. Pänkäläinen 1998b.)

KOK:n toimintaa ja siihen vaikuttavia tekijöitä kyseenalaistavaa kritiikkiä esiintyy Barcelonan aineistossa vain vähäisesti. Toki aineistossa esiintyy esimerkiksi kohtuuttomuusdiskurssia (ks. luku 6.4.2), jossa olympiatapahtuma myös kyseenalaistetaan selkeästi, erityisesti liiallisen kaupallisuuden näkökulmasta. Pääosin KOK:hon liittyvä uutisointi on kuitenkin neutraalia, palveleen olympialiikkeen etuja. Olympialaisten yhteiskunnallista asemaa ja olympialaisiin kytkeytyä poliittisen neutraaliuden sekä rauhanaatteen ajatusta kritisoidaan yksittäisissä Barcelonan aineiston jutuissa. Enimmäkseen näihinkin teemoihin liittyvä uutisointi on kuitenkin kritiikitöntä, ja urheilu käsitetään Barcelonan aineistossa pitkälti itseriittoiseksi ja autonomiseksi ilmiöksi,

joka sijaitsee jossakin yhteiskunnan ulkopuolella – omana saarekkeenaan. (Vrt. Laine 2011, 236–237.)

Tokion aineistossa Helsingin Sanomien journalismi näyttäytyy huomattavasti kriittisempänä. Toimittajien valitsemat aiheet ja näkökulmat mahdollistavat olympialaisten ilmiöiden syvällisen ja monipuolisen tarkastelun. Tarkastelukulmat ovat tyyliään vahvemmin kantaa ottavia ja keskustelua herättäviä. Esimerkiksi olympialaisten järjestämisen ongelmallisuus ja ihmisoikeudet urheilussa ovat Tokion aineistossa vahvoja, kriittisellä ja moniäänisellä otteella käsiteltyjä teemoja. Työprosessin vaiheita ja tietolähteiden motiiveja toimittajat eivät kuitenkaan Tokion aineistossa liiemmin avaa. Tämä näkyy erityisesti haastattelujutuissa, joissa haastatellut henkilöt päästetään usein helpolla, eikä heidän mielipiteitään tai tarkoitusperiään kyseenalaisteta. Tällainen kritiikittömyys palvelee urheiluvaikuttajien etuja. Näin myös Tokion aineiston journalismissa on kritiikin näkökulmasta selkeästi parantamisen varaa. (Vrt. Pänkäläinen 1998b.)

KOK:ta käsitellään Tokion aineistossa selvästi kriittisemmin kuin Barcelonan aineistossa. KOK:ta ja olympialiikettä syytetään monissa kohdin aineistoa liiallisesta konservatiivisuudesta. KOK ja koko urheilukulttuuri laahaa aineiston perusteella kehityksen perässä esimerkiksi urheilijoiden ihmisoikeuksiin liittyvissä asioissa. Myös KOK:n päätöksentekoa Venäjän ja Valko-Venäjän kyseenalaisten toimien rankaisemattomuudesta moititaan. KOK:sta piiryy aineiston perusteella kuva monin tavoin ongelmallisena organisaationa. Olympialaisten yhteiskunnallista asemaa tai olympialaisiin liittyviä uskomuksia ei Tokion aineistossa kritisoida aivan yhtä näkyvästi. Kuitenkin myös tällaista, urheilua ulkoapäin kyseenalaistavaa journalismia esiintyy jonkin verran Tokion aineistossa. Urheilukulttuuria syytetään monissa kohdin liian vanhoilliseksi ja olympialaisiin liitetty ajatus poliittisesta neutraaliudesta ei saa aineistossa tukea osakseen. Aineiston perusteella olympialaiset näyttäytyvät läpeensä poliittisena tapahtumana, joka ei käy yksiin olympialiikkeen oman, sinisilmäisen ja valheellisen, urheilun omalakisyyden ideologian kanssa. (Vrt. Laine 2011, 236–237.)

Yhteenvetona voi todeta, että käyttämäni aineiston perusteella Helsingin Sanomien urheilujournalismista on vuosikymmenten myötä kehittynyt kriittisempää. Siitä on tullut selitysvoimaisempaa, moniäänisempää ja paremmin urheilun ilmiöiden taustoja avaavaa. Journalistista rohkeutta ja ammattitaitoa vaativa lähdekriittisyys näyttäytyy kuitenkin myös tuoreemmassa aineistossa hyvin ohuena. (Vrt. Jokinen & Koljonen 2007, 183–184.) Toimittajat eivät Tokion aineistossa rohkene kyseenalaistaa käyttämiensä lähteiden puheita, olivat nämä sitten

urheilijoita, poliitikkoja, olympialaisten järjestäjiä tai asiantuntijoita. Lisäksi on mainittava, että Barcelonan ja Tokion aineistoissa olympialaisten ilmastokriisiä kiihdyttävä vaikutus on jätetty lähes huomiotta. Ainoastaan yhdessä Tokion aineiston jutussa (HS 23.7.2021a) tuodaan selkeästi esiin olympialaisten ympäristölle haitallinen vaikutus. Tätä voi pitää suurena journalistisena puutteena. Molempien olympia-aineistojen osalta voi todeta, että Helsingin Sanomat onnistuu journalistisessa tehtävässään ajankohtaisen ja faktapohjaisen tiedon välityksen osalta, mutta yhteiskunnallisen keskustelun herättäjänä journalismissa on nähtävillä puutteita (vrt. Hemánus 1989; Nieminen & Pantti 2008, 140–143). Urheilujournalismi on aineistoni perusteella kehityksessä vallan vaalijasta vallan vahtikoiraksi, mutta vahtikoiran hampaissa on edelleen terävöittämisen varaa.

7.2 Tutkielman arviointi

Hirsjärven ym. (2009, 233) mukaan tutkimuksen luotettavuuden näkökulmasta on tärkeää, että tutkija kuvaa mahdollisimman yksityiskohtaisesti ja tarkasti tehtyjä analyysiratkaisuja sekä tutkimuksen etenemistä. Olen tutkielmassani avannut seikkaperäisesti tutkimusmetodologisena viitekehyksenä käyttämäni Fairclough'n kriittisen diskurssianalyysin ja siitä johtamani analyysitavan (ks. luku 5). Erityisesti luvun 5.4 analyysiesimerkki tuo tutkielmaani tarpeellista läpinäkyvyyttä ja antaa lukijalle mahdollisuuden perehtyä analyysimetodini hyödyntämiseen käytännön tasolla. Tulososiossa (luku 6) olen käyttänyt apunani runsaasti aineistositaatteja, joiden avulla lukija paitsi näkee analyysini etenemisen logiikan, voi myös itse arvioida analyysini onnistuneisuutta. Aineistonäytteet toimivat osaltaan tutkielmani tulosten perusteluina.

Toisaalta liiallinen aineistonäytteiden ryöpyttäminen voi olla laadullisen tutkielman tekijälle sudenkuoppa. Virtasen (1994, 145) mukaan tutkija voi sortua aineistonäytteidensä avulla niin kutsuttuun vaikutelmanvaraisuuteen, jossa objektiivisen analyysin sijaan keskitytään todistelemaan omien tulkintojen oikeellisuus. Tämä on syytä huomioda myös työni kontekstissa. On selvää, että olen aineistonäytteiden avulla pyrkinyt paitsi läpinäkyvyyteen ja tulosteni perusteluun myös todistelemaan itselleni ja lukijalle, että analyysihavaintoni ovat olleet oikeita. Esiymmärrykseni ja arkikäsitteykseni on ilman muuta vaikuttanut näihin tulkintoihin. Olen kuitenkin pyrkinyt parhaani mukaan objektiivisuuteen ja myös esiymmärrystäni olen kyllästännyt ennakkoluulojeni sijaan tutkimuskirjallisuuteen perehtymällä. On kuitenkin selvää, että toinen tutkija olisi samaisella laadullisella aineistolla kirjannut ylös erilaisia tuloksia. Tämä on

olennainen huomio laadullisen tutkimuksen tekemisessä (ks. Aaltio & Puusa 2011). Objektii-
visuuteen pyrkiminen on tieteentekijälle olennainen tavoite, mutta se on kuitenkin ihmissub-
jektille utopiaa. Teemme kukin maailmasta omia persoonallisia tulkintojamme, ja nämä tulkin-
nat voivat poiketa vahvasti toisistaan.

Tähän liittyen on syytä tehdä eräs diskurssintutkimukseen olennaisesti liittyvä huomio. Dis-
kurssintutkimuksen taustalla vaikuttaa ajatus sosiaalisesta konstruktionismista, jonka idea pii-
lee siinä, että kieli ja kielen käyttö rakentaa sosiaalista todellisuutta (Berger & Luckmann 1994).
Olen tutkielmassani tutkinut sitä, miten media merkityksellistää ja uudelleentuottaa urheilua.
Sosiaalisen konstruktionismin hengessä on tärkeää huomata, että tutkimani median represen-
taatiot urheilusta eivät ole urheilun todenmukaista kuvaamista, vaan urheilun uudelleentuotta-
mista. Samaan tapaan myös tulkintani, jotka olen opinnäytetyöhöni kirjannut, ovat Helsingin
Sanomien uutisoinnin uudelleentuottamista. Olen tulkinnut ja merkityksellistänyt uudelleen
painetun lehden sivuilta poimittua tekstiä. Tutkielmani tulokset ovat todellisuuden kuvaamisen
sijaan omaa tulkintaani mediateksteistä. Kirjoittamani teksti ei suoraan kuvaa kohdettaan, eli
olympiauutisointia, vaan tekstini muovaa oman versionsa tarkastelemistani uutisjutuista (ks.
Potter & Wetherell 1987, 32). Tämä versio on kuitenkin pyritty tekemään mahdollisimman lä-
pinäkyvästi, perustellusti ja objektiivisesti.

Koen työni selväksi vahvuudeksi sen, että tutkielmani aineisto keskustelee selkeästi tutkielmani
teoriaosuuden kanssa. Poliitiikan käsitteen laajan määritelmän (ks. luku 2.2) hyödyntäminen
erityisesti aineiston valinnan taustateorianä osoittautui onnistuneeksi ratkaisuksi. Aineistosta
muodostui tutkimusasetelmani kannalta relevantti ja aineiston rajauksen perusteet olivat joh-
donmukaiset. Myös käyttämäni tutkimuskirjallisuus vaikuttaa jälkeempään tarkasteltuna rele-
vantilta. Pääluvussa kolme esittelemäni tutkimus keskittyy olympialaisiin liittyviin poliittisiin
ulottuvuuksiin, ja aineistossani käsiteltiin hyvin pitkälle samoja olympialaisten politiikan tee-
moja. Pääluvun neljä kirjallisuuskatsaus keskittyy urheilun ja median keskinäissuhteeseen ja
erityisesti urheilujournalismin kriittisyyteen. Analyysissäni ja tutkielmani tulosraportointia teh-
dessäni hyödynsin onnistuneesti tutkimuskirjallisuuden tarjoamaa selkärankaa ja ymmärrystä
urheilujournalismin tyylistä, mikä auttoi tutkimuskysymyksiini vastaamisessa. Opinnäytetyöni
teoriaosuus ei jäänyt irralliseksi ja etäiseksi tulososion kanssa, ja näin ollen työssäni on selvä
punainen lanka. On kuitenkin sanottava, että työni, erityisesti tulososion osalta, muodostui lo-
pulta kenties turhankin tuhdiksi.

Tutkielmani tuloksiin kytkeytyvä keskeinen problematiikka liittyy toiseen tutkimuskysymykseeni, eli olympiakisojen uutisoinnin vertailuun. Vertailuosio oli tulostensa osalta hedelmällinen ja itselleni mielekkäin osa tutkielman tekemistä. On silti tärkeää huomauttaa, että Barcelonan ja Tokion olympialaiset ovat olleet erilaisia luonteeltaan. Suurin eroavaisuus liittyy siihen, että Tokion olympialaiset käytiin koronapandemian keskellä, poikkeusjärjestelyin. Tämän vuoksi suhtautuminen Tokion olympialaisten järjestämiseen on ollut varsin epäileväistä, mikä näkyy vahvasti Helsingin Sanomien uutisoinnissa. Tämä on ilman muuta vaikuttanut merkittävästi siihen, että Tokion olympialaisista on uutisoitu kriittisemmin kuin Barcelonan olympialaisista. Sama problematiikka pätee myös Tokion aineiston aktiivisempaan urheilijakuvaan. Jos urheilijat olisivat jo Barcelonan olympialaisten aikaan olleet poliittisesti aktiivisempia, olisi journalististen erojen vertailu ollut mielekkäämpää. Näin aineistojen välinen vertailu kuvastaa journalististen erojen lisäksi olympiatapahtumien eroavaisuutta. Nämä tosiseikat heikentävät vertailutulosten yleistettävyyttä. Toki journalismin erot näyttäytyivät aineistoissa niin merkittävänä, että pelkästään kisojen erilainen luonne ei selitä tätä muutosta.

7.3 Jatkotutkimusehdotuksia

Olympialaisiin liittyvää politiikkaa ja tämän heijastumista urheilujournalismiin ei ole liikunnan yhteiskuntatieteissä aiemmin tutkittu. Opinnäytetyöni on siis pelinavaus tämän tematiikan tutkimukseen. Aihetta eri näkökulmista avaavaa tutkimusta tarvitaan lisää. Urheilun ja politiikan suhde on niin laaja ja monisyinen, että aihetta voi lähestyä hyvin erilaisista näkökulmista. Opinnäytetyötä tehdessäni mieleeni juolahti, että olisi mielenkiintoista haastatella urheilujournalisteja kyseiseen aiheeseen liittyen. Miten he kokevat urheilun ja politiikan yhteyden? Onko tätä yhteyttä tärkeää tarkastella urheilujournalismissa vai onko parempi keskittyä kevyempiin aiheisiin, urheilupää edellä? Näkevätkö urheilutoimittajat, että urheilun yhteiskunnallisten yhteyksien tarkastelu on tärkeää ja keskeinen osa tulevaisuuden urheilujournalismia? Mikä on urheilutoimittajien näkemys siitä, kuuluuko heidän tehtävänsä toimia urheiluvallan vahtikoirana vai ainoastaan urheilutapahtumien raportoijana?

Tutkielmassani olen toisen tutkimuskysymykseni osalta tarkastellut urheilujournalismin muutosta olympialaisten poliittisiin ulottuvuuksiin liittyvässä uutisoinnissa. Olen kiinnittänyt katseeni siihen, *miten* tämä journalismi on muuttunut, mutta en ole tarkastellut sitä, *miksi* se on muuttunut. Tutkielmani perusteella urheilujournalismi on edennyt yhteiskunnallisesti

valveutuneempaan suuntaan. Aiheesta tarvitaan lisää tutkimusta, jossa tulisi olla käytössä tasa-puolisempi aineisto, viitaten tutkimuksen arvioinnissa mainitsemaani seikkaan tarkastelemieni olympiakisojen erilaisesta luonteesta. Tämän lisäksi myös *miksi*-kysymys on mielenkiintoinen. Urheilumedian tutkijat voisivat selvittää sitä, mitkä taustatekijät vaikuttavat siihen, että yhteiskunnallisesti valveutuneempi urheilujournalismi näyttää lisääntyneen. Ovatko yhteiskunnallisemmat aiheet taloudellisesta näkökulmasta suotuisia uutisoinnin kohde, joka tarjoaa erityisesti printtimedialle keinon kilpailla verkkojulkaisuja vastaan? Vai kokevatko nykypäivän mediatalot, että heillä on yhteiskunnallinen velvollisuus uutisoida myös urheiluviihdebisneksen kompleksiin kytkeytyvistä poliittisista aiheista?

Tutkielmassani olen keskittynyt hieman vanhanaikaisesti printtimediaan. Painettu lehti on tarjonnut mahdollista digitaalista aineistoa helpommin lähestyttävän tutkimuskohteen, josta on ollut yksinkertaisempaa rajata koherentti tutkimusaineisto. Mediaurheilun tutkijat ovat nykypäivänä kiinnostuneet myös digitaalisen ja sosiaalisen median tutkimisesta (Wenner 2015). Eri-tyisesti sosiaalinen media tarjoaisi haastavan, mutta mielenkiintoisen tutkimuskohteen urheilun ja politiikan tutkimukselle. Olisi mielenkiintoista tutkia, millä tavalla urheiluun kiinnittyvä politiikka näyttäytyy sosiaalisen median maailmassa. Esimerkiksi Twitterissä valta ottaa kantaa urheilun ja politiikan kysymyksiin ei kuulu pelkästään urheilujournalisteille, vaan aiheesta voi käydä keskustelua myös urheilua vapaa-ajan harrastuksenaan seuraava väestö, urheilijat sekä muut urheilutoimijat. Tämä voisi tarjota nimenomaan nykypäivän mediaurheilun näkökulmasta mielekkään tutkimusasetelman, jossa ymmärretään median vallan jakautuminen laajemmalle kuin mediatalojen toimituksiin.

Olympialaisten ja politiikan tematiikkaa voisi lähestyä muutoinkin kuin median kautta. Nimenomaan urheilumaailman sisältä kuulee yhä edelleen puhetta, jossa urheilun ja politiikan yhteys kiistetään tai tätä yhteyttä vähätellään (ks. Lenskyj 2010). Olisi mielenkiintoista tutkia, mitä urheilun eri toimijat, kuten urheilijat, valmentajat tai urheilujohtajat, ajattelevat urheilun ja politiikan keskinäisestä suhteesta. Tunnustetaanko vai kiistetäänkö tämä yhteys? Tulisiko urheilun suurorganisaatioiden, kuten KOK:n ja Fifan käyttää kiistatonta poliittista valtaansa esimerkiksi ihmisoikeuksien edistämiseen? Vai onko näillä vaikutusvaltaisilla toimijoilla oikeus katsoa toisaalle esimerkiksi urheilun suurtahtumien järjestäjämaiden ihmisoikeusloukkauksiin liittyen?

Tutkielmassani lähestymistapani urheiluun kytkeytyvään politiikkaan on ollut varsin laaja-alainen. En ole rajannut tarkasteluani koskemaan tiettyä politiikan osa-aluetta, vaan olen pyrkinyt tarkastelemaan politiikkaa mahdollisimman lavealla katseella. Aihetta on mahdollista tarkastella myös rajatummin näkökulmin. Jos tutkijan katseen kohdentaa johonkin yksittäiseen urheiluun liittyvään politiikan osa-alueeseen, kuten ympäristö- tai turvallisuuspolitiikkaan, on mahdollista tuottaa tutkielmaani spesifimpää informaatiota aiheesta. Rajattu katsantotapa voi usein olla lopulta hedelmällisempi kuin liian laaja-alainen ja kaikkialle pyrkivä lähestymistapa. Tämä on ollut opinnäytetyöprosessini keskeinen haaste. Olympialaisten ja politiikan maailma on osoittautunut niin moninaiseksi, että on ollut paikoin hyvin haastavaa puristaa kaikkea mahdollista yhden pro gradun mittoihin. Lisää tutkimusta tästä tärkeästä ja alitutkitusta aiheesta tarvitaan.

LÄHTEET

- Aaltio, I. & Puusa, A. (2011). Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat: perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki: JTO, 153–166.
- Allison, L. (1993). The changing context of sporting life. Teoksessa L. Allison (toim.) The changing politics of sport. Manchester: Manchester University Press, 1–14.
- Andrews, D. L., Schultz, J. & Silk, M. L. (2010). The Olympics and terrorism. Teoksessa A. Bairner & G. Molnar (toim.) The Politics of the Olympics: A survey. Lontoo: Routledge, 81–92.
- Andrews, D. L. & Wagg, S. (2007). Introduction: War Minus the Shooting? Teoksessa S. Wagg & D. Andrews (toim.) East Plays West: Sport and the Cold War. Lontoo: Routledge, 1–9.
- Arponen, A. O. (1991). Amatööreistä ammattilaisiksi. Urheilutoimittajain Liitto 1931–1991. Lappeenranta: Urheilutoimittajain Liitto.
- Arponen, A. O. (1998). Tunnettuja urheilutoimittajia. Teoksessa A. Halmesvirta & H. Roiko-Jokela (toim.) Urheilu, historia ja julkisuus. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998. Jyväskylä: Atena, 55–78.
- Atkinson, M. & Young, K. (2005). Political violence, terrorism, and security at the Olympic Games. Teoksessa K. Young & K. B. Wamsley (toim.) Global Olympics: Historical and Sociological Studies of the Modern Games. E-kirja. Amsterdam; Boston; Lontoo: Elsevier JAI, 269–294. Viitattu 6.10.2021.
- Bairner, A. & Molnar, G. (2010a). The Politics of the Olympics: an introduction. Teoksessa A. Bairner & G. Molnar (toim.) The Politics of the Olympics: A survey. Lontoo: Routledge, 3–14.
- Bairner, A. & Molnar, G. (2010b). The Politics of the Olympics: A survey. Lontoo: Routledge.
- Bairner, A. & Molnar, G. (2010c). A–Z glossary. Teoksessa A. Bairner & G. Molnar (toim.) The Politics of the Olympics: A survey. Lontoo: Routledge, 145–245.
- Bandy, S. J. (2010). Politics of gender through the Olympics: the changing nature of women's involvement in the Olympics. Teoksessa A. Bairner & G. Molnar (toim.) The Politics of the Olympics: A survey. Lontoo: Routledge, 41–57.
- Barbassa, J. (2017). Brazil's Olympic Rollercoaster. Teoksessa A. Zimbalist (toim.) Rio 2016: Olympic Myths, Hard Realities. E-kirja. Washington, D.C.: Brookings

- Institution Press, 35–56. Viitattu 8.10.2021.
- Beck, U. (1997). *The reinvention of politics*. Kääntänyt englanniksi Mark Ritter. Cambridge: Polity Press.
- Beck, D. & Bosshart, L. (2003). Sports and Media. *Communication Research Trends* 22 (4), 3–43. Viitattu 10.1.2022. http://cscs.scu.edu/trends/v22/v22_4.pdf
- Berg, L. & Braun, E. (2002). *Sports and City Marketing in European Cities*. E-kirja. Lontoo: Routledge. Viitattu 16.1.2022.
- Berger, P. L. & Luckmann, T. (1994). *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen: Tiedonsosiologinen tutkielma*. [The Social Construction of Reality. A Treatise in the Sociology of Knowledge, 1966]. Suomentanut ja toimittanut V. Raiskila. Helsinki: Gaudeamus.
- Bernstein, A. & Blain, N. (2002). Sport and the Media: The Emergence of a Major Research Field. *Sport in Society* 5 (3), 1–30. DOI: 10.1080/911094213
- Boykoff, J. (2014). *Activism and the Olympics: Dissent at the games in Vancouver and London*. E-kirja. New Brunswick, New Jersey: Rutgers University Press. Viitattu 20.9.2021.
- Boykoff, J. (2017a). The Olympics in the Twenty-First Century: Where Does Rio 2016 Fit In? Teoksessa A. Zimbalist (toim.) *Rio 2016: Olympic Myths, Hard Realities*. E-kirja. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 13–24. Viitattu 8.10.2021.
- Boykoff, J. (2017b). Green Games: The Olympics, Sustainability, and Rio 2016. Teoksessa A. Zimbalist (toim.) *Rio 2016: Olympic Myths, Hard Realities*. E-kirja. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 179–206. Viitattu 8.10.2021.
- Boykoff, J. (2021). Celebration Capitalism, Sports Mega-Events, and the Tokyo 2020 Olympics. *Journal of Sport and Gender Studies* 19, 50–66. Viitattu 20.3.2022. https://www.jstage.jst.go.jp/article/sptgender/19/0/19_50/_pdf
- Boykoff, J. (2022). Athlete activism and the Olympic Games. A dialectic of resistance and restriction. Teoksessa R. Magrath (toim.) *Athlete activism. Contemporary perspectives*. E-kirja. Lontoo: Routledge, 8–19. Viitattu 17.6.2022.
- Boyle, R. (2006). *Sports Journalism: Context and Issues*. Lontoo: Sage.
- Cevey, J-J. (1989). Juan Antonio Samaranch: "I'm fundamentally an optimistic". *Olympic Review* 262. Viitattu 16.1.2022. <https://library.olympics.com/Default/doc/SYRACUSE/169107/olympic-review-official-publication-of-the-olympic-movement-vol-262-august-1989>

- Cha, V. D. (2008). *Beyond the final score: The politics of sport in Asia*. E-kirja. New York: Columbia University Press. Viitattu 13.9.2021.
- Chade, J. (2017). *Strictly Confidential: Access to Information and the Media in Rio*. Teoksessa A. Zimbalist (toim.) *Rio 2016: Olympic Myths, Hard Realities*. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 121–152.
- DeFrantz, A. (1997). The changing role of women in the Olympic Games. *Olympic Review* 26 (15), 18–21.
- Dubinsky, Y. (2022). The Olympic Games, nation branding, and public diplomacy in a post-pandemic world: Reflections on Tokyo 2020 and beyond. *Place Branding and Public Diplomacy*, 1–12. Viitattu 24.3.2022. <https://link.springer.com/article/10.1057/s41254-021-00255-x>
- Dunbar, G. (2021). Poland grants visa to Belarus Olympian who fears for safety. AP News. 2.8.2021. Viitattu 20.3.2022. <https://apnews.com/article/2020-tokyo-olympics-krystsina-tsimanouskaya-belarus-asylum8467db47e3dc84a0719e76a0eb0481a2>
- Eco, U. (1985). *Matka arkipäivän epätodellisuuteen*. [Semiologia quotidiana, 1984]. Suomentanut A. Buffa. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY.
- Ellis, J. (1972). 'Games must go on' says Brundage. *Stars and Stripes* 7.9.1972. Viitattu 16.10.2021. <https://www.stripes.com/news/games-must-go-on-says-brundage-1.36208>
- Espy, R. (1979). *The Politics of the Olympic Games*. Los Angeles: University of California Press.
- Fairclough, N. (1997). *Miten media puhuu*. [Media discourse, 1995]. Suomentaneet V. Blom & K. Hazard. Tampere: Vastapaino.
- Foucault, M. (2002). *Archaeology of knowledge*. [L'archéologie du savoir, 1969]. Kääntänyt englanniksi A. M. Sheridan Smith. 2. Painos. E-kirja. Lontoo: Routledge. Viitattu 8.11.2021.
- Giulianotti, R. (2015). The Beijing 2008 Olympics: Examining the Interrelations of China, Globalization, and Soft Power. *European Review* 23 (2), 286–296. <https://doi.org/10.1017/S1062798714000684>
- Hadas, M. (2010). The Olympics and the Cold War: an Eastern European perspective. Teoksessa A. Bairner & G. Molnar (toim.) *The Politics of the Olympics: A survey*. Lontoo: Routledge, 106–116.
- Hargreaves, J. (2000). *Freedom for Catalonia?: Catalan nationalism, Spanish identity, and the Barcelona Olympic Games*. E-kirja. Cambridge; New York: Cambridge

University Press. Viitattu 15.11.2021.

- Heikkinen, V. (2012). Diskurssi. Teoksessa V. Heikkinen, E. Voutilainen, P. Lauerma, U. Tiilikä & M. Lounela (toim.) *Genreanalyysi – tekstilajitutkimuksen käsikirja*. Helsinki: Gaudeamus, 94–99.
- Heinilä, K. (2000a). Millainen rooli urheilujournalismilla on yhteiskunnassa? Teoksessa M. Miettinen (toim.) *Haasteena huomisen hyvinvointi – Miten liikunta lisää mahdollisuuksia*. Jyväskylä: LIKES, 273–284.
- Heinilä, K. (2000b). Mikä on urheilun viihteellinen merkitys? Teoksessa M. Miettinen (toim.) *Haasteena huomisen hyvinvointi – Miten liikunta lisää mahdollisuuksia*. Jyväskylä: LIKES, 287–307.
- Hemánus, P. (1989). Journalismi, puffi, bluffi. Teoksessa P. Leppänen, R. Manninen, P. Toivonen (toim.) *Yhteisö viestii: Tiedottamisen, suhdetoiminnan, markkinoinnin ja muun viestinnän ajatuksia nykykäyttöön*. Porvoo, Helsinki, Juva: WSOY, 61–80.
- Henning, C., Hillo, K., Kolari, K., Korkkula, L., Lamminpää, K., Lassila, R., Mikkonen, I. & Pulkkinen, S. (2003). *Päivälehti – Helsingin Sanomat*. Helsinki: Helsingin Sanomat.
- Hersh, P. (2018). The Olympics in crisis. *Harvard International Review* 39 (1), 28–33.
- Higgins, R. (1993). The New United Nations and Former Yugoslavia. *International Affairs* 69 (3), 465–483. Viitattu 31.5.2022. <https://www.jstor.org/stable/2622310?seq=1>
- Hill, C. R. (1996). *Olympics Politics: Athens to Atlanta 1896–1996*. 2. painos. Manchester: Manchester University Press.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. 15. painos. Helsinki: Tammi.
- Hoberman, J. (1993). Sport and ideology in the post-Communist age. Teoksessa L. Allison (toim.) *The changing politics of sport*. Manchester: Manchester University Press, 15–36.
- Horne, J. (2010). The politics of hosting the Olympic Games. Teoksessa A. Bairner & G. Molnar (toim.) *The Politics of the Olympics: A survey*. Lontoo: Routledge, 27–40.
- Houlihan, B. & Giulianotti, R. (2012). Politics and the London 2012 Olympics: the (in) security Games. *International Affairs*, 88 (4), 701–717. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2012.01097.x>
- HS.fi. (29.1.2020). Helsingin Sanomien periaatelinja. Viitattu 31.3.2022. <https://www.hs.fi/info/art-2000006390609.html>

- International Olympic Committee. (2016). Rio 2016 organisers receive sustainability certification. Viitattu 28.10.2021. <https://www.olympic.org/news/rio-2016-organisers-receive-sustainability-certification>
- International Olympic Committee. (2020). "IOC President: 'The Olympic Flame Can Become the Light at the End of this Dark Tunnel'". 24.3.2020. Viitattu 14.3.2022. <https://www.olympic.org/news/ioc-president-the-olympic-flamecan-become-the-light-at-the-end-of-this-dark-tunnel>
- Itkonen, H. (2021). Liikkumisen sosiologia. Tampere: Vastapaino.
- Itkonen, H., Ilmanen, K., Matilainen, P. & Jaskari, L. (2008). Media urheilun tulkkina ja tekijänä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntatieteiden laitos. Tutkimuksia 1/2008.
- Jarvie, G., Hwang, D. J. & Brennan, M. (2008). Sport, revolution and the Beijing Olympics. E-kirja. Oxford: Berg publishers. Viitattu 17.10.2021.
- Jarvie, G. & Reid, I. (1999). Sport in South Africa. Teoksessa J. Riordan & A. Krüger (toim.) The international politics of sport in the twentieth century. E-kirja. Lontoo & New York: Routledge, 234–245. Viitattu 6.10.2021.
- Jennings, A. (2011). Investigating corruption in corporate sport: The IOC and FIFA. *International Review for the Sociology of Sport*, 46 (4), 387–398. <https://doi.org/10.1177/1012690211408845>
- Jenny, S. E., Manning, R. D., Keiper, M. C. & Olrich, T. W. (2016). Virtual(ly) Athletes: Where eSports Fit Within the Definition of "Sport." *Quest* 69 (1), 1–18. doi:10.1080/00336297.2016.1144517
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (1993). Diskursiivinen maailma: teoreettiset lähtökohdat ja analyttiset käsitteet. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.) Diskurssianalyysin aakkoset. Tampere: Vastapaino, 17–47.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (2016). Diskurssianalyysi: Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Viitattu 3.4.2022.
- Jokinen, J. & Koljonen, K. (2007). Konsernijournalismista – tunteella! *Media & Viestintä* 30 (1), 174–187. Viitattu 16.1.2022. <https://journal.fi/mediaviestinta/article/view/62705>
- Jorgensen, M. & Phillips, L. (2002). Discourse Analysis as Theory and Method. E-kirja. Lontoo: Sage. Viitattu 3.4.2022.
- Kaivosaari, A. (2017). "Lempeä Lydia" – "voimakas Björger": Naishihtäjien representoinnin muutokset Urheilulehden teksteissä vuosina 1905–2010. Jyväskylän yliopisto. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 255. Väitöskirja.

- Kennet, C. & Moragas, M. (2005). *Barcelona 1992: Evaluating the Olympic Legacy*. Teoksessa A. Tomlinson & C. Young (toim.) *National identity and global sports events: Culture, politics, and spectacle in the Olympics and the football World Cup*. E-kirja. Albany: State University of New York Press, 177–196. Viitattu 6.10.2021.
- Kissoudi, P. (2008). The Athens Olympics: Optimistic legacies – post-Olympic assets and the struggle for their realization. *The International Journal of the History of Sport* 25 (14), 1972–1990. <https://doi.org/10.1080/09523360802439049>
- Kobayashi, K. (2021). The Rise of Critical Consciousness in Japan: An Intangible and Unintended Legacy of the Games. Teoksessa D. Jackson, A. Bernstein, M. Butterworth, Y. Cho, D. S. Coombs., M. Delvin & C. Onwumechili (toim.) *Olympic and Paralympic Analysis 2020: Mega Events, Media, and the Politics of Sport* 15. Poole: The Centre for Comparative Politics and Media Research, 31–44.
- Kokkonen, J. (2008). *Kansakunta kilpasilla: Urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900–1952*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura. Väitöskirja.
- Kolamo, S. (2014). *FIFAn valtapeli: Etelä-Afrikan jalkapallon MM-kisat 2010 keskitettynä mediaspektaakkelinä*. Jyväskylän yliopisto. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 116. Väitöskirja.
- Kolamo, S. (2018). *Mediaurheilu: Tunnetalouden dynamo*. Tampere: Vastapaino.
- Koljonen, K. (2000). *Asiamiesten selostuksista ammattilaisten analyysiin: Helsingin Sanomien urheilujournalismi vuosina 1973–1998*. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin laitos. Julkaisuja: Sarja A 95.
- Kotimaisten kielten keskus. (2021). *Politiikka*. Viitattu 5.1.2022. <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/politiikka>
- Krüger, A. (1999). *The unfinished symphony: a history of the Olympic Games from Coubertin to Samaranch*. Teoksessa J. Riordan & A. Krüger (toim.) *The international politics of sport in the twentieth century*. E-kirja. Lontoo: Routledge, 3–27. Viitattu 5.1.2022.
- Krüger, A. (2003). *Germany: the propaganda machine*. Teoksessa A. Krüger & W. J. Murray (toim.) *The Nazi Olympics: Sport, politics, and appeasement in the 1930s*. E-kirja. Urbana: University of Illinois Press, 17–43. Viitattu 19.9.2021.
- Laine, A. (2011). *Urheilujournalismin Suomi–Ruotsi-maaottelu: Vertaileva tutkimus suomalaisten ja ruotsalaisten iltapäivälehtien Ateenan 2004 ja Torinon 2006*

olympia uutisoinnista. Helsinki: Edita. Väitöskirja.

- Laine, A. & Kotilainen, S. (2020). Painetun sanomalehden urheilu-uutisointi ennen internetiä ja monikanavajulkaisemisen aikakaudella. Määrällinen tarkastelu Iltalehden Calgaryn 1988 ja Pyeongchangin 2018 talviolympia uutisoinnista. *Kulttuurintutkimus*, 37 (3–4), 47–68.
- Laine, A. & Turtiainen, R. (2018). Urheilujournalismi vallan vahtikoirona? Tapauskohtaisessa tarkastelussa huippu-urheilun muutostyötä käsittelevä uutisointi suomalaisissa sanomalehdissä. *Media & Viestintä – vuosikirja 2018*, 280–301.
- Laine, A. & Välimäki, E. (2012). Helsingin Sanomien urheilu-uutisoinnin ominaispiirteet – tapauskohtaisessa tarkastelussa vuoden 2009 tennisjutut. *Liikunta & Tiede* 49 (6), 66–73.
- Laine, L. (2012). Olympialiikkeen kriisi ja pohjoismaat 1960-luvulla. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) *Liikunnan areenat: Yhteiskuntatieteellisiä kirjoituksia liikunnasta ja urheilusta*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. *Tutkimuksia* 1/2012, 209–228.
- Lee, J. W. & Tan, T. C. (2021). Politics, policy and legacies of the Olympics in Asia Pacific: a panoramic view. *Sport in Society*, 24 (12), 2067–2076.
<https://doi.org/10.1080/17430437.2021.2004731>
- Lee, P.-C., Bairner, A. & Tan, T. C. (2010). Taiwanese identities and the 2008 Beijing Olympic Games. Teoksessa A. Bairner & G. Molnar (toim.) *The Politics of the Olympics: A survey*. Lontoo: Routledge, 129–144.
- Lenskyj, H. J. (1998). Sport and Corporate Environmentalism: The Case of the Sydney 2000 Olympics. *International Review for the Sociology of Sport* 33 (4), 341–354.
<https://doi.org/10.1177/101269098033004002>
- Lenskyj, H. J. (2000). *Inside the Olympic industry: Power, politics, and activism*. E-kirja. Albany: State University of New York Press. Viitattu 10.10.2021.
- Lenskyj, H. J. (2002). *The best Olympics ever?: Social impacts of Sydney 2000*. E-kirja. Albany: State University of New York Press. Viitattu 6.10.2021.
- Lenskyj, H. J. (2010). Olympic power, Olympic politics: behind the scenes. Teoksessa A. Bairner & G. Molnar (toim.) *The Politics of the Olympics: A survey*. Lontoo: Routledge, 15–26.
- Lewis, L. (2021). Tokyo Olympics cost almost twice as much as predicted. *Financial Times*. 22.12.2021. Viitattu 14.3.2022. <https://www.ft.com/content/1783b893-431a-4054-b677-f7667563aae2>

- Luostarinen, H. & Väliverronen, E. (1991). *Tekstinsyöjät. Yhteiskuntatieteellisen kirjallisuuden lukutaidosta*. Tampere: Vastapaino.
- MacAloon, J. J. (2013). *This great symbol: Pierre de Coubertin and the origins of the modern Olympic Games*. 2. Painos. E-kirja. Lontoo: Routledge. Viitattu 16.1.2022.
- Mattlar, M. (2009). *Protesti, vitsi vai äärioikeiston nousu? – Tony Halmeen vaalivoitto ja radikaali oikeistopopulismi suomalaisessa politiikan journalismissa*. Jyväskylän yliopisto. Journalistiikan lisensiaatintyö.
- Media Audit Finland. (2021). *KMT 2021 Lehtien lukijamäärät*. 13.10.2021. Viitattu 31.3.2022. <https://mediaauditfinland.fi/wp-content/uploads/2021/10/KMT-2021-lukijamaarat-liite.pdf>
- Montalban, M. (1992). *Barcelonas. Kääntänyt englanniksi Andy Robinson*. E-kirja. Lontoo: Verso. Viitattu 3.1.2022.
- Morgan, W. J. (2010). *Bullshitters, Markets, and the Privatization of Public Discourse About Sports*. *American Behavioral Scientist* 53 (11), 1574–1589. doi:10.1177/0002764210368086
- Moritz, B. (2015). *The Story versus the Stream: Digital Media's Influence on Newspaper Sports Journalism*. *International Journal of Sport Communication* 8 (4), 397–410. doi:10.1123/ijsc.2015-0071
- Nieminen, H. & Pantti, M. (2008). *Media markkinoilla: Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. 3. Painos. Helsinki: Loki-Kirjat.
- Nye, J. S. Jr. (2004). *Soft power: The means to success in world politics*. New York: Public Affairs.
- Olympic Charter. (1933). *The International Olympic Committee and the modern Olympic Games*. Lausanne: International Olympic Committee. Viitattu 2.12.2021. <https://library.olympic.org/Default/doc/SYRACUSE/62045/the-international-olympic-committee-and-the-modern-olympic-games-international-olympic-committee>
- Olympic Charter. (2021). Lausanne: International Olympic Committee. Viitattu 1.10.2021. https://stillmed.olympics.com/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf?_ga=2.231984151.920385512.1655460690-1051304582.1655460690
- Olympics.com. (2021). *The women that wowed: A look at some of the best female performances at Tokyo 2020*. Viitattu 15.8.2022. <https://olympics.com/en/news/the-women-that-wowed-at-tokyo-2020>

- Palonen, K. (1993). *Politikointi, politisointi, politiikka. Tulkinta politiikan ajatusmuodon pelikielikaatiloista*. Jyväskylän yliopisto. Valtio-opin laitos. Opetusmoniste n:o 1.
- Palonen, K. (2008). Kaksi politiikan käsitettä. Teoksessa P. Korvela & K. Lindroos (toim.) *Avauksia poliittiseen ajatteluun*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 195–220.
- Perko, T. (1991). Iäkäs urheilulehdistömme. Teoksessa P. Tommila (toim.) *Suomen lehdistön historia 9*. Kuopio: Kustannuskiila, 219–261.
- Pietikäinen, S. (2000). *Discourses of Differentiation. Ethnic Representations in Newspaper Texts*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Communication 12. Väitöskirja.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Viitattu 2.4.2022.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2019). *Uusi kurssi kohti diskurssia*. E-kirja. Tampere: Vastapaino. Viitattu 2.4.2022.
- Pietilä, J. (2008). *Kirjoitus, juttu, tekstielementti: suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyyppeiden kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771–2000*. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä studies in humanities 111. Väitöskirja.
- Potter, J. & Wetherell, M. (1987). *Discourse and social psychology: Beyond attitudes and behaviour*. E-kirja. Lontoo: Sage. Viitattu 26.1.2022.
- Pänkäläinen, S. (1998a). *Suomalainen urheilujournalismi. Liikuntatieteellisen seuran impulssi XV*. Helsinki: Liikuntatieteellinen seura.
- Pänkäläinen, S. (1998b). *Urheilujournalismiko kriitikitöntä*. Teoksessa T. Perko & R. Salokangas (toim.). *Kymmenen kysymystä journalismista*. Jyväskylä: Atena, 161–181.
- Pänkäläinen, S. (2021). *Urheilujournalismi ja median muutos: vähemmällä väellä enemmän juttuja useammalle kanavalle*. *Liikunta & Tiede -lehti* 1/2021. Viitattu 15.8.2022. <https://www.lts.fi/liikunta-tiede/artikkelit/urheilujournalismi-ja-median-muutos-vahemmalla-vaella-enemman-juttujauseammalle-kanavalle.html>
- Rainforest Action Network. (2020). "Joint NGO Statement on Tokyo 2020 Olympics' 'Fake Sustainability' ". 30.3.2020. Viitattu 14.3.2022. <https://www.ran.org/press-releases/olympics-fake-sustainability/>
- Real, M. R. (1998). *MediaSport: Technology and the Commodification of Postmodern Sport*. Teoksessa W. Lawrence (toim.) *MediaSport*. Lontoo: Routledge, 14–26.

- Riordan, J. (1999). The impact of communism on sport. Teoksessa J. Riordan & A. Krüger (toim.) *The international politics of sport in the twentieth century*. E-kirja. Lontoo & New York: Routledge, 48–66. Viitattu 6.10.2021.
- Roche, M. (2000). *Mega-events and modernity: Olympics and expos in the growth of global culture*. Lontoo & New York: Routledge.
- Rowe, D. (2003). *Sport, Culture and the Media: The Unruly Trinity*. 2. Painos. E-kirja. Buckingham: Open University Press. Viitattu 8.1.2022.
- Rowe, D. & Stevenson, D. (2005). *Sydney 2000: Sociality and Spatiality in Global Media Events*. Teoksessa A. Tomlinson & C. Young (toim.) *National Identity and Global Sports Events: Culture, Politics, and Spectacle in the Olympics and the Football World Cup*. E-kirja. Albany: State University of New York Press, 197–214. Viitattu 6.10.2021.
- Rowe, D. (2016). Sports Journalism and the FIFA Scandal: Personalization, co-optation, and investigation. *Communication & Sport* 5 (5), 515–533.
doi:10.1177/2167479516642206
- Sage, G. H. (2016). *Globalizing sport: How organizations, corporations, media, and politics are changing sport*. 2. Painos. E-kirja. Lontoo: Routledge, Taylor & Francis Group. Viitattu 12.1.2022.
- Saito, A. (2021). Recentralization of Tokyo: Contradiction and political struggle for regional policy in Japan. *International Journal of Japanese Sociology*, 30 (1), 80–93.
<https://doi.org/10.1111/ijjs.12125>
- Salonen, J. (2019). ”Tämä on politiikkaa!”: Poliittinen aihepiirinä Sotshin 2014 ja Pyeongchangin 2018 talviolympialaisten uutisoinnissa. Jyväskylän yliopisto. Kieli- ja viestintätieteiden laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 20.1.2022.
URN:NBN:fi:jyu-201901231278.pdf
- Salwen, M. B. & Garrison, B. (1998). Finding Their Place in Journalism: Newspaper Sports Journalists’ Professional “Problems.” *Journal of Sport and Social Issues* 22 (1), 88–102. doi:10.1177/019372398022001008
- Samatas, A. (2007). Security and surveillance in the Athens 2004 Olympics: Some lessons from a troubled story. *International Criminal Justice Review* 17 (3), 220–238.
<https://doi.org/10.1177/1057567707306649>
- Sanoma.fi. (2022). Maan monipuolisin mediaportfolio: Helsingin Sanomat. Viitattu 31.3.2022. <https://www.sanoma.fi/mita-teemme/tuotteet-ja-brandit/>
- Schmitt, C. (2015). Poliittisen käsite. [Der Begriff des Politischen, 1932]. Suomentaneet A.

- Kuusterä & J. Palmusaari. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Seuri, O. (2016). Historian journalistinen esittäminen: 1960-luku Helsingin Sanomissa vuosina 2008 ja 2013. Tampere: Tampere University Press. Väitöskirja.
- Steen, R. (2012). The view from the pressbox: Rose-tinted spectacle? Teoksessa J. Sudgen & A. Tomlinson (toim.) *Watching the Olympics: Politics, power and representation*. Lontoo: Routledge, 213–227.
- Sugden, J. & Tomlinson, A. (2007). Stories from planet football and sportsworld: Source relations and collusion in sport. *Journalism Practice* 1 (1), 44–61.
<https://doi.org/10.1080/17512780601078860>
- Theodoraki, E. (2009). Organisational communication on the impacts of the Athens 2004 Olympic Games. *Journal of Policy Research in Tourism, Leisure and Events* 1 (2), 141–155. <https://doi.org/10.1080/19407960902992191>
- Tommila, P. (1988). Suomen lehdistön historia. Hakuteos Aamulehti–Kotka Nyheter. Sanoma- ja paikallislehdistö 1771–1985. Kuopio: Kustannuskiila Oy.
- Traganou, J. (2010). National narratives in the opening and closing ceremonies of the Athens 2004 Olympic Games. *Journal of Sport and Social Issues* 34 (2), 236–251. DOI: 10.1177/1357034X06067157
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2018). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 2. Painos. Helsinki: Tammi.
- Tuominen, T. (2015). Paralympialaiset suomalaislehdissä: Barcelonan 1992 ja Lontoon 2012 paralympiaautisointi Helsingin Sanomissa, Iltalehdessä ja Urheilulehdessä. Jyväskylän yliopisto. Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma. Viitattu 20.1.2022. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201512224125>
- Turtiainen, R. (2012). Nopeammin, laajemmalle, monipuolisemmin: Digitalisoituminen mediaurheilun seuraamisen muutoksessa. Turun yliopisto. Kulttuurintuotannon ja maisemantutkimuksen julkaisuja. Väitöskirja.
- Valtonen, S. (1998). Hyvä, paha media. Diskurssianalyysi kriittisen mediatutkimuksen menetelmänä. Teoksessa A. Kantola, I. Moring & E. Väliverronen (toim.) *Media-analyysi: Tekstistä tulkintaan*. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 93–121.
- van Dijk, T. A. (1997). The Study of Discourse. Teoksessa T. A. van Dijk (toim.) *Discourse as Structure and Process*. E-kirja. Lontoo: Sage, 1–34. Viitattu 3.4.2022.
- Vanhatalo, A-M. (2019). Edistäen, maltilla vai puolustaen?: Eettiset teemat ja urheilujohtajien diskurssit eettisistä teemoista Helsingin Sanomissa ja Urheilulehdessä.

- Jyväskylän yliopisto. Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma.
Viitattu 31.3.2022. URN:NBN:fi:jyu-201906123138.pdf
- Vasara, E. (1997). Valkoisen Suomen urheilevat soturit: Suojeluskuntajärjestön urheilu- ja kasvatustoiminta vuosina 1918–1939. Helsinki: Suomen historiallinen seura. Väitöskirja.
- Vincent, J., Hill, J. S., Billings, A., Harris, J. & Massey, C. D. (2017). “We are GREAT Britain”: British newspaper narratives during the London 2012 Olympic Games. *International Review for the Sociology of Sport* 53 (8), 895–923.
DOI:10.1177/1012690217690345
- Virtanen, P. (1994). Homo civilis? Tutkimus sosiaalityöntekijöiden ja sosiaalityön habituksesta. Turun yliopiston julkaisuja 108. Väitöskirja.
- Virtapohja, K. (1998). Sankarien salaisuudet: Journalistinen draama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä. Jyväskylä: Atena. Väitöskirja.
- Väliverronen, E. (1998). Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa A. Kantola, I. Moring, E. Väliverronen (toim.) *Media-analyysi: Tekstistä tulkintaan*. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 13–39.
- Walsh, A. & Giulianotti, R. (2007). *Ethics, Money and Sport: This sporting Mammon*. Lontoo: Routledge.
- Washburn, P. S. & Lamb, C. (2020). *Sports Journalism: A History of Glory, Fame, and Technology*. E-kirja. Lincoln: University of Nebraska Press. Viitattu 8.3.2022.
- Weber, M. (2009). *Tiede ja politiikka: Kutsumus ja ammatti*. Suomentaneet Tapani Hietaniemi ja Risto Hannula. Tampere: Vastapaino.
- Wenner, L. A. (2015). Sport and Media. Teoksessa R. Giulianotti (toim.) *Routledge Handbook of the Sociology of Sport*. E-kirja. Lontoo, New York: Routledge, 377–387. Viitattu 13.7.2022.
- Whitelegg, D. (2000). Going for the gold: Atlanta’s Bid for Fame. *International Journal of Urban and Regional Research* 24 (4), 801–817. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.00279>
- Xu, X. (2006). Modernizing China in the Olympic Spotlight: China’s National Identity and the 2008 Beijing Olympiad. *The Sociological Review* 54 (2), 90–107.
<https://doi.org/10.1111/j.1467-954X.2006.00655.x>
- Young, C. (2010). Berlin 1936. Teoksessa A. Bairner & G. Molnar (toim.) *The Politics of the Olympics: A survey*. Lontoo: Routledge, 93–105.
- Zimbalist, A. (2017a). Introduction: “Welcome to Hell”. Teoksessa A. Zimbalist (toim.) *Rio*

2016: Olympic Myths, Hard Realities. E-kirja. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 1–12. Viitattu 8.10.2021.

Zimbalist, A. (2017b). The Economic Legacy of Rio 2016. Teoksessa A. Zimbalist (toim.) Rio 2016: Olympic Myths, Hard Realities. E-kirja. Washington, D.C.: Brookings Institution Press, 207–238. Viitattu 8.10.2021.

Zirin, D. & Boykoff, J. (2019). “Is Fukushima Safe for the Olympics?” The Nation. 25.6.2019. Viitattu 14.3.2022. [https:// www.thenation.com/article/is-fukushima-safe-for-the-olympic-games/](https://www.thenation.com/article/is-fukushima-safe-for-the-olympic-games/)

LIITE 1. Aineistoluettelo – HS:n jutut, Barcelona 1992.

Päivämäärä	Otsikko
23.7.1992a	Jugoslavia suostuu YK:n olympiaehtoihin
23.7.1992b	Samaranch puolustautui syytöksiä vastaan
23.7.1992c	Tom Petranoff ei sittenkään osallistu olympialaisiin
24.7.1992	Jugoslavian urheilijat yksilöinä kisoihin
25.7.1992a	Olympiatuli syttyy Barcelonassa
25.7.1992b	Olympialaisiin palannut E-Afrikka hakee Barcelonasta yhtä mitalia
26.7.1992a	Värit näkyvillä, poliisit piilossa avajaisissa
26.7.1992b	Jyräsivätkö uho ja mahtailu olympia-aatteen?
27.7.1992a	Avajaiset olivat symbolista matkailumainontaa
27.7.1992b	Juan Carlosin suuri hetki
28.7.1992	Presidentti muisti Kasviota sähkeellä
30.7.1992a	Amerikan poika huuhtoi kultaa Espanjalle
30.7.1992b	“Elämä tsaarin puolesta” soi Barcelonassa
31.7.1992	Olympialaiset ovat maailman peili
3.8.1992	Idän mitali-ihme syntyi lännen opein
5.8.1992a	Työministeri omiensa joukossa
5.8.1992b	IVY:n miekkailijat kaipaavat rahojaan
6.8.1992a	IVY:n miekkailijat saavat rahansa
6.8.1992b	Suomalainen mitalimatemiikka
7.8.1992	Isäntien olo kuin jättiläisellä
8.8.1992a	Presidentti muisti onnittelusähkeellä
8.8.1992b	Olympiamitalilla miljonääriksi
8.8.1992c	Etelä-Afrikalle ensimmäinen mitali
9.8.1992a	Algerian levottomuudet näkyivät stadionilla: Turvamies Hassiba Boulmerkan seurana kunniakierroksella
9.8.1992b	Olympic Aid -keräys auttaa sodan runteleman Sarajevon lapsia
9.8.1992c	Tosimaailmalta pääsy kielletty stadioneille
9.8.1992d	Espanjalaisvoittajille tukeva eläke
10.8.1992a	Olympianäytelmän tilinpäätös
10.8.1992b	Olympiajoukkue palaa tänään
11.8.1992	Presidentti haikaili enemmän kahviveraita

LIITE 2. Aineistoluettelo – HS:n jutut, Tokio 2020.

Päivämäärä	Otsikko
21.7.2021a	Tokio järjestää epäsuositut kisat, koska sen on pakko
21.7.2021b	Mandy Budolj taisteli äitien urheilu oikeuksien puolesta ja pääsi Tokioon
21.7.2021c	Ihmisoikeuksien puolestapuhuja Megan Rapinoe jahtaa toista olympiakultaansa
22.7.2021	Ministeri Kurvinen on tiistaihin asti Tokiossa
23.7.2021a	Olympiatuotteen myynti takkuaa
23.7.2021b	Tokion kisat on runtattu pystyyn rahan vuoksi
23.7.2021c	Aloitussiikko on tuskainen Tokion kisajärjestäjille
24.7.2021a	Avajaisten ilotulitteet sähisivät tyhjille katsomoille
24.7.2021b	Olympiaurheilija saa nyt olla mieltä – ja näyttää sen
24.7.2021c	Tutkija: Tokion kisat voivat olla historian kalleimmat
24.7.2021d	Algerialainen judoka vetäytyi Tokiosta
25.7.2021	Tuhannet urheilijat pääsevät, juuri muut eivät
29.7.2021a	Supertähtien raskas vastuu
29.7.2021b	Tokiassa ennätysmäärä koronatartuntoja
29.7.2021c	Hollantilaisurheilijat vaativat raitista ilmaa
30.7.2021a	Porin kaupunginjohtaja riemastui pronssimitalista
30.7.2021b	Saksan pyöräilyliiton edustaja lensi ulos Tokion kisoista
31.7.2021a	Fukushiman kaupunki odotti olympiayleisöä
31.7.2021b	Japanissa ennätysmäärä uusia koronatartuntoja
1.8.2021	Tšaikovski soikoon
2.8.2021a	Häpeilemättä olympiafani
2.8.2021b	Vapaavuori: “Tällaisena aikana näitä kisoja nimenomaan tarvitaan”
3.8.2021a	Tokion kisojen puhutuin nainen
3.8.2021b	Valkovenäläinen pikajuoksija haki turvapaikkaa
3.8.2021c	Kuulantytöntäjä haluaa auttaa mielenterveysongelmista kärsiviä
4.8.2021a	Lukašenka häpäisi Tokion olympialaiset
4.8.2021b	Lukašenkan vainoamien lista piteni jälleen

4.8.2021c	Lukašenkan rakennelma huojuu
4.8.2021d	Juoksijan kohtalo ei yllätä SUL:n Sami Itania
4.8.2021e	Vapaavuori: Urheilijan tulee voida ilmaista mielipiteensä
4.8.2021f	Kurvinen tuomitsee juoksijan painostuksen
5.8.2021	Valkovenäläisjuoksija saapui illalla Puolaan
6.8.2021	Pikajuoksijan mummo varoitti tulemasta kotiin
7.8.2021a	Nyrkkeilijä rikkoo stereotypioita
7.8.2021b	KOK mitätöi kahden valkovenäläisen valmentajan akkreditoinnit
7.8.2021c	Ensimmäinen avoimesti transsukupuolinen voitti kultamitalin Tokiossa
8.8.2021	Tyhjiä katsomoita, ihmisoikeuksia ja suuria tunteita